

Etelka egy igen itka magyar kisasszony Vilagos Varatt, Arpad es Zoltan fejedelmink ideikben (Etelka.) (hung.)

Landerer
Pozsony, Pest 1791

Signatur: 7448-B.1
Barcode: +Z160781408
Zitierlink: <http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ160781408>
Umfang: Bild 1 - 542

Nutzungsbedingungen

Bitte beachten Sie folgende Nutzungsbedingungen: Die Dateien werden Ihnen nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke zur Verfügung gestellt. Nehmen Sie keine automatisierten Abfragen vor. Nennen Sie die Österreichische Nationalbibliothek in Provenienzzangaben. Bei der Weiterverwendung sind Sie selbst für die Einhaltung von Rechten Dritter, z.B. Urheberrechten, verantwortlich.

Hinweis: Das Dokument enthält hinterlegte Textdaten, die eine Suche in der Datei ermöglichen. Diese Textdaten wurden mit einem automatisierten OCR-Verfahren ermittelt und weisen Fehler auf.

KAIS. KÖN. HOF

BIBLIOTHEK

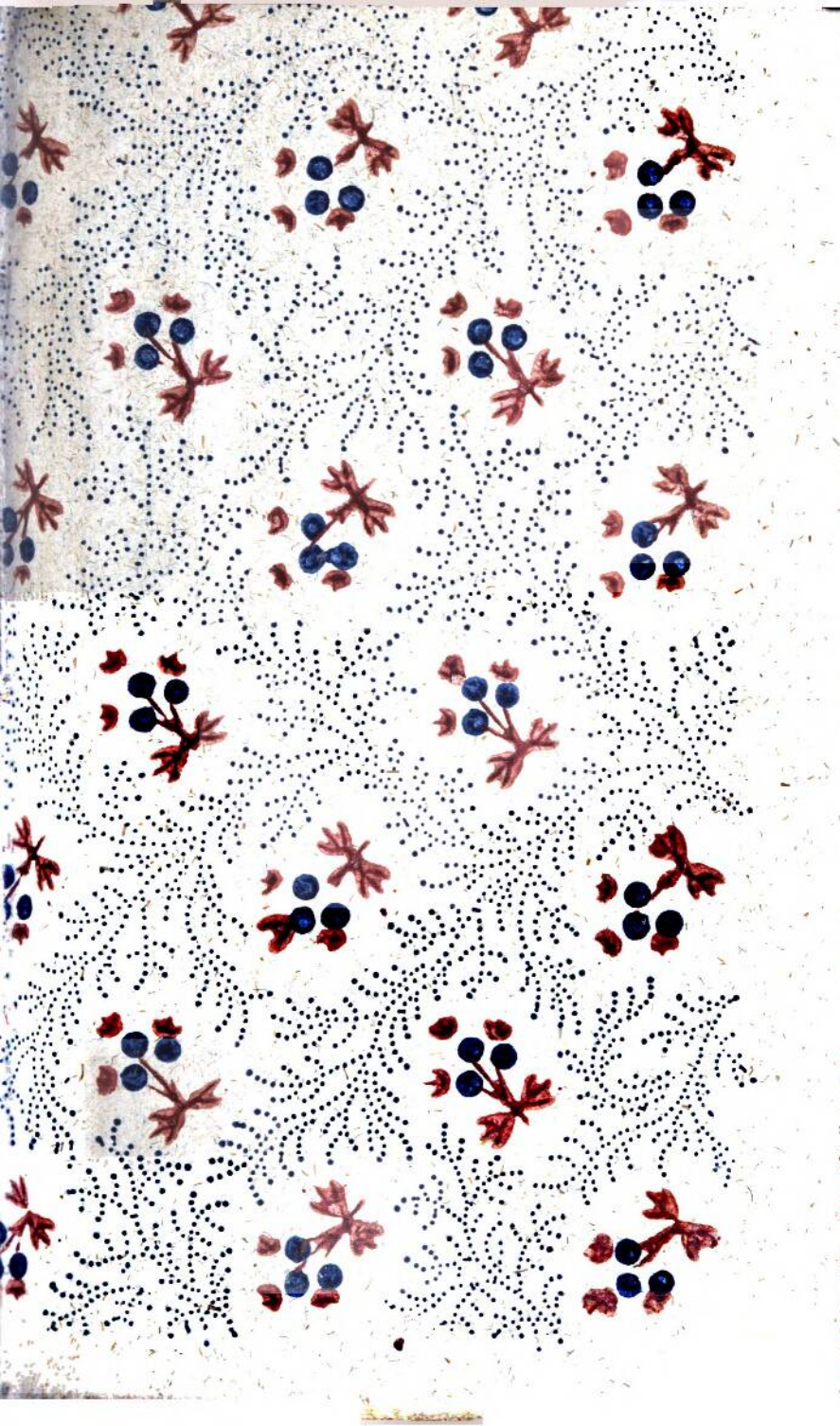
7.448-B

ALT-

S. A. G. D. 78.

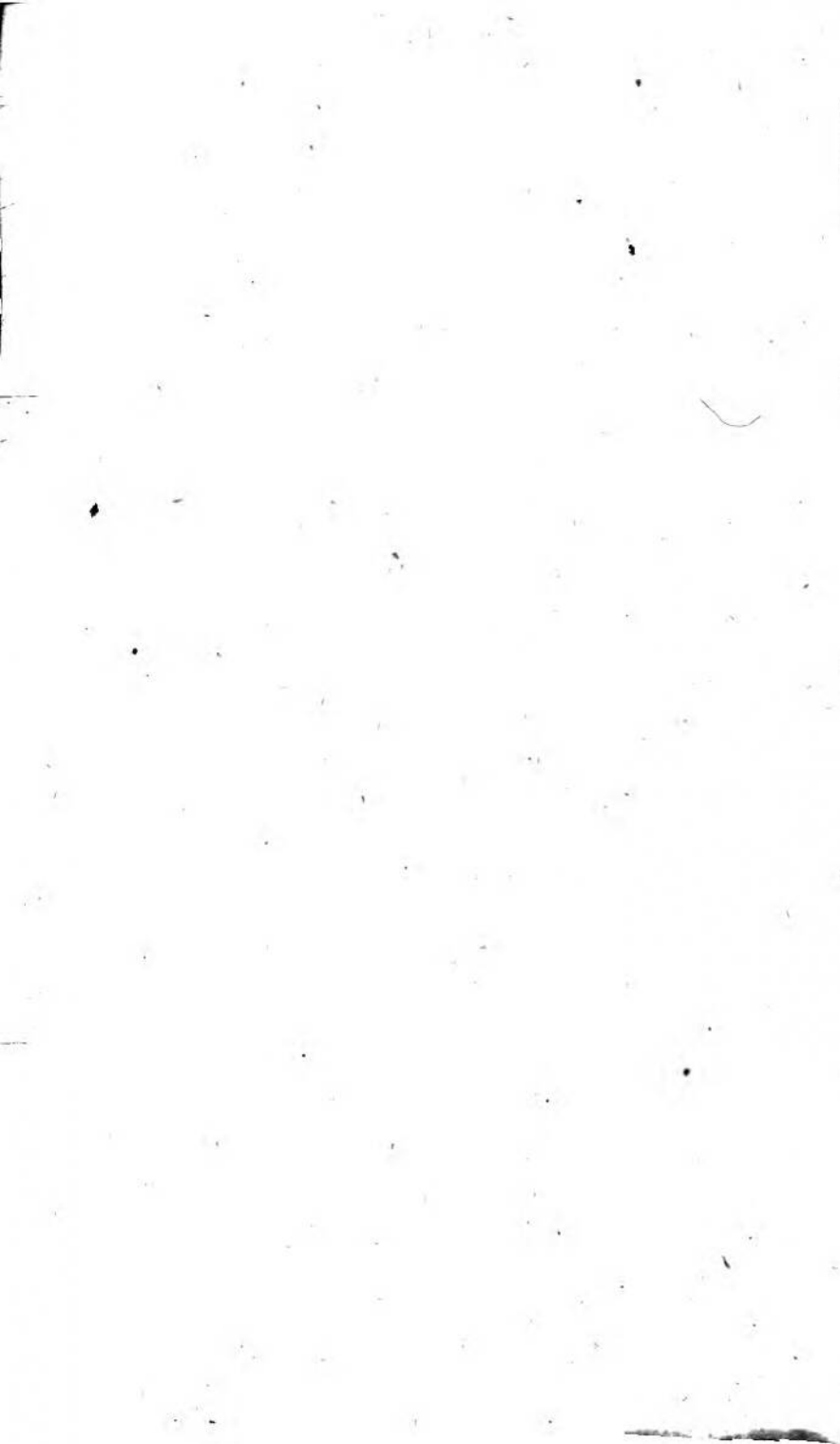
2 Vol.

7428-B.

1875
No. 1000

Művész ő képeket érczen ki-vághatta;
De Magyar szíveket le-nem-rajzolhatta.

Omoe par Art. Fischler. a Bude.

E T E L K A

ELSŐ KÖNYV.

IRTA

DUGONICS ANDRÁS

KIRÁLYI OKTATÓ.

MÁSADIK MEG-JOBBÍTOTT KIADÁS.

POSONYBAN és PESTEN,
FÜSKÚTI LANDERER MIHÁLY'
költségével és betőivel.

1791.

7948-B

Im' e' Leányzó mint fődözé magát
Tisztes ruhával. Nem fitogatta azt.

A' mit gonosz szemmel vadásznak
Sok piperés csemegés legények.

Az kikre nézve, búra ereszkedik
A' szüz Szemérem. Bánatos homlokán
Hervadnak a' lankadt virágok,
És szomorú teletésre dőlnek.

RAJNIS.

H O N N Y A I M !

E Könyvemet Magyarúl írtam : mert ezzel csupán a Magyar Szíveket legeltetni akartam. Nem is bangzott volna idegen Nyelven olly édesdeden, és olly hathatóssan **E TELKA**, egy igen ritka Magyar Kis-aszszony.

Ki-boztam e' Szüzet a' Feledékenségnek Tartományából, a' régi Setétségből : hogy a' mostani Világ lássa ; csudállya ; kövessé. Ennek Szeretete tisztességes : ugyan-azért állhatatos, kellemetes, és dicsőséges. Szíve, a' Késértetek között, nagy-is, erős-is, győző-is. A' Veszedelmekben, Szerencsétlenségekben Bátor ; árnyékától nem fél ; magát el-nem-hadgya. Ezen Magyar Szüznek ékes példái örvendeni fognak ama' szép Fialat-pirost orszáskon viselő Drága Kis-aszszonyaink ; szégyenteni fogják magokat, el-is-búbatnak előtte ama' Sappadt Nyőstényeink.

Le-irtam Régi MAGYARAINKNAK Vitéz-
ségeket; Bátorságokat; Nagy Lekeket. Elő-adtam
Fejedelmeinknek Szer-tartásaikat; Népeikhez Sze-
reteteket; Ellenségeik ellen Hadi-mesterségeket.
Mind-ezeket nem újjamból szoptam; hanem ama'
Nap-keleti Bölcs Császárnak LEÓNÁK írásból
vettem. Ez jól ismerte az akkori Magyarokat.
Élt-is Segítségekkel a' Bolgárok ellen. Ha Ma-
gyar lett volna; jobban a' Magyarokat meg-nem-
dicsérbette volna. Köszönnyük-meg jó Szívét, szor-
galmatosságát. Császár volt; pedig Keresztény, és,
a' mint írásból ki-tetszik, Isten-felő, és Bölcs.
Bizonyosan nem hazudhatott.

Elő-boztam Magyarainknak akkori Hadaikat;
Országunkban le-telepedéseket; Árpád fejedelemnek
Gondosságát; az Ország' Réseinek mind fel-osz-
tását, mind el-ajándékozását; és más ehez tarto-
zandó történeteket. Ezeket se gondoltam-ki ma-
gam; hanem BÉLA-királyunknak Nevetlen Író-de-
ákjából kölcsönöztem; melly Könyvnel nincs se ré-
gibb, se talán bitelre méltóbb Országunkban.

Így tebát: egy Császár, és egy Író-deák gyű-
totta-meg előttem a' mécsset, melly szinte el-aludtt
Országunkban, ha SCHWANDTNER, és KOL-
LÁR fel-nem-élesztették volna. E' két Tudós em-
bereknek Hamvok-is áldásra, és emlékezetre méltók
a' bál'-adó Magyaroknál.

A többi Jegyzeteket hol emennek, hol amannak Írásából szedegettem, és kölcsönöztem. De mind-egygyiknek nevét-is fel-tettem. Néha magam' véleményyeit-is oda helybeztettem. Merész ugyan némellyekben; de vakmerő se-bol se voltam.

Wilágos-várnak a' Világ' négy Sarkaira fordúltt részeit, ezeken-kivül négy szeleteit úgy rajzoltattam-le igazán, a'mint mostanában siralmas düllédékjekben vannak. Ezzel-is örök emlékezetet akartam adni eme' Világ - csudáltta szép várnak, mellynek töredékjein a' Gyíkok futkosnak, a' Hol-lók krákognak, és a' baglyok bubognak; bolott ennek-előtte Vitéz Magyaraink nagy gyönyörűségben, nagy vigaságban éltenek.

A'mi Magyarságomat illeti: azon voltam: bogy tisztán, és igazán irjak. A' magyar Köz-mondásokat, Példa-beszédeket néhol tömöttebben-is bele-kerítettem: bogy Nyelvünknek ezen gyöngyei a' tengerbe ne veszszenek Szél-vizeinkben. De ezt fő-képpen azon okból-is cselekedtem; bogy meg - mutatbassam Régi Magyarainknak Nap-keleti eredeteket, kik a' példa-beszédekkel örömeztobb élnek, mint eme' Nap-nyúgoti Nemzetek.

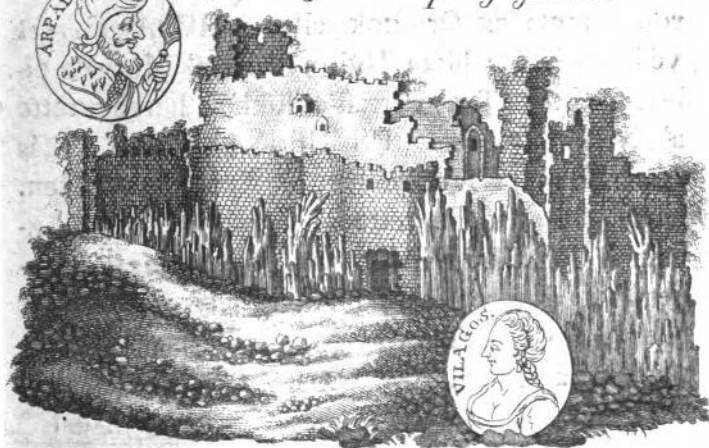
A'mi pedig Szívemet illeti, talpig ki-tettst-betem Írásomból. Eleve azt mondbatom: igaz Magyar vagyok, és Hazámat szer-fölött szeretem.

Hogy benne születtem, soba sem szégyenlem. Adná az Isten, hogy ő se szégyenlené neveltetésemet. Ollyan vagyok, ki Édes Hazámnak boldogulásán örövendeni; sanyargatásától félni; veszedelmén irtózni tudnék. Ollyan vagyok, ki édes Hazámnak fen-tartására, ha tehettségemben lenne, Testestől Lelkestől iparkodnék.

Illyetén gondolatokkal voltam BUDA mellett a' NYULAK' SZIGETÉBEN, midőn itten Régi Királlyaink' mulatságos Épületeiknek szomorú Dülledékjein állván, szemem előtt forogtanak a' Dunának ellen-partyán össze-omlott ATILA' Várának sralmas Töredékjei. Olly vélekedésben-is valék: mintba egygyik Kő-darab a' másfira, a' vizen által, nézegetvén, nem különben vigasztalnák egy-mást: mint a' Rómaiaktól Szám-ki-vettetett Nagy MÁRIUST vigasztalhatták amaz össze-omlott bires KARTÁGÓNAK Romladékjai, mellyeknek ellenekbe szegény gunybóját helybeztette ama' NAGY LÉLEK. Íráim 1786-dik Esztendőben.

Világos Nap-nyugotról.

ELSŐ SZAKASZ.

I. Árpádnak Erkölcse.	VI. Etelkának Álma.
II. Árpádnál az Ebéd.	VII. Az Aldozat' Eleje.
III. Zalánfi Etelkával.	VIII. Maga az Aldozat.
IV. Ünnepbirdetés.	IX. Az Aldozat' Vége.
V. Etelka' Gyötrelme.	

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK ERKÖLCSE.

Meg-erősítette már akkor ÁRPÁD, a' Magyarok' Fejedelme, dicső Országunkban hatalmát, midőn a' meghódolt Tartományoknak részeit vitéz Katonái között fel-osztotta. Ő-maga Budát (Atilának híres-nevezetes várát) Lak-helyéül választván, UND-vezérjét Undvá-

2 ETELKA' TÖRTÉNETÉNEK.

ron hagyta az Oroszok ellen. HUBA-vezérnek védelmezésére bízta Nyitra'-váráat a' Morvák ellen. ELŐDÖT a' Vértefi-erdőkhez helyeztette a' Németek ellen. USZUBÚNAK, ama' tréfás Vezérnek adta Veszprémet a' Karentánok ellen. KUNDOT Tételre tette a' Bolgárok ellen. Azután TUHUTUMNAK, ama' ritka Magyar embernek gond-viselésére bízta Erdélyt az Oláhok ellen. Végtére TÓSÓ-vezérjét Zattmár tájjékára rendelte a' Paczinakok ellen. (1)

Nem

(1.) Ama' Híres Scithiából Iki-jött Eleink (kiknek dicsőséges hadi téteményeikkel telédes-tele vagy on a' tauúltt Világ) VOLGA, és JAIK vizek között laktanak Ásiában, a' Kaspiom Tenger mellett. Három ízben jötte nek-ki Európába. ELSÖBEN HUNNUSOK', avagy HONNOK' Nevezete alatt Uruk' születése után 374-ben. Királlyok vala BALEMBER, kit BALAMBERNEK-is mondanak. Eme' HONNOK Atilának halála után (melly 454-ben történt:) Ásiába visszatalattanak. Így tehát csak nyolczvan esztendőig uralkodtak nálunk a' HONNOK. MÁSADSZOR ifmétt ki-jötte nek Ásiából ABAROK' nevezete alatt Uruk' születése után 550-ben. MIKOLNAK nevezték Kágánnyokat, az-az Elöl-járójokat. El-nyomattattanak 830-ban. Így tehát két-száz nyolczvan esztendeig uralkodtak az ABAROK. HARMADSZOR: ki-jötte nek MAGYAROK' Nevezete alatt. Ekkor se Királlyok, se Ká-
gán-

I. KÖNYVE. I. SZAKASZSA. 3

Nem csak a' Vezéreket szélfeszítette-el illy okoffan az Országban, hanem a' Hadnagyok kö-

A 5 zül-is

gánnnyok. Hét Vezérek igazgatták az egész tábort, melly-is hét részre vala fel-osztva. A' Hét Vezéreknek nevek ezek : 1. Álmos. 2. Und. 3. Huba. 4. Elöd. 5. Ufzubú. 6. Tuhutum. 7. Tófo. Ama' két első ki-jövetelről máskor fogok emlékezni. Most e' harmadikról szólván, a' Magyaroknak történeteiket így osztom elztendő számrá :

884-ben : Ásiából Európába jönnek.

889-ben : ÁLMOS-vezér egynehány Vezérekkel meg-veszi Munkácsot és Ungvárt. Itt Álmos meg-hal. Fia Árpád lett helyébe vezér. Ennek fia születik Ungváron. Zoltánnak nevezték.

890-ben : ELÖD-vezér egynehány vezérekkel elfoglallya Beszszarabiát, és Moldovának (a' Szeret és Duna között) egy részét.

891-ben : Árpád látván : hogy a' hét Vezéreknek egytől-nem-függékek igen káros lenne : magát FEJEDELEMMÉ tétette. Elődnek felekezetével a' Bolgárokat meg-veri.

892-ben : A' másik felekezetet, Huba-Vezérnek igazgatása alatt, Nyitra felé küldötte. Ezek a' táj-jat meg-hódoltatták.

893-ban : Zalánt (a' Tisza és Duna között uralkodó Bolgár Fejedelmet) Fehér lovak' ajándék-jával meg-csalattya Árpád. És ötet Szegedig lekergeti. Szeged mellett Zeeren új törvényeket szab a' Magyaroknak.

894-ben

4 ETELKA' TÖRTÉNETÉNEK.

zül-is némellyeket. ZABOLCSNAK, Előd' fiának adta Zabolcsot. BORSRA bizta Borsódot. ÖSÉT a' Sajó-vize mellé tette. A' Mátra mellé EDET, és EDUMET rendelte. CSÖRSZÖT, Kund' fiát, eleinte Esztergam, és Komárom között hagyta. Budától, a' Duna' menttében, ama'

894-ben: Tuhutum Vezér Erdélyt el-foglallya, meg-vervén Gelót.

895-ben: A' Bolgárok ismét meg-verettetnek. Rác, és Horvát-ország meg-hódol.

896-ban: Ufzubú-Vezér meg-győzi a' Dunán túl uralkodó Szvatoplugot.

897-ben: Szegedtől Orfováig meg-vefzik egész Bánátot. Zalánt a' Bolgárokig le-kergetik.

898-ban: A' Morvákra ütnek.

899-ben: A' Longobardusokat Olasz-országban meg-verik.

900-ban: Meg-vervén a' Bavarokat-is: Frankokat-is, ismét Olasz-országra csapnak.

901-ben: Karinthiára ütnek.

902-ben Ismét a' Morvákat szalasztják.

903-ban: Mén-merótot meg-győzik Biharnát. Minden jószágát a' Tiszán túl el-vefzik.

904-ben: Árpád' fia, Zoltán, el-vefzi Feleségül Mén-merótnak leányát.

905-ben: Csendes idő.

906-ban: A' Csendesség tart: ki-véven a' Szászok', és Olaszok' Zenebonájokat.

907-ben: Árpád meg-hal. Zoltán uralkodik.

ama' Száz-halomig KADIKÁT helyhez-tette. A' Duna, és Dráva között EÖDÖT tette Baranya felé. VELEKET Zarándra; EDÉT, Und' fiát, Csongrádra parancsolta (2).

Az

(2) Magyar-országban egynehány Vármegyéinknek elejeket Árpád' ideire vihettjük. Mert a' Vezéreknek, és a' Hadnagyoknak azon említett el-rendelésekből (mellyet írva hagyott Bela-királyunknak Író deákja) ki-vehettjük NYITRA-*vár-megyét* Hubáról. BORSÓD-*vár-megyét* Borsról. ZABOLCS-*vár-megyét* Zabolcsról. CSONGRÁD-*vár-megyét* Etéről. Emlékezik azon Író KOMÁROM-*vár-megyéről*-is, midőn azt mondgya: hogy azon Földet, holott Vág-vize a' Dunába szakad, Ketelnek ajándékozta Árpád. Ketelnek fia lévén Tulma, ottan egy Várat épített; melyet KOMÁROMNAK nevezett. ZOLNA, és BARS-*vár-megyéknek* neveket-is ki-lehet-hozni ZOVOLOU, és BORSSED-ZOVOLOU nevekből. A' többi Vár-*megyéről* semmit se szól azon leg-régibb magyar Író. Árpád rendelte-é-el a' többit-is, avagy a' következendő Fejedelmek, nincs időm a' keresésre. Elég az: hogy mind a' Vezéreknek, mind az Hadnagyoknak illyetén el-öfztásokból, a' Vár-*megyéknek* el-rendelésekből elegendő-képpen ki-tettszik mind Árpádnak, mind kövedkezendő Fejedelminknek nagy Lelkek, nagy eszefségek. A' szükség úgy hozván magával, Vár-*megyéinknek* régi Szer-tartásaikat meg-változtatta másfadik JÓZSEF Császárr 1785-dik Esztendőben, de 1790-ben ismét-vizszá-tette.

Az Országnek minden részei illy okoffan el-levén ofztogatva, ki ki nagy csendességben élte világát, azon Józsfágában uralkodván, melyet nagy vér-ejtékkal, és izzasztó fáradsággal (a' Fejedelemnek vele-született adakozó kezeitől) hatalma alá keríthetett. Meg-szüntenek egy-darabig a' haborúk. Meg-rettentenek a' körül-belől levő ellenségek. A' Magyar Vitézségnek híre szerte-szélllyel el-terjedett.

De az Ország' részeinek el-ofztásában különös hajlandósággal viseltetett Árpád Huba-nevű Vezérjéhez. Mert: kinek Gond-viselésére bizta ennek-előtte Nyitra-várát a' Föl-földön; BAHOS nevezetű Hegynek örökös Urává-is tette az Al-földön.

Nem könnyen találkozott egy Vitéz, ki a' Fejedelemnek ajándékjával így meg-elégedhetett volna. Mészse el-terjedett megye ezen Tartománynak. Valamit a' Hegyen álló ember szemre vehetett, azon Kereknek fél-köre vetette határját a' termékeny, és gyönyörködtető szép Örökségnek.

Árpádnak ezen különös szeretete, és adakozósága igen fel-lobbantotta a' tüzet a' többi Vitézeknek meg-illetődött szívekben. Nagy ropogással égett az irigység. És mennél-inkább főjtogatták a' lángoló gerjedelmeket; annál-inkább nagyobb, 's-meg-meg nagyobb lobogásokra eredttenek a' forró indulatok.

Hogy pedig az Al-rendű emberek azt ne gondolhassák, hogy e' hirtelen, és szer-felett való érzékenységek minden ok nélkül származtának legyen: Árpádnak Erkölcseről azt hánytákvetették a' Főbbek: hogy Ő, e' Bahos-hegyi Tartománynak ajándékjával, nem Huba-vezérnek vitéz teteménnyeire; hanem önnön-maga' heves indulatainak meg-elégítésére czélozott. Tudni-illik: Huba' Leányát (kinek Szépsége igen felforgott akkoriban a' Magyaroknál) illetlenül szeretné. Véle gyakorta időt vesztegetne. És így, el-lustulván az Ország' Kormányozásában; mást tenne, sem-mint kellene. Következendőképpen azon említett Tartomány nem annyira Huba' Vitézségének bére, mint a' Leány' ékezségének Mátka-tálya lenne.

De nem-is ok nélkül láttszattanak a' Magyarok az illeten zúgolódásokra fakadni. Mert elsőben Árpád nem csak Baráttjának tartotta Huba-vezért; hanem, mind titkos gondolatainak vele közlésével, mind nyilván-való rendeléseinek reá-bizttával szinte egy karba ültette magával.

Az-után: ezzel meg-nem-elégedvén Árpád, midőn ama' Huba-vezér Bahos-hegyének felső lapját kö-fallal körül-kerítene: hogy az ellenségnek ki-rohanó hirtelenségét ama' várnak erőlségével meg-hátrálhatná; Árpád, az el-készültt várat (örökösen el-temervén hajdani BAHOS nevét), az egész Országban WILAGOSNAK

nevezte: tudni-illik: Huba' Leányának nevére keresztelvén, kit WILÁGOSNAK hívtanak.

De még itt se állapodott meg Árpád' adakozóságának ár-vize. Azon Fejedelmi Sátorát, mellyet tulajdon költségével azon említett Wilágosi hegynek allyára építtetett, Hubának ajándékozta, szerelmes szavaival azt emlegetven: hogy magának nagyobb gyönyörűségére válna, ha őtet eme' szép Wilágosi Kis-aszszony, nem mint a' Sátornak Urát, az Ofztályokba; hanem mint vendég Szeretőjét szívének Kincs-tartójába fogadná.

Szégyenlették Vénushoz hajlott lány Fejedelmeknek meg-üszögöltt erkölcsét a' Marfial társalkodó kemény Magyarok. Inkább-is szereték volna, ha (ám-úgy-is Özvegy lévén a' Fejedelem) ama' Szüzet Hites-társul el-venné, semmint vele (a' magyar szokásnak rettentő példájával) illy nyalánk módon tréfalkodna. — Tartottanak attól-is: ne-talán-tán a' körül-lévő, és még egészen meg-nem-hódolt Ellenségek, megörrolván a' szerelemmel telyes indulatokat, fel-emelleyék a' pad alá nyomott fejeket; bátrabban ugaffanak a' Magyarokra; és hamar fel-is-fallyák a' meg-aszszonyosodott puha szíveket.

E' következendő szerencsétlenségnek iszonyú gondolatai leg-inkább gyötörhették szívet ZOLTÁN-herczegnek; Árpád' egygyetlen - egy élő Fiának. Ezen (ideire nézve) fiatal; de

(meg-

(meg-értt esze végett) igen okos Herczeg el-nem-állott szorgalmatos iparkodásitól, hogy édes Attyát azon meg-kedvellt Tartománynak bot-ránkoztató lakásától el-idegenítheffe; és vagy Csepelre hozza Buda mellé, vagy Atila' várába Buda' várofsába édesgeffe.

Ugyan-azért: Követeket küldött utánna, azt izenvén néki: hogy Budán szorgos dolgok várják jelen-léttét. Ki-akarnának-ütni az új Ellenségek. Nem lennének békkel ama' régiek-is. Zvatoplugnak egygyik fia Zvendibald nagy szorgalommal ufzitaná a' MARHAKAT (3) Ama'

(3) A' mostani Morvákat *Marbaknak* hívták a' Magyarok. Elsőben azért: mert hadi zászlójokon valami Marha-czimert láttanak. Az-után azért: mert az Ellenségre ütvén amazok, ezen szóval éltenek: *Mrba Mrba*, nem különben, mint a' mostani Horvátok ezzel: *Udri-udri*; a' Magyarok ezzel: *Rajta-rajta*. Sőt STOCK azt állítja: hogy e' Német szó-is: *Mährer*, azért száradott *Mörva*-uraimékra, mert ezen szó *Mähr*, most-is *Kancza-marhát* tészen. Innett-is származhatott a' *Mährhof*, melly annyit tészen, mint: *Marba-udvar*. DOBNER. Ezen *Marba* szót addig-addig változtatták a' Magyarok, még *Morba* után, a' *Morvát* - is ki - nem - faragták. A' régi Írók közönségesen *Marabánoknak* nevezik.

Lajos a' NEMICZEKET (4). Jönne-vizfsza Budára, és, Magyar-léttére, ismét az Ország' Kormányához nyúlna.

De Árpád (a' következő Háborúknak említett süllyát éppen nem érezvén) azt izené-vizfsza: hogy addig Wilágosról el-nem-mehetne, még itt egy újjonnan fel-épített Háznak meg-szentelését el-nem-végezné. E' penig nem fokára meg- lenne. Az-után vizfsza-menendene.

M Á S A D I K R É S Z. Á R P Á D N Á L A Z E B É D.

El-is jöve-valóban azon örvendetes idő, mellyet Árpád, azon Épületnek fel-szentelésére, már ennek-elötte rendeltetett. Wilágos-várnak éppen a' kellő közepére építettett a' Fejedelem' köl-

(4) LAJOS- király uralkodott ezen időkben Német országban. A' Németeket eleinte *Nemiczeknek* nevezték a' Görög Írók. Most-is úgy neveztetnek a' Tótoktól. De előbb csak azokat hívták *Nemiczeknek*, kik Baviáriában laktanak. CONSTANT. *Porphyrogen.* Ezen neveket tapaszttallyuk ez-után-is ROMANUS, és NICEPHORUS Császárok alatt. ZONARAS. ANNA *Comnena.* GLYCAS. Mostanában Németeknek mondgyuk nem csak azon említett Tartománynak Lakosfait; hanem egész *Germaniát*, vagy *Germaniciát*, vagy *Alemanniát*. STRITTER *in Nemicicis.*

költségével. Leg - első - is vólt Nemes Országunkban, mellyet a' Vitéz Magyarok (más Országoknak dicső példáit követvén) egy - valami littenek különös tiszteletére emeltenek.

Ezen Ünnepek meg - ülésére fokban öszvegyűltenek Wilágosra; nem csak a' Magyarok, hanem a' PANONOK - is (5), a' BOLGÁROK -

B 2

is

(5) A' Magyaroknak ezen harmadik ki - jövetel - tájában, ezen három Nemzetségek uralkodtanak Magyar - országunkban. I - szor : A' Tifzán túl vóltanak az OROSZOK, Mén - Merótnak igazgatáfa alatt. II - szor : a' Duna, és Tifza között laktanak a' BOLGÁROK, Zalán Fejedelem alatt. III - szor : a' Dunán túl Uralkodtanak a' PANNONOK, Szvatoplugnak bírtoka alatt. Az Oroszokról, és a' Bolgárokról azután fog elő - jönni a' Befzéd. Most a' Pannonokat vezzem elő. PANNONIÁNAK azon Földet nevezték a' Régiek, melly a' Dunán túl Bécs körül kezdőd - vén, egész Belgrádig terjedett; avagy, némellyek fzerént, Belgrádnál - is tovább, egészen Mura - vizéig, mellyet Muravának - is neveznek. Ugyan - azért ama' Pannoniát NAGY - MURAVIÁNAK - is mondották, és ama' KIS - MURAVIÁTÓL meg - különböztették, melly mostanában Cseh - ország mellett fekszik. És így PANNONIA (Cluver fzerént) magába foglalta *Austrianak* nagyobb részét, *Stiridit*, *Karintbidit*, *Carniolidit*, *Vindufok' Marchidját*, *Crodtzidit*, *Sclavoniát*, *Bosnidit*, *Szervidának* egy részét, *Magyar Ország*nak közel harmadát — A' Régi időkben FELSŐ és ALSÓ Pannóniá -

is (6). A' Magyarok ugyan azért: hogy, eme' fel-szentelésnek alkalmatosságával, örökös hálákat adhassanak Isteneiknek, kik Öket (annyi villongások, annyi hadakozások között) Magyar-Országának termékeny Tartományaira (mint régi Anya-földgyökre) vissza-térítették. A' Pannonok pedig, és a' Bolgárok azért: hogy egy

Cfo-

ra vala felosztva. A' Felsőben vólt: *Austria, Stiria, Carinthia, Carniolia, Vindusok' Marchiája, és Croatia.* Az Alsóban: *Bosnia, Sclavonia, Szervidiának* egy része, *Magyar Országának* ama' Darabja egészen, melly a' Dunán túl fekszik. Felső Pannoniát a' Rómaiak így nevezték: *Prima Consularis.* Az Alsót: *Secunda Consularis* — De a' következő időkben Felső Pannonia ismét két részre osztódott. Annak egy darabját (holott ezen Vármegyék vannak: Baranya, Tolna, Sümegh, Szala, Veszprém, Székes-fehér-vár) **VALÉRIANAK** nevezték, Diokletzianus Császárnak leányáról, ki Galeriusnak Felesége vala. Hasonló-képpen Alsó Pannónia-is két-felé osztódott, annak részét, melly Száva, és Dráva között fekszik: **SZÁVIÁNAK-is, INTERAMNENSISNEK-is, RIPARENSISNEK-is** mondták. — — Hogy a' **PANNONOK** Testestől-lelekestől Tótok vóltanak, ki tették azoknak akkori híres Királyokból Szvatoplugból. Ezek ki mondhatatlan nagy ellenségeik vóltanak Árpádnak. Ugyan azért: nem csuda, hogy őket gyomrokból nem szenvedhették a' Magyarok, hanem, a'-hol lehetett, ellenek kigyót-békát kiáltottanak. — — Szvatoplugnak Királyi-Háza Veszprémben helyheztetett. Csudál-

Csomóban láthatnák azon Vitézeket, kiknek híreket, és neveket nem egyéb foglalhatta - bé immár; hanem azon határok, mellyekkel az Isten széles e' világot körül - kerítette.

B 3

Meg-

lom : hogy Budán nem lakott, mivel ez leg-híresebb városa vala Pannóniának. Ez talán azért esett meg; mivel Buda Pannóniának szélén feküdt; ő pedig bel-lyebb kívánná helyheztenni Királyi székét. Ufzubü-vezér verte meg egészlen a' Tót-Pannonokat, el-fog-lulván Veszprémet, 's a' Királyi házat. — — Kik PANNÓNIÁNAK nevezetét eme' Tót szavakból (PÁN, ÓN; I, JÁ) öfzve akarják szerkeztetni; csupán enyelegnek. Meg-hazuttollya őket DIO CAS-SIUS; kinek szavai ezek: *Afrikának gondvifélése után, Felső Pannóniának Igazgatójává tétettem. Ugyan azért ezek, a'-miket írok, tapasztalt dolgok előttem. Őket Pannónoknak azért nevezték: mert magoknak újjas dol-mányokat, szokások szerént, szabott, és varrott Posztókból (panno) csinálnak. Ezt nem olvasta CLUVER; másként nem mondhatta volna jó lélek - ismérettel: hogy Pannonia Névnek eredete bizonytalan. Nem ol-vashta TVROCZI János - is, ki azt mondgya: hogy a' Kenyér bősége miatt nevezték Pannóniának, mivel e' Deák szó: Panis, magyarul kenyeret téfzen, noha talán olvashatta CHARAXOT, aki PÁNIÁRÓL emlékezik; mellyet a' Következendő Írók SPÁNIÁ-NAK, végtére ISPÁNIÁNAK mondottanak, és így Spanyol - országot Pániával, avagy PANONIÁVAL öfzve - dagaftotta. A' Bizantinomi Görög Írók PAN-NO.*

Meg-jelent ZVATOPLUGNAK (a' Dunán túl lévő Panonok' Vezérjének) egy leg-szebbik fia MOJMIR. Itt vala ZALÁNNAK (a' Duna, és Tisza között uralkodó Bolgárok' Vezérjének) ékes-

NÓNIAT mind-egyre **PAEONIA**NAK nevezik. De ezzel-is szembe-száll **DIÓ Cassius**, és **ZONARÁS**. **DIÓN**AK szavai ezek: *Az igazságot nem látó Görögök őket PAEONESEKNEK neveztek. Ezen Nevezet ugyan valósággal régi, de nem ezen Népé, hanem azé, melly Rhodope böggy mellett, és Maczedonianak tengeri tájján lakik.* **RATTKAY GYÖRGY**, Zágrábiai Kanonok, elő-adgya Nagy Sándornak levelét, mellyben eme' Tótságnak *Privilegiuma* foglaltatik. Szórául szóra így vagyon: *Mi Sándor, a' Maczedonok' Királynak, Fülöpnek, fia. A' Fejedelemségnek első Ki-választotta. A' Görög birodalomnak Kezdeje. Nagy Jupiternek meg-izentt Fia. Bragmanok', és Arborok' Ura. Nap-kelettől nap-nyugotig, és Déltől Éjszakig Persáknak, Medusoknak, és a' Vildgnak Ura. A' Napnak, és Hódnak le tapodója, A' Nemes Tót Nemzettségnek, 's-azok Nyelvének kegyelmet, Bekefséget, és Údvösséget Töllünk és Utóinktól, kik a' Világ' Birodalmdban következni fognak. Mivel mindég hozzáánk dűlbatatofaan bitelesek, a' fegyverben bátrak, és gyors Segitőink vóltatok, azért adgyuk, és ajándékozuk néktek Éjszaktól Délig, leg-utólsó végig, a' Földnek részét tellyes Szabadsággal, azon dűlaldnnyal; hogy ott semmi más Nemzet le-telepedni, lakni, avagy birni nemerjen, ki-vévén a' Tiéteket. És ha valakik ott lakni tapafutaltatnak, a' ti Jobbdgygyatok, és Rabotok legyenek,*

ékes - természetű magzattya ZALÁNFI. Mind - a' ketten nagy bátorságú, és tisztefséges Ifiak; 's minek - utánna egészen meg - hódoltanak, a' bátrabb Magyarokhoz hívek.

Várták a' Tifzán - túl - lévő Oroszszágnak Vezérjét - is MARÓTOT (7). De ezen nagy - lelki

B 4

Ifiat

és azoknak fiaik a' ti fiaitoknak Rabjai. Adatott Alexandriában, mellyet mi építettünk a' Nagy Nilusnak marttyán, Birodalmunknak tizen - kettedik esztendejében, vednk mosolyogván a' Nagy Istenek Jupiter, Mars, Pluto, és Minerva. Ezen ajándékunknak Bizonsagi ezek: Nemes Bajnak mi Kincs - tartónk, és tizen - egy Herczegek, kiket, ha mi magzatot nélkül meg - találunk balai, helyünkbe következendőknek rendelünk. Eleget fitogtatta, gondolom, Szvatoplug Árpád előtt - is eme' pecsétes levelet, de e' költeményel semmit se gondolván a' Magyar Fejedelem, el - foglalta Szvatoplugnak minden Jófágár. Leg - első volt SCHENLEBEN, ki Nagy Sándornak ezen pecsétes levelét, mint valami Költeményt, ki nevette. Erre a' kaczagásra úgy meg - haragudott BÉDEKOVICS, egy Horvát Paulinus, hogy, ha Szerzetesi Tűrését közbe nem vetette volna, azt mondgya: ugyan meg - adta volna SCHENLEBENNEK. Senki se merje tehát ki - kaczagni ez - után - is; mert ugyan Fejére várhattya a' TÖT ÁTKOKAT.

(6) Urunk születése után, egész 550 - kig semmi hírét sem vette Európánk ama' Népnak, melly, Volga' vize mellett lakván, ugyan ennek nevérol: elsőben VOLGÁROKNAK, az - után BOLGÁROK-

NAK

Ifiat hirtelen Betegsége el-nyomta, sött (mind édes Attyának Merőtnak; mind Árpád' Házának nagy szomorúságával) el - is - temette. Ezen Ifiú Test - vére vala HANZARNAK, Zoltán' Hitefsének. Vóltanak - is felőlle oly reménséggel az akkori Magyarok, hogy (Árpádnak Udvarával

NAK neveztettenek. Ekkor, a' többi Népeknek meginduláffokkal, ök is vér - szemet kapván; ki hordozkodtanak Áfádból; és, LIBERTES, BUSA, DRONGÓ, DRÁG Vezéreik alatt, elég békefesen le - telepedtenek, és laktanak a' Dunának táján, hol a' tengerbe szakad. De 634 - ben Királyt rendelvén magoknak; Országjokat nagyra vitték; és, fok ízben, rútvál meg - zaklatták a' Constantinápoliakat. A' Bolgár Királyok ekképpen következtenek:

634 - ben CUBRATUS Heraclius Nap - keleti Császáralatt. E' Királynak Neve fok - képpen irattatik: *Curatus, Crobatus, Chrovatus, Covratus.*

641 - ben: BATBAJÁS. Constantinus Pogonatus' idejében. Nevezik *Basiannak, Bathajdsnak, Bajdnnak.*

687 - ben: TERBELIS. Justinianus Rhinotmetus Leontius, Tiberius Apfimarus, Philippicus, Artemius Anastasius Görög Császáralatt. Ezt TARBAGINAK - is írják.

714 - ben: COMERSIUS. Theodosius Adramiteus, Leo Isauricus, Constantinus Copronymus alatt. Neve így - is iratódik: *Cormes, Cormesius, Crimus.*

762 - ben: TELESÍUS. Constantinus Copronymus alatt. Így - is neveztetik: *Telec, Telesis, Tevcsds.*

val meg-sógorosodván) Jég-eső-módra rontaná a' Magyarok' ellenségét. De ezen akkori reményünket, még zsengejében, meg-főjtotta az irigykedő Halál.

B 5

Eze-

762 ben: SABINUS. Copronymus alatt.

763-ben: PAGANUS. Copronymus alatt.

764 ben: UMÁR. Copronymus alatt.

765-ben: TOKTUS. Copronymus alatt.

766-ben: COMPAGANUS. Copronymus alatt.

768-ban: CZERIGUS. Copronymus, Leo Chazarus Császárok alatt. Híjják: *Tserigus*, *Telericus*.

777-ben: CARDANUS. Leo Chazarus, Constantinus Porphyrogeneta, Nicephorus Császárok alatt.

809-ban: CRUMUS. Nicephorus, Rangabes Mihály, Leo Armenius alatt. Nagy nevezetű király volt. Így is nevezték: *Crummus*, *Crumnus*, *Crumas*, *Crem*, *Orunus*.

820-ban: CRYTAGON. Leo Armenius, Michael Balbus, III. Mihály alatt. Irták *Murtagon*, *Mutragon*-nak is.

829 ben: BALDIMER. Theophilus alatt. Irták így is: *Baldimir*, *Vladimir*.

843-ban: BOGORIS. III. Mihály, Basilus Macedo alatt. Neve volt *Goboris*, és, midőn meg-kereszteltetett; *Mibály*.

883-ban: SIMON. Böles Leo alatt. Neve volt *LABAS Simon*. Fia volt Baldimernek, és Keresztény. Ez leg-több károkat tett a' Constantinápoli Görög Udvarnak. Ezt Árpád háromszor verte-meg.

Ezen

Ezeken fölött: el-érkeztenek huszon-négy gyönyörű termetű, és már meg-értt Kis-aszfonyok-is. Ezeket Árpád az Országának minden részeirül (nagyon gyönyörködven a' szép Termet-

Ezen Simonnak Attyafia vala Zalán; kinek igazgatósára bízta azon Bolgárjait, kik a' Tisza és Duna kö-zé jöttek. SIMOCATA- NICEPHORUS, THEOPHANES. ANONYMUS *Bela Notarius.*

(7) Az OROSZOK eleinte Volga vizének eredete' tájján laktanak a' Bolgárokon felől. Valamint a' Bolgárok, úgy az Oroszok-is ezen Nevezeteket Volga vizének Nevezetérül vették, melyet RHÁNAK-is, RHÓNAK-is mondanak a' Régiek. RHÓBOL jött ROSZSI, vagy RUSZSI, azután OROSZI; végtére RUTHENUSOKNAK-is mondták. A' Moskóviai Császárné-is magát egész Rufszia-Ország' Császárnéjának mondgya. Árpádunk idejében, az Oroszoknak egy felekezete a' Tiszán túl bírt, Mémmerótnak Vezérlése alatt; kinek leányát (Bela-Királyunk író-deákja szerént) el-vette Zoltán, Arpadnak fia. Ezen Oroszok eleinte nagy böcsületben tartattanak Magyar-Országban, ha nem más okra nézve-is; leg-alább azért; hogy, a'-mint mondám, Zoltánnak Felesége Orosz leány vala. De az-után (főképpen Második Lajos-királynak idejében) azon szolgálatot tették az Udvarnál, melyet mostanában a' Czigányok tesznek némelly Nemesszeiáknél. Ezt bizonyította azon Könyv, mellyben Lajos-királynak Szám-adósa fel-jegyzette a' mindennapi költséget. Itten egy helyen ezeket

olva-

remtményekben) ide hívattatta; 's leg-szebb RÓZSAI-is vóltanak az akkoriban virágzó magyar Kertnek. Mert: ama' régi időkben, nem olly szűken vóltanak Országunkban a' tiszta Szűzek: hogy (vagy egynek fel-találása végett-is) az Egek' ÉLEMESSÉNEK tizen-két Jeleire kellett volna szorúlaunk,

Ezen

olvastam: Vétettem nagyobb, és kisebb szegeket egy forint, és húsz réz pénz drdt. A' kis kötelekből pedig tiz köteményt, ötven pénzen. Három Patkó-verőt, és odattam ő Fölsége' Oroszszainak kezébe, azon Állásnak el-igazítására, és meg-csindlására, mellyről bónap a' Király, és Királyné Fölségek a' Proczeffiót nézik. Azután alább ezek vannak írva: Azon Nap' Jánornak, ő Fölsége' Oroszszának, kezébe a' Söprüknek (ő Fölsége szobáinak ki-tisztítására) két-két pénzével meg-vételére tiz pénzt. És ismét alább ezeket olvasni: Azon nap': vétettem, ő Fölsége' számára, egy bétre, tizen-négy mécseket; és gyertyákat hasonló-képpen tizen-négyet; és Lörincznek kezébe adtam, ő Fölsége' Oroszszának. Végtére így fejezi bé a' Napot: Azon nap': Ó Fölsége' Oroszszainak, kik ő Fölségének Sátorait a' Zsidó temetőbe ki-terítvén, azokat ejjel-nappal őrzik, élelmekre adódott, két-szerre, hat forint. Ezen Oroszokat az-után RUSZNYÁKOKNAK-is nevezték a' Magyarok; és mivel országunkban alá-valók vóltanak, innett csúszott magyar nyelvünkbe a' Rusnya szó; melly, Magyar Országának némelly részein, azt jelenti; *rust*, *csunya*, avagy *szurtos*.

Ezen Vendégeivel le-üle Árpád tágas Sátorában. Nagy Vigafságok között töltötték ide-jeket az ebédelő Ifiak. Ö-maga-is Árpád (talán: hogy példát adgyon a' többieknek) hirtelen fel-kapta Borral-tele Kupáját; és azt, mindnyájoknak Szem-fülelésekre, és csendes hallatokra, így közönte-el:

Eb, a'-ki nem Barát — Köz Békeféség köztünk; Rettentő Félelem a' Magyarok' El-lenségén — Te! Nagy Isten! Adgy Bort; Búzáat; Gyümölcsöt — Adgy Kalászfzal jó Szalmát — Adgy, Uram! Szenát! adgy egy-szer-'s-mind Abrakot — Add-meg, Uram! azt-is: hogy, a'-mit más vetett, és aratott; Mí takarítsuk-be!!!!

Sorra Mojmír a' többivel. Vigan mindnyá-
jan; de, Árpád' jelen-létte miatt, mértékleteffen. A' második fogás után, Zalánfi a' Magyaroknak örökös Birodalmat; a' meg-hódolt Nemzeteknek Igaz, Hív, és Allhatatos Engedelmet kévaut. Meg-itta Ö-is fennyen-tajtékozó Kupáját. Után-na a' többi.

Ki-tettzett a' Vendégek között Zalánfi. Reá-fordúltanak némely Magyar Kis-afzfzonyok-nak hadarászó szemeik. Beszédes volt a' Társa-ságokban. A' Szeretetlenben heves; de állhatatos. Nagy Kegyefséget mutattanak a' magyar Szü-zeket oldalaslág lopogató szemei. Kiknek ékes-sége

ségeket bátrabban meg-pillantván, igen örvendezett azon: hogy, a' Magyar Nemzetben, olly Kellemetes Orczákra találhatott, mellyek megvidíthatnák még a' Bú-Gond' Országában nevelt Alamusztákat-is. Belső gondolatainak titkait el-se-födözhetette fokáig, e' szavakkal élvén:

Most örvendek immár valóságosan: hogy, édes Atyámnak Zalánnak Ön-kényes meg-hódolása után, olly Nemes és Szabad Nemzetségre szállott Birodalmunk, melynek Erkölcsseit, ha magam nem tapasztaltam volna; hogy illy Szép illy Tisztfeleges légyen; magammal el-se-hitethetem-vólna. Sokkal más híreket vettük a' kemény Magyaroknak. De most tapasztalom immár: lehetetlennek lenni azt: hogy illy gyönyörködtető fehér Testekben, mellyekkel eme' drága Magyar Kis-afzszonyok fel-vannak-ekesítve, kegyetlen, és ember-gyűlölő lelkek lakhassanak. Örömmel ki-vallom gondolatimat: nem lehet a' Magyar Vitézeknek nagyobb erejek az Országok' el-foglalására; mint e' Magyar Vitéznöknek (8)

a'

(8) Ezen magyar szó: **NÓ**, annyit tett magyar Eleinknél, mint *Afzszonyi állat*, avagy *Feleség*. Innét származik a' **NÓTELEN**, az az: *Afzszonytalan*, *Feleségtelen*. Innét a' **NÓSZÉS**, az az: *Házarulás*, *Feleség-vénés*. Innét az **AG-NÓ**, az az: *Vén-afzszony*. Innét a' **NYÓSTÉNY**. Az-után: **VEZERNÓ**, **FEJEDELEM-NÓ**, annyit tett a' Régieknél, mint

a' Szívek' Várainak meg-vevésére. Te pedig, Drága-látos ETELKÁM (a' volt neve egy ellenében-ülő kellemetes Szűznek, kinek szerelmébe, ugyan-csak ezen egy látásával, bele-köteződött Zalánfi; 's-méltónak-is lenni állította: hogy vele Szövetséget kössön) Te, mondám, édes Etelkám! meg-érdemletted azt a' szerető Ifiaktól: hogy, ha egy csoport ellenségnek közepére vitetnél; csak éppen azé lennél: ki, mind azon Bajnokokat meg-ördög-tördelné, mind ékes Személyedet, kézen-fogva, ki-hozná.

Zalánfnak ezen szavait hallván a' Magyarak, igen örvendettének. De Árpádnak öröme
azon

mint *Vezérnek Afzszonya, Fejedelemnek Felesége*. Most immár Ó-betű helyett E-betűt teszünk, és így mondjuk: VEZÉRNÉ, FEJEDELEMNÉ. Sőt: valamint ezen szóból: VÓ, VEYET formáltak a' Magyarak, úgy eme' szóból is: NÓ, NEYET a' Régiek. És így a' Királynét, Király' NEYÉNEK mondták; a' Vezérnét Vezér' NEYÉNEK; az-az: Király', vagy Vezér' *Feleségének, Afzszonyának*. Sokáig fel-is-tartott ezen NEYE-szó a' Magyaroknál. Azon RÁDAI Gedeon Úr, ki Bárói Méltóságnak czimjét Nemes Nemzetségébe bé-iktatta, és kihez én, ritka Tudománnya végett, különös hajlandósággal, és tisztelettel vifeltetem, nékem két régi magyar Vers-szerzőket mutatott, kiknél a' NEYE szó annyit tézzen, mint *Felesége*. Az első magát BOGÁTI Fazekas Miklósnak ne-

azon állapotodott-meg fő-képpen: hogy a' meghódolt Népekre terjedett Magyarok' Birodalmát nam oly súlyosnak lenni tapasztalta, mint ennek-előtte gondolta. Tartott mind-az' által Zalánfinak mézes szavaitól. El-sem-is-hitethette magával: hogy, olly édesdeden-folyó szavai, belső gondolatainak imelygős titkaival meg-egyeznének. Mert ennek atya, Zalán, leg-több tormát tört a' magyar Vitézeknek orrok alá. Ugyan-azért: leg-kegyetlenebb módra bántanak vele a' reá - erefzetetett mérges Vezérek. Lehetetlennek állította tehát: hogy annak fia illy nyú-

vezi; kinek Könyve 1587-dik Esztendőben nyomtatott. Ennek versei így vannak:

*Nem csak két tenger közti ennek birta vala,
Persiába-is juta.*

*Artaxerxes Király Ócse' szerencsését
Szép Nejeéről csudlta.*

*Nyitván hűzik immár, hogy egyéb Nejevel
Soba Cyrus nem bála.*

A' másdik Vers-szerző CHIERENY Mibély, kinek Könyve 1592-dik Esztendőben adódott-ki. Így dalol:

Közönséggel azt-is végezték vala:

Hogy mindenik szabadon bé-jarbatna

Kérdetlen, Királyhoz menne dolgába;

Ha-nem-ba Nejevel a' Király volna.

Azmint beten' köztök végezték vala,

Hogy szabados volna Király' ajtaja,

Ha-nem-ba; Nejevel volna agyába.

nyúgodtt elmével hordozhaffa a' nyakába-vetett reméntenlen örvöt.

De a' jelen-lévő magyar Kis-aszszonyomék, kik az illyetén bérczes gondolatokra fel-nem-kapaszkodhattanak, csak éppen Zalánfi' ékes beszédgyének folyamattyában gyönyörködve foglaltoskodtanak. Ollyannak lenni gondolák a' kiterített partékát, a' -minő szavakkal árúttattanak a' locska Kalmároktúl.

Örvendettenek tehát a' Sátorban mindnyájan, ki-vévén magát Világos-kis-aszszont. Ennek högyke-bügyke Szíve azon okbúl illetődött-meg fő-képpen: hogy Zalánfi (kit, első látásával, igen-is meg-szeretett) nem Ötet tette első szerelmének tárgyává; hanem Etelkát. De még jobban fel-lobbant kis szíve: midőn Etelka, a' többi Kis-aszszonyok' nevekben, így vizsált Zalánfinak dicséreteire:

Nagy Köszönettel veszfzük, Nagy-méltóságú EREDET! a' Magyar Kis-aszszonyokhoz hajló Indulataidat. Felöllünk el-tökéltett Itéletem, Bizonyomra mondom, Kevélységre-is ösztönözhetne mind-nyájunkat; ha eleye nem tudnók: hogy, midőn olly Méltóságú Ifiak a' Szüzek' Dicséreteikre le-ereszkednek; Bennünket önnön-magok' dicséreteik' emlékezetére emelnek. Sött-inkább: midőn másokat magasztalnak; valóban magok' Erkölcsüket magasztallyák. Hogy penig a' fő dicséretet rajtam kezdeni méltzattal;

tal;

tál; mivel jól tudom: hogy nem magam vagyok azon FÉNIX-madár, mellynek se párja se máfia széles e' Világon: azt én Méltóságod' Kegyeségének, nem pedig magam' Erdemeinek tulajdoníthatom. Gyönyörűen-folyó Szavaidnak elevenségével csak éppen azt akarád (tudom) kijelenteni: minőnek kívánnál engem' örömeft látni, hogy legyek; nem pedig meg-dicsérni, hogy vagyok. Mind - az' - által: meg-kívánom aztat mutatni: hogy emé' csinoffan öfzfze-hordott dicséreteid, noha-ugyan érdemetlenre; de még se hál-adatlanra szállottanak.

Csak ma látta Árpád leg - elsőben Etelkát. És, midőn Ez olly Udvarisággal tellyes szavaik ékeffen eregette; nem tudom minő Szeretettel, de úgy-annyira fel-gerjedett: hogy annak tisztességes Férjhez - menetelérül még akkor tüftént gondolkodna. Úgy véllem; a' gerjesztette-fel leg-inkább a' Fejedelem' szívet: hogy, ezen ékes Virágnak kellemes Személyében, Zoltánnak, egygyetlen-egy élő-fiának képét úgy-annyira fel-találhatta: hogy, ki Zoltánt, és Etelkát ismerve tapasztalná; Az, se az Orczáknak hasonlóságokról, se a' Termeteknek, és az Időknek egyenlőségekről éppen nem kételkedne.

De, meg-mértékelvén mostanában heves indulatait, hirtelen Zalánfira tekintett; ki éppen akkor úgy ki - meresztette szemeit Etelkájára: mint-ha egészlen köröfztül akarta volna szegze-

ni; és azoknak nedves, és gyakorta bé-húnyo-
rodott forgásai a' Nyelvnek kötelelségét végbe-
vinnék. Szerette Árpád, és, midőn e' dologban
jól bele tekintett; jóvá-is-hagyta a' gyönyörű
Párnak öszve-kötelődzését; fő-képpen azon
okból: hogy, e' magyar Szűznek el-vételével,
Zalánfinak Bolgár Természete meg-magyarosod-
hatna; ha nem előbb-is, leg-alább kilenczedik
nemzettyében. És így: annak fajzattya az Or-
szágnak nagy hasznára válhatna.

Azomban; minden gondolatait Etalkának
Kellemetefségeibe merítette Zalánfi. Csak alig-
várhatta a' meg-úntt Ebédnek bé-fejezését.
Tudni-illik: hogy vele különösen szóba ered-
heffen, és a' következő Kéz-fogásról csak
egy szót-is teheffen.

Oh Egek! Be haszontalan Vágyódásai van-
nak az emberi Szívnek!!! — Más rendelést
tettének immár Etalkának Házaságáru a' Meny-
beliek — Nem azé lett a Nyúl, ki Ötet a'
bokorból fel-ugraszította; hanem a'-ki el-fogta.
De a' következő Mennyegzőrül azt mond-
hatnák az emberek: hogy a' regveli harmatok-
nak ékes Gyöngyeik nem egyebek lennének;
hanem azon siránkozó Csillagoknak öreg csöp-
jeik, mellyek ezen ártatlannak iszonyú törté-
neteit látták; de az Istennek el-tökéltt ren-
deléseit meg-nem-másolhatták. De mostanában:
ezen szomorú gondolatokat előbbre állítván,

térjünk vizfsza azon örvendetes történetekre; mellyek az emberi szívet nem annyira faggattyák; mint édesdeden nevelik.

HARMADIK RÉSZ.

ZALÁNFIETELKÁVAL.

A' Fejedelemnek szép Sátora mellett, egy gyönyörű Kertet építtének a' szorgalmatos Művesek. A' Világnak Régiségével vetekedő nagy Fákat úgy irtatta - ki Arpád az egyenes Útának folyásaira: hogy; ki a' Kertnek közepében megállott; onnatt, valamint a' Kereknek közepébül, nem különbben látszattatnának az Ösvények eredni: mint ama' Csillagoknak székeiből a' Súgarok' nyilait lövellődni láttuk. Nem annyira szerette Arpád a' szép Virágokat; mint a' sűrű árnyékokat. Ezeknek irtózástermett szentséges homályokban gyakorta sétálgatott; és, minden érzékensegeit elővévén, tüzes tanácsokat tartott a' Magyaroknak hatóságos Ellenségi ellen.

Minek-utánna az Ebédet megették; a' közel-lévő Kertbe le-sétáltak valamennyien. Nem volt szokásban: hogy, ebéd után, terhes

gondolatokkal fáraszták elméjeket a' Magyarok. Nyájas beszédekkel gyönyörködtették a' Szűzeket még a' Komor-kedvű Kúnok - is (9), Ki-ki azzal járt, kit Szívéhez kapcsolt. Mert:
már

(9) Árpádnak idejében a' KÚNOK az Euxinomi tengernél laktanak. nem igen meszse a' Magyaroktól, kiknek Atyafiok-is véltanak. Ezt bizouyíttya elsőben: PTOLOMAEUS, régi Föld-író, ki őket a' Baszarnák, és Roxoldnusok közé helyhezteti. Az-után: bizonyíttják a' régi Anya-szent-egy-háznak Történeteir is: mellyek fok Mártirokról emlékeznek, kik az Euxinomi KÚNOKNÁL szenvedtenek. Ezek Csabának, Atila' fiának, véréből származtanak, ugyan azért CSABAROKNAK-is nevezettének. Őket a' Görög Írók CHABAROKNAK avagy CABAROKNAK írják. Midőn Álmos, Árpádnak Attya, ki-hozná Scithiából a' Magyarokat, és az Oroszokra ütne; ezen KÚNOK öszve-szűrték a' levét az Oroszokkal, és egygyütt a' Magyarok ellen támadtanak. Álmos meg-ervén mind-a'-két felekezetet, a' KÚNOKNAK meg-alázódását nagyra böcsüllette. Azoknak hét vezérjeket: EDET; EDUMENT; ETÉT; BUNGERT; ÖSÉT; BOJTÁT; KETELT feregestől vitézei közé számlálta. A' Magyarokkal öszve-egyellők KÚNOK (Porphyrogennetának bizonyítáfa szerint) nyolez Nemekkel szaporították meg a' Magyar Nemzetséget. Első CSABA; második NEKE; harmadik MEGERE; negyedik KUTURGEMATI (avagy KUTUGERMATI: mert így-is nevezetik). ötödik

TA-

már ennek-előtte (a' régi szokás szerént) ki-
kiáltotta Árpád: KI-KI A' MAGÁJÉVAL.

Örömeft Világosba kaptott vólna Mojmir,
Zvatoplugnak ama' szebbik fia. De, mivel ész-

C 3

re-

TARIÁNI; *batodik* **GENÁCS**; *betedik* **KÁRE**,
nyolczodik **KÁSE**. Árpád uralkodásának végső ész-
tendeiben, meg szünvén a' hadak, meg-nyügottanak
eme' **KÚNOK** is országunkban, és fok helysé eket
neveztenek magok' Nemeiknek nevekről. **CSABA**-
nemről neveztettenek egy-nehány faluink *Csabanak*;
bát, ha *Csábrág*-is innett mondatik? **NECE**-nemről
származhatott *Nyek*; **MEGERE**-nemről *Megyer*; **KU**-
TURGEMATI-nemről *Tur* és *Gyarmat*; **TARIAN**-
nemről *Tarján*; **GENÁCS**-nemről *Gács*. **KARE**-nem-
ről **KARÁNCS**, és innét *Karácncs berény*, *Karácncs*-
ságb; **KÁSE**-nemről *Kazár* és *Kozár*; egygütt pedig
KÁRE, és **KÁSE** nemekről *Karácncz - ke/zi*. Ezen
helységek *Ipol-vize* körül, de fő-képpen *Nógrád*
vármegyében még most is fel-találtatnak; de mivel
másutt-is vannak *Megyerék*, *Tarjának*, és *Gyarmatok*,
és az-is olvastatik Árpádról, hogy a' **KÚNOK**' ve-
zérjeiknek másutt-is adott helyeket; azok' fő-laká-
soknak ama' hulységeket lehet állítani, holott mosta-
nában a' **NAGY KÚNSÁG** vagyon = De ama' másik
KÚNOK, kik *Euxinumi tengernél* meg-mara dtanak;
az *Úzoktól*, és az ott maradt *Chabaroktól* ki-üzet-
tettenek lak-helyekből, kik-is öfzve-befzélvén a' ha-
sonló sorsú *Paczinákokkal*, ki-jötte nek országjokból,
és el-lépvén *Moldoyát*, és *Oláh Ország*nak egy részé',

ezen

ré-vette a' szemes Szerető: hogy Ő magát Árpádnak Oldalához csatlotta; nem csak abban hagyta a' Kulláncot; de meg-se-fzólította. Attúl tartott fő-képpen: ne-talán tán el-kapja a' kosarat. E' dolgot ifzonyú bestelenségnek tartották az akkori Magyarok.

De Zalánfinak szemei el-nem-fordúlhattanak Etelkárúl. És mivel eme' Kegyeffe előre kiiparkodott a' Kertbe; szüntelen utánna-lesköldött: ha vallyon, az Ő maga-viseléséből; vala-

ezen tortományt Elsőben PACZINACIÁNAK, azután NAGY-KÚNSÁGNAK nevezték; végtére Magyar-orfzágnek birtoka alá jöttek. Ez az oka: hogy Magyar Királyaink ama' valóságos NAGY-KÚNSÁGRA (Moldovára tudni-illik, és Oláh országra) mindenkor számot tartván, magokat mindenkor KÚNOK' királynak írták pecsétes leveleikben. Innen származik a' Magyaroknak azon *Julsok*, mellyel mostanában is vízfíza-kérhetik Moldovát, és Valachiát, mint a' Magyar Koronának jószágát. Kristus urunk' születése után 1230-dik tájban ama' KÚNOKRA, kik Moldovában, és Oláh-orfzágban laktanak, reájok esvén a' Tatórok; őket (Kutén nevű vezérjekkel egygyütt) meg-zaklatták; kik is BELA-kirdlyunkhoz, ama'-Negyedikhez folyamodván, Magyar-orfzágba bé-ereltettednek: és, el-hagyván Sátoros lakásokat, magoknak házakat építettetek, és máig-is KIS-KÚNSÁGIAKNAK mondatnak, hogy ama' NAGY-KÚNSÁGIAKTÓL meg-külömböztesenek, kik még Árpád' ideiben Magyar-orfzágban le-telepedtetek. PTOLOMÆUS. ANONYMUS *Bela Notarius*. KAPRINAI. KATONA.

I. KÖNYVE. I. SZAKASZSA. 31

valami Szív - illetődésnek jelét ki-taúlhatná-e ?
Ki-szorította magát Etelka a' többiek' Seregéből.
Sótt: gyakrabban vízfza-is-tekintgetett Zalán-
fira. A'-mi több: hogy hamarébb el-érettetne;
lafsú lépésekkel; gondolkodva mendegelt.

E' dolog úgy-annyira fel-lobbantotta Zalán-
finak Szívét: hogy, meg-tüzesültt Orczájának
jeleiből, ki ki meg-láthatná szerelmes Indúlatait.
Már-is: csak nem újjal mutogatták a' többiek.
De Etelka, észre-vévén szapora Gerjedelmeit,
így csillapította szapora heveit.

Kérlek, Zalánfi! vonyítsd-meg egy-kevefésé
el-andalodott Indúlataidnak meg-ereszkedett fők-
jét: ne-hogy, ezen szárnyas Szemek előtt,
Mesébe efsünk mind-a'-ketten. Eleven Szívednek
ezen ugró jelei, nem mondom ugyan: hogy,
vagy méltatlanok, vagy peniglen vétkesek.
De (meg-engedgy Bátorságomnak) mostanság,
illy hamarjában, idétlenek. Meg-ne-ijedgy, ne-
vezetes LEVENTA (10)! világos szavaimtól.

C 4

Ked-

(10) Vélekedgyenek máfok a' LEVENTA
fzóról akár-mi képpen. Elég az: hogy még most-is fen-
forog a' Tifza mellékieknél azon Játék, mellyet a' fel-
övedzet Iffiak LEVENTÁSNAK mondanak. E' nem
másból áll; hanem Bajnoki Birakozásból. A' Nyertest
BÉL-Leventának mondgyák; a' Vesztőt OBA-Samunak
csúfollják.

Kedveld inkább bennem minden gondolataimnak illy kellemetes ki-nyílttokat. E' Magyar Szokás a' Rózsához hasonlíttya az itt nevelt Szüzeket; mellyek akkor kedveltetnek leg-inkább, midőn Bimbójokból ki-nyílni kezdenek.

E' szavakra inkább fel-indúla Zalánfi, és e'-képpen felele:

Hogy-hogy kívánhatod azt töllem, Drágalátos Eteikám! hogy Téged', Szívem' fel-födözésében ne kövessék? Im már, az előbbeni Ebédkor, nyilván ki-vehettem belölled igaz Szívedet. Ragyogó Szemednek világos tükrében láttam, mind tiszta gondolataidat, mind kegyes hajlandóságaidat. Csak éppen egy dolog marada még hátra, mellyet, se szemérmes Országodnak homájos jeleiből, se Szemeidnek nemgyakorlott kacsongatásaiból, világoffan ki-nem-vehettem. Tudni-illik: ha méltónak véled-é arra Zalánfidat: hogy ötöd egyedül a' magadénak tartsad? és, a' következő Szövetségnek Bál-dogságával, az Égek' mennyegzetéig fel-segítsed. Elfzedbe juttatom penig előbbeni magyar szokásodat. Most verje - ki gyönyörű leveleit barátságos Rózsád. Add-ki, minden színlés nélkül, Szerető Szívednek minden vágyódását.

Ezekre Etelka így felelt: Ugyan-csak hamar akarsz bánni, Leventa! az Ütközettel! Már előbb-is mondám: hogy eme' gondolataid egy-kevelésé idétlenek. — Még-is: ha méltónak

ítél-

ítéllek - é arra: hogy Téged' a' magaménak tartsalak? minden kérdésed nélkül, által-láthattad volna érdemlett feleletemet. Ki ne véllne méltónak: hogy Téged' magájénak tartson? kinek Nemes Eredetét tisztellye, Nemeffebb Erkölceit csudállya? Sőt: ki ki Aldomás gyanánt veheti e' gyönyörű Indulatodat, melyet Te a' magyar Kis-afszonyoktól Ajándék' fejébe remélleszsz. — De, a'- mi Sátorosságunkat (II) illeti — Hallhadzsa! Nagy-okofságú Zalánfim! Számba, Fontba heves-hirtelenségű gondolatodat. Ne heveskedgy úgy annyira ki-törő Indulataiddal. A' hamar Tanácsnak néha hamar Bánás a' vége. Senki sincsen Tatar-korbácssal Hátad után. Adgy leg-alább időt az örökkön-tartó Szövetnyüftös bél-fonalainak el-igazítására — Ezeken felől: halljad, és jól meg-fontold okaimat: Zalánfim! - - Szabadok ám néked gondolataid. Atyád' holtta után senki se vethet láb-tántorító követ elődbe. Szándékod szerént szabadon megtehettsz mindeneket. De él még az én Atyám.

C 5

Ennek

(II) A' SÁTOROSSÁG annyit tett a' Régiéknél, mint HÁZASSÁG a' Mostaniaknál. Házaik nem lévén Eleinknek, új Sátort vertenek Mngzattyoknak számokra, minek-előtte őket öfzve-párasították. Az-után: hogy Magyar-országban le-telepedttenek, valamint a' SÁTOROKAT Hazakra; úgy a' SÁTOROSSÁGOT is Házasságra változtatták.

Ennek nem csak akarattáához ; hanem csak észre-vett intéseihez is úgy szoktam tellyes életemben hajólni, hogy annak csak szeme' járattát-is Isten' parancsolattjának állítanám. Soha javallásának ellene nem mondtam. Kézfőbb voltam meghalni; semmint durrezaskodni. Értsd-reá a' többit, nagy okoságú Leventa. — Végtére : meg-ne-feletkezz az illetlenségről-is. Téged' Nagynak teremtett az Isten, és szép Tartományok' Urának. Én egy Hadnagynak leánya, és pedig szegény leánya vagyok. Semmim egyebem a' böcsületemnél, és jó hírem'-nevemnél. Ugyan-azért: mindenkor fontba vettem indulataimat. Nem-is kapaszkodtam olly póczra, mellyről gyalázatommal le-hengeredtem volna. Magamat magam' rőfjével mértem mind-eddig. Vannak itten több Szüzek-is; kik engem', mind tős-gyökeres eredetekre, mind eleven szépségekre nézve úgy-annyira felől-haladnak; mint a' törpe Vinyegéknek alacsonságokat a' Nyárfának sűgár magosága fel-múllyá. Hozzád tehát illendőbb gondolatnak lenni vélném azt: ha ezekhez adnád magadat, engem' pedig alacsonyabb rendű ifiakra, de még-is tisztetéses Leventákra hagynál.

Ezekre Zalánfi rövideden így vizált: ezen okaid éppen nem ollyak, Drága-látos Kis-afszony, hogy bennem ékes Személlyedhez hajló reménségemet meg-fojthassák. Ha Te annyira fel-

fel-akarod magad' emelni, a'-mennyre én le-
 rezkedni szándékozom; már akkor ama' Nagy
 egy karban lelheti eme' drága Kicsint. De ne
 is kételkedgy, hogy mostani állapotodnak fel-
 magasztaltatását el-végzem Árpádnál, kegyes
 Fejedelmünknel. A'-mi penig édes Atyádnak a-
 karattyát, és Sátorofságunk' engedelmét illeti;
 bátor magad ne fáradgy-is benne: ha reám biz-
 tad, emberre bíztad a' dolgot. Légy addig-is
 jó remétségben, és állhatatos szándékodban
 Etelkám.

Akarta itten Etelka a' dolognak lehetetlen-
 ségét más okokkal is támogatni; de Árpádnak
 közelgető Személye meg-szakasztotta édes he-
 szédgyeket. Vízszá kellett a' Sátorba menni
 mindnyájoknak, hogy ott az erre készült ládá-
 ból ki-vonatna azon Szűznek neve, ki osztán,
 holnapra kelvén az idő, azon említett új Épü-
 letnek bé-szentelését el-végezné, 's-egyszer-'s-
 mind azon Istent, kinek tiszteletére emeltetett,
 a' Magyarok' gyűlésében meg-nevezné.

El-lehetett gondolni: minő nehezére esett
 a' hirtelen szerető Zalánfinak ezen nem reméltet
 el-válás. Elég az: hogy ennél keserveffebb sé-
 relmet tellyes élete' napjaiban nem érzett. De
 az el-kerülhetetlen szűkség, a' többi között, el-
 nyellette ezt-is az ügye-fogyott szegénnyel.

NEGYEDIK RÉSZ.

ÜNNEP - HIRDETÉS.

Leültének tehát a' Sátorban mindnyájan, és várták ama' szerencsés szem-pillantást, melyben a' Szűznek neve ki-vonatik, és magától a' Fejedelemtől ki-hírdettetik. Oh! melly szíves fohászzkodásokkal ostromlották az Égeket a' remélő Lelkek! jól tudván: hogy, kit a' szerencse ezen adományával meg-áldana, az már, a' csillagoknak bóltozattyokig fel-emelődvén, az egész világ előtt ki-tett szene. Világosnak könnyörgéseit éleszteni láttattanak a' Fejedelemnek titkos fohászkodásai. Ezt akarta szerencsésnek látni, ezt a' válogatott Szűzeknek ékes seregekben, mindnyájok fölött mind fel-emelni, mind meg-dicsőíteni.

Azomban öszve-vegyítették az ügyelő Kis-afszonyoknak neveik. Jelen volt az ártatlan, és gyönyörű Gyermeke, kinek színezetlen ártatlanságára bízták a' Gömbnek szerencsével tellyes ki-markolását (12). Ez tehát, mind-nyájoknak le-

(12) Ha fel-találtatik a' Magyaroknál eme' szó **HATÁROS**, bizonyosan fel-kell találtatnia eme' szó-nak-is: **HATÁR**, mellyből ama' másikat kerekítet-ték. Nem-külömben: mivel fen-forog a' magyaroknál eme'

le-csendesülttekben, a' Ládába nyúlván, ki-vette a' szerencsés Gömböt; és rá-tanúlt tisztelettel Árpádnak kezeibe adta.

A' Gömbnek, és a' reá-metfzett Névnek meg-szemlélése' alkalhatóságával, ki-ütötte magát Árpádnak orcáján a' szomorúság. Nem kevés ideig unalmas várakozással tartóztatta mind a' Vendégeket, mind fő-képpen a' szem'meresztő Szüzeket. Le-csillapította ofztán heves indulatait. Végtére; valamelly örömenek tettetés, de úgy-is homályos jeleit tüntetvén, ekképpen hirdette-ki a' holnapi Ünneplésnek el-rendelt Szer-tartásait:

Országunk' bóldogulására, ellenségeink' letapodttokra, hó-napi napon, azon új épületünkben lévén, olly Aldozatot fogunk a' Menny-beliek-

eme' szó-is: GÖMBÖLYŰ; meg-kell-lenni valahol ezen szó' gyökerének-is, úgy mint vagy GÖMBÖLY, vagy pedig még ennek-is gyökere: a' GÖMB szó. Én ezen régtül-fogva el-veszett GÖMB szavat, már ennek-előtte új életre hoztam azon Könyvemben, mellyet a' Tudákofságról írtam. Ottan eme' GÖMB szó által azt értem, a'-mit a' Deákok a' Görögöktől kölcsönözött *Sphaera* Neven értenek, mellyet némelleyek *Golobisnak* mondanak, ama' deák szóból csigázván: *Globus*, *Golobus*, *Golobis*. De ennél sokkal magyarsabb a' GÖMB szó. A' GÖMBÖCZ se vehette másunnan eredetét, hanem a' GÖMB szótól.

lieknek fel-adni, melly az Aldozó Szűznek leg-kedvesebb állattya. Új tüzzel el-emíztödvén az Aldozat, azon Szűznek hatalmában léfszen: hogy, mind az Épületek nevet adgyon, mind Isteneink közül olyas egygyet válaszfzon, kinek gond-viselésére bizhatsuk édes Hazánkat, Magyar Országunkat. Azon nagy-hatalmú Isten, a' fzer-tartásnak rendes végbe-vitelére tekintvén, Egygyet választott magának az itt-lévő Szűzek' Seregébül - - - Éllyen - - - ETELKA !!!

Ézen ki-hírdetés után, nem egyéb szavak hallatanak az egész Sátorban, hanem csupán ezek: Éllyen Etelka !!! Éllyen Etelka !!!

De eme' Kis-aszfzony (a' fennyen-kiáltó Vendégeknak örvendetes szózatyokat vévén) örülljön - é a' Szerencsének kegyefsége miatt? avagy a' következő Förgetegek' Szél-vize végett szomorkodgyon? éppen nem tudhatta.

Elég az : hogy Etelka, midőn nevének ki-hírdelését hallá, nem csak íszonyú-képpen megijede; hanem egész testében fel-borzada. Eleve meg-érzette az Ügye-fogyott ezen alkalmatofságokból következő gyötrelmeit; és, az el-kerülhetetlen Terh alatt, egész Test-épületének le-roskadását. Istenem! így hagyhatod-é előre gyötörtetni az ártatlan Báránt! Gyötörtetett bizonyára nagyon. Ugyan-is: e' volt az oka: hogy illy szomorú szavakkal élt a' Magyaroknak csendes hallattokra:

Én

Én ugyan: hatalmas Isteneinknek nagy há-
lákat adok: hogy ezen SZÜN-NAPLÁSNAK (13)
Fő Pap-nejévé az én Személyemet választani
méltóztattak. Mindenek azoknak szent akarattyok
szerént meg-effenek, kiknek Gond-viselésekre
még gyermekségem' ideiben bizattattam. Fel-ve-
fzem nagy serénységgel azon tisztemet, mellyel
fel-akarnak-é magasztalni, avagy inkább meg-
alázni az Egek, nem tudhatom. Igen tartok töl-
le: ne-hogy magam legyek azon áldozat, mel-
lyet; hatalmas Fejedelmünknek rendelése szerént,
az állatokból' leg-kedveffebbiket vévén; bé-mu-
tatandok Isteneinknek. De régtől-fogva el-készül-
tém immár minden esetekre. Sőt: ha, vagy
édes Hazámnak használhatok, vagy valami szép
erkölcsnek fen-tartása miatt meg-halhatok; nem
szánom véretem egész egy csöppig ki-önteni,
és

(13) Nem véllem, hogy valamely Nemzet mind
kurtábban, mind igazábban ki-mondhasssa azon szónak
erejét, mellyet a' Zsidók SABATNAK mondanak,
mint a' Magyarok, midőn azt SZÜN-NAPNAK mon-
dották régi Eleink, az-az: olyan Napnak, mellyben
a' dologtól meg-szűnnek. Ezen SZÜN-NAPBÓL
eredhetett az-után SZÜNNEP, végtére ÜNNEP. A'
NAP tudni illik NEPRE fordítatott a' régi mód sze-
rént, mellyel NAP-ESTIG helyett, így-is halljuk
mondani: NEP-ESTIG. És valóban a' SZÜN-NA-
POK Nap költétől fogva, egész Nap-estig tartottanak,

és Köz-javunkat lelkem' ki-adtával elő-mozdí-
tani. Tí magos Egek, vigyázzatok reám!

Etelkának e' szomorú szavai körösfűtül-jár-
ták a' hallgató Vitézeknek szíveket. Senki se
tudta mire vélni Késérőségeit: pedig ezen böl-
dog, és szerencsés időkben: mellyeknek húzo-
mos folyamattyok minden teremtménynek szívét
meg-vidíthatták. Sokan esudálták benne az ész-
nek hathatóságát, mellyel által-láthatta a' követ-
kezendőket. Könyveztenek némelleyek, utolsó
fohászkodásait hallván. De többen vóltanak ama-
zok, kik, hogy a' bizontalanoktól úgy annyira
rettegne; gyönyörű Személyét meg-szánták.

Csak maga találkozott Zalánfi, ki, mások-
nak el-ijedttekben, el-nem-ijedett. Sőt: azon
okból igen örvendezett: hogy ama' Drága-látos
Gyöngy-virág, kit a' bő-kezü Természet bokros
Adományyaival meg-gazdagított; mostanában: a'
kegyes Szerencsétül a' Dicsőségnek ki-tett sző
magos tetejére fel-segítettet. Olly nagy-is vólt
ezen örömeinek özöne: hogy Etelka' szavainak
szomorú folyamattyát nem értené; hanem magá-
ban kegyetlenül el-cökéllené: hogy a' vad Er-
dőeknek kietlen magánosságában fogná tölteni
Remete-életét; ha Etelkának párafságátul meg-
fosztnának a' hatalmas Istenek. De kardot-is köt-
ne az ellen, ki ezen ékes Sajáttját magához
csábítani merné.

Nem-is ok nélkül forgatta e' merész gondolatokat Zalánfi. Méltó volt Etelka akár-mi eszes Teremtésnek állhatatos Szeretetére. Súgár középferüségre, és szer-tartós rendeségre szedet-tenek eleven tagjai. Bátor ugrálással futkosott a' virgancz Vér minden Élet-ereiben. Meg-előzte a' hulló havaknak fehérségeket a' gyenge testet bé-födöző hártya, Orczáját nem más pirossággal föl-váltván; hanem mellyeket a' fehér Li-liomok között tapaszthalunk, midőn a' Pünkösdi piros Rózsákkal öszve-vegyesednek. E' fiatal Pirost el-nem-nyütte, el-se-hervefztotta a' koslató Szeretet. El-se-sáppasztották ama' kaczeros Indúlatok.

Tréfás volt a' beszédben, minden szeméremmel. Gyakor a' társaságokban, de soha nem únalmas. Bátor, még a' rettentő Vezérek előtt is, a' vakmerőségnek minden jele nélkül. Olly szemes, olly okos minden környül-állásokban, hogy soha az ugráft el-véteni nem tapasztaltott. Sőt: ha valaha (mivel nincs hiba nélküi senki-is) valami dolgában másként esett a' koczka, sem-mint felőlle reménlették; nem-annyira ő, mint a' szerencse hibázni láttfzattatott.

Tudta az észnek birtokában tartani a' befogoltt nyelvet. Soha ez, efze' híre nélkül, nem pörgött. Olly eszeséggel beszélgetett mindeu hozzá-illő nemes Ifiúval: hogy ki-nem-fakadhatna belőlle, kit szeretne inkább. Akár-kivel

szóllott; mind-egygyike egy-aránt dicsekedhetett szíves Hajlandóságával.

A' Nap-fényhez hasonló tiszta Erkölcssei miatt, szeretnék-é inkább, avagy tisztelnék okoskodó Szüz-társai; éppen nem tudhatnád. Mennél tovább társalkodott valakivel, annál inkább, nem közönségesebbnek; hanem sokkal méltóságosabbnak tettszett. E' dolog, a' valóságos Erkölcsnek jele én-nálam: mellynek se Erdeme nem fogy, se ára le-nem száll. Mind-eddig az Írigység fölött lévén, nem csak magánál alacsonyabbakat tulajdon Nagyságához; hanem a' nagyobb Eredetű Kis-afszzonyokat - is maga középzerűségéhez tudta egyengetni.

Ki-tettzett ragyogó; szemeinek méltóságos forgásából olly ritka Uraság, mellyel nem csak egy Házat (ha köz-nemességű Ifúhoz menne); hanem egy Országot-is (ha valamelly Fejedelemtől el-vévetne) kormányozni tudna; tudni-illik: ha annyi Országok lennének, mennyien vannak, kik az Országlásra méltók. Ugyan-azért: a' legfőbb férj-fi Fejedelmeknek nem annyira eszére; mint fehér-népi állapottyára nézve engedett. Ugyis tettzett: mintha, Nevén, és Nemén kívül, más-egyébb afszzyoni Minéműség nem ragadott volna reája. Vagy csak ezen egy dologból-is ki-vehetni: hogy nagyobb lenne; sem-mint gondolná. Immár az Erkölcs természetté válván benne, maga se tudta, mi légyen. Sőt: mi-dön

dön jót cselekedett, nem azért cselekedte, hogy láttszattafson; hanem azért: mert más-kép' nem cselekedhetett.

Édes Attyát GYULÁNAK nevezték. Had-nagy volt azon Seregben (14), mellyet Huba vezérlett. Leg-öregebb volt ugyan Gyula az Had-nagyok között; De egy-se-volt hozzá fogható. Ama' Nyitrai Tótoknak meg-verésekben,

D 2

ZOBO-

(14). Az egész Magyar Katonaság, Árpádnak idejében, hét Felekezetekre vala fel-olftva, mellyeket VEZÉRSÉGEKNEK neveztek. Mivel minden Vezérségben harmincz-ezer nyolcz száz ötven-hét fejek vóltanak, az akkori egész Magyar katonaság (egy-héján) két-száz-tizen-hat ezer fejekből állott. A' Vezéreknék Nevek ezek vóltanak:

I. ELÖD. Ezt Bela-királyunknak nevetlen Író-deákja így nevezi: *Eleud.*

II. KUND. Ezt azon Író így nevezi: *Cundu;* így-is: *Cadu.*

III. UND. Ezt így írja: *Ound;* így-is *Oundu.*

IV. TÓSÓ. Ezt így ejti: *Tósu;* így - is *Thósu.*

V. HUBA. Ennek neve nincs meg-változva.

VI. TUHUTUM. Ennek neve sincs meg-változva.

VII. USZUBÚ. Ezt így írja: *USUBUU.*

Mivel pedig minden Vezérségben harmincz-ezernél többen vóltanak: hogy a' Vezérek könnyebben igazgathassák Vezérségeket; mindenikben három HAD-

NAGY

ZOBORNAK, a' Vár' Oltalmazójának, fel-hajházttában, le-fülelésében, és fel-akasztásában, mindenkor nagy hasznát vette Huba ezen meggyőzhetetlen-szívű erős Hadnagygyának. Ugyan-azért: Huba (a' meg-csendesültt időkben-is) Gyu-

NAGYSÁGOT rendeltének. Ugyan-azért a' **HAD-NAGYOK** mind-öszve huszon-egygyen vóltanak. Ezeknek neveket így találom írásban:

I. ELÖDNEK Vezérségében e' három Hadnagyok vóltanak: I-ső Hadnagy vólt: **SZABOLCS**, Előd-vezérnek fia. Ezt Bela-királyunknak Író-deákja így nevezi: *Zabolsu*; így-is: *Zolsu*. II-dik Hadnagy **KULPUN**. III-dik Hadnagy vólt: **KÚN-BOGAR**. Ezt azon Író így-is nevezi: *Bogdt*; így-is: *Bunger*.

II. KUNDNAK Vezérségében e' három Hadnagyok vóltanak: I-ső Hadnagy vólt: **CSÖRSZ**, Kund-vezérnek fia. Ezt azon Író-deák így nevezi: *Curz*; így-is: *Curzán*; II-dik Hadnagy vólt: **RÁKOS**. III-dik Hadnagy vólt: **KUN-ETÜ**. Ezt így írja ama' Deák *Ete*.

III. UNDNAK Vezérségében e' három Hadnagyok vóltanak: I-ső Hadnagy vólt: **ETE**, Und-vezérnek fia. Ezt így-is írja a' Deák: *Etbe*. II-dik Hadnagy vólt: **VELEK**. III-dik Hadnagy vólt: **KÚN-KETEL**. Ezt így-is írja a' Deák: *Retel*.

IV. TÓSÓNAK Vezérségében e' három Hadnagyok vóltanak: I-ső Hadnagy vólt: **LEHEL** Tósó-vezérnek fia. Ezt így írja a' Deák: *Leiu*. Mások így-

Gyulát, nem alatta - való Tiszttyének; hanem, éppen Kenyerérsének nem csak mondotta, de igazában-is annak tartotta. Sőt: mivel Huba, számos esztendeire nézve, sokkal idősb vala Gyulánál; ötöt ugyan Fiának, Etelkát pedig

D 3

éppen

így-is: *Beel*. II-dik Hadnagy volt: **KADIKA**. Ezt így-is írja a' Deák: *Cadusa*. III-dik Hadnagy volt: **KUN-USA**. Ezt így írja a' Deák: *Ousad*; így-is: *Ousadun*.

V. **HUBÁNAK** Vezérségében e' három Hadnagyok voltak: I-ső **GYULA**. II-dik: **ZUARD**. III-dik: **KÚN-ÉDEM**. Ezt ama' Deák így nevezi: *Edun*; így-is: *Edumen*; így-is: *Edumer*.

VI. **TUHUTUMNAK** Vezérségében e' három Hadnagyok voltak: I-ső: **HORKA**, Tuhutum-vezérnek fia. II-dik: **OGMANDI**. III-dik: **KUN-BOJTA**.

VII. **USZUBÚNAK** Vezérségében e' három Hadnagyok voltak: I-ső: **ZOLOK**, Ufzubú-vezérnek fia. Ezt a' Deák így írja: *Zolouc*; így-is: *Zoloucu*. II-dik: **ÖSE**. Ezt a' Deák így ejti: *Eusee*. III-dik: **KUN-EDŐ**. Ezt ama' Deák így írja: *Edu*; így-is: *Ed*.

Mivel ismét minden Hadnagyságban tíz-ezer fejek voltak; hogy a' Hadnagyok könnyebben igazgathassák Hadnagyságokat, mindenikben tíz Ezredeiséget rendeltének. Az **EZREDESEK** az-után **EZRES-KAPITÁNYOKNAK**-is hivattattanak. Ezeknek Nevek nincsenek fel-jegyezve, ki-vévén tizen-négyet, noha mind-ölvé száz-negyven-heten voltak, Nevek a'
tizen-

46 ETELKA' TÖRTÉNETÉNEK

Leányának fogadta. Gyula pedig Hubának parancsolatlyait, mivel alatta szolgált, Isten' törvényének lenni állította. Soha szavát meg nem - vetette; annál inkább meg - nem - czáfolta. Vezérjének Méltóságát, minden környül - állásokban, fen-tartotta.

Gyula' Engedelmeiségének nyilván-való példái olly erőt vehetnek Etelkának szíven: hogy számos szép Erkölcsei között a' tündöklene benne leg - inkább: mellyel édes Attyának parancsolatlyához, mint valami Kő-szálhoz, erőffen ragalz-

tizen-négynek ez: **ISŐ**; **BOTOND**, Kulpun Hadnagynak fia. **II-dik**: **SURA**. Ezt a' külső Irók így írják: *Afsúr*; bizonyosan ebből: *A'Súr*; avagy ebből: *Az'Úr*. **III-dik**: **ÜDÜ**, Kun-Etü-hadnagynak fia. Ezt ama' Deák így írja: *Eudu*. **IV-dik**: **APAFARKAS**, **OGMANDI**-hadnagynak fia. Ezt a' Deák így írja: *Opafarcos*. **V-dik**: **TULMA**, Ketel-hadnagynak fia. Ezt a' Deák így írja: *Olup-tulma*; így-is: *Oupcultulma*. **VI-dik**: **EKULSU**. **II-dik**: **ÖRS**, Kun-Usa-hadnagynak fia. Ezt a' Deák így írja: *Ursuur*; így-is: *Ursuuru*. Mások *Urs*, *Ursus*. **VIII-dik**: **ZOMBOR**, Horka-hadnagynak fia. Ezt ama' Deák így-is írja: *Zumbar*. **IX-dik**: **GYILA**, Horkának másik fia. Ezt a' Deák így-is írja: *GYYLA*; így-is: *Geula*. **X-dik**: **URKUN**, Öse hadnagynak fia. **XI-dik**: **TURZOL**. **XII-dik**: **SABA**. **XIII-dik**: **HUHÓT**. **XIV-dik**: **BORS**, Kún-Bogár-hadnagynak fia. Eunck nevét igen változtatták az Irók: **ANONYMUSNÁL**: *Borsú*, *Bulsú*.

magafzkodott. Nagy, és szapora Kút-főből paktazott ezen tiszta Erkölcse. Ugyan-azért: soha meg-nem-szomorította édes Attyát semmiben. Tellyességgel engedelmeskedett, nem mondom, Parancsolattyának (mert mind-eddig semmit se kellett parancsolnia), hanem éfzre-vett Intéseinek is. Készebb volt meg-halni, és így minden Gyönyörüségeitül meg-válni; mint édes Attyát, Szó-fogadatlansága miatt, meg-szomorítani: vagy Otet csak meg-szomorodottnak is gondolni. Az Alma nem esett megfzre fájátül,

D 4

Bulsu. HEPIDANUSNÁL: *Pulszi, Pulsi.* AVENTINUSNÁL: *Bulczko.* THUROCZINÁL: *Bulcbu;* KATONANÁL: *Bulsu.* PORPHIROGÉNNETÁNÁL: *Bulczu.* CEDRENUSNÁL: *Bulosades.* CURQPALATÁNÁL: *Bolesodes.* ZONARASNÁL: *Dalogu.* Talán ennek nevei ezek is: VER-BULSU, VER-BULCSU, VEBÖLCS, VERBULCHU. Ha ez így vagon; egy emberből kettőt tettek sok Írók. Mennyien írtak ezen Szerencsétlen emberről! ki 955-ben, Lehellel egygyütt, a Németektől Angustánál felakasztattatott.

Mivel minden Ezredelségben ezer fejek voltak; hogy az Ezredesek könnyebben igazgathassák Hadnagyságokat; mindenikben tíz SZAZADOSSÁGOT rendeltének. Minden Századoságban pedig tíz TIZEDESSÉGET. Ezek voltak az akkori Magyaroknak Hadi Tifztségek. Fejedelmek volt Árpád ama' híres Katona. LEO *Sapiens.* THUROCZ. ANONYMUS *Bele Regis Notarius.* KEZA *Simon.*

ET EL KA' TÖRTÉNETÉMEK

el-se-hengeredett. És, ha jól fel-vevesszük a dolgot, a' Magzatok előtt nagy ereje vagyon a' Szülők' példának, akár a' jóra, akár pedig a' leg-nagyobb gonofzra.

De (hogy az előbbienekre vissza-térjünk) midőn, Etelka' nevének ki-hirdetése után, Arpád' Sátorából ki-jöttek ama' Vitézek; Né-meltyek vígan, Némeltyek szomorúan Haza-ba-lagtanak. Ki-ki, maga' hajlékába érven, azt tette: a'-mit, az holnapi Ünneplésre, leg-alkalmasabbnak lenni gondolhatott.

Maga találkozott Zalánfi, ki, midőn Etelkáját Gyulának Sátorába késérte; heves Indulatait el-nem-titkolhatta. Csak hamar a' Hadnagyra ütven, elsőben elő-beszélllette ékes Leánynának ritka Tulajdonságait. Az Egekig emelgette tündöklő Erkölceit, és azokat onnatt származattaknak lemű vittatta. Az-után (az emberi gyarlóságra hirtelen le-ereszkedven) abba keveredett, a'-mi leg-inkább pirítgatta májját. Nagy elevenséggel ki-nyilatkoztatta a' Kis-aszszonykoz hajló Szeretetét. Ajánlotta, ha úgy tettzene, Sátorofság-beli szöyetségét. Nagy buzgósággal kérte a' Hadnagyot: hogy ékes leányát másnak bírtoka alá ne keríttse, hanem csupán az Ő számára tartsa.

Igen örömeft hallotta Gyula: hogy leánya' erkölceinek mind meg-ismérői, mind igaz tisztelői lennének nem csak a' Magyarok; hanem

a' Bolgárok-is. Örömének olly jeleit-is mutatta Zalánfi előtt: hogy ez tellyes reménsséggel lenne azon gondolatainak szerencsés bé-töltése iránt, mellyekről ennek-előtte igen kételkedett, hogy bé-telleyesedgyenek.

Végtére: csak éppen arra kérte Gyula a' kételkedő Zalánfit: hogy, az hólnapi Aldo-zatnak vége után, az elő-adandó első alkalmatosságot nyakon-kapja. A' leánynak Szívét e-fzes, ugyan-azért, tisztességes módokkal reá-bírja. Maga' engedelmeről éppen ne-kételkedne. A' többit ne igen másra; hanem csupán az Istenekre bízna.

ÖTÖDIK RÉSZ.

ETELKÁNAK GYÖTRELMEI.

El-jött azomban az únalmas éjtfzaka. Valamint egy-valaki vagy baját érzette, vagy öfömet lette; úgy vagy nyughatatlanól, vagy nyugodalmaffan aludt. Zalánfit a' szerelem gyötrötte, és sokszor fel-ébresztette. Egész éjtfzakát merő képzelésekben, és egybe-nem-csatlott gondolatokban töltötte. Néha Etelkát vügnak, néha kedvetlennek, és tölle el-tünőnek látta. Csak

50 ETELKA' TÖRTÉNETÉNEK

alig-is várhatta, hogy az Áldozat' alkalmatófságával Szerelmest lássa, és, ama' dicső Tiszt-ségének meg-felelésében, hozzá-foghatóságát csudálhassa.

Mentt vólt ugyan Etelka a' Szerelemnek nyügétül: mert tellyes életében soha meg-nem-adta úgy-annyira szívét: hogy azt, valakinek szolgálatyára, szoroffan le-kötelezte volna. Eme' páras Világban meg-sem-is-únta még a' páratlan életet. Szokatlan vólt a' Szívét nem-tudom vidító-e? avagy inkább epefzó szerelmes fortélyokban. Még-is, mintha meg-érzette volna következendő bajait, az egész éjtzakát nagy nyughatatlanságban töltötte. Ijesztő álmái-is úgy el-rémítették gyakorta: hogy Dajkáját fen-fzóval kiáltaná; "s-ezzel ama' Leánzókat-is, kik vagy szolgálatyára, vagy ideje' tölttésére vele laktanak, hirtelen fel-ébreftené.

Nem kele még fel a' nap; de rögogott immár a' hajnal-emelő fényes csillag: midön Etelka, el-útván a' heverést, mindnyájokat fel-verte. Mem tudták mire vélni mind szomorú ábrázat-tyait, mind egy-mást erő hirtelen parancsolat-tyait. Csudállották mostani lúd-mérgét az előb-beni libának. Semmit kedvere nem tehettek. Éles szemekkel nyilazván mindnyájokat, azokat, kik szorgalmatofak vóltanak, széll-bélettek-nek; kik figyelemmel, lábok' ujjakon, jártanak, lasta kanczáknak mondotta. Azokat, kik e' mái

napra

rendelt ruházattját elő-adták, tüzeffen le-hordotta: hogy ránczos, és talán penészes-is lenne. Maga pedig illendő dolognak lenni állítaná: hogy azon épületben Istenei előtt állván, szívének tisztaságát, ruhájának csinoságával, ki-jelenténé. Nem-is vólt meg e' világon nagyobb gyönyörűsége, hanem a' mellyet ékes öltözeteinek csak nem mindennapi viseltében érzett. Sok gazdagabbakat meg-győzött azoknak nem csak sokaságával; hanem ritka, és szer-főlött-lévő drágaságával-is.

A' Tükör előtt egy alacson széken ül-va lá Etelka; és, midőn szép hofszú Haj-szálaik egyengetnék, és fürtökre veregetnék a' Szobaleányok; azoknak serénségeket nézegeti vala: midőn, szomorú gondolatokkal, azok jutottanak eszébe: mellyekről a' múltt éjtszka álmodozott. Eme' gondolatok úgy-annyira fel-zavarták minden érzékeuségeit: hogy Színe meg-változna; Fejét pedig éppen nem bírhatná. Egészségének ezen zúr-zavarjait hogy a' Dajka előtt el-titkolhassa; vagy kezkenőjével takargatta-bé száját, vagy az orezáról el-futamodott pirosságot keletlen köhögésekkel térítgette-vissza.

De eme' gondos Vén-afszzony, ki akkoron a' Szüznek hátúlyárúl áll vala, és a' Leánypártát a' hajnak Fürtyei között egyengeti vala; Történetből esett-é? avagy, a' Főnek gyakor-blezegéséből, egészségének változásait meg-sajditotta?

ditotta? hirtelen a' Tükörbe tekintett; és, hogy Orczájának eleven pirofsága a' halavány Fehérségnek nem keveset engedett, nagy szív-illetődéffel tapaszta.

Eme' történetet látván a' Dajka, elsőben azt gondolá: hogy a' színnek meg-változása a' tükörnek csalfaságától származik. De, midőn ofztán észre-vette: hogy mennél tovább tekintene bele; annál nagyobb baját látná Édefsének; el-hagyta hátul a' pártát, és, valami titkolt nyavalyáról gyanakodván, szem-közébe került, mintha ki-nyíltt homloka körül a' haját hátra-fodorítani akarná; de valóban azért: hogy, ha a' Szűznek színe a' tükörnek mutatásával meg-egygyezne-é, ki-tanúlhatná. Valóságos jeleit tapaszta vagy már jelen-lévő, vagy nem sokára reá-törekedő nyughatatlanságnak.

Tehát: hogy el-ne-ijesztené, illy csendességgel kezdte okos szavait: édes Alakom! ha az orcza mind azoknak tolmácscsa, mellyek a' szívnek öblében lappanganak, el-hittem magammal: hogy, vagy valami bú furdallya szivedet, melly furdalásnak fullánkja testeden-is kitettszik, vagy, ha nélküle élz, más valami bajodnak lenni kellek. Ha a' rosznak elejét nem veszed, erőt vesz rajtad, meg-is rögzik benned. Már pedig akkor: hasztalan köpöd tenyered'. De! Hogy-hogy remélheted e' nyavalyának meg-orvoslását, ha bibédet ki-nem-ugraszod?

Ki vele, édes Alakom! a'-mi szíved' gyötri.
Ingyen se gondold, hogy magad magadnak le-
hefs Orvossa. Több szem többet lát. Több kéz
hamar kész. Tudd meg azt-is, drága-látos Étel-
kám: hogy, valamint mások' dolgában szemesek,
úgy a' magunkéban vak-úndokok vagyunk.

El-ijede e' szavakra Etelka. És, midőn a'
feleletnek szükségét látná, elsöben té-továzva,
az-után egyenesen így szólott:

Édes Dajkám! Engem nem a' tettnek sér-
vei; hanem a' szívnek keservei gyötrenek.
Az el-múltt éjtzakának mint-egy köze-
pe' tájában magát-elő-adtta álmom olly rette-
géssel körül-gondolta egész testemet, hogy
semmi móddal ki-nem-vonhatom lábaimat a' le-
kötő búnak síkárlos hinnyárjából. Sőt: ha miket
álmodttam; azok fejemre-is telnek, gyökereftől el-
vesztem. (15)

Az okos Dajka, hogy, minek-előtte álmát
el-beszéllené, annak hazfontalanságát vele el-hi-
tethette; maga régi álmairól kezdte a' beszédet:
és erővel reájok fogni, hogy: mivel ennek előt-
te bé-nem-tellyesedtenek, ez-után se fognának
bé

(15) Régi Magyaraink, a' Nap-kelleti több
Nemzetekkel egygyütt, igen sokat tartottanak az álom-
ra. Az Anyák fioknak szerencséjeket, avagy szeren-
csétlenségeket azon álomtól függni gondolták; melyet
fogantatások' idejekben láttanak. ÜGEK, Árpádnak
Nagy atya, el-vévén feleségtül EMESÁT (ama hi-
res ENODBÉL-vezernek Leányát) azt álmodta Sci-
thiában

bé-tellyesedni. De meg-mutatták a' következendő idők: hogy beszédgyének utólya nem annyira álom, mint jövendelés vala. Így szólott Etelkához:

Oh! Be csekélység hóhérollya szívedet, édes Alakom! Meg-bocsáfs: többet vélttem volna felőlled; sem mint, hogy magam-is félheflek; ne-talántán egy álom, Tégedet, nem csak félni; hanem rettegni-is taníttson. Ki az álomnak hiszen, Önnön-magának veti a' Könyveknek sűrű csöppeit, és az-után nagyobb gyötrelmekkel arattya meg-értt Sirlalmait. Semmit-se-féllt tőlle. Nem szokott az álom jele lenni a' következendőknek; hanem pufzta képzeménnye a' már meg-esett dolgoknak. Álom, esős idő, magoktól-is el-múlnak — Oh! Hányszor álmodoztam magam-is, vagy víg, vagy szomorú történetekről! Mi sült-ki belőlle? A' nagy SEMMI! Most jut isméttf ezembe: A' tavai aratás előtt úgy tettszett egy éjtzaka: mintha veled egy temető Kő-falnál sétálgattam volna, Te ottan

nagy

thiában az Aszfzony, mintha méhéből egy patak eredt volna, és Urának ágyékából dicsőséges Fejedelmek származtanak volna, de nem a' magok Földgyeken fokasodttanak volna meg. Ezen álomnak látásáról a' Gyermekeket ALMOSNAK nevezték. E' volt Arpádnak Attya. Ez hozta-ki Scithiából a' Magyarokat, de nem sokára meg-halván, Fiára hagyta a' Magyarok' Vezérlését, ANONYMUS *Beke Regis Notarius.*

nagy buzgósággal imádkoztál. Én pedig ama' Köveket nézegettem, mellyek: a' Sírok fölött, fel-valának-állítva (16). Nem sokára: előd-be került egy szép fel sérdültt Ifjú; ki néked a' Sátorörságot ajánlotta. Te mind-addig vonyogattad vállaid', még Gyulának parancsolattyával reá birattattál, hogy kezeket fogjatok. Alig lett vége az erőltetett esküvésnek; íme! melléd lo-pódza egy más Jövevény Ifjú, ki-is Hitesednek mind koponyáját ketté-hasította, mind mejjet bé-horpasztotta, mind szívét körösztülv-verte. — Oh! édes Etelkám! Magadat-is vérbe-iekünni lát-talak! de nem segíthettek — Kis öcsédet-is Gyulát - - - és íme farkast emlegetünk, a' kert mellett kullog! Hozott Isten Kis-fiam!

Bé-jött igazában a' Gyermekek, hogy -Etelkának, kihez igen nagy szeretettel viseltetett, jó reggelt mondjon. De Etelka se volt kisebb hajlandósággal hozzája. El-veszettnek vél-te

(16) Meg-lehet, hogy ennek-előtte az itt ural-kodó OROSZOK ezen helyre temetkeztenek. Ezek-nek bé-vett szokások: hogy Sírkövek fölibe vagy magas köveket, vagy nagyobb dorongokat emelcnek. Elég az: hogy mostanában is azon Helységet, melly Világos-vár alatt el-terjedett, OROSZOK' SIRJÁ-NAK nevezik. Csupán csak a' Várat, melly magos-ságával föl-hök' tartományáig hatott, VILÁGOS-NAK hívják.

az napot, mellyben vagy nyájas csevegését nem vette, vagy személyét nem látta. Fura kis észfel vala meg-áldva a' Természettől. Meg-tudta vagy vizsgáltni, vagy zavarni Nénnyét, ha jó kedve szottyant. Most-is: midőn hozzája érkezett, a' reggeli köszöntés után, szánakodásra méltóknak lenni mondotta a' Fehér-népeket: mivel (bölcsőjök-től-fogva, egész koporsójokig) csak éppen az öltözgetésben töltenék drága idejeket. Nem-is lehetne benne valami, mellyet az emberek szépnek mondhatnának: mivel a' külső czifra-nyífrákat olly nagy szorgalommal hajhásznák. A' Férj-fiaknak nem lenne az ilyetén piperkedésekre szükségek: mivel éppen azért szépek vólnának, mert Férj-fiaknak teremtettenek. A' fát szoknák, 's-más egyébbitvány temérdekeket meg-aranyozni, hogy ékeseknek tessenek. Maga az arany, és gyémánt, minden czifra nélkül, szép-is, kelő-is lenne.

Öttsének mind vakmerőséget meg-akarvándorgálni, mind okoskodásinak erőtlenségét megmutatni Etelka, kebeléhez szoritotta a' Gyermecket, és, minek-utánna kis száját meg-veregette, előbbeni beszédgyét így tromfolta-vizfzsa:

Ugyan csak bele-kottyauál Szilva-lév, mint-ha téged borsolnának. Tudóffabb-is nyelved, mint fejed. Tehát még azt se tudad; hogy maga az arany, és gyémánt sokkal fényesebbek; ha kézben forgattatnak, és meg-simíttatnak?

nak? Látd: hogy tele vagy szóval, mint a' Duda szóval. Ha el-kezdéd, annyit föcsögfz: hogy más böcsületes ember nem is locsoghat melletted. Nem láttad-é? szapora dara! mi-kép' tündöklök édes Atyáknak rettentő Kardgya? Miért szebb ez a' te rozsdás Vaskódnál? Azután: Hát, ha ezen Öltözetem nem a' végre van: hogy szépnek tessek? hanem: hogy, ki-féle legyenek, meg-mutathassam? Már-akkor, Te üres malom! talán be-nem-állaszsz a' folyó derekára? Úgy véllem: hogy Te se szeretnéd úgy-annyira Nénédet; ha (némelly szegény leánzóknak alacson módgyokat követvén) elől-hátul kötényben járnék. Ne légy ez-után-is minden táiban kanál. Mások-is torkodba verhetik a' szavakat. Szép mondás a' Magyaroknál, 's-csak a' minapiban hallottam TOSO-vezérünk-től: ne szólly nyelvem, nem fáj fejem. Jól észre-vedd tehát: kívül, és miket belőlled. Addig-is nyútózz, még a' leped ér. Vegtert: tanúlly Tinó, Ökör lesz belőlled.

Etelkának ezen utolsó szavaira meg-keseredett a' Gyermekek, azt mondván: hogy most is banná Nénnyének azon Szerencséjét: midőn, a' Gömbnek tegnapi ki-húztával, az Épület fel-szentelésére rendeltetett. Ha mind ezeket így tudhatta volna, jobban meg-keverte volna a' Neveket; és ki-húzta volna, nem az Övét; hanem Világosét. Eme' Kis-afizony látta ám

tovább Orránál. Csomót se keresne a' kákán.
Vele mindenkoron szépen beszélgetne.

Ezeket hallván Etelka, meg-símogatta, és ofztán meg-is-csókolta a' fel-háborodott Öcsesét. El-kévánta vele hitetni: hogy Ő ezeket igen jó szívéből éselekedte legyen. Intette: hogy Nénnyének szíves Intéseit roszra - ne - magyarázná. Akár-mit-is tanulva tudna az ember. Hízeltkedett néki az-után. Végtére: miként aludtt édes Attya? mi baját érzené? meg-kérdezte.

Csak fél-vállról felelgetett erre a' Gyermekek. Hogy Ő nem érzette legyen Attyának jó, vagy nyughatatlan álmait. Méltóztatna Nénnye általmenni; és, meftersege fzerént, ki-varázslani. Nem sokára az -után, midőn a' Gyermekeket lecsendesítette, és éppen magához édesgette; az Attyához Követül visszaküldötte, azt izenvén néki: hogy, ha egyszer fel-öltözne, tüftént ott termene; és, vele egygyütt, a' Fejedelemhez menne. El-is-szalada a' virgancz Gyerköcze.

HATODIK RÉSZ.

E T E L K Á N A K Á L M A .

Nagyon örvendezett a' Dajka, midőn, ama' kis Gyulának jelen-léttével, Etelkának sűrű föl-hőit laffan-laffan szakadozni, és előbbeni szomorú

morú gondolatait örömré fordúltni látta. Mivel pedig azt-is jól tudta: hogy a' meg-szomorodtt szívnek keménnyé könnyen meg-lágyúlhatna, ha (az észnek más foglalatosságai lévén) az előbbeni gondolatokra visszsa-nem-hemperegné, más külömb-féle beszédekre kívánnya vala fogni a' Szüzet; es, ezeknek kellemetes folytatásokkal, az előbbeni nyughatatlanságokra visszsa-nem-eresztteni.

De mivel osztán az-is eszébe jutott: hogy a' mély-gyökeret-verő gondok, ha csak ág-bogaik le nyesernének, nem pedig gyökereftül kiírtatnának; annál inkább sarjadzani szokának: azon titkolt álmainak el-beszéllésére, most íziben, reá-akarta-venni Alakját. Hogy e' dolognak mélyebb feneket keríthetne; ímet így kezdette távúrul:

Oh! kedves Etelkám! Be szerencsésnek ítélem ezen Gyula-öcsédet! kit mind-eddig semmi Bú-gond nem emízt, nem-is-emíszhet. A' jövő esztendőök, gyönyörűséggel-é? avagy gyötrellemmel tellyesbek? nehezen találhatyukki a' teremtett ég alatt. Öregbednek bizonynyára idővel a' Gondok. És, uoha sokak esnek akaratunk ízerént; de százszorta többek omlanak akaratunk ellen.

Felele Eteleka. Nincs külömben a' dolog, édes kedves Dajkám! Engem' bizonynyára, kit ennek-elötte; semmi Bú (nem emísztet, semmi

Gyötrelem nem üldözött; mostanában még az Álom-is rettegett. Mert: nem mindenkor abban múltanak el, a' mit külső tünetekkel mutattanak. Édes RIMAM (e' volt igazi Neve a' szorgalmatos Dajkának)! ha miket álmomban jelentettek a' Meny-égiek; mind-azokat fejemre-is tellyesítik a' Hatalmasok: már akkor olly nyomorúlttnak mondhatom magamat: hogy inkább békecséggel meg-halni; mint keservecséggel tengődni kívánok. Légy Birám, Lelkem édes Dajkám! Álom' Fejtőjének teszték. Az egész dolog így esett:

Veled egygyütt azon Világosi Erdőbe sétálgattam; melly, nem meszse innen, ama' szép Térésre terjedt; és, a'-mint mondgyák, az erdei Szűzek' gyakor jelen-léttel még most-is dicsekedik. Te tovább eredtél a' Galagonyás Sűrűbe, hogy onnatt a' Szálasba érhes. És engem', hogy követőd legyek, szinte erőltetni láttszattál. De én, valami különös állapotom miatt, igen el-fáradván; nem kívántam veled a' Csipke-bokrok között szúródni: hanem egy Fának árnyékában (jól ismérem a' Hárst, meg-haladgya a' többit) el-lankadt tagjaimat jó ízűen le-tettem.

Gyönyörködtettem Füleimet az Ide-tova röpöső Madaraknak verselésekben; midőn a' vadon Erdőnek közepéből egy-valakit ki-töregenni szemlélek. Istennőnek mondgyam - é? a'-

vagy

vagy csak erdei Szűznek? most - se - tudhatom. Ijja Bal - kezében; Idege Bal - oldalán lóggott. A' - mi leg - inkább meg - tántoríthatta efzemet, ama' tünemény vala: hogy magával egy Szolgát hozott kézen - fogva; szépet ugyan, meg - vallom, És, a' - mint magamban akkor érzettem, a' tisztefséges szeretetre igen alkalmatoffat.

Midön én ezen reméntelen Szolgának szemelésében foglalatoskodom; midön, tetőtül - fogva talpig, karcsú termetére, kies orcájára vigyázok; Íme! azon Erdőnek bal - hasadta' tájjából, más Istenséget - is látok azon Fámuak ellenébe ki - jönni.

E' két ismeretlen Szentségek, ama' mondott Szolgát közbe vévén, midön apró lépésekkel felém közelítenek; engem' pedig, ugyan azon egy árnyékom alatt, csak el - tökélettnek lenni tapasztalnak; mosojgó orcáikkal hirtelen hozzám futnak; és mind - a' - két kezemet, ki ki az egygyiket, markokba le - szoríttják. Azután: azoknak masika így szólamlott - meg:

Bóldog lehettz Erelka! Szeretnek a' Mennyégiek; fő - képpen azon Isten, kinek nevére felszentelődik a' Wilágosi Épület. Ő küldötte hozzád eme' fel - sérdültt Szolgát: hogy ennek párafságában kellemeteffen töltsed gyönyörű napjaidat. Ennek Sátorofságával nagyra mehattz, ha végtére a' hamar hitelben meg - nem - csalatkozol. Inkább Istenedhez, mint Apádhoz ragaszkodgy.

kodgy. Téged' az engedelmetség bódognak-is tehet, bódogtalannak-is. Ki ki lába alá vágja forgátsát. Ki ki maga' szerencséjének faragója.

Édes Rimám! Édes Dajkám! Midőn azon Istennő e' beszédgyével meg-támadott' álmomban: szégyennel voltam-é, avagy boszszonkodással tellyefebb, most se tudhatom. Szégyenlettem bizonyára, hogy egy Szolgának hatalmába jutottam. Haragudtam penig, boszszonkodtam-is: hogy az Istenek, követezendő Sátorországomról szólván, olly homályosan beszéltenek, hogy szavok' árnyékának meg-világosítására, nem egyre; hanem egy pár Napra lenne szükségünk. A' homályos — példázgató — kurta Tüneteket, Méltóságok' Jeleiknek tartanak. E' fölött: megbüntetnék az embereket, ha miket illy setetben parancsoltanak, ki-nyílt észszel végbe-nem-vinnők. Penig: Ha illetén szem-fény-vefztő alkossággal bánnak az emberekkel; a' meg-fedésre, az el-kárhoztatásra ha csak magok' magoknak okot nem vesznek, bennünk nem találnak.

Midőn a' botránkoztató álom e' fene gondolatokkal fárasztotta elmémet (mert ébredtten nagyobb tisztelettel vagyok a' Szentségekhez) engem' az erdei Szüzek egy valami Fő-papnak Sátorába vittének; és ama' Szolgának el-enyíztte után, más valakivel meg-esküdtettenek. De jaj végtére: ugyan-csak azon Szolgának kezei közé vízfza-kerítettenek.

Látd.

Látd már, édes Rimám! minő méltatlan dolgokkal fenyegetnek a' nagy Istenek! Megeshetik: hogy valami Ütközetben szerencsétlenség lévén Lovanczaink (12), Atyám' Sátorára üffenek ellenségeink. Én osztán a' Labanczoknak horgas körmeik közé esvén, hogy rajtam tölthessék boszszújokat, egy gyűlölm-szolganak hatalmába adatom: hogy annak ritka, és a' fölött rongyos Sátorában meg-ázzak. Oh Egek!

Ezeket el-végezván Etelka, meg-keseredett. Rima, a'-mint tőlle ki-telhetett, vígasztallya vala Alakját. Ezen félelmét méltatlannak lenni mondotta ezen időkbén, mellyekben olly diadalmasok a' Magyarok. Hozzá tette azt-is: hogy az Országlok, az-után az Országok-is az Istenek' Gond-viselések alatt lennének. Ezek penig nem úgy bánnának a' Birodalmakkal, mint a' jádzó gyermekek magok' munkájokkal; kik a' hat ökrös szekeret le-rajzollyák a' porban, és ismét el-tapodgyák.

E 4

E'

(17) A' LOVANCZOK annyit tettek a' Régi-eknél, mint *Lovas Katonák*, nem külömben a' *Labas Katonákat* LABANCZOKNAK mondották. Magyar Seregeink, Árpád' idejében, csupa LOVANCZOKBÓL állottanak. Gyűlölték a' LABANCZOKAT. Megbizonyódik ez annak idejében LEÓBÓL, ama' Bölcs Nap-keleti Császárból, ki az akkori Magyarokkal egy dőben élt.

64. ETELKA' TÖRTÉNETÉNEK

E' beszélgetések között, egészen fel-öltöz-
tették Eteikat. Olly gyönyörűnek-is tettszett,
hogy a' melly ékecségeket szerte-szélllyel el-szórt
az adakozó Természett, itt egy garmadába-gyült-
teknek lenni láttszattatnának. Nem tudhatnád
pedig, a' Test adna-é a' Léleknek nagyobb
elevenséget; vagy Lélek a' Testnek nagyobb
ékecséget. Egygyik a' másikat mint-egy öfzve-
esküdve segítette.

Elő-hozatta az-után Etelka azon Báránká-
ját, mellyet még ennek-előtte anyja' csöcsétül
el-választván, minden nap új virágokkal fel-éke-
síteni, és csitri-bodor gyapjú' szálait külömb
féle laplikákkal fel-fodrozni szokta.

Ma czifrázta-fel leg utólfzor ártatlan Baris-
káját. Mert: a'-mint Árpáduknak tegnapi paran-
csolattyából ki-tettszett, azt kellett az Oltárra
tenni, és fel-áldozni, mellyet az Aldozó Kis-
aszszony leg-inkább szeretett az állatok közül.
Nem volt Eteikának e' Báránkánál kedveffebb
Mije. Vagy csak innett-is ki-tettszhetett ártatlan
maga - viselése. Aszszonyának, akár-hová for-
dúlt, mindenkor nyomába hágott. Ha valami-
képpen el-botorlott, szomorú bekegéffel utánna
iparkodott. A' máj áldozatra se kellett vezet-
ni. Maga ment Etelka után, midön elsőben édes
Attyához, az-után nem sokára a' Fejedelem-
hez mentenek.

Várva-várattatott Etelka Árpádnak Udvarában. Maga mellé-is vette a' Fejedelem, midőn a' Világosi vár felé meg-indúltanak. Úgy-annyira gyönyörködött mind szépségében, mind okos, és szeméremmel tellyes beszédgyeiben: hogy ama' magos várba való fel-menetelt nem fáradságnak; hanem mulatságnak lenni állítaná. Végtere: Világoshoz való előbbeni hajlandóságából sokat alább hagyván, Etelkát, nem mint hívságos végre válogatott Márkáját: hanem mint saját Magzattyát szeretné. Ezek között a' világ-esudálta várba fel értenek.

HETEDIK RÉSZ.

A Z Á L D O Z A T E L E J E

Az Épület' küszöbében állott a' Fő-pap, és immár régtül-fogva várta a' kegyes Jövevényeket. Testestől-lelkeftől igaz Magyar vala. Nemessége éppen a' Fejedelemségig fel-emelkedett. De édes Öcscsére hagyván Scithiában a' világi Birodalmat; Ö-maga a' belső Rendre állott: és, szívének különös meg-nyugodttával, itten igazgatta az Aldozatot. Személye szerénr, nagyon tiszteletes: Erkölcsére nézve, Szent; és immár

régtől - fogva érdemes : hogy, az Isten' Országában, a' többi emberséges magyar Embereink közé bé-irattaffon. Jól el - élte számos esztendeit. De, se nem szégyenlette életét; se nem bánta halálát. Nem utálta ugyan; de nem-is kedvelte e' múlandó árnyék világot. Sok temérdek erős próbákon által-eregetvén saját Erkölceit, régen Isten - hozzádat mondott minden Hivságoknak. Mivel minden - koron okossan tudta el - osztani tellyes életének számos napjait; ezeknek minden gyönyörűséges részeiben minden - koron részes lehetett. A' továbbra valót soha korán el-nem-végezte. Ugyan-azért: soha vízfizs-nem-kévánkozott az el - múltt esztendőkre. Soha azokat e' mostaniaknál jobbaknak nem állíhatta. Egy nap' bé-nem-falta azt szája, a' -mit gyomra egész esztendő alatt meg-nem-emíszthetett-vólna. Mindenkor igen mértékleteffen élvén; úgy tett-fzett: mintha éhen hóltak vólna meg benne a' resti kívánságok. Kicsinségétül fogva, egész Vénségéig, szünetlen azon iparkodott: hogy Jónak ne csak láttfzattaffon; hanem légyen-is.

Eme' Tiszteletes Fő-pap, elsőben a' Fejedelmet (hivatallya, és a' Nemzetségnak szokása szerént), az-után Etelkát-is tiszta forrás víznek csöpjeivel meg-hintette, meg-is üdvezlette. Nem sokára az-után: a' harmat víznek reájok szórásával, a' többieket-is ki-tisztítván; mindnyájokat a' küzföbön által erefztette, és megintett

Jól ki-se-mondotta e' szavakat; midőn torkába mártotta a' kést, és, azt markolatig benne hagyván, mindenekre, mellyekből valami Jövendölést remélhetett, nagy szorgalommal vigyázott. Tudni-illik: Mennyi vér? és minő Rohanással omlott? — Minő színbe öltözött? Melly hamar meg-aludt? — A' Bárány meddig élt? — Minőt? és hányat sohajtott? — El-enyífttekor meg-bolygatta-é a' Hasábokat? a' vagy épen hagyta? — — És, midőn mind ezekből (mesterségének velős tudománya szerént) a' Jeleket ki-vette; mitől tartana? mit remélné? a' Közönség-előtt ki-papolta.

Ekkor (rövideden ugyan, de forró magyar Buzgósággal) meg-intette a' Jelen-állókat: hogy az Istennek (kiről Etelka, az égi sугárlások szerént, magyaroffan belzélieni fogna) mindenkoron hív Tisztelői legyenek — Árpádnak győzedelmes, ugyan-azért dicsőséges VERÉBÖL magoknak (ama' régi Esküvések szerént) Fejedelmeket válaszfizanak (18). — Magyar Országjokat

a'

(18.) Kevesen tudják Magyaraink közül, hogy Árpádnak Vére mind-eddig el-nem-veszett a' Férj-függben-is. Nem csak fen-vayon; hanem virágzik - is FRANCZIA - országban, fok Magyarainknak ama' menedék helyekben. A' dolog így történt: MÁRK, Második GEJZA-királyunknak Test-vére, látván: hogy

a' RUHÁVAL a' NYELVVEL a' TÖRVÉNNYEL
 meg-tartani iparkodgyanak — A' régi Fejedel-
 mektől ajándékozott, és régen meg-erősített
JOSZAGOT, **ÖRÖKSÉGET**, **MAJORSÁGOT**
 márkokból ki-facsarni semmi-képpen ne hagygyák.
 Végtére : minden szorongat' Ar-vizek ellen-is
TESTESTÜL, **LELKESTÜL**, **SZIVESTÜL**
 tartós Hantokat; és hatalmas Gátokat vessenek.
 E'

hogy Országunkban semmit se remélhetne, **NÉMET-**
 országon köröfztül, **FRANCZIA**-országba bújosott.
 Itten **REINÉS** *Hügő*nak, (nagy Nemű, és Jőszágú
 embernek), meg-tettfzvé, annak egygyetlen-egy leá-
 nyát, **KATALINT**, minden Jőszágával egygyütt el-
 vette. Ezen **MÁRKN**AK fia **WILHELM**, **CROY-**
várnAK Ura lévén, magát **CROY-Wilhelm**nek nevezte.
 Ennek hofszú rendű Unokáiból származtanak osztán
 öt Nemzetségek, mellyek (a' Jőszágoknak külömb-
 veik szerént) külömb-féle képpen neveztettenek. **Első**
ARSCHOT. **Másadik** **CHIMAY**. **Harmadik** **HAVRE**.
Negyedik **ROEUX**. **Ötödik** **SOLRE**. Ezen hat Nem-
 zetségben mind-eddig virágzik örök- emlékezetre méltó
ÁRPÁDUNK, mezfsze el terjedett ágazatokkal. —
Az-után : 1486 dik Efstendőben (az-az : három-fáz
 Efstendőkkel ez-előtt) **Első** **MIKSA** Császár **CROY-**
Károlyt Herczeggé tette. A' Pecsétes Levélnek ez az
 eleje deákúl : *Nobili Caralo, Comiti de CHIMAY, ex il-*
lustribus de CROY, descendantibus ex vera, et legitima
progenie, seu origine Regum Hungariæ. Nostro, et Imperii
Sacri dilecto, gratiam Regiam, et omne bonum. Magyarra
 pedig ekképpen fordíthatni : *Nemes Károlynak : CHIMAY*
 Gróf-

E' rövideden ejtett Befzédgye után, magához az Aldozaéhoz fogtanak. Már-is, a' mint mondám, Torok-meczve a' Hasábokan feküdt a' Bárány; de nem égett még azon új tüzekkel, mellyeknek lángjaiban az Aldoza' Természetéc helyheztették á' Magyarok.

Hogy tehát valóságoffan hozzá láffauak; Ime! fel-kele a' Szüzek' szép seregéből a' legfzeb-

Grófnak, Fô-rendü CROYOKNAK Nemzetségéből eredettnék (kik a' Magyar Királyoknak igazi, es törvényes származattjokból, avagy eredetkből jönnek) a' Mi, es a' Szent Birodalom' Kedvesének, Királyi kegyelmet, 's-minden jót. Ugyan azon MIKSA-császár 1510-dik Esztendőben CROY-Jakabot, Kameraki Püspököt, ugyan-csak Kameraki Vezérnek tette. A' Pecsétes Levélben szinte amazokat olvasni. Végtere: 1598-dik esztendőben Negyedik HENRIK-császár CROY-károlyt, Arschottai Vezérnek rendelte. A'-mi több: ezen CROY Nemzetségnek czímerében a' többi között fel-találatik Magyar-ország' czímerének azon része is, melly a' veres mezön ama' négy rétü ezüst-fizin övedzeteket viseli (*in campo rubro quatuor fascias argenteas*), mellyeket némelleyek Magyar-ország' nevezetesb folyó vizeinek tartják. Mind ezekről többet írhatnék, ha a' Jegyzetnek természete meg-engedné; es ha Strazburgban KOCH Professor, es Bibliothecarius Úr magára nem vállalta volna e' dolgot, kinek Könyvét két kézzel varjuk. SCOHIER *Genealogie, & descendenté de la Maison de CROY, Neu vermehrtes Historisches, und Geographisches LEXICON OLIVARIUS Uredius. Les SOUVERAINS du Monde. KOPLI.*

I. KÖNYVE. I. SZAKASZSA. 71

szebbik ETELKA. Ez (a' szer-tartásoknak rendeit jól tudván) csendes, és mélróságos lépésekkel az Oltárhoz közelgetett.

Nem találkozott az egész Épületben egy Szem, melyet magára nem fordított volna a' Természetnek, és a' Mesterségnek különös javaival bőségeffen fel-ékesített Kis-afzfony. Maga a' Fő-pap (midőn karján-fogva az Oltárnak Lép-csőin fel-segítette) noha ennek-előtte nem csak jól ismerte; hanem nyájas, és kellemetes barátságával dicsekedett-is: mostanában még-is, ha Ő-maga lenne - é? kételkedni kezdett. Szinte el-hitette magával: hogy e' választott Személy inkább az Egekből le-aránzott Követ; sem-miut Földi teremés legyen.

Etelka tehát, az Oltárnak al-lapjához állván, a' föl-lapon fekvő véres Barányt kezével meg illette. Az-után: az egybe-gyűlt Közönséghez fordulván, mind-nyájokat arra intette: hogy (magan, és a' Fő-papon kívül) benn senki se maradna. Takarodnának-ki egygyenként; Az-után pedig: midőn a' Fákják azon el-rendeltt új tüzekkel fel-lobbanni fognak; ismét nagy figyelemmel vizsgálja-térjenek.

Igy tehát: maga maradván a' Fő-pappal, egy kevés ideig imádkozott. A' Könyörgésnek be-fejezése után, a' Baránynak Fejét bal-kezevel illetvén; jobbával egy-nehány gyapjú-szálakat oldalábúl ki-tépett; es azoknak kondor bűgjeit

a' Hasab-fákon el-szórta. E' vólt mint-egy ele-
je a' Magyar Áldozatnak.

Ennek-utánna: ki-rántotta Etelka a' Bárány-
nak torkából ama' Kést. Ofztán: azon Vért;
melly, a' Fa-rakáson kívül; az Oltáron el-terült,
annak fokával öfzve-kapargatván: azzal a' Bá-
ránynak meg-merevedett testét bé-fente. Vég-
tére: egygyet rántván a' hasán; Kését a' Fő-
papnak adta. E' pedig, meg nyitván a' belső
részeket, Bélét, és Gyomrát, Tüdejével, és
Veséjével egygyütt, minden sérelem nélkül,
ki-kotrotta, és az Épületből ki-vitte.

Nem megszűze az ajtótúl; már ennek-előtte,
egy Gödör ásattatott, mellyben a' belső részek
(nagyobb szorgalommal, sem-mint ki-vétettének)
el-is-temettettének. Mert rosz jelekkel fenyege-
tő történetnek állították azt lenni: ha, vagy a'
Kutyák, hozzá-férhetvén, ki-kaparták; vagy a'
Disznók, fel-mehetvén, ki-túrhatták. Inkább-is
a' Disznó-túrástúl, mint a' Kutya-kaparástúl fél-
hettek a' belső Renden lévő embrek.

Ezek-után: elő-vette a' Fő-pap öblös ugyan;
de csonka csúcsra vágott Tükörét, mellynek so-
ron-lévő tüzellőire Gyopár-taplóját egyengetvén;
hamar fel-gyujtotta ama' száraz veszfűzöket,
mellyeket, az Épületen kívül, ugyan csak azon
végre öfzve-hordttanak. A' Fő-pap, ezen új
tűzzel meg-gyujtván az első Szövetneket, azt
a' Fejedelemnek jobb kezébe adta. A' röbbit-is

a' Sokaság között fel-osztotta. Ezt a' régi hagyományokból tanúlták.

Ezen Szövetnekek' el-országátása' alkalmazásával, véletlenül egy-valami Ifiúba akadott a' Fő-pap, kinek első látásával! (nem tudom, mi el-rejtett okokból) úgy-annira meg-döbbsent: hogy utolsó Szövetnekét el-ejtené; és, öfzve-csapván kezeit, nagy változásai között, vagy ki-mondhatatlan nagy örömet jelentgetné: vagy ennél-is nagyobb felelmét takargatná.

Úgy tetté: mintha külső Országokból most érkezett volna Világos-vár. Csak éppen ez-előtt ugra-le szép-szabású Csöre Lovárul. A' Várnak környékében, Magyarainknak sokaságát látván, hogy magát annál-inkább láthatatlaná teheffe; elsőben: Lovászfát magátul el-parancsolta. Az-után: Szolga-ruhájába öltözvén, magát a' Sokaság közé avatta.

A' tu ós Kép-író szebben le-nem-lefthette volna azon égi Szépségeket, mellyek magokat erővel-is ki-ütötték el-ruházott Személlyen. A' Természet semmit el-nem-felejtett, semmit el-nem-mulatott, semmit nem kémélt fel-ékesítésére. Sűgár termetének illendősége: bátor tekintete; szép Testét elevenítő szebb Lelke, és Szíve; sokkal nagyobbak mutogatták a' kellemetést, sem-mint magát láttatni akarta.

Hajadon Fejének gyönyörűséges Haj-szállai, mintha mesterséges Nem-akarásból történt volna,

hátúrúl egy kis csomóba szedte. Elöl pedig olly Torzom-borzzal tornyosította, melly benne a' természeti szépséget nem hogy el-nyomta, avagy el-oltotta volna; hanem, költele fölött-is, ékefebbnek mutatta.

Egy szóval: Szépségére nézve, inkább a' Föl-égi, sem-mint az Al-földi Termésekhez hasonlóbbnak láttatott. — Igen nagy dolgok voltak el-rejtve ebben-is, valamint Etelkában. Mindeneket csak a' következő idők hozhat-tanak Nap - fényre.

E' Jövevény tehát, a' Fő-papnak el-hülése után, igen meg-döbbene magában. Felt: ne-talán-tán ollyas valamire találhatott légyen el-palástolt testében, mellynek ki-nyilatkoztatása e' mostani időkben ha nem veszedelmes-is, leg-alább: hirtelen, 's-ugyan-azért: alkalmatlan lenne. Fel-kapta mind - az' - által a' Szövetneket, és amannak kezébe vizsgál-adni akarta.

De előbbeni ködéből csak éppen nagygyá-ból ki-tisztulván a' Fő pap, azt mondotta néki: Tartsd magadnál a' Fákját, tiszteletre méltó Jövevény! akár emberi Személynek lenni gondollyalak, akár a' Menny-égből előre le-küldött Követnek véllyelek. Örvendek Országunknak: hogy Tár-házában e' Kincsre, pedig illy vélet-lenül, találhattam. Bizonyyára fényeffebbnek mondhatom eme' szép napunkat, mellynek ünneplésére illy ragyogó világjával kedveskedett a'

Men-

Mennyei Fölség. Tiszteld eme' régi Magyar Szer-tartásunkkal Isteneinket. Légy ékes hordozója e' lobogó Fákjádnek, és ki-váltt ékesége a' magyar Aldozatnak.

E' szavakat hallván a' Jövevény, felette-igen esedezett a' Fő-pap előtt: vegye-ki kezéből az ajánlott Fákját: ne-talán-tán, a' Szer-tartások' tudatlansága' miatt, háji-bájja lenne a' rendes Aldozatnak.

De a' Fő-pap, egy átallyásban, semmit nem akara engedni szíves kérésének, e'-féléket mondván: hogy nem mástól, hanem magától az Istentől néki tökélelt Ajándékot jó Lélekismérettel ki-nem-vehetné kezébül. Nem lehetne gaji-bájára, hanem inkább nagyobb dicsősége a' leg-nemeffebb Aldozatnak. Csak éppen az Elöl-járókra ügyelne; és, mind viselttében a' Szöveteknek, mind pediglen az Oltárhoz menttében, a' többieknek példajokat követné. Emezen Szer-tartások éppen nem lennének vagy nehezek, vagy alkalmatlanok.

Midőn ezek, az Épületen kívül, így történtenek; azomban Eteika maga' kötelelségének téve eleget. Meg-rakta Gyalog-fenyőnek ízagos ágaival a' le-mettségűt Bárányt. Az-után: a' Hasábok alá száraz forgátsait szúrván, helyet készített az alkalmatos fel-gyújtásra.

Ezeket el-vegezvén Eteika, le-tette tagjait azon Kar-székre, mellyet az Oltár' köze-

pére, ugyan - csak ezen szolgálatra, készítettek. Nem tudta, mi okból; de változásokat érzett minden tagjaiban. Felette irtózott azon gondolattúl: ne-hogy ő-maga-is áldozattya légyen a' magyar Ünneplésnek.

Azomban: a' szokott Éneknek elejét tárogatta a' Fő-pap. Ennek folyamattját elő-vévén a' többiek, gyönyörű hangokkal haboztatták a' híg Levegőt. Elni gondoltattanak az Erdők, ama' vízfza-vertt szavaknak verselésekkel. A' Madarak; ékes énekléseket amazoknak zengésekhez alkalmaztatván, dicsőíteni látsztattak a' Menny-bélieket.

Midőn az Épületbe bé-mentenek, ki ki Szövetnekét Etelkának eleibe vitte. Ez, mind-egygyiknek kezéből, Feje'-meg-hajtva, ki-vévén; hogy el-oltatnának, a' Fő-pap' kezeibe nyújtotta. Mert: nem vala a' Szűznek más Fákjára szüksege; hanem csupán arra, melyet az utolsó Szövetnekes hordozott. Azzal kellett a' Hasábokat meg-gyújtani. Azzal az egész Bárányt el-emíszteni.

De midőn, a' Szövetnekesek közül, egyvalaki az Épület' közepében mendegelt, nem vólt szabad a' többinek ott fetrengeni; hanem, a' lángok' bé-mutatta után, a' Falakhoz vonyódní. Kik a' Szövetnekeket leg-elsőben viselék, azok, a' belső rendnek állítása szerént, tiszteletre méltóbbaknak lenni állítottanak. Amazon
utól-

utólsókkal leg-kevesebbet gondoltanak. Szolgák, vagy gyülevészek-is lehettenek.

Leg-első volt tehát Árpád, a' ki Szövetnekét Etelkához vitte. Utánna azok, kik Tisztviselő érdemeikkel a' Fejedelemhez közelebb illettenek. — Kész-akarva, a'-mint mondám, nem iparkodott az Elsők között lenni ama' Jövevény: hogy ezzel-is jobban el-titkolhaffa Személyét; és a' Szer-tartásoknak Rendeit hamarabb fel-veheffe.

Már-is el-oltattanak, és, az Oltár mellé, fél-füftölögve le-rakadtanak a' többi Szövetnek; midőn a' jövevény Ifiat (ki, éppen akkor, Etelkának véletlen meg-pillantása után, el-bámúlva ácsorgott) mind-nyájan meg-intették: indúllyon! És a' Szövetneket Etelkához vigye.

NYOLCZADIK RÉSZ.

MAGA AZ ÁLDÓZAT.

Már itt az emberi Gyarlóságnak képét tüftént meg-láthatod, és ki-tanúlhatod: hogy minden embernek, vagy Bóldogsága, vagy Bóldogtalansága úgy-annyira egy különös Alkalmatofáságtól függ: hogy, ha attúl akár-minő karban helyeztetik, abban meg-is-gyökeredzhetik.

Eleven példája ennek ama' híres Etelka! Ezen egy Nap! Ezen egy Alkalmatosság! okozta azon gyötrelmeket, azon irtóztató változásokat; mellyeknek zúr-zavarjai napról-napra feléje omoltanak, és utóllýára fejére-is-áradtnak. De emezzen siralmas Történetekről nem fogok mostanában szólani; még azokat elő-nem-adom, mellyek, természeti rend fzerént, mostanában érkeznek.

A' Jövevény tehát (csak maga lévén) immár, kinek Szövetneke lángallott) lassú, és ékes lépésekkel az Oltár felé meg-indúlt. Reáragadtanak tüftént a' csavargó szemek. Sokan reá-tátották Szájokat-is. Látásában mind-nyájan el-hültenek. Sőt: Etelka-is ötöt (igen meg-feltekzevén magáról) ki-merefszett, és éppen nem pillanó szemekkel sokkal bátrabban nézegette; sem-mint előbbeni Erkölcsseihez, de fő-képpen angyali Szemérmetségéhez, és Ártatlanságához hozzá illet volna.

Mennél inkább közelgetett ama' jövevény Ifjú az Oltárnak Kövéhez; annál inkább nagyobb, és ennek-előtte szokatlan Hevekkal forralódott az el-andalodott Kis-afszony. Dobogott kis Szíve kegyetlenül. El-futotta, még a' csontok' velejét-is, maga se tudta: Mi? de igen kellmetes Járvány. Hirtelen feléje csapott a' Szerelem' lángja. Nem-is sokára, a' küszködő indulatok nagy méreggel meg-támadták az

Orczát. Fehér színének lilioma-is merő pirosba öltözött. Szikrákat hánni kezdetének a' Jövevénykez facsarodott szemek. Egy szóval: egész teste reszketett.

Noha ugyan mások, el-pirosodttának okát, a' Szövetnek' tüzeire fogták; de nem volt még-is, e' dologban, igazabb Bíró ama' szemes Fő-papnál. Örvendezett az Öreg egy részről: hogy ama' szép Lélek Etelkának nem csak szemébe akadhatott; hanem onnatt Szívébe-is hatott. Úgy gondolkozott felőlök: hogy egyik a' másikhoz igen illene; és egy-máft meg-is-érdemlenék.

Midőn a' Jövevény úgy közelített immár a' Kis-afszonyhoz: hogy, testének ékes meghajtásával, már-már oda-adhatná a' Szövetnek; akkor Etelka nem bírhatta magát. Megvevődött Szíve egészen. Úgy-annyira meg-is-felekezett mindenekről: hogy még a' Fő-pap is attól tartana: ne-hogy heves Indulatának világos jelei még a' Kő-falakon-is által-teffenek. Egészlen fel-is-adta-vólúa a' várat; ha az Öregnek Örr-álló zsémbelődésével meg-nem-hátráltott volna. Egy kölletlen Köhentéffel titkolgatta, a' -mint lehetett, ama' fel-gyulladás Piroságának okát.

Etelka ugyan meg-csalta ezzel a' körül-állókat; de meg-nem-csalhatta a' Fő-papot. Ezen szemes vigyázó ama' két Szerelmeseket egy-

gyenként lopogatván; és, valamint ez Örr-álló, egy magas Épületbül, az először hajókázó Ifi-anczoknak sorsokra vigyáztván; őket azokhoz hasonlóknak lenni állította: kik a' zajos tengereknek, és a' dombos haboknak eresztvén De-reglyéjeket, sem a' Szélnek mostohaságát, sem a' sós vizeknek verdődését által-nem-láthatták. Örök hálakat-is adott Vénségének: hogy egyedül ennek segítsége, és igazi kormányozása által a' temérdek szél-vizek közül ki-menekedhetett, és most immár a' Parton bizodalmaffan meg-állhatott.

Midőn osztán ama' Jövevény Etelkának lábai előtt le-térdelt; szemérmetteffen mosolygó orcáját éppen akkor fordította a' Kis-afszonyra: midőn ez-is sűrű nedvben úszó szemeit éppen amannak szemeibe szegezte. Egybe-akadtanak a' lopó pillantások.

Már ekkoron Etelka (egy húzomos sohaj-táffal; melly, szívének éppen az allyából, irtóztató nagy erőszakkal, fal-emelkedett) Gyarlóságát ki-nyilatkoztatta. Maga se tudta; mit cselekedett, midőn végtére a' Szövetnek' elvételére ki-nyújtotta jobb-kezét.

De, midőn az Ifjú-is oda-ajánlotta a' Fákját; maga' hajlandóságának azon jelét mutatta: hogy a' Szövetneket nagyobb erővel, sem-mint az akkori szokás magával hozhatta, Etelkának kezeibe nyomta. Sőt: ha ezen jel meg-talál-

ná-

ná-csalni szorgalmatosságát (hogy ollyasnak lenni ne láttfzattasson, ki Etelkának szíves szavait vagy nem értené, vagy éppen meg-vetné) még akkor-is; midőn a' Szűz kezébe vette a' Szövetneket; azt ő mind-addig meg-tartotta: méglen szinte erőszakoffan ki-vonatván, már tovább meg-tartani átallotta.

KILENCZEDIK RÉSZ.

A Z Á L D O Z A T V É G E.

De a' Jövevénynek ezen utolsó cselekedete, és szinte vakmerősége ollyas dolognak lenni láttatott, mellyel az édig fel-emelhetette magát Etelkának lelke. Mert, minek-utánna mind amaz az Oltártól el-ballaga, mind emez a' Bárányhoz visszafordúla; a' Fő-papnak hofzfzas könyörgefe alatt, szabadságot adván édes gondolatainak, csak éppen azokról emelkedett, mellyek kis szívet nem annyira édesgették, mint édesdeden főjogatták. Mert: minek-előtte amának utolsó mérészségét tapasztalta, csak saját tüzének elevenségéről gyanakodott; nem-is álmodozott még akkor a' páras szíveknek öszve-kötelődzésekről. Mind-úntalan veszedelmesebb habsolásokkal nyelgette az édes mérget. Tovább, meg-meg to-

vább eredvén gondolataival, midőn őtet ollyasnak lenni tapasztalta, hogy ismeretlen leány-személyével mint-egy jádzadozni, és szeretetét ösztönözni nem áttallaná; már akkor éppen nem kételkedett, hogy olly valami lanppangana benne, mellyet ama' szolga-ruhának ál-orczájával elegendő-képpen el-nem-takarhatna.

A' sűrű gondolatoknak ezen kerengő szél-vészeivel birakozván Etelka, nem olly buzgó szívvel nézhette immár az Áldozatot. Csak teste volt jelen a' Könél; eszével azon szurdékokat futkosta, mellyekben azon ékes Jövevényt állani gondolhatta. Gyakorta félre-vágott oldal-ló szemeivel. Nyúghatatlanzkodott, félszkelődött-is szünetlen. Leg-inkább azon töprekedett, ne-talán-tán úgy el-tűnne előlle, hogy egy fzőra se vehetné soha. Ugyan-azért: nem várhatta a' könyörgésnek végét; hanem meg-íttette az Öreget: hogy jobban aprítaná a' szavakat, és már egyszer a' végső imádságokba kapafzkodna. Erre a' Fő-pap azt mondá: hogy azok követ-keznének immár, 's-vege-is lenne mindeneknek nem soká.

Azomban Etelka, a' Jövevénynek Szövé-
nekét jobb -kezében tartván, ezt igen szerencsés-
nek lenni állította, mivel olly gyönyörű alkot-
mánynak kezeibe juthatott. És, midőn ama-
zokra vetegette szemeit, mellyek az Oltár mel-
lett szórogatva feküdttenek; mind-nyájok között
egy-

egygyet se találhatott, melly ékeőbb lett volna ezennél. Meg-is-dícsérte alattomban a' Fő-papot: hogy számot tartott a' jövevényekre; fel-is-fogadta magában hogy eme' gondofságát annak idejében meg-köszöni. Mert: hogy azon Ifú nem Honnya - heli, arról nem kételkedett. De, hogy egy Kis-afzfzonynak, és talán Etekának kedvéjért igyekezett Magyar-Országba, e' következőt a' Szövetnek' ránczizálásából édes-örömeft ki-sütötte volna.

E' mély gondolatok között (midőn a' hasábok' meg-gyújtására el-rendeltt idő el-érkezett) meg-ragadta a' Szövetnek' közepét, éppen azon helyen, holott hogy a' Jövevény-is illette, akkori szemléléséből hamar ki-vehette. Annak lángaló végét, szívének nagyobb lángjával, a' fák alá dugta; és, mind-nyájoknak nagy figyelmetefségére, szerencsés hamarsággal a' hasábokat-is meg-gyujtotta.

Tüftént a' Bárányra csaptanak a' lobogó lángok. Az Aldozatnak sűrű fütyét az égfele sürgette a' levegő. Ropogtanak a' hasábok kellemetes pattogásokkal. Fel-emelt karokkal esedeztenek ama' buzgó magyar Eleink. Sűrű fohászokodásokkal, és forró szivekből ki-töreke-dő igaz könyörgésekkel fárasztották, és mintegy oftromlották az Egeket. Tudták meg-bő-esülni az Istent: mert, a' véres csaták, és szin-

te minden-napi veszedelem között, rólla meg-nem felelkezhettenek. Nem volt mind eddig idejek a' puha, és henyélő életre; melly elsőben meg-vesztegeti a' szívet, azután ki-rekeszti az Istent.

Látszattanak-is mind meg-engefztelve, mind a' Magyarokhoz fordúlva lenni a' Meny-beliek: mivel azon fúvalmak, mellyek az Aldozat' ele-jén kegyetlenkedni kezdettenek, egy-szeriben meg-szüntenek; és gyenge szellőjöknek kelle-metefségeikkel lebegtették a' Wilágos-váriakat. El-égett azomban az Aldozat, a' hamvak-is bé-estek.

Nagy figyelemmel vóltanak osztán a' Ma-gyarok. Azt kívánták hallani: mit mondana Etelka; mi nevet adna mind az Épületnek, mind a' ki-választott Istennek. Reménségek fölött bé-is-töltötte kívánságokat; midőn, le-rajzolhatat-lan nagy méltósággal, a' Közönséghez fordul-ván; e' mű tisztiségének dicső hivatallyát e' szá-vaival bé-fejezte:

Örüllyetek, és örvendezzetek Ti meg-gyöz-hetetlen Magyar Seregek! kiket a' nagy Isten, ismét ki-hozván Szittyiánkból, ezen Országunkba, mint édes Anya-földünkbe, bé-segített. Meg-ralta irigyeinket. Meg-is törte, meg is-szalasz-totta feles Ellenségeinket. Csak éppen azon Úrnak hatalmától származhatott az: hogy Magyar Vitézeinkben olly nagy elevenség, olly nagy erő, és bátorság találtatna, hogy ki ki azok kö-zül, ha bár maga vagy-on-is, Század magával lenni

lenni láttfzattatna (19). Azon nagy Istenünknek szent nevét, ha vagy el-felejtettük volna, vagy ezen Épülettel meg-nem-örökösítettük volna, az egész világ előtt leg-hál-adatlanabbaknak tartattunk volna. Fel-vette szíves könyör-gésünket; fel-vette mái Aldozatunkat azon Isten, kinek különös nevét fel nem-találhatom. Már penig; azon nagy hatalmú Urunkat meg akar-ván-külömböztetni a' többiektől, annak szent nevét, a' mái naptól fogva, egész-szen a' 'világ' végezetéig, ne másnak; hanem a' **MAGYAROK' ISTENÉNEK** hívjuk. Ezen Épületet penig (mivel **Mí, Sátorok** alatt lakván, e' Ház-nál többet nem építettünk) ne másnak nevez-zük;

(19) A'-mit Etelka itt mondott, méltó a' fel-jegyzésre. Mind egygyik a' magyar Vitézek közül úgy vélekedett magáról: hogy **SZAZNAK** meg felelne mindenkor. E' volt az oka, hogy nem csak ama' régi időkben; hanem Királyaink alatt is, kevés csaportok-kal szembe mernének szállani a' számos ellenséggel. Mert: a' Csatáknak elején, rövideden azt kiáltották egy.másnak: **SZÁZ KI-KI**: Ezen magyar szavakat nem értvén a' Persák; vagy: ha értették is, csúfos akarván űzni a' Magyarokból; őket **SZA-KIKNAK** nevezték (**SAKI, SAKAE: SACI, SACAE**) Az-után nem sokára; **SZAKITÁKNAK**-is mondták. Vegtére: meg-kurtítván a' szavat, **SKITAKNAK**; a' Deák írók pediglen **SCYTHÁKNAK**. Látni való do-log tehát: hogy **SCYTHIA** nem Ország; hanem el-neve-

zük; hanem ama' Magyarok' nagy Istene' SZENT EGY HÁZANAK! Emellyük-fel édes Magyaraim! szemeinkkel egygyütt, hál'-adó Szíveinket-is az Egek felé, és egy szívvel, egy lélekkel mondgyuk; magasztaltaffon a' Magyarok' Istene'! magasztaltaffon szent Egy-háza.

Etelkának ezen buzgó gerjedelmei, úgyannyira fel-gerjesztették az igaz Magyaroknak szíveket; hogy mind-nyájan sűrű könyv-húllatásokra fakadnának, és nagy zokogások között nem egyebet mondhatnának; hanem: Magasztaltaffon a' Magyarok' Istene! Magasztaltaffon szent Egy-háza.

Úgy

nevezett Népség. Valamit nincs CZOPÁK-ország, noha a' Cseheket, és Morvákat CZOPÁKOKNAK esúfollják a' Magyarok: mert gyakran hallják tollök eme' szavakat: CZO-PAK, mellyek annyit tesznek magyaról, mint: HÁT OSZTÁN. Hasonló képpen nem lenne Országot, ha valamelyik Nemzet, ezen szavakat, HÁT OSZTÁN, gyakran hallván a' Magyaroktól, azokat HÁTOSZTÁNYOKNAK nevezné, De régi Magyaraink nem úgy szégyenlették a' SCYTHA nevet, mint a' Csehek, és Morvák a' CZOPAK nevet szégyenlik, avagy mi is bocszfonkodnánk, ha valaki bennünket HÁTOSZTÁNYOKNAK mondana. Mert jól tudták édes Eleink a' SCYTHA szónak eredetét. Fen-forgott nállok ama' SZÁZ KIKI. Gyakran fen-forog a' Mostaniaknál is a' SZÁZ szám eme' szó járatokban: *Száz pap se parancsol neki; száz-dó bogár; fiz-*

Úgy el-terjedtenek pedig ezen küzködő fohászkodásoknak, és el-el-nyelegetett nyögéseknek törödt hangjaik, hogy Etelka, még-hát-ra-maradott kurta beszédgyében, meg-gátoltatna, és többszer el-kezdet gyenge ízavai nem halatnának. Az-után: mind a' Fő-papnak, mind Etelkának kezek' intésével le-csillapítottván a' zokogás, így folytatta beszédgyét:

Tanítsd-meg minden ellenségeidet, minden irigyeidet, édes Hazám-fia, a' Magyarok' Istenére. Légy olly bizodalommal hozzá, olly reménsséggel felölle: hogy, még azon Magyarok' Istene élni fog, mind-addig Országunk' feu-tartását el-nem-hagygya, bóldogulását meg-nem-gátollya.

*Száz/zor-is rágtam füledbe; egy szó, mint száz. Itten a' Száz szó annyit tészen, mint SOK. Ugyan ezen okból ama' magyar Eleink SZITTYAI Magyaroknak édes-örömeft mind nevezték, mind neveztették magokat. Sött Országjokat-*js* SZITTYIÁNAK mondották, azt értvén általa; hogy ők olly Orzágiak lennének, és magokat olly Magyaroknak tartának, kiknek egygyike se félne az imillyen-amollyanoktól; hanem szemébe merne nézni akár-ki fiának. Tulajdonok-is az egész máiglan magyar Vitézeinknek, hogy piszkot az örrokból más-valakivel könnyen ki nem üttetik; hanem, ha ellenkezőjüket meg csíphetik, ránczba is szedik ám. Fen-vannak még most-is a' Persáknál, a' Törököknél, és a' többi Nap-keleti Népeknél eme' szavak: DSAD, SCHÁT, SCHÓ, SCHÚ, SÓO: Mind ezekkel nem gyebet, hanem SZÁZAT jelentenek. BEER.*

tollya. — Ha valaha meg-efük, hogy a' Vitéz Magyaroknak ama' nagy Istene Országunkat elhagyni láttfzattatna, meg-ne-ütközzetek rajta, édes Féleim! Ha mingyárt nem egyébbel-is, csak éppen e' kurta foházkodáskával járúllatok hozzája: *Él még a' Magyarok' Istene!* és meg-láttjátok, hogy ügyeiteket minden bizonyal meg-enyhíti; meg-gátlott szerencséteket elő-mozdítja. *Él tehát a' Magyarok' Istene!* *Él annak nagy hatalma.*

Etelkának ezen buzgó foházkodásait úgy annyira meg-szerették a' Magyarok, hogy, noha ennek előtte-is, mind testének rendes takarékságát csudállották, mind ritka erköltséit nagyra becsülették, ezen hivataljának dicsőséges el-végezése után, azt mernék mondani: hogy: ha valami veszedelembé vetemedne, kardot kötnének, kardot rántanának védelmezésére.

Nem-is lehet ezen Indulatot csudálni Nemes, és igen meszfze-látó Eleinkben, mellyel a' Magyar Szüzeknek vagy jó Neveket oltalmazták, vagy testi ártatlanságokat annyira védelmezték. Ép, Erős, és Bátor Katonákat reméllettenek azoknak törvényes Szülöttyökbü'. A' Sáppadtaknak Fajzattyokat vagy meg-veteték, vagy ollyas Nemzetségnek tulajdonává óhajtották, kiknek Békefességgel meg-gyarlódott Tartományaikra tüzzel-vasfall iparkodtanak. Tudták: hogy az ép Szülőktől e' Világra ada-

tótt Magzatok könnyen nyakokat törhetnék ama' ringy - rongyból öfzve-tüzött, 's-öfzve-aggatott Szüleményeknek.

Úgy-annyira el-ment pedig híre az Országban, hogy, annak látására, mindenünnett Világosra gyülnének nem csak a' Magyarok, hanem a' meg-hódolt nemzetek-is. A'-ki nem láthatta, magát szerencsétlennek lenni állította. A'-ki pedig Személyéhez közel férhetett, álmélkodván tápafztalta benne azon nemes, és Magyar Kis-aszfzonyhoz igen illő szép erkölcsöket, mellyeket más Nemzettségben látni, avagy éfzre venni csak éppen ohajthatott.

Nem vólt elég drága Személyét egyszer a' Szent-egy-házban éleffen meg tekinteni. Úgy tettfezt: mintha, mennél-tovább vagy ábrázattyát, és termetét; vagy szokását, és erkölcséit látták; és meg-visgálták: mindenkoron annál-nagyobbra nem csak böcsülnék; hanem magafztalának-is.

A'-mi több: annyira mehetett immár ama' ritka Syemélyéhez alkalmaztatott tífztele: hogy gyönyörködni-is láttfzattatnának abban a' nagy-lelkű Magyarok: ha ama' meg-kedvellett Szüznek alattomban - is szolgálhatni tudnának. Hát még? ha értésére adhatták: hogy töllok izerettenek, és tífzteltenek is? Akár mikor talpon-állottak szolgálattyára.

Moft-is: midőn a' Vitézek ama' Szent-egyházból ki-mentenek; ékes Személyet csoportosan meg-várták. Meg-köszönték a' Magyarok' Istenének Izerencsés ki-nyilatkoztatását. Fel-fogatták előtte: hogy Ők annak szent Nevét szünetlen öregbiteni, Hatalmát meg-ismérni, örök Gond-viselését mindenkoron, és mindenek előtt imádni fogják.

Nem-is vólt más szavok az el-szélyedett magyar Vitézeknek; hanem emezeknek ezek: Éllyen a' Magyarok' Istene! és annak nagy hatalma! Amazoknak pedig azok: Éllyen a' Magyar Kis-aszfzonyoknak szép eleven Példája! Éllyen ETELKA!

És valóban: a' Vitéz Rendnek ezen szívesége igen nagy böcsületére vált Etelkának. De értette-is ám a' Szűz ama' Tisztesség megadásokat. Tetézve visszafizoktadni a' jó akaratot. Néha bővebben-is talán; sem-mint azok is remélhették, kik szokatlan erkölcstelenségeik miatt; leg-fősvényebbeknek tapasztaltattanak.

Világos Délről

MÁSADIK SZAKASZ.

I. Etelkának bajai.	VI. Etele Etelkdhoz.
II. Etelkának követsége.	VII. Etele Etelkándl.
III. A' Fő-pap Etelkándl.	VIII. Etelkának ajándéka.
IV. Etele a' Fő-papnál.	IX. Etelkának intézetei.
V. Árpádnak betegsége.	

ELSŐ RÉSZ.

ETELKÁNAK BAJAI.

Midőn az Egy-háznak fel-szentelése, és az egész Aldozatnak szerencsés el-vegezése után, mind-nyájan ki-jöttenek az Épületből; Árpádnak első gondolattya a' Jövevény Ifiúra terjedett. Szemeibe ütközött gyönyörű maga-viselese. Igen ki-adtta magát mind úri nemzete, mind ne-

mes fel-neveltetése. Semmit se kételkedvén Emberhez illő erkölcséről is, meg-akarta tudni: mi járatban lenne; mit akarna Honnyában. Ki-kerestette tehát szolgái által: és, a' többi Vendégekkel egygyütt, ebédgyére hívatta.

A' Fejedelemnek hozzája való kegyességét meg-értvén azon Ifjú, különös szerencsájének tartotta az ebédre való hivattatást. Által-látta, tudni-illik, hogy ezzel alkalmatosság adódna mind Árpád előtt erkölcsének meg-ismértetésére; mind Erelkának közelebb-való barátságára; kit hasonló képpen oda hivatalosnak lenni gondolt.

A' Fő-papnak társaságához csatlotta magát ezen Ifjú, midőn a' Fejedelemnek Satorához balagott. Tapasztalta-is beszédegyéből hozzája-való atyai szeretetét; és, szerencsájének elő-mozdításában, színezetlen iparkodásait. Hálákat adott Istenének, hogy illy emberre találhatott, igen jól tudván: hogy e' külső Országban nagy szükség lenne ollyasra, ki mind jó akarattal lenne ismértetlen személyéhez, mind be-járó, és kelemetes lenne Árpádnak udvarában. Különös szerencsájének tartotta a' Fő-pap is, hogy barátságának meg-ígérésevel szolgálhatott az arravágyó Ifjúnak. Újra meg-ígérte tehát atyai gond-vifelesét; és, minden elő-adandó alkalmatofságokban, szerencsájének elő-mozdittását. Oh emberi fogadásnak állhatatlansága!

A' Kertben sétálgatott akkor ÁRPÁD, és Világos Kis-afzszonnyal az Aldozat' ékességéről, Etelkának nemes maga-viseléséről, és ama' Jövevénynek szép termetéről beszélgetett; midőn, ugyan azon Jövevény nagy tiszteességgel, nagy szemérmes bátorsággal hozzájuk érkezett. Meg-hajtotta magát előttök; az-után, Árpádnak eleibe állván, ezeket mondá:

Meg-bocsáss, hatalmas Fejedelem, hogy, minek-előtte Sátorodhoz hivatalos lettem, nem tehettem kötelességemnek eleget. Későre érkeztem Világos-várra. Már akkor az Aldozathoz fogtanak buzgó embereid, midőn lovamról egy szolga-társammal le-szállottam. Külső Tartományokból eme' híres-neves Országodba jövevelemnek nem más az oka, hanem Árpádnak, és vele-egygyütt a' Vitéz Magyaroknak megsz-e el-terjedett hatalmok. Nem csuda pedig, hogy híres nevetekkel meg-telvén a' világ, Magyes-kő gyanánt magatokhoz fordíthattyátok a' vasalt szívű bátor nemzeteket. Én ugyan nagy szerencsémnek fogom tartani, ha vitéz Katona-id közé számláltatol. Nagy dicsőségemre is fog válni, ha illy Mester alatt tanulom az Hadi-mesterséget. (20) Meg-mutatom pedig azt:

G 3

hogy

(20) LEQ, ama' Nap-keleti Bölcs Császárd, Árpádd' Hadi-mestersége ellen (Tactica) így oktattya maga. Ve-

hogy noha ETELENEK (e' volt igazi neve a' Jövevény Ifiúnak) noha mondám, Etelének nagy Nemet nem adtanak-is a' Meny-béliek; de adtanak olly erőt, olly bátorságot, mellyekkel a' Magyarok' leg-fenebb ellenségeikkel szembe szállhatok.

Meg-dicsérte Arpád Etelének szép indulatait. Meg-tettfzett bátor beszédgye, és nemes szívének nem nemtelen heve. Reménlette-is, hogy jelen-léttével üregbedni fogna a' Magyarok' dicsősége, mivel azok' vitézségeiknek meglátogatására, és meg-tanulására ide fárasztanák magokat a' külsü Országok. Ajánlotta addig-is, még

Vészérjeit : Valamikor tehát valaki a' Magyarokkal megütközni, és hozzájok közelebb állani akkor, leg-is leg-elöl igen szorgalmatos gondgya légyen az Orr-állásokra, mellyek szünetlenek, és egy-mástól kis közzel el-távoztak legyenek. Az-után: szorgalmatos gondgal el-látni, és el-készíteni kelletik mindeneket, mellyek a' szerencsétlen történetekben használhatnak. Tudni illik: ha a' Magyaroktól meg-szalasztattatnának a' Reájok ütök, akkor, a' szerencsétlenségnek szempillantatyában, mind valami erős helyet válasszon, mind pedig egynehány napokra eleséget szerezzen leg-elöl a' Lovanezok' számokra, az után, ha lehet, a' lovak', és Barmok' számokra is. Azon legyen pedig fő képpen: hogy a' víznek elégét találja. Végtére: az Egygyetmásokról-is a' rendelést tegye, mellyről a' TAROKRÚL irtt Részben szólottunk. Ha Labanczaink

még felőlle más rendelést tenne, Sátorában-való szabad lakását; és, szolga-ruhájával éppen semmit se gondolván, nemes Ifiai között az elsőséget. Meg-parancsolta pedig, hogy a' következő ebédet el-ne-múláztaná.

Nagy köszönettel vette mind ezeket Etele. Nem-is győzte elegendő-képpen csudálni a' szerencsének illy kellemetes forgását. Sok jót ígért magának. Árpád' kegyelmébe esvén, nem tudott a' gaz-emberektől tartani. Valamint maga jó lelkű, és igen tisztességes volt, azon vélekedéssel vala az udvari emberekről-is. Ugyan azért rendbe-is lenni gondolván immár

G 4

széná-

czaink léfznek, akkor, fő-képpen az első ütközetben, azokat kellek tenned az első rendben, kik azon Nemzettel meg-szokták a' verekedést: azon móddal, melyet már máskor ki-nyilatkoztattunk. Az-az: a' Gyalogság után légyen a' kéfzen lévő Lovaság. Ha pedig csupa Lovaságunk léfzen, melyet a' Magyarok ellen rendelned kellek, az-is ök' Seregekkel egyenlő legyen mind szívre, mind számra nézve. Ugy fogod őket el-rendelni, a'-mint akkor emlékeztünk, midőn a' SEREGNEK EL-RENDELÉSÉRŐL szólottunk. Az Oldalaknak őrzésekre pedig több számúakat, és serényebbeket kellek váfasztanod: mert a' Hadi-rend, hátülyának védelmezésére elegendők a' Le-ugró Lovasok, kiket EKDIKOKNAK, avagy VÉDELMEZŐKNEK nevezünk. De ama' könnyű fegyverű avagy-is a' zászlók eleibe rendelt Lovasok, midőn

szénáját, magát a' Fejedelemnek utóbbi kegyességébe ajánlotta. Végtére: hogy egygyet-mását a' sátorba hozhatná, szabadságot kére az elmenetelre. El-ís mene érettek.

E' beszédnek alkalmatosságával, tetőtől-fogva talpig meg vizsgálta Világos a' jövevény Ifiat. Érzette-is szívében: hogy Zalánfihoz való hajlandóságából mindenkor alább hagyna valamit, és, minden gerjedelmeivel, csupán Etelére fordulna.

Tartsd

a' Magyarokat űzik, ne essenek vakmerően utánnok. Három-négy nyíl lövésnél se távozzanak-el tovább a' le-ugró Lovasoknak Hadi-rendektől, A' Hadi vezér pedig ugyan-csak azon legyen: hogy, ha tőlle kistelhetik, téres helyeken, és lapokon rendezze-el a' Se-reget, holott se sűrű erdők, se mocsárok, se tavak ne akadályoskodgyanak, a' Magyarokaak leseik miatt' mellyeket ravaszon szoktanak csinálni. Az Örr állásokat is egy-más között illendő távozatokkal a' Hadi-rendnek négy részeire fogja helyheztetni. Jó volna ha, Hadi rendünknek hátúllján, vagy által-gázolhatatlan folyó víz, vagy mocsárok, vagy tavak lennének hogy azon rész bátorságos lehetne. Ha az ütközetnek jó vége szakadhat, akkor nem szükség, se vakmerően utánnok esni, se pedig a' dologhoz immel ámmal nyúl-
ni. Mert a' Magyarok (nem úgy, mint az első ütközetben meg vertt más Nemzetek) nem hagygyák ám abba a' viaskodást; hanem (minek-elotte erejekkel egygyütt sz.veket-is el-vesztik) egyedül azon iparkodnak,

Tartsd magadnak (így szól vala magában az irigykedő Világos) megkedvelt Zalánfidat nagyra-vágyó Eteleka. És, mivel Ö téged', a' tegnapi ebéd fölött, leg-elsőnek tartott: 's-magát-is leg-elsőnek lenni gondolta: én második e' másadikkal tartok. Sőt: akár mi szerit tehetem, de vele meg-is-esküszöm,

Vagy csak ebből-is ki-tettfzett, Világosnak futkosó botor szeretete. E' tökéletlen félre csapást, meg-lehet, hogy Arpáddal-való tárfal-

G 5 ko-

nak; hogy minden úttal móddal ismét ellenségeikre rohannyanak. Ha pedig vegyes a' Hadi-seregünk, és nagyobb a' Gyalog szám; azon történetben a' Barmok' eleségekről szorgalmatoskodgyon. Mert az ellenségeknék közelgetésekkor éppen nem szabad a' Lovanczoknak ezen eleségeért nyargalódnia - - - Mi pedig ez nem azért jegyeztük fel, mintha a' Magyarok ellen hadat kellene indítanod. Mert se nem szomszédaink, se most nem ellenségeink. Sőt inkább a' Rómaiakat tekintetben tartják. Hanem azért (Oh Vezér!) hogy kéfzen legyen, a'-hannatt tanuld azokat, mellyek a' külömféle Hadi-redeknek el-igazításokhoz, és a' Seregnek okos vezérléséhez illenek. És, hogy alkalmas időkben (akár mire) serényen, és hamarjában élhess. Az után: hogy a' Vezéreknek cselekedeteikből, és a' Hadi-redek' el-igazításoknak példáiból azt, a' mi hasznos, jóvá hadd, meg-tanuld. Végtére: ha az idő úgy hozná magával, mind-ezek ellen (az ellenkéző szakásokat jól megfontolván, és eleve meg-tanítatván) sereget-is vezérelhess.

ködésában mind meg-tanulta, mind pediglén megszokta. Osztán! a' szokás természeté válván szívében, nehezen szokhatott ez-után (a' mint az illetén személlyekkel meg is történik) az állhatatos szeretetre.

Ezek között az ebédnek ideje eljőve. Midőn mindnyájan az asztalhoz ültenek, nem volt az vendégek között egy szem, melly Etelkát nem vadászta volna. Maga Árpád-is, szemessen körül-nézvén az asztalt, midőn az elenyészett Szépet szemre nem vehette, oly gondolattal vala felőlle; hogy az utólsók között (valami titkos okokkal reá bírattatván) elrejtett légyen. Tüftént meg-parancsolta embe-
reinek: hogy ki-keressék, és az asztal-főhöz ide mellé ültesék.

Árpád' parancsolattyáinak végbe-vitelére nem vóltanak serényebbek Etelénél, és Zalánfinál. Egyszerre fel-ugrottanak székeikből; és, egymásnak szemébe csudállatos-képpen tekintvén, nem különbben járták körös-körül az asztalt; mint két éhes macskák a' meleg szérdéket. De semmiképpen Etelkára nem találhattanak.

Midőn mindnyájan nagy zűbajjal vannak; midőn erre-is, amarra-is hányák-vetik egerésző szemeket; ime Gyulának egy katonája nagy lármával a' Sátorba toppana, ki Etelkának veszedelmes állapottyát, a' parancsolat ellen, fenhéjjázó szavakkal meg-jelentette.

Mert

Mert (hogy az előbb-történtekekre visszaleptessünk) minek-utánna Erelka, a' szent Egyházból ki-jöven, nagy szorgalommal hajháznál a' meg-kedveltt Jövevényt, de semmi-képpen reá nem akadhatna; szívének nagy keserüséggel arról gyanakodott: hogy Wilágos-várat, vele egygyütt, itt hagyta; és utazásának bizonyos arányáól mind más helységet, mind más Szüzet választott. A' kényyére erefztetett heves szeretet; az-után az el-válásnak hirtelen félelme (e' két ellenkező roszszak), Ehen-e! úgy annyira meg-járak lelke' házát; hogy, semmi kedve nem telhetvén immár a' következendö vendégségben, csak haza-felé vágyódna, és nagy szorgalommal keresné a' szívet-fojtotató magánosságot.

A' Dajka, a' Szoba-leányok hathatós okokkal tanácslották az ebédre menetelt. A' többi között azt-is vitatták előtte: hogy a' leült vendégeknek jó ízün sem eshetnének falátyaik, ha jelen léttének édességgel bé-nem-csináltatnának. De Erelka egészségtelenségét-is okúl vetvén, magának nagyobb szükségéte lenni mondotta a' nyúgodalmat, mint a' zabállást. Hozzá tette mind-az-által azt is: hogy, ha ott-hon hamar el-múlnának bádgyadtságoi, megjelenne Árpádnál.

Egy szót se szóllott ez-után egész hazáig, De meunél közelebb érkezett Attyának Sátorához

hoz, annál inkább nagyobb erőt vett rajta a forróság. Haza érvén, levetette testét az ágyra; és elsőben el-tűrhetetlen fő-fájásokról, azután nagyobb szív-dobogásokról panaszolkodott. Merő tüzességgel égett meg pirosodott orczája. Szapora lett a' lehellet. Erőssen verte a' vérejték. Refzkettenek inok szakadozott tagjai.

A' Dajka, az-után a' házi cseléd elzevefzett jajgatásokkal futkoltanak azon házi orvosokért, mellyek nagygyából le-csillapíthatnák a' lángoló heveket. Sírtnak mind-egyre. Sokan kétségbe-is estenek fel-lábbalása' lehetetlensége miatt. Soha nem tapasztalták olly hirtelen változásait.

E' szörnyű nyúghatatlanságokat, és az elkeseredett cselédek' zokogásait vévén Etelka; nagy elevenséggel kérte mindnyájokat: hogy elméjeket le-csendesítenék. Nem lenne olly veszedelmes állapotban, a' mint képzelnék. Fél óra múlva jobban fogna lenni, csak egy kis nyúgodalmát engednék. Hagynák most magát csendességben. Ha valakire szüksége lenne, befogná-csendíteni.

A' Dajka, az-után a' Szoba-leányok Etelkának e' szomorú szavait hallván, és sokkal szomorúabb állapotját látván; engedgyenek - é kéréseinek? nem tudhatták nagy-hirteleniben. Engedett a' Dajka integetésinek. Szemmel intvén mind nyájokat, maga utáa ki-takarította.

MÁSA.

MÁSADIK RÉSZ.

ETELKÁNAK KÖVETSÉGE.

Mind-nyájoknak ki-takarodttok után, maga lévén Etelka; midőn, kis idő várva, észre-vette volna, hogy nyavafája nem csak nem enyhődne; hanem hova-tovább nagyobb erővel alakodna rajta; arra vetette gondolatait: kít kellené a' vendégekhez küldeni, ki mind jelen-nemléttének okát meg-jelentené; mind a' Fő-papot magához édesgetné; mind pedig (a' mi leg-löb; de, az el-árúztatás miatt, leg-felelmessebb Kemezet vala) a' Jövevény Iliának hol-léttét e-képpen ki-tanúlhatná.

Végtére: akár-miként esne a' dolog, el-fszánta magát, és be-hivatott egy katonát; ki Gyulának Hadnagyságában al-tisztséget viselt ugyan mind - eddig, de okos, és nagyra menendőnek láttfzattatott, 's-már-is az Ijjászok közé által-téetett (21). Ennek meg-parancsolta:

Menne

(21) Valamint azokat, kik a' Jubokkal bánnak, JÚHÁSZOKNAK mondgyuk, kik a' Méhek körül forgolódnak MÉHÉSZEKNEK nevezzük, úgy azokat, kik különösen Nyilakkal, az az Kéz-ijjakkal dolgoztanak a' hadban, IJJÁSZOKNAK hívták a' régi

Magya-

Menne a' Fejedelemhez szaporán. Ott betegségeről ne sokat szólana. El-nem-jöttének okául e' kis változását adná. Es, hogy azon örvendeztető társaságban feles nem lehetne, igen sajnállaná. A' Fő-papot (hogy, az ebédi Hálátán, tüftént hozzája jönne) a'attomban kérné:

Vég-

Magyarok. Ezen **IJÁSZOKAT** ki-váltt-képpen a' **KUNOK** közül szedtte-ki Árpád: mivel ezen Nemzet igen jól tudta szórni a' nyilakat. Ezek azok, kiket mostanában nem **IJÁSZOKNAK** immár, hanem kurábban szólván, **JÁSZOKNAK** mondunk. Magyar Királyaink (és nevezet szerént Első Károly) Deákul írtt Leveleikben őket így nevezik: **JASONES**, vagy **JAZONES**. Károly Királyunk, egy Levelében, két fiatal Legéncsét (**LARZÁNT**, Zákának fiát, ofztán: **IVACSA**NT, Furdacsnak fiát) azon Katonák közé téfzi, kiknek Ijjal szükség az hadban dolgozni. Zsigmond Királyunk' idejében eme' **JÁSZOKNAK** kötelességek nem csak az vólt, hsgy nyilakat szorjanak; hanem Falakat-is rontsanak. Ugyan azért: a' Magyarok őket **FALASOKNAK** mondották Ezen szónak mi vólttát nem tudván a' Deák-írok, őket elsőben **FALASTEUSOKNAK**, az-után **FILISTEUSOKNAK** nevezték. Úgy reájok is száradott eme' **FILISTEUS** név, hogy nem más-képpen írják őket mind Zsigmond, mind Mátyás Királyaink deák leveleikben. Bizonyosnak állítom azt: hogy, Zsigmond Királyunk' idejében, ama' **JASSÁG** nem lakott egy bizonyos helyen: mivel azon **JÁSZOKRÓL**-is emlékezik egy Levelében Zsigmond, kik **KÁRANSEBESÉN** vóltanak — Ezekből való-

Végtére egygyenként meg-nézné a' vendégeket, meg-is olvasná.

Eme' katona (Etelkának gyakor nyujtóz-kodásából; és homloka' vakargatásából) nagy veszedelmet képzelvén; hanyat-homlok rohana a' Fejedelem' Sátorára. Bè-mentte' idején (meg-felet-

valóságossan ki-tettfszenek ezek: ELSÖBEN: hogy a' KUNSÁG, és JÁSSÁG egy vérből vannak, és csak egy Népet tészen. Mert a' régi levelekben a' Palatinus magát csak KUNSÁG' BIRÁJÁNAK mondgya, 's-öket a' JASSÁGTÓL meg nem-külömbözteti, mint a' következendő levelekben. Ezen felöl: mind-a'-két Nemzetnek egy a' szokása, és törvénye. Melly dolog egy Nemzetet jelent. MÁSADSZOR: ki-tettfszik az-is; hogy a' JÁSZOK nem Tótok, mellyeknek öket erővel akarják azok tenni, kik órron-fogva a' Meta-nasztai JAZYGESEKTÖL húzzák-le eredeteket. Mert hogy ezen említett JAZYGESEK Tótok vóltanak, az olly bizonyos, hogy az olvasott, és tanúlt ember erröl éppen nem kételkedhetik: Mostani JÁSZAINKNAK pedig mind nyelvek, mind szokások valóságos tífza Magyar. Nem lenne pedig, ha Tót fészekben költettettek vólna. HARMADSZOR: ki-tettfszik az-is: hogy a'-ki először a' JÁSZOK' földgyét deákül JAZYGIÁNAK mondotta, vagy tudatlan, vagy leg-alább gondatlan ember vólt. Nem külömben, ki a' JÁSZOKAT leg-először JAZYGESEKNEK nevezte; mivel Királyaink' Leveleik szerént, a' földet JASONIÁNAK, a' Népet JASONESEKNEK nevezhette vólna. MSS. SZUBICS. KAPRINAY.

feletkezvén Etelkának parancsolattyaírói) nagy lármával ezeket kiáltotta: Uraimék! Isten megáldgya a' kelmetek' ebédgyét, és a' hozzá-ültt emberét is. Etelka egy lábíg oda van. A' Fő-papot ő-kelmét hivattya. Követi Uraságtokat, hogy jelen-léttével nem szolgálhatott.

E' katonának beszédgyére (mintha valaki a' földet meg-indította volna) az egész Sátor ingani, a' benne lévő Vitézség fejét egybe-üttni láttfszattatott. Zalánfinak el-halaványodott szí-néből ki-tettfszett a' bágygafztó félelem. Etele ki-nem-adta ugyan gyötrelmet, de szíve egy mák-szemnyi apróleokra törődött. Gyula semmit se tudott eddig Leanyának hol-léttéről; mert, az Aldozat után, haza késérte Árpádot, ott is marasztatott. Most, hallván változásait, engedelmet kére a' haza-menetelre. Igérte társaságát Zalánfi. Vele egygyütt el-akara-menni a' Fő-pap-is. Etele sem nem okoskodhatott, sem nem szólhatott. Ide-róva nézett, és hallgatott.

Árpád, az egész Sátornak el-remülttét látván, elsőben ugyan nagy méltósággal mutogatta szeme' fehéret. De osztán a' meg-ijedtteket nem akarván kétségbe ejteni, e' nyájas beszéddel élt fel-ebresztésekre:

Szégyen! Gyalázat! Ha hadat éreznétek, sem kellene így meg-rettennetek. Nincs semmi veszedelem a' szerelem-hadban. Csak a' Szem-nyilak áthattak ama' tárgyra-vett repdesőnek. Le-

húltta

húllta után, a' melly Eb meg-harapta; meg-gyógyúl annak szőrivel. Jól tud az orvofsághoz Zalánfi. Egygyet-kettőt köt rajta: bizonyomra lábra állítja.

Árpádnak ezen jó kedve fel-ébredtette az el-halt lelkeket. Úgy tettszert pedig nemelleyeknek (de fő-képpen Zalánfinak): hogy a' Fejedelem ki-találta az igazat. Mind az'-által: hogy esupa tréfában ne maradna a' dolog, meg-hagyta Orvofsának Árpád; hogy tüstént Etelkához menyen; és néki, Ö-nevével, azt mondgya: hogy, nem annyira lenne szüksége egy ijesztő Papra; sem-mint egy ébredtő Orvosra. Ezt ő el-fogná-küldeni annak idejében. Addig-is meg-lövellett Szívét jó reménnyel táplálná. Az Orvos tüstént ott fogna nála termeni.

Ezek után: ettenek ugyan, és ittanak a' Vendég-vitézek; de, valamiut a' vertt had, olly szomorúan. Egy se vólt, ki a' Szűznek véletlen nyavaláján nem írtózott volna: mert egy se találkozott, ki Személyét vagy ne iszerette, vagy ne tisztelte volna.

Sőt maga-is Világos (melly dolog hé-illet az akkori csudák közé) meg-hökkent a' repdeső hírre. Etelének pedig, ki által ellenében ül-va, ezeket emlegette: hogy Etelkának nyájas társaságától nehezen tudna meg-válni. csak ő-maga lenne egygyetlen-egygye, kivel szívének minden titkait bátran közölhetné; es,

ha miket füleire bizna, azokkal házról-házra nem járna. Etele nagy Erkölcének mondotta ezt lenni egy Kis-afszonyban. De nem beszélt többet Etelkáról; ne-hogy, akarattya ellen is, ki-suhanyon valami, mellynek kétséges vételével el-arúltatna.

Az egész afztal fölött igen meg-szerették mind nyájan Etele-t. Az ő maga-viselése; okos; és bátor beszédgye; az-után szemérmes tekintete úgy-annyira meg-tetszettek mind Árpádnak, mind Világosnak, hogy magokban el-is-tökéllenék; a' Fejedelem ugyan fel-magasztaltatását; a' Kis-afszony pedig Sátoroság-beli szövétségét. Mind ezeket pedig hosszú időre halasztani nem-is akarnák.

Ugyan-azért: el-költvén az ebédet, fel-ke-lének mind-nyájan; és, szokás szerént, le-menének a' Kertbe. Árpád, magához híván Gyulát, minek-utánna Etelenek erkölceit, nemes maga-viselését az égis magasztalta; tölle azt tudaklotta: lenne-é Hadnagyságában egy üres hely, mellyet dicsőségessen bé-tölthetne ama' Jövévény? Magának úgy tettzene: hogy, ha azon Ifiat az Al-tisztségnek gyakorlásán kezdvén, annak idejében fellyebb, meg-meg fellyebb emelné; igen nagy díszére válna a' magyar katonaságnak.

Gyula, ezen szép Jövévénynek személlývel maga Hadnagyságát még fényesebbnek akarván

ván tenni, csak hamar azt felelte: hogy, egy Századosnak minapi elvesztésével, üressen maradt légyen annak helye. Nagy Szerencsének-is tartaná; ha, Etelenek oda rendeltével, bétöltetne heányos Ezrede.

Meg-örülve a' Fejedelem, tüstént előhívatta Etele, és tőle meg kérdezte: ha vallyon e' gondolattjának első zsengejével meg-elegedhetne-e addig, még magát a' fellyebb-való tisztsegekre alkalmatossabbnak mutathatná?

Ezeket hallván Etele, ki-mondhatatlan-képpen áldotta a' Szerencsének kegyességét. Már ennek-előtte-is azon törte fejét: mi okkal-móddal férkezhetne Gyulának katonái közé, hogy mind alatta tanulhatná a' vitézséget, mind pedig közelebb eshetne Etelekához. Most tehát a' Szerencsének nem mostoha gondofságát imádván, tellyes szívéből meg-köszönte, el-is-isogadta a' jó akaratot, és katona-esküvésnel határozottabb fel-fogadással meg-ígerte; hogy mindenkor, és mindenekben nem annyira a' imaga', sem-mint a' Köz-jó' Szerencsés állapotjának keresésére, minden ki-telhető igyekezeteit nem csak bekesség, hanem hadakozás idején-is, kiterjesztendi.

Ezen beszélgetések között visszsa-érkezett Etelekától az Orvos; és egyenessen azokhoz iparkodott, kik Árpáddal egygyütt állottanak.

Oda csődültenek a' többiek-is; hogy a' betegségnek mi-vólttát nyilván meg-érthetnék.

Azt mondotta rövideden az Orvos: hogy a' betegség nem olly vezedelmes lenne. Csak azt tapasztalta légyen meg feszültt ereiben, hogy a' vér nagy nyargalásban lenne. A' fő-fájásnak okául a' szövétnekek' lángjait gondolná. Reménlené pedig, hogy nem sokára fel-láballana.

Az Orvosnak ezen bátor beszédgye nagy öröme fordította mind-nyájokat. De a' Fő-pap újra meg-szomorodott, midön, félre szállítottván az Orvostól, tőlle meg-értette: hogy rozszabbúl volna a' Szűz, sem mint a' többiek előtt ki-mondani merte. Menne tüttént hozzája, és unalmas óráit vigasztaló beszédgyeivel meg-kur-titaná. Most maga, orvosságnak vegyítése' okáért, haza menne, 's-nem sokára Etelkánál termene. Ott maradna pedig nála mind addig, még maga-is visszsa-nem-érkezne hozzája. Oda két kézzel várattatna.

HARMADIK RÉSZ.

A' FŐ-PAP ETELKÁNÁL.

A' Fő-pap tehát, Etelka nyavalájáról igazán gyanakodván, tüttént sátora felé meg-indúlt.

De

De alig mehetett az udvarra, íme a' Dajkát eibe tántorogni, és vállain el-szórtt tar-szürke hajakkal, hafogatott ruháival, Etelkának halálát jelenteni hallya.

Ennek hallattára egészen fel-borzadott teste a' Fő-papnak. Meg-kérdezte nagy' álmélkodva: mi jelekből lehetett el-enyíszttét ki-venni? A' Dajka azt jajgatta: hogy ő Alakjának ágyára éppen akkor talált le-ülni, midőn a' Fő-papnak nevét kiáltotta, az-után párájával a' lelkét is ki-fúttá. Kevés idő várva, midőn gyenge tagjait tapogatná, azokat hidegülni, és meg-ismerevedni tapasztalta.

E' szavakra félig el-halván a' Fő-pap, bé-rohana inkább, sem mint be-méne osztrályába. Fel-állottanak haj-szálai, midőn, ágyához közelítvén, életének semmi jeleit nem vehette. Jajgatott a' Dajka. Jajgattanak a' Szoba-leányok-is. Fel fordúltnak lenni láttfzattatott az egész Sátor. Utólsó móddal, ha talántán csak enyísző párájára-is akadhatna, meg-akarván próbálni; fülét a' betegnek szájához alkalmaztatta. Az-után: ha mit parancsolna, meg-kérdezte. Magához térvén Etelka, csak éppen ezeket mondotta: Igazítsd ki a' többit. Csak magaddal akarok különösen beszélni.

E' szavakat vévén a' Fő-pap, mind maga nagyon meg-örült, mind pedig a' többieknek botor felelmeket-is meg-enyhítette. Csak hamar

meg-is-jelentette: hogy immár az életnek bizonyos jeleit tapasztalná, nem-is tartana az utolsó órától. Az-után: meg-parancsolta: hogy kimenyenek; ne-hogy, ha meg-kellene-is-halnia, a' ki-igyekező Lelket, féelmes jelen-létekkel, ijesztgetnék. Maga a' Halál se lenne olly irtóztató; mint ama' Szer-tartások, mellyekkel körülötte forgolódnának a' Lelkészek.

Mind-nyájoknak ki-takarodtok után, gyenge és igen el-lankadott szavakkal panaszkodni kezdett Etelka: hogy bizonyoffan roszszül lenne. Még-is dobogna szíve kegyetlenül. Elfogta légyen egész testét valami szokatlan Bágygyadás. Hirtelen változásainak okát éppen nem tudhatná. Tartana pedig attól (a'-mitől az Orvos-is fél-vela): ne-hogy, ha ezen nyavalának ereje meg-nyakasodna; el-nem-tűrhetné a' lángoló heveket. És bizonynyára: úra meg-tüzesedett piros Orczája. Mind-egyre izzadtak a' reszkető tagok.

Nagyobb, és veszedelmesebb nyavalára talált a' Fő pap: sem-mint eleve el-gondolhatta. Nem-is-tudta hamarjában: ha előre el-készített orvossághoz nyúllyon-é? az-az: Etelének emlegetésével, elő-adgya-é azon szereket, mellyeket, ezen bajaiban, leg-üdvefségeffebbeknek gondolhatott? Akár minő vége lenne csalóka befzedgyének; de a' Szüzet alattomban meg-fogni kívánta. Tehát: hogy valami ál-úton, és

mez-

mezfiziről-kullogó beszéléffel juthasson az igazsághoz; így kezdette szavait:

Ne irtózz semmitől, kedves-édes Etelkám! Jól tudom e' nyavaládnak Okát. Régtől - fogva nem járdogáltál annyit, mint mikor a' Wilágosi Várba (szinte az Egek' tartományába) fel - emelkedtel, Nem lehetett azt - is meg - nyerni, hogy gyenge Tested valami változásra ne iparkodgyon: midőn a' heveffen égő Fákjak között végezted dicső Hivatalodat. Azon lobogó Lángok! azon kellemetlen Fűfők! ha meg - járhatták a' tenyeres-talpasokat-is; mi csuda benne, ha egy gyenge Szűznek testére nagy erővel törekedtenek.

Midőn e' szavakat mondotta, lopva nézgetett reája. Láta-is: hogy csillapodik a' tüzesség; vissza, téreng a' szokott szín, az el-lankadt erő; a' meg-főjött vidámság. Ezeken felől: midőn azt-is tapasztalná; hogy felelni akarna; csak alig várhatta szavainak elejét. Ő pedig ezekkel kezdette ki-találni belső indúlatait:

Oh édes KADÁROM (e' volt vezetőke a' Fő-papnak) (22)! En se gondolhatom más
H 4 okát

(22) DEGVIGNES, a' Chinai Iróknak Könyveiből, azt mondgya: hogy az Ásiai Magyaróknak KADÁR nevezetű Chigányok vala, ugyan-azért:

okát e' hirtelen változásimnak, hanem azon hágdicsálásomnak izokatlanságát, és ama' számos fákjáknak tüzet. Adgyuk ehhez a' sokaságnak töméntelenségét; a' tomérdek testekből erőszakossan ki-sajtozott gőzőket, mellyek szemlátomást, orrom, szám, szemem, fülem előtt tekeregtének; tudom; hogy azoknak-is megárrhattanak, kik nálamnál izmossabb test-épülettel dicsekednek. De, édes szent Atyám! úgy é, Bizony, gyönyörű renddel ment-végbe a' Magyar Áldozat!

Ezeket hallván a' Fő-pap, igen által-látta, hogy jó úton eredett a' vadászatra. Tehát: hogy a' fel-vertt nyulat éppen el-foghassa, így szállott:

Bizonyyára szép Áldozat vala az, édes Leányom. Nem is hiszem: hogy valaha párját találhassuk. Látruk nem csak sokaságát, hanem szépét-is a' Vitézeknek. Ha jól itélem: azon sok szemek, mellyeket csak éppen reád fordított-

ötet közönségesen KÁDÁR-KANNAK neveztek. Azt-ís írják: hogy, ezen KÁDÁR-KANNAK nagy Katonásága miatt, sok irigygyei, 's-nem sokára ellenségei rámadván, MAHMUD Szultánhoz folyamodott légyen, kitől, ellenségeinek meg-nyerésére, segítséget is vett. Eme' KÁDÁR-KÁN ezen mi Kádárunknak Vérségéből származhatott, mivel ez-ís (amint ez-után fogom elő hozni) nagy eredetű ember vala.

tottanak az Ifiak, betegségednek okai lehetnek. Mert: nem-de nem Basiliskusok' természetekkel bírnak némelly emberek, kik puszta látásokkal nem csak meg-igézhetik, hanem el is vesztethetik a' szép teremtményeket.

Ezele Etelka: Oh be igazán mondottad ezeket, édes Kádárom! — Istenem! be mérges szemeket tapasztaltam némellyekben, még az utólsókban-is! De azt mondgyák; hogy nem minden mérég keserű. — Az-után: minő fel-gerjedett szívekkel fárasztották az Egeket, még az utólsók-is. Nem igaz tehát, hogy a' sereg-hajtó sántít. — De a' léleknek ezen buzgóságát akkor lehetett fő-képpen észre-vennem, midőn az Oltárhoz hozattanak a' fákja. Úgy tettzett: mintha mind-egygyiknek szíve, még az utólsójé-is, nem különbben, mint ama' fákja, lángallott. — Oh melly gyönyörűség volt látni, még az utólsót-is, midőn, az Egy-háznak közepét ki-ürítvén, magokat a' falakhoz vették! — Elsők az utólsókkal vetekedtenek. El-an-nyira egy szív, egy lélek vala mind-nyájában.

Már igen közel járt Etelka az igazsághoz. Nem-is-akart Kádár ezekről többet szólni, meg-fogottnak lenni állítván a' Kender-rigót. De még-is, hogy a' Szüz' szivének minden el-rejtett részeiben lappangó, és azokat emésztő titkos gyötrelmeit, 's azoknak hannant-való származását ki-csafarhatná, más felé fordította

beszédgyét, meg akarván tudni, ha vallyon Etelka önkénti visszavonulása előbbeni beszédgyeinek folytatására? Annak-okaért az Öreg (aki az ilyen környül-állásokban nem keveset forgolódott) sőt is tudta az illyekben kellendő csavargó, és faggató beszédnek mef terségét) így szólla hozzája: A zebb, zebb zebb Nagy szív-buzzó raggal valónak bizonyára mindnyájan, édes Leányom; még az utolsók-is. És hogy ezek foházkodásaira meg-is nyillának az égi kapuk, el-hitettem magammal. Oh be bátorságossan mehetüak ez után ellenségeink-re! És me a Magyarok Istene kegyelméből meg-vevődött Beszperém, és Tihony egézfien. Meg-verettenek a hajnal szín-hajú Száizok-is. A Nemiczekkel penig határosok lettünk.

Ekkor Etelka, noha még Veszprém, és Tihony meg-vételéről, a Száizok meg-veréséről vagy semmit, vagy igen keveset hallott; nem akart még-is ezekben foglalatoskodni; hanem, az előbeniekre visszavonulván, ezeket mondotta:

De, édes Kádrom! mit gondolsz? Azok, kik a fáját hordozták, mi-féleink voltanak mindnyájan? avagy találkoztanak köztök jövevények-is? Mert (nem hogy dícsérjem magamat), külömbséget tudok ám tenni a Hazafiak, és jövevények között, csak a pusztalátásból-is. És, hogy e tudományomat próbálkőre

köre tegyem, azt mondom bátorságossan: voltanak ottan jövevények-is.

Erre a' Fő-pap; voltanak-é, nem-é, nem tudom. Nem vehettem időt a' meg- vizgálásra. Ha voltanak pedig, annál inkább örvendek, hogy ezek, a' magok' erejeket a' Magyarokéval öfzize- forrasztván, bizodalmassabban áthetnek ellenségeinkre. — Oh ha egyszer a' határos czombtalan Nemiczekre rohanunk! Mert most a' gondolattal vagyon Árpádunk: hogy, a' többieknek meg-gyomrosások után: meg-üfököli Lajost, hogy egy ujjal hozzádra, a' másikkal tüledre mutat. A' vizre vitt bennünket, az-után cserbe hagyott a' káposztás-kertbe-néző csalárdi. A' szeme sem áll Isten igazában. Nem is arra csap, a' merre nez (23).

Ezek-

(23) Árpád, a' többi Magyarokkal egygyütt, igen keveset hitt az ellenségnek, ha mindgyárt frigyét tett-is velek. Most is kötve hisznek a' Kómának. Sőt a' Magyar az inginek is keveset hiszen. Régi Eleinkben ezen hitetlenséget inkább okosságnak mondhatyuk. Mert hogy bihettek volna Árpádnak Vitézei azoknak, kik őket, ha lehetett volna, egy kalán vizben el-veztették volna. Ugyan azért: jóra lehet magyarázni azt, a' mit Árpádról, és az akkori Magyarokról ír LEO ama' Bölc's Nap-keleti Császár, így szólván: *A' Magyar nép mindenre szem-füllel vigyáz. És semmit szorgalmatosabban el nem-rejt, mint tanácskozásait. Mivel pedig a' Barátsággal, és a' hit-adással ke-*

veset

Ezek-után Etelka: A' szent Egy-házban penig azt csudáltam fő-képpen, hogy ama' Jö-vevény a' fája hordozásának szer-tartásait olly hamar fel-vehette. Vallyon kitől tanulhatta-meg íziben? Nem ütötték tökkel a' fejet. Sok kel-lene illyetén helyre ember. Meg-felelt minden-ben; de ki-is-tett ám magáért. Ember ám az a' talpán.

Erre a' Fő-pap: Fújjon bár meleget, és hi-deget azon egy szájából OTTO, a' Szászok' Fe-jedelve. Úszítsa reánk ama' Gyermek-Királyt. De tudgya-meg: hogy a' csirke nem okosabb a' tyúknál. A' vén ökör-is bátrabban rakja lábát, mint a' fiatal tulok. Szoros lesz még ma-hólnap kapczája az eb-lában járt csalóka Királynak. Csak hagyán. Márkában szakad a'

veset gondolnak, és a' pénz' kevénségben telhetetlenek. Ugyan azért a' meg-esküvésre keveset bajtanak. A' Frigyet se tartják-meg. Meg se elégednek az ajándékokkal; hanem előbb lopva csinálják a' leseket, és fel-bontják a' frigyet, mint az ajándékokat el-veszik. Hogy LEO telhe-tetleneknek mondgya akkori Magyarainkat, maga-ma-gával ellenkezik: mert már ennek előtte azt mondotta felőlök: hogy a' szer-felett való bővelkedéssel nem gon-dolnak. Ha rehat pénzt zsaroltak az ellenségtől, jó rettek; mert, LEO ként, azzal szer-felett nem bővelkedte nek. Tudtta Árpád, hogy a' Had, és vásár, pénzzel-is jár. — Hogy pedig azt mondgya LEO, hogy Ma-gyaraink a' barátsággal keveset gonczanak: El-hiszem, mert kö tve hittek LEO Uramnak-is. De bezzegmagok kö-zött azt mondák ám: Eb, a' ki nem barát.

a' vége mézes madzagának, ha anuak idejében által vettyük az ebek' harminczadgyár. Tudgya-meg azt-is : hogy a' mi kardunk sem fűzfa. Ne tapsollyon! a' Győzedelem előtt. Bár vigyázzon : ne - hogy, nagyot hágván, nagyot essék ; és így , kár nyissa bolondnak szemét.

Meg-fzomorodott Etelka, midőn a' Fő-papot mindég más malomban őrleni tapasztalta. Még-se-hagyta-el magát ; hanem ezekkel akarta visszfa-téríteni.

Még én meg-se-köszöntem néked, édes Kádárom, hogy a' fákják' el-osztásában számot tartottál a' szép Jövevényekre. Nékem úgy tettszett : mint-ha ezeket inkább meg-böcsülted volna, mint Honnyainkat (24). Annak bizonyára

(24) Ezen szó HON, annyit tett a' régi Magyaroknál : mint *Haza*. Ritkán élünk most vele különösen ; de öfzve-szerkeztetve elégfzer mondgyuk : OTT-HON, ITT-HON : mondgyuk azt-is : *Se honnydból* került ; az-az : oly bitang , kinek nincsen hazája. Midőn Atila , Hazájabeli vitézeit, édes *Honnyainak* nevezte, a' magyar nyelvet nem értő Nemzetek ; fel-vévén a' *Honnyai* nevet, Atila királyunknak népét elsőben HONNUSOKNAK, az után HUNNUSOKNAK mondották. Ezen név alatt jöfzenek-ki leg-ileg-elsőben a' Magyarok Ásiából, kiknek dolgaikat Urunk-születése után így osztom esztendő számra.

374-ben : A' Hunnusok által jöfzenek Tanais Vízén BALAMBER Király alatt,

ha miket füleire bizna, azokkal házról-házra nem járna. Etele nagy Erkölcének mondta ezt lenni egy Kis-afszonyban. De nem beszélhet többet Etelekáról; ne-hogy, akaráttya ellenis, ki-suhannyon valami, mellynek kétséges vételevel el-árultatna.

Az egész afztal fölött igen meg-szerették mind nyájan Etele. Az ő maga-viselése; okos; és bátor beszédgye; az-után szemérmes tekintete úgy-annyira meg-tettszettenek mind Árpádnak, mind Világosnak, hogy magokban el-is-tökéllenek; a' Fejedelem ugyan fel-magafzaltatását; a' Kis-afszony pedig Sátoroság-beli szövétségét. Mind ezeket pedig hoszszú időre halasztani nem-is akarnák.

Ugyan-azért: el-költvén az ebédet, fel-ke-lének mind-nyájan; és, szokás szerént, le-menének a' Kertbe. Árpád, magához híván Gyulát, minek-utánna Etelenek erkölceit, nemes maga-viselését az édig magafzaltalta; tölle azt tudaklotta: lenne-e Hadnagyságában egy üres hely, mellyet dicsőségesen bé-tölthetne ama' Jövévény? Magának úgy tettzene: hogy, ha azon Ifiat az Al-tisztségnek gyakorlásán kezdvén, annak idejében fellyebb, meg-meg fellyebb emelné; igen nagy díszére válna a' magyar katonaságnak.

Gyula, ezen szép Jövévénynek személlýével maga Hadnagyságát még fényesebbnek akarván

ván tenni, csak hamar azt felelte: hogy, egy Századosnak minapi elveszttével, üressen maradt légyen annak helye. Nagy Szerencsének-is tartaná; ha, Etelenek oda rendelttével, bé-töltetne heányos Ezrede.

Meg-örülve a' Fejedelem, tüstént elő-hívatta Etele-t, és tőle meg kérdezte: ha vallyon e' gondolattjának első zseugéjével meg-elegedhetne-é addig, még magát a' fellyebb-való tisztsegekre alkalmatossabbnak mutathatná?

Ezeket hallván Etele, ki-mondhatatlan-képen áldotta a' Szerencsének kegyefségét. Már ennek-előtte-is azon törte fejét: mi okkal-móddal férkezhetne Gyulának katonái közé, hogy mind alatta tanulhatná a' vitézséget, mind pedig közelebb éshetne Etelekához. Most tehát a' Szerencsének nem mostoha gondofságát imádván, tellyes szívéből meg-köszönte, el-is-írogadta a' jó akaratot, és katoná-esküvésnel határozottabb fel-fogadással meg-ígerte; hogy mindenkor, és mindenekben nem annyira a' maga', sem-mint a' Köz-jó' Szerencsés állapotjának keresésére, minden ki-telhető igyekezeteit nem csak békesség', hanem hadakozás idején-is, kiterjesztendi.

Ezen beszélgetések között visszsa-érkezett Etelekától az Orvos; és egyenessen azokhoz iparkodott, kik Arpáddal együtt állottanak.

Oda csődültenek a' többiek-is; hogy a' betegségnek mi-vólttát nyilván meg-érthetnék.

Azt mondotta rövideden az Orvos: hogy a' betegség nem olly vezedelmes lenne. Csak azt tapasztalta legyen meg feszültt ereiben, hogy a' vér nagy nyargalásban lenne. A' fő-fájásnak okául a' szövetnekek' lángjait gondolná. Reménlené pedig, hogy nem sokára fel-láballana.

Az Orvosnak ezen bátor beszédgye nagy örömmre fordította mind-nyájokat. De a' Fő-pap újra meg-szomorodott, midőn, feire szállítatván az Orvostól, tőlle meg-értette: hogy rozszabbúl volna a' Szüz, sem mint a' többiek előtt ki-mondani merte. Menne tüstént hozzája, és unalmas óráit vigasztaló beszédgyeivel meg-kur-titaná. Most maga, orvosságnak vegyítése' okáért, haza menne, 's-nem sokára Etelkánál ternené. Ott maradna pedig nála mind addig, még maga-is visszsa-nem-érkezne hozzája. Oda két kézzel várattatna.

HARMADIK RÉSZ.

A' FŐ-PAP ETELKÁNÁL.

A' Fő-pap tehát, Etelka nyavalájáról igazán gyanakodván, tüstént sátora felé meg-indult.
De

De alig mehetett az udvarra, íme a' Dajkát eibe tántorogni, és vállain el-szórtt tar-szürke hajakkal, hafogatott ruháival, Etelkának halálát jelenteni hallya.

Ennek hallattára egészen fel-borzkodott teste a' Fő-papnak. Meg-kérdezte nagy' álmétkodva: mi jelekből lehetett el-enyífttét ki-venni? A' Dajka azt jajgatta: hogy ő Alakjának ágyára éppen akkor talált le-ülni, midőn a' Fő-papnak nevét kiáltotta, az-után párájával a' lelkét is ki-fúttá. Kéves idő várva, midőn gyenge tagjait tapogatná, azokat hidegülni, és meg-ismerevedni tapasztalta.

E' szavakra félig el-halván a' Fő-pap, bérohana inkább, sem mint bé-méue ofztálya. Fel-állottanak haj-szájai, midőn, ágyához közelitvén, életének semmi jeleit nem vehette. Jajgatott a' Dajka. Jajgattanak a' Szoba-leányok-is. Fel fordúltnak lenni láttfzattatott az egész Sátor. Utolsó móddal, ha talántán csak enyíftő párájára-is akadhatna, meg-akarván próbálni; fület a' betegnek szájához alkalmaztatta. Az-után: ha mit parancsolna, meg-kérdezte. Magához térvén Etelka, csak éppen ezeket mondotta: Igazítsd ki a' többit. Csak magaddal akarok különösen beszélni.

E' szavakat vévén a' Fő-pap, mind maga nagyon meg-örült, mind pedig a' többieknek botor felelmeket-is meg-enyhítette. Csak hamar

meg-is-jelentette: hogy immár az életnek bizonyos jeleit tapasztalná, nem-is tartana az utolsó órától. Az-után: meg-parancsolta: hogy ki-mennyenek; ne-hogy, ha meg-kellene-is-halnia, a' ki-igyekező Lelket, félelmes jelen-létekkel, ijesztgetnék. Maga a' Halál se lenne olly irtóztató; mint ama' Szer-tartások, mellyekkel körülötte forgolódnának a' Lelkészek.

Mind-nyájoknak ki-takarodtok után, gyenge és igen el-lankadott szavakkal panaszolkodni kezdett Etelka: hogy bizonyosan roszszül lenne. Még-is dobogna szíve kegyetlenül. Elfogta légyen egész testét valami szokatlan Bágygyadás. Hirtelen változásainak okát éppen nem tudhatná. Tartana pedig attól (a'-mitől az Orvos-is fél-va): ne-hogy, ha ezen nyaválának ereje meg-nyakasodna; el-nem-tűrhetné a' lángoló heveket. És bizonyára: újra meg-tüzesedett piros Orczája. Mind-egyre izzadtak a' reszkető tagok.

Nagyobb, és veszedelmesebb nyaválára talált a' Fő pap: sem-mint eleve el-gondolhatta. Nem-is-tudta hamarjában: ha előre el-készített orvossághoz nyúljon - é? az-az: Etelének emlegetésével, elő-adgya - é azon szereket, mellyeket, ezen bajaiban, leg-üdvefségeffebbeknek gondolhatott? Akár minő vége lenne csalóka befzedgyének; de a' Szűzet alattomban meg-fogni kívánta. Tehát: hogy valami ál-úton, és
 mez-

mezfiziről-kullogó beszéléffel juthasson az igazsághoz; így kezdette szavait:

Ne irtózz semmitől, kedves-édes Ete!kám! Jól tudom e' nyavaládnak Okát. Régtől-fogva nem járdogáltál annyit, mint mikor a' Wilágosi Várba (szinte az Egek' tartományába) fel-emelkedtel. Nem lehetett azt-is meg-nyerni, hogy gyenge Tested valami változásra ne iparkodjon: midőn a' heveffen égő Fákjak között végezted dicső Hivatalodat. Azon lobogó Lángok! azon kelemmerlen Fűtők! ha meg-járhattyák a' tenyeres-talpasokat-is; mi csuda benne, ha egy gyenge Szűznek testére nagy erővel törekedtenek.

Midőn e' szavakat mondotta, lopva nézgetett reája. Látta-is: hogy csillapodik a' tüzeesség; vissza-téreng a' szokott szín, az el-lankadt erő; a' meg-főjtött vidámság. Ezeken felől: midőn azt-is tapasztalná; hogy felelna akarna; csak alig várhatta szavainak elejét. Ő pedig ezekkel kezdette ki-tálalni belső indúlatait:

Oh édes KÁDAROM (e' volt vezetőke a' Fő-papnak) (22)! En se gondolhatom más

H 4

okát

(22) DEGVIGNES, a' Chinai Íróknak Könyveiből, azt mondgya: hogy az Ásiai Magyaroknak KÁDÁR nevezetű Chágányok vala; ugyan-azért:

ötet

okát e' hirtelen változásimnak, hanem azon hágdicsálásomnak izokatlanságát, és ama' számos fákjának tüzet. Adgyuk ehhez a' sokaságnak tömentelenségét; a' tomérdek testekből erőszakossan ki-sajtozott gőzőket, mellyek szemlátomást, orrom, szám, szemem, fülem előtt tekeregtének; tudom; hogy azoknak-is megárthattnak, kik nálamnál izmossabb test-épülettel dicsekednek. De, édes szent Atyám! úgy é, Bizony, gyönyörű renddel ment-végbe a' Magyar Áldozat!

Ezeket hallván a' Fő-pap, igen által-látta, hogy jó úton eredett a' vadászatra. Tehát: hogy a' fel-vertt nyulat éppen el-foghassa, így szökött:

Bizonyára szép Áldozat vala az, édes Leányom. Nem is hiszem: hogy valaha párját találhassuk. Látruk nem csak sokaságát, hanem szépét-is a' Vitézeknek. Ha jól itélem: azon sok szemek, mellyeket csak éppen reád fordított-

ötet közönségesen KADÁR-KANNAK neveztek. Azt-is írják: hogy, ezen KADÁR-KANNAK nagy Katonasága miatt, sok irigygyei, 's-nem sokára ellenségei rámadván, MAHMUD Szultánhoz folyamodott légyen, kitől, ellenségeinek meg-nyerésére, segítségét is vett. Eme' KADÁR-KÁN ezen mi Kádárunknak Vérsegéből származhatott, mivel ez-is (amint ez-után fogom elő hozni) nagy eredetű ember vala.

tottanak az Ifiak, betegségednek okai lehetnek. Mert: nem-de nem Basiliskusok' természetekkel bírnak némelly emberek, kik puszta látásokkal nem csak meg-igézhetik, hanem elveszthetik a' szép teremtményeket.

Efele Etelka: Oh be igazán mondottad ezeket, édes Kádárom! — Istenem! be mérges szemeket tapasztaltam némellyekben, még az utólsókban-is! De azt mondgyák; hogy nem minden mérég keserű. — Az-után: minő fel-gerjedett szivekkel fárasztották az Egeket, még az utólsók-is. Nem igaz tehát, hogy a' sereg-hajtó sántít. — De a' léleknek ezen buzgóságát akkor lehetett fő-képpen észre-vennem, midőn az Oltárhoz hozattanak a' fákja. Úgy tettzett: mintha mind-egygyiknek szíve, még az utólsóje-is, nem különbben, mint ama' fákja, lángallott. — Oh melly gyönyörűség volt látni, még az utólsót-is, midőn, az Egy-háznak közepét ki-ürítvén, magokat a' falakhoz vették! — Elsők az utólsókkal vetekedtenek. El-annyira egy szív, egy lélek vala mind-nyájában.

Már igen közel járt Etelka az igazsághoz. Nem-is-akart Kádár ezekről többet szólni, meg-fogottnak lenni állítván a' Kender-rigót. De még-is, hogy a' Szüz' szivének minden el-rejtett részeiben lappangó, és azokat emészető titkos gyötrelmeit, 's azoknak hannant-való származását ki-csafarhatná, más felé fordította

beszédgyét, meg akarván tudni, ha vallyon Etelka önként vizsgál-terendene-e előbbeni beszédgyének folytatására? Annak-ottáért az Öreg (a ki az ilyen környül-állásokban nem keveset forgolódott, s job is tudta az ilyenekben kellendő csavargó, és faggató beszédnek mef terségét) így szólla hozzája: A több, többem Nagy szív-buzzó raggal valónak bizonyyára mindnyájan, édes Leányom; még az utolsók is. És hogy ezek' foházkodásaira meg is nyillának az égi kapuk, el-hitettem magamnal. Oh be bátorságossan mehetűak ez után ellenségeink-re! És me a' Magyarok Istene' kegyelméből meg-vevődött Beszperém, és Tihony egézfleli. Meg-verettenek a' hajnal szín-hajú Száíszok is. A' Nemiczekkel penig határosok lettünk.

Ekkor Etelka, noha még Veszprém', és Tihony' meg-vételéről, a' Száíszok' meg-veréséről vagy semmit, vagy igen keveset hallott; nem akart még is ezekben foglalatoskodni; hanem, az előbbienekre vizsgál-tervén, ezeket mondotta:

De, édes Kádrom! mit gondolsz? Azok, kik a' lákját hordozták, mi-féleink voltanak-e mindnyájan? avagy találkoztanak köztök jövevények is? Mert (nem hogy dícsérjem magamat), külömbséget tudok ám tenni a' Hazáinak, és jövevények között, csak a' puszta látásból is. És, hogy e' tudományomat próbá-
kőre

köre tegyem, azt mondom bátorságossan: voltanak ottan jövevények-is.

Erre a' Fő-pap: voltanak-é, nem-é, nem tudom. Nem vehettem időt a' meg-visgálásra. Ha voltanak penig, annál inkább örvendek, hogy ezek, a' magok' erejeket a' Magyarokéval öfzize-forrasztván, bizodalmassabban üthetnek ellenségeinkre. — Oh ha egyszer a' határos czombtalan Nemiczekre rohanunk! Mert most a' gondolattal vagyon Árpádunk: hogy, a' többieknek meg-gyomrozások után: meg-üftököli Lajost, hogy egy ujjal hozzádra, a' másikkal tüledre mutat. A' vizre vitt beünket, az-után cserbe hagyott a' káposztás-kertbe-néző csalárdi. A' szeme sem áll Isten igazában. Nem is arra csap, a'-merre nez (23).

Ezek-

(23) Árpád, a' többi Magyarokkal egygyütt, igen keveset hitt az ellenségnek, ha mindgyárt frigyét tett-is velek. Most is kötve hisznek a' Komának. Sőt a' Magyar az inginek is keveset hiszen. Régi Eleinkben ezen hitetlenséget inkább okosságnak mondhatjuk. Mert hogy hihettek volna Árpádnak Vitézei azoknak, kik őket, ha lehetett volna, egy kalán vízhöz el-vesztették volna. Ugyan azért: jóra lehet magyarázni azt, a'-mit Árpádról, és az akkori Magyarokról ír LEO ama' Böcs Nap-keleti Császár, így szólván: *A' Magyar nép mindenre szem-füllel vigyáz. És semmit szorgalmatosabban el nem-rejt, mint tanácskozásait. Mivel pedig a' Barátsággal, és a' hit-addssal ke-*

veset

Ezek-után Etelka: A' szent Egy-házban penig azt csudáltam fő-képpen, hogy ama' Jövevény a' fájja hordozásának szer-tartásait olly hamar fel-vehette. Vallyon kitől tanulhatta-meg íziben? Nem ütötték tökkel a' fejet. Sok kel-lene illyetén helyre ember. Meg-felelt minden-ben; de ki-is-tett ám magáért. Ember ám az a' talpán.

Erre a' Fő-pap: Fújjon bár meleget, és hi-deget azon egy szájából OTTO, a' Szászok' Fe-jedelme. Uszítsa reánk ama' GyermeK-Királyt. De tudgya-meg: hogy a' csirke nem okossabb a' tyúknál. A' vén ökör-is bátrabban rakja lábát, mint a' fiatal tulok. Szoros lesz még ma-hólnap kapczája az eb-lában jártt csalóka Királynak. Csak hagyán. Márkában szakad

veset gondolnak, és a' pénz' kévenségben telhetetlenek. Ugyan azért a' meg-esküvésre keveset bujtanak. A' Friggyet se tartják-meg. Meg se elégednek az ajándékokkal; hanem előbb lopva csinálják a' leseket, és fel-bontják a' friggyé-ket, mint az ajándékokat el-ve/szik. Hogy LEO telhe-tetleneknek mondgya akkori Magyarainkat, maga-ma-gával ellenkezik: mert már ennek előtte azt mondotta felőlök: hogy a' jzer-felett való bővelkedéssel nem gon-dolnak. Ha rehat pénzt zsaroltak az ellenségtől, jó tették; mert, LEO ként, azzal jzer-felett nem bővelkedte nek. Tudtta Árpád, hogy a' Had, és vásár, pénzzel-is jár. — Hogy pedig azt mondgya LEO, hogy Ma-gyaraink a' barátsággal keveset gonachanak: El-hízem, mert kö tve hittek LEO Uramnak-is. De bezzegmagok kö-zött azt mondák ám: Eb, a' li nem barát.

a' vége mézes madzagának, ha anuak idejében által vettyük az ebek' harminczadgyár. Tudgya-meg azt-is: hogy a' mi kardunk sem fűzfa. Ne tapsollyon! a' Győzedelem előtt. Bár vigyázzon: ne-hogy, nagyot hágván, nagyot essék; és így, kár nyissa bolondnak fzemét.

Meg-szomorodott Etelka, midőn a' Fő-papot mindég más malomban őrleni tapaszta. Még-se-hagyta-el magát; hanem ezekkel akarta viszfza-téríteni.

Még én meg-se-köszöntem néked, édes Kádárom, hogy a' fákják' el-osztásában számot tartottál a' szép Jövevényekre. Nekem úgy tettszett: mint-ha ezeket inkább meg-böcsülted volna, mint Honnyainkat (24). Annak bizonyára

(24) Ezen szó HON, annyit tett a' régi Magyaroknál: mint *Haza*. Ritkán élünk most vele különösen; de öfzve-szerkeztetve elégfzer mondgyuk: OTT-HON, ITT-HON: mondgyuk azt-is: *Se bonnydból* került; az-az: oly bitang, kinek nincsen hazája. Midőn Atila, Hazájabeli vitézeit, édes *Honnyainak* nevezte, a' magyar nyelvet nem értő Nemzetek; fel-vévén a' *Honnyai* nevet, Atila királyunknak népét elsőben HONNUSOKNAK, az után HUNNUSOKNAK mondották. Ezen név alatt jöftenek-ki leg-ileg-elsőben a' Magyarok Ásiából, kiknek dolgaikat Urunk-születése után így osztom osztendő számra.

374-ben: A' Hunnuszok által jöftenek Tanais Vízén BALAMBER Király alatt,

nyára, ki leg-utóbb jöt hozzám (kit-is én, ki légyen, éppen nem tudom; de, ha tudnám-is, mi közöm vele?) leg-szebb fiúját adta. Mellette tovább néztem, annát szebbnek tartott mindenkor. Ezen történetnek okát még eddig ki-nem-tanúlhattam. Elég az: hogy,

ha

375-ben: Az Alánusokat meg-győzik.

376-ban: A' Gothusokat ki-hajtyák Moldovából, Oláh-országból, és Erdélyből.

377-ben: Mind-a'-két Pannoniát el-foglalják.

379-ben: Meg-verettetnek Gratzianustól Romai Császártól, ki Theodosiust küldi Konstantinápolyba.

380-ban: Némellyek ízerént meg veri Balamber Detricust, és Matrinust Potentiánál.

383-ban: Gracianus Császártól kérettetvén a' Hunnusok, a' Francziákra üttenek. Némellyek ízerént ekkor ölték meg Ursula-szüzet más tizen egy ezer Szűzekkel.

386-ban: Nefzter-vize körül Beszszarábiában meg-győzték az el-pártolt Gotthusokat.

387-ben: Meg-halt Balamber- király; utánna uralkodott CHARATON.

388-ban: Theodosiust, Görög Császárt, segítik Maximinus ellen.

391-ben: Theodosius ellen fordúlván, annak Vezérjét Stilikót meg rémítik.

400-ban: Meg-hal Charaton- király, utánna uralkodik ULDIN.

401-ben: A' Gothusok ellen mennek Olasz-országba.

405-ben: Atila születik, immár Európában.

407-ben: Buda születik, Atilának Öcsege.

ha te is az én szemeimmel láttad volna, előt-
ted-is leg-szebbnek láttfzattatott volna.

Ouztán a' Fő-pap, csak ugyan azon egy
húrt pendítvén: Oh (úgy-mond), ha majd a'
Nemiczek után a' Frankokra esünk. Meg-dö-
gönyözzük az irós-vajas Vitézeket. Meg-bor-
fol-

409-ben: Uldin-király nap nyugotra mozdúl Hun-
nusainak egy részével. Másik része, Alaricus' Ve-
zérleése alatt, ki-pufztította Rómát.

411-ben: Meg-hal Uldin-király, helyette Uralko-
dik **BENDEGUZ**, Atilának Attya.

425-ben: Étzisztul Olasz-országba hivattatnak.

428-ban: Bendekuz-király meg-hal, utánna Ural-
kodnak ennek két Test-vérei: **OKTÁR**, és **RUAS**.

430-ban: Oktár meg-hal a' Burgundoknál.

431-ben: **RUAS**-király maga uralkodik.

434-ben: Ruás-király meg-hal. Utánna uralko-
dik **ATILA**, Bendekuznak fia.

435-ben: A' Burgundusok meg verettetnek.

437-ben: Meg-rontyák Narbonánál a' Gotthusokat,

438-ban: A' frigy tel bontódik a' Romaiakkal.

439-ben: Valentinianus Romai Császár **Atilát** Ro-
mai Vezérnek nevezi.

440-ben: Az Euxinomi Tengernél meg-veretnek
az Akaczirosok. **Atila** leg-öregebbik fiát **Ellakot** it-
ten Királlyá teszi.

441-ben: **Atila** Budával Thraciába indul.

442-ben: Thraciától fogva egész Constantinapo-
lyig pufztítanak. Ezekből nagyobb adót vévén **Atila**,
velek meg békéll.

^s ollyuk az özfze-habartt, és fel-eresztett litty-lotty kotyvafztásokat. Melly szép dolog lesz látni, midőn ama' Menyek közt nyújtózó, kankóval takaródzó Fél-férj-fiak, a' Magyarok' dárdáinak eleibe fútván, magok magokat belépöczkölik, belé-is nyársolják. Meg-adgyuk belését

444-ben : A' Sorosgokat meg-verik.

445-ben : Budát meg-öli Atila;

446-ban : A' Görögök ellen indul. Macedoniát, és Thessaliát nyomorgattya.

449-ben : Theodosiusnak Követtyei, Maximinus és Priskus Konstantinápolyból Magyar országba értenek.

450-ben : Meg hal Theodózius Constantinápolyban. Utánna Marczianus uralkodik. A' Vandalusok' Királyától Genzerikustól fel-háborítottatik Atila, Valentinianus Romai Császár ellen; mivel Honoriat elnem vehette feleségül.

451-ben : Francia-országgra menvén, Metist megvefzi. Aurelianumot meg-fzállya. Etzius Atilát a' Katalaunomi mezőkre tolyya.

452-ben : Olasz-országgra esik. Akvileja várossát meg-fzállya. Padus vizén által-menvén, Emiliának várossait el-pusztította. Romához közelgetvén, Leo Pápától arra-vitetett : hogy azt ott hagyta.

453-ban : Dáciaiba visszajött.

454-ben : Atila meg hal.

Atilának halála után, két örebbik fiai ELLAK, és DENGIZICH el-vefztének. A' leg ifjabbik CSABA (kit URNACSNAK is neveztének) visszament Scithiába,

lését a' posztónak. De meg-is szalasztyuk a' nadrágból térdig ki nyöltt lábakat. Meg-emlegetik ezek-is a' Magyarok' Istenét.

Ezek-után Etelka semmit sem akara szólani. Meg-változott ismét orczája. El-esvén minden kedve, haza jött a' vándorlani kezdő betegség. Nyögött, és foházkodott. Meg-szánta szomorú állapottyát a' Fő-pap. Ugyan azért: mefszize el-nyargaló szavait (a' Szűznek kívánsága ízerént) visszsa-fordította, és ezeket mondotta:

Meg.bocsáss, édes Etelkám! hogy heyes indulataim más felé rántottanak. Meg felelkeztem kötelességemről. El-füleltem okos kérdéseidet. Vissza-térek immár az előbeniekre. — Szép rendet tartottunk tehát a' Izent Egy-házban. Csudállom-is: hogy (Pap-létemre) ezeket abban-hagytam, és magamat a' világi dolgokba, a' véres háborúkba, avattam. Penig azon helyből, holott mi ketten állottunk: sokkal ékessebbnek tettszett a' Fákja-viselőknék rendek, mint ama' nyilat lövő-vitézinknek csudájok (25). Az elsőtől-fogva, egészfzen az utolsóig, ama' szép Jövevényig, tartott a' rendes, ékesség.

I

Ekkor

(25) Mind Árpáddal ki-jött Magyarok, mind pedig a' többi Sciták olly híresek vóitanak a' nyilatásban, hogy Hadi-mesterségek között ezt dicsérnék
fő-

Ekkor Etelka ismét magához térvén; 's-at-tól-is: ne-talán-tán ismét el-andalodgyon az Öreg, igen nagyon tartván; így felelt hamarjában:

Csak nem a' számból vetted-ki azon szavakat. Akartam volna, hogy mind-eddig tartana azon Áldozat. El-is-hidd, édes Kádárom: hogy szinte meg-haragudtam akkor, midőn azon utolsó Jövevény kezembe adta a' fákját, és azzal a' gyönyörű léptetésnek végét szakasztotta. Haragomnak ezen jeleit talán tapasztalad-is, ha szikrázó szemeimet, és meg pirúltt orczámat szemre-vehetted. Ugy-e bizony, hogy úgy volt?

Etelkának ezen szavaiból meg-értette Kádár: hogy tellyes erejéből ama' Jövevénynek kellemetességeiről akarna szólni; de félnék fejeket ki-ki-ütő gerjedelmek visszarántatnának. Mert: a'-mint mondam, testének ékességével állott-é Etelka az akkori Szűzek' serege' elejébe,
avagy

fő-képpen a' Régiek. Árpád' Vitézeinek nyilazásokról az után fogok szólni. A' régi Scitákról ezt olvasom egy Görög Íróban: Midőn egyszer a' Baromlegeltető Scitáknál zenebona támadott, azok közül egy felekezett Medjai földre szakadott. - - Ezeket Cyaxares elsőben kegyessen fogadta, és nagyra böcsülette; úgy-annyira, hogy redjok biznd a' gyermekeket, hogy azokat, mind a' Scitai nyelvre, mind a' nyilak' el-lövésének mesterségére megtanítandk. HERODOTUS.

avagy lelkének, 's-fő-képpen szemérmetségének gyönyörűségével; nehezen lehet ítéletre fel-venni. Sokakban a' tisztességes élet csak fitogtatás; Etelkában valóság, és természet való. Vagy csak azzal-is annál nagyobb a' többieknél, mennél jobbnak, és ártatlanabbnak találtatott. Soha ennek-előtte, még meg-se-illetődött szíve a' szerelem' nyilatól. Ma kapta első sebet. Ugyan-azért: irtózott-is, még ekkor, a' sebet-ejtő nyilástól. Ennek félénk szívét hogy meg-bátorítaná Kádár, így ereszkedett-le emlékezetére:

Én pedig, édes Etelkám, azon Jövevényünkről azt mondhatom: hogy, ha annak akár Szűzekhez-illő Szemérmetségét vizsgálod, akár Orczájának ékeségére, és Termetének gyönyörűségére tekintesz; fölül-haladgya nem csak azokat, kik akkoron Szent-egy-házunkba gyűltenek; hanem azokat-is, kik széles e' világon el-terjedttenek.

Ezeket mondván a' Fő-pap; szegeffen meg-nézte Etelkát. Jóra-való változásait látván, így folytatta előbbeni szavait:

Oh Egek! Minő méltóság fekszik amazon jövevény Iliúnak tekinteteiben! Melly gyönyörűségesen szedegette Lábat a' Fákja' viteleiben! Az Oltárnál, ott éppen előtted, mely tisztességes volt eleven Szemeinek forgásában! Nagyok Ő-benne mindenek, ki-vévén a' Nemet. Mindene egy Vezérhez illő, Ruhájának Parafztságán

kivül. Nem csuda tehát, édes Etelkám! ha mindenik meg szereti, a' ki meg-látta.

Ezekre Etelka éppenséggel semmit sem fel-lehetett; noha a' Fő-pap, hogy szavát halla-na, félbe-is-szakasztotta beszédgyét. Kádárnak Szava-járartya' kellemetefságétől; és annak, kit igazában szeretett, elő-hozott dicséreteitől úgy-annyira meg-győzöttetett: hogy csak hánkolód-na az ágyban, és alattomban-való mosolygások-ra készítetné kis száját. A' Fő pap, miut-ha észre-se-yette volna édes változásait, így foly-tatta meg-szakasztott szavait:

Oh Egek! Ha az adakozó Természet an-nyi Áldomásaival meg-kévánta-gazdagítottani azon Iftat; vallyon miért nem gondolkozott még-akkor gyökeres Nemének fényes el-terjedéséről - is? De olyak ám a' Menny égiek! Soha a' Szü-rűn egy Garmadába nem hordanak mindeut. Egygyet egygyel, mást máffal ékesítenek.

Már ekkor Etelka így szóllamlott-meg: ah, édes Atyám! édes Kádárom! édes Mindenem! Vallyon honnatt érkezett ide? és mit akar mi-nálunk ama' szép Lélek? Előbb ugyan azt ta-lálám mondani: hogy, a' Fákjának el-vételében, meg-neheszteltem reája. De ne hidd, édes Ká-dár-atyám! hogy állhatatos légyen hirtelenkedő Haragom. A'-melly szempillantatban érkezett, abban el-is múlt.

Etelkának ezen szavaira enyelgett a' Főpap. Meg-váltóztatta Orczáját. Keményen megtekintvén a' Szüzet, így szólott:

Csak emé' kurta haragodra sem vólt érdeemes ama' szép Lélek: oh! minék-is mondgyalak? Kegyetlen! — Akkor a' Tigrisekkel, a'-vagy Arszlánokkal (29) egy ágyban heverhettel; midőn, ama' leg-szelidebb Lélek ellen, olly tüzeffen fel-hójagzottál. Miben vétett Ő Néked? hogy, az ő leg-szelidebb szívéjért, vad Szívet nyújtottál? Ugyan-csak pórúl jártál: édes Etelkám!

Ezeket hallván a' Szüz, meg-szomorodott. Írtózott-is pedig Kádárnak kemény tekintetétől. Hogy meg-engeszteltye; illy töredelmeffen kezdette szavait:

Édes Atyám! édes Kádárom! Nem haragudtam - meg reá, Nem! — Istenem! miért

I 3

eshe-

(26) Mivel ezen régi Magyar szó ARSZLÁN, az első négy betöknek alkalmatlan öfzve jöveletek miatt, nehezen mondathatik-ki, azok, kik a' Magyar nyelvet szépíteni, és meg-könnyebbíteni kévánták, idővel így ejtették-ki: ARASZLÁN; az utóbbiak ofztán OROZSLÁN nak, OROZSLEÁN-nak, OROZSLEÁNYNAK-is mondották. Mind az-által a' mostani Törökök csak ugyan fen-tartják ama' régi ARSZLÁN szót, és általa azon állatot értik, melyet mi OROZSLÁNYNAK mondunk. Ezt a' Szabasi

basi

eshetett - ki ama' vétkes Szó rakoncátlan szám-
ból? — Meg - nem - haragudtam reája, édes lel-
kem Kádárom! — Miért nézel oly terheffen
reám? — Add vizsgálja kegyes arczúlatodat! —
Szánd - meg inkább beteges állapotomat; sem-
mint meg - dorgáld hirtelen nyelvevségemet. Soha
meg - nem - haragudtam reája! soha!

Meg - változtatta Kádár kemény tekintetit.
El - is - mosolyodott. Melly jeleket vevén Etelka,
hirtelen meg - fogta kezeit; meg - is - csókolta. Az-
után ezeket mondotta:

Úgy! Úgy! édes Kádárom! Most vagy
ismétt előbbeni kegyes Színedben. Fogadom:
hogy locsogó számra lakatot vetek ez - után.
Szerencsétlenségemen tanúltam. — De, édes
Kádárom! egygyet kérdenék; ha meg - hallanád.
Meg - se - haragudgy! — Isméred - é, kérlek, ama'
Jövevényt? — Mert: Én Ötet nem annak len-
ni gondolom, a' - mellynek magát mutogatta.
El-

bacsi fogoly Törököktől hallottam, kikkel Szegeden
befzéltem. De, hogy Magyar - Eleink is ezen álla-
tot ARSZLÁNNAK neveztek eleinte; nem pedig
OROSZLÁNNAK, ki - tettzik a' Nap - keleten Ural-
kodó Magyarainknak Nevekből. Itt egynehányat
ARSZLÁNNAK hivtanak. Kiknek egygyikéről így
ír Abul Fereg: TOGROL - beg ott meg - erősítvén székét,
ezen Nemzésnek Elsője völt. - - - a' birodalomban meg-
erősítettett annak fia ALAP - ARSZLÁN, melly a' Ma-
gyarok-

El-van ugyan Benue titkolva a' Nemesség; de valóban szorgalmatlanul. — Jók ám Nekem Szemeim. — Köröfztül-kosúl látok nem csak a' Rostán; hanem a' Szitán-is. — Láttad-é? minő ékefiséggel lépdegelt Szent-egy-házunk' közepén? Ez! nem Szolgának Jele. — Azután: minő vidám arczúlattal jöve Szem-közömbé? E' sem Szolgának a' Jele! — Vég-tére: hozzám térdelése után, minő úri módon adta kezeimbe a' Fákját? De e' sem Szolgának a' Jele ám! — Egy szóval: mindent-a'-mit az adakozó Természet valaha valakibe önthetett; Ö-benne tündökleni látok. Mind ezek penig nam Szolgai; hanem Úri Nemet ábrázoló Jelek.

Ezeket el-beszéllvén Etelka, nem bírhatott Gerjedelmeivel. Egészlen ki-fakasztotta Titkait. E' szavakkal árulta-el magát:

Ime!

gyaroknál annyit téfszen: mint erős Oroszlány. **ALAP** annyit tesz a' Magyaroknál mint a' Deákoknál a' *fundamentum*, melly a' háznak talpa. Ugyan-azért **ALAP-ARSZLÁNYT**, talpas Oroszlánynak-is mondhatni, valamint az erős embereket tenyeres-talpasoknak mondgyuk. Ezen **ALAP-ARSZLÁNT** mások **ALP-ARSZLÁNNAK**, avagy-is **ALB-ASZLÁNNAK** mondgyák, es nem **TOGROL'** *fiának*, hanem Testvé-rétől Unokájának állíttják. De még ezekről az-után-s elő-jön a' befezd.

Íme! édes Kádárom! Olly valamit mon-
dok: mellyet sem édes Atyámnak; sem, ha él-
ne, édes Anyámnak ki-nem-vallanék. A' Fák-
jának kezembe-szolgáltatásakor olly-valamit me-
résztlett el-követni ama' Jövevény, mellynek ha
valóságáról kételkedel; meg-engedem: mivel
magam se hitethettem még el magammal: hogy
akkor nem álmodoztam. Vízfsza-ránczigálta a'
Fákját; és velem jáddzadozni láttfszatott. Ő volt
penig az első, ki kifizetni kezdette szívemet.
De még ez se szolgálának a' Jele ám, Édesem!
Ha tehát őtet a' müves Természet szolgálának
nem alkothatta; Én, bizony, le-tételem vele
ezen álnok Ruháját. Illik-is: hogy annak tar-
tsuk, a' minek kelletik.

Felele Kádár: Ne erőltessd, ne-is-fárazd
úgy-annyira magadat, drága-látos Etelkám! Ki-
vetkezett immár, penig híred nélkül, szinlett
Ruhájából. Maga Árpág, le-hántván Szolga-ta-
karóját, Századosnak tette. Ej! Ha tannád?
hol katonáskodik! CSÖRSZNEK (27), Kund-
veze-

(27) Úgy vélem, hogy ezen CSÖRSZNEK
neve még mostanában-is fen-vagyon nálunk azon Ár-
kokban, mellyek (Gyöngyös alatt két mértt-földdel)
Árok-szálásnál kezdődvén, tizen-öt mértt-földnyire
terjednek egészen a' Tifzáig. Mert ezen árkot, Csör/sz-
árknak nevezik a' mostani Magyarok. Bizonyos az:
ELSŐBEN: hogy KUND-vezérnek fiát CSÖRSZ-
NEK

vezérünk' fiának, Ezredében vagyon, itt Wilá-
goston, édes Atyádnak Hadnagysága alatt. De
még Nevére-is rá-akadtunk immár, édes Eteikám!
ETELÉNEK nevezik.

Ezen szavakra (mint-ha egy-szerre el-mett-
szették volna már-is csak haj-szálon függő Be-

I 5

tegsé-

NEK hívták; kit Bela-Királyunknak nevetlen Író-de-
ákja így ír CURZ. De ezen Író szinte mindenkor
Sz helyett z-t téfzen (Szabolcs helyett Zabolcsot ír);
úgy ö-hellyet u-t téfzen (Gömört Gumurnak írja). Így
tehát, Cs-helyett c-t írván, CURZNAK avagy CUR-
ZÁNNAK mondotta azt, kit CSÖRSZNEK kellett
vólna írnia a' mostani mód szerént. MÁSADSZOR:
az - is bizonyos: hogy eme' CSÖRSZNEK egy vá-
rat ajándékozott Árpád, maga' népének oltalmazására;
melly vár még Bela királyunk' idejében CSÖRSZ-
VÁRNAK hívtattott Ezen vár ott vólt-é, a' hol
mostanában ÁROK SZALLÁS, avagy JÁSZ BE-
RÉNY fekszik, avagy másutt valahol, nem tudni.
Elég az: hogy, a' várnak helyével a' neve-is ei-vefz-
vén, fen-maradott, fen-is fog maradni CSÖRSZNEK
neve ezen árkokban, mellyeket vagy még az Avarok
ástak a' szomizéd ellenségnek meg-gátlására, vagy
Árpád' idejében a' Magyarok árkoltak a' Paczinakok
ellen. De ezen Árkoknak meg-tartása ezen CSÖRSZ-
RE, Kundnak fiára, bizattattott. Meg kell pedig ezen
nagy árkot azon kissebb áróktól különböztetni, melly
Pestnél a' Duna mellett kezdődvén, tizen-két mért-
földnyire terjed a' Tiszáig. Mert ezt mindenkor KIS-
ÁROKNAK; amazt CSÖRSZ ÁROKNAK mondották
a' Magyarok. ANONYM. *Bela Notarius.* KATONA.

tegségét) hirtelen fel ugordott Etelka. Tapsolva körül-ropta a' Sátornak padlattyát. Az-után e' következendő szavakat nem annyira mondta, mint darabolta:

Nem Szolga tehát? — Hanem éppen Százados? — Penig édes Atyámnak közel lévő Hadnagyságában? — Ama' gyönyörűséget Etele! Istenem! Ezek közül mellyikkel vígasztallyam leg-is-leg-elsőben magamat? — Ötet Etelének nevezik! — Oh drága Név! — Oh Etelkának szép nevével öszsze-keveredett Etelének százforta szebb neve! — Oh! Magyarok' Istene! Ki ezen két nevet, olly gondoffan, egy egyenlő Hangra szorítottad; ugyan talán, még akkoron, Személyeknek öszsze-illésekről-is gondolkodtál.

NEGYEDIK RÉSZ.

E T E L K A A' F Ö - P A P N Á L.

Csak alig végezhetted-el Etelka ama' szavait; íme! Egyszerre bé-toppanának hozzája Gyula, Zalánfi, és a' szorgalmatos Orvos. Mivel pedig ezen félig-el-haltt Emberek Etelkának vígarculattyát, nagyobb örömét, és egészen megtértt egészségét látták; leg-ottan a' FÖ-papnak azon

azon Isteni hatalmát elegendő-képpen nem csudálhatták: mellyel Etelka, immár a' Halálnak Sarlójába ütközött Leánzó, az életnek fenyegetésére visszahozattatott.

Zalánfi, közelebb állván Etelkához, elsőben: azon örvendetlen hírnök kegyetlenségétől származott el-ijedtét; az-után: Egészségének visszahozása miatt, ki-mondhatatlan nagy örömet jelentgette. Áldotta a' Magyarok' Istenét: hogy (önntn-magának szerencsésére, Zeged-várának vizafizálására) meg-kévénta-tartani kedves Kis-aszfonyát.

Rima, a' Dajka; Az-után a' Szoba-leányok, örömeiben helyeket nem találhattak magoknak. Nem győztek Etelkának szeme közé nézni. E' volt a' valóságos szeretőnek bizonságos Jele. Gyuláról valamit írni nem lehet: mert édes atyai SZÍVÉNEK gátolhatatlan Özönét le-nem-rajzolhatni.

El-híresedvén a' dolog Wilágoson, íme a' Magyar Vitézek, Etelka' egészségének visszahozását hallván, nem láttszattanak különben hálaát adni a' Menny-beliéknek; mint akkor szoktanak, midőn valami nyakas ellenséget megtörnek; a'-vagy, valamint a' más' Lúdyát, Országjokból ki-marják.

Illy szerencsésfein el-vegezvén hivatalyát a' Fő-pap; minek-utánna a' többinek külömb-féle

Jókat

Jókat kívánt: végtére, Etelkának kezét megfogta, és neki ezeket mondotta:

Adgy örökös hálát az Istennek, édes Leányom! Ki téged', illy véletlenül, fel-akart-segíteni Betegségedből. Engem' ott-honn várnak szorgos dolgaim. Azon Magyarok' Istenre viselleyen gondot ez-után-is reád, kinek, szent neve' öregbítésére azon Egy-házunkat fel-szentelted. Elly egészségben édes Etelkám!

Midőn ezekkel haza felé meg-indúla Kádár, Ime akkor Etele emennek Sátora körül sétálgatott, és igen mély gondolatokkal látszattatott elméjét fárasztani. Oka szomorúságának e' vala. Árpád, a' többi Vitézeknek el-ozzlások után, maga maradváu Etelével; midőn, húzomos be-szélgetései között, eme' Jövevénynek különös okosságát, és a' polgári dolgokban nem-remélt tudományát szemessen által-látván, magával el-akarta-vinni Budára: hogy ott, Udvarában maradváu, a' polgári dolgokat igazgassa, úgy-mint Tanácsossa.

Erre Etele (valamint a' meny-kőnek le-ütésére a' Félénnek szoktanak) el-izonyodván, semmit se szólhatott. Meg-dedergette fagyos tagjait a' hólnapi napra rendelt kellemetlen útazás. Ki-jövéen a' Fejedelemtől, szemeit a' Wilágosi várra szegezte. Sajnálotta itt hagyni ama' szent Egy-házat, mellyben leg-először Etelkáját meg-látta, meg-is szerette. Panaszolkodott ama'

Sze-

Szetencsének egyveles szerencsétlensége ellen, mely őtet, Árpád előtt, úgy megkedveltette, hogy egyszer-is-mind, Etejkája előtt, egészen elveszthette. Hogy-hogy lehetne pedig pad alá temetni azon élő reménségét, melly csak máj napon csirázott heves szívének termékény közepében? Bizonyára: minden Szem-pillantás, mellyben nélküle élendene Budán; egész esztendőnek tetszene. És így: idő előtt megfognavénhedni, semmi, ifúságot vidító, öröm nélkül. Ki adna pedig ilyas szárnyakat, mellyekkel Budáról Wilágosra (amí gyönyörű, és világ-csúdálta várra) vízfsza-repülhessen?

Ezek, és más e'-féle gondolatok forgottanak eszében, 's-azért-is jött mostanában Kádárhoz: hogy vele nyavaláját közöllye, és orvoságát vehesse. Úgy elmerült pedig iszonyító gondolataiban, hogy a' melléje érkezett Fő-papot észre-nem-vehetné. Midőn az-után a' Sátorba be-vezettetett, leg-is-leg-elől Etejkának állapottjáról szorgalmatoskodott. Ezen dolgot adta mostani el-jöttének okaul. Ama' másadikról, melly szívét, a' Budai utazás miatt, gyötrötte; még szólni nem mere.

Rend szerént elő-bezféléte a' Fő-pap: Etejkának hirtelen forróságát; Szívének dobogásait. Az-után: a' Szövetnekek' lángjaitól okozott változásokat; 's-e'-miatt a' veszedelmes feleket. El-nem-hagyta a' maga' szorgalmatos bízta-

biztatásait; a köz-beszélgetések között, lassau-lassau a 'Kis-afszony' heveinek enyhödését, és végtére egészen fel-épülését.

Ezeknek hallattára ki-tettfezt az öröm E-telének orczáján. Észre-is-vette Kádár: hogy nem különben akarna Etele kedves Etelkájának em-lékezetére jönni, mint előbb Etelka édes Etele-jéről szólni; de meg-gátolná ezt-is a' fenyítő szemérem, és önként semmi sem akarna ki-fa-kadni belőlle. Fel-akarván tehát őtet-is segíteni (mind-a'-kettőt valósággal szerette) így kezdé trefás beszédgyét:

Te peng, édes Etelém! hol tanultad ama' vadászatot, hogy egyszeriben meg-talállyad a' Giliczét? Ki hallotta mind-eddig, hogy el-sül-lyön a' Fákja, és olly sebet ejtsen egy Kis-afszonyon, mellynek meg-gyógyítója csak ama' Sebesítő lehessen? Ugyan-el találád az arányt, édes Etelém!

Eme' szavakra le-sütötte fejét a' szemérmes Ifjú. Tusakodott egy ideig magában, meg-val-lya-é bibéjét? Reá szánta fejét, így szólván.

Édes Kádárom! Édes Fő-papom! Édes A-tyám Te nékem! Meg-vallom előtted gyarló-ságomat-é, avagy a' Természetnek erős üfztö-nét. Nem első Etelka ama' Virág-szálak között, kiket életemben láttam. De első bizonynyára, kinek csak egy látásával-is meg-győztettem. Oh! be együgyü gondolattal voltam mind-eddig

a' Szeretetről! Azt állítám felőlle: hogy csak azoknak járja körösfűl-koşul szíveket, kik nagy szorgalommal vadásznak az alkalmatosságokat; és tátva-nyitva tartják henyélő érzékenységeiket. Nem-is mást czövekelne-le kurta pányvájával; hanem éppen azt, aki szoros fogójából nem-is akarná ki-venni szorgalmatlan lábait. Én, bizonyomra mondom: sem nem kerestem ezen alkalmatosságot: se, minek-utánna a' Tengerbe buktam, magamat a' partra ki-nem-segíthetem. Hallottam ugyan Etelkának híret Országomban; de, hogy vele így járjak, meg-nem álmodhat-tam. E' véletlen Rabságomban csak azzal ví-gasztalom még-is magamat: hogy benned, édes Kádárom, oly Gyámomra találtam, kinek segít-ségével arra mehettek, a'-mit Etelka felől el-tökéltem. Oh! melly nagy Isten-adomány az egy igaz-szívű ember a' külső Országokban! Édes Kádárom! Légy oly kegyességgel hoz-zám; légy, kérlek, olyas emberem, kinek gond-viselésére bízhasam mind magamat, mind kö-vetkezendő szerencsém. Meg-áldandának ezen Jó-tettedért a' Fölségben Lakozók. Ne vedd penig; hogy csalás légyen igyekezétemben. Tudgyák az Egek! melly igaz, és állhatatos szívvel vagyok mind Etelkához, mind a' Ma-gyarokhoz. Ki légyek penig, avagy minő Or-szágból jöttem (mivel e' titok' meg-tartására le-köteleztem hitemet édes Anyám előtt), motta-

nában ki-nem-mondhatom. Meg-tudhattátok ezt-is annak-idejében, Mind-az'-által: így-is gyönyörködöm Szerencsémben, hogy' elsőben ugyan Etelkának, az-után-pedig Arpádnak-is megtettszhettem. Szeretem a' Magyarokban azon nagyra becsüllendő erkölcsöt: hogy nem-annyira a' Nemnek tős-gyökerességét, mint a' kitettsző indulatnak érdemét, és méltóságát tekintik.

Erra a' Fő-pap: Már akkor mindgyárt észre-vettem benned, édes Fiam! nem köz Nemedet: midőn leg-elsőben az Aldoza előtt láttalak. Ki-vehettem aztat belőled: mellynek eltitkolására még most-is szorgalmazkodol. Fiam! Etele! csak egygyet mondok: — Ha Nemeségednek erővel ki-verő fényét előttem, 's-mások előtt-is éppen el-akarod, el-is-kölletititkolnod; javaslom, 's-még egyszer-is javaslom: hogy azt tudtára adgyad mind Rimának, mind Etelkának. Tudni-illik: hogy a' Szüz ugyan mind illendőbben, mind állhatatossabban szeressen; a' Dajka pedig, vele-való társalkodásodtól ne irtózzon. — Kérlek arra-is: hogy Etelkát mennél-hamarébb meg látogasd. — Vég-tére; azon esedezem: hogy, ha, a' Dajkának engedelmeből, Gyula' Sátorába bé-járatos leszel (a'-mint bizonyosan leszel-is); gyakor, és okos; de fő képpen szemermetes Beszélgetéssel mind-a'-kettőnek Szívet birtokod alá kerítsed, és mind-a'-kettőt erőfien le-nyügözzed.

Fiam!

Fiam! Sokan forgolódnak Eteleka körül: mert ki ki szereti ám a' Szépet. De egyszer-'s-mind a' - ki soknak tettetik, nehéz meg-tartani. Én ugyan a' Kis-aszfzonymnak Hozzád - való hajlandóságát, előbbeni titkos Befélgetésünkből - is, igen észre-vettem. De soha el-ne-hiteds magaddal. hogy állandó légyen azon Szeretet, melly, vagy a' kaczer társalkodásokkal ébrefzetik, vagy köztök a' Nemnek egyenlősége fel-nem-találtatik. Akár - mikor - akkor, de el-únyják egy-máft. — Téged' tehát, édes Etelem! a' Barátságának gyakor élesztésére, és tisztefséges magad' viselésére intlek.

A' Fő-papnak ezen szavaira igen el-keseredett Etele. Csak alig türhette gyötrelmeit, midőn Kádártól a' barátságos szeretetnek gyakor élesztésére öszönöztett. Ugyan csak (így felele az Ifiú), Ez ám azon árok, mellyet nehéz átal-ugrani. Ez ám azon Bekkenő, melly szerencsémnek illy hirtelen forgó kerekeit porrá zúzhattya. Édes Kádárom! Budára kell men-nem Árpáddal, és talán Udvarában maradnom. Nem merem magamat a' Fejedelemnek első inté-zése ellen szegezni: ne-talán-tán a' követke-zendő kegyelmekre érdemetlennek találtassam. Jól tudom, melly csiklandósok az ilyen álla-pothan. Holnapi reggelre van szabva a' fel-mene-tel. Mit-tegyek? mihez kapjak? édes Kádárom! Ki-szolgáltam immár Eteikát, minek-e-

előtte hozzá bé-szegődtem. Valamint örvendetem Századosságomon Gyulának Hadnagyóságában ; így irtózom következő fel-magafiztaltatásomon Arpádnak udvarában.

Ezek között a' Fő-pap mélyen gondolkozott. Hányta vetette minden-felé a' környüllásokat. Által-látta: mind Etelenek, mind Etelekának nyughatatlan óráikat. Tudta az új szerelmet erőszakosnak, mérésznek, és gyanúsnek lenni. Ha valamitől félni kellene: az egygyütt lakáft csak veszedelmesnek ; de az el-váláft halálosnak-is lenni állította. Nem tudta hirteleniben, mihez ragaszkodgyon. Végteére: azt javallotta: hogy előbb, sem-mint Arpáddal Budára utazzon, fő kötelefségének tartsa Etelekát meg.látogatni, 's-egyszer-'s mind ő-tölle, Wilágos-várnak el-hagyása miatt, búcsút venni.

Hogy még ma meg.történnyen a' Kis-afszonyhoz való menetel, javasolta ugyan az hólnapi napon történhetendő idején-való utazás. De Kádár, a' Szüznek gyenge szívérol gondolkozván, leg-inkább attól tartott: ne-hogy (a' hirtelen látogatás által) meg-újúllyanak sebei, és szemekkel meg-vertt személlye újabb-újabb háborúkra verdődgyön.

Így rendelte-el tehát a' dolgot: hogy, az hólnapi Hajnal-csillaggal, idején-korán fel-kelvén Etele; vele-egygyütt Etelekához mennyen. Jól tudta Kádár Etelka-kis-afszornynak szokását, ki

Huj-

Hajnal' hasadttában fel-serkenvén; nem félne, éh gyomorral-is, a' Kakuk-szóllástól. És, a' virágok' meg-öntözésére, kis kertyebe menvén, nem irtózna reggeli hofszú árnyékától, mint némelly lomha, és dologtalan Kis-aszszonyok.

ÖTÖDIK RÉSZ.

ÁRPADNAK BETEGSÉGE.

Ezen beszélgetés után el-váltak egy-mástól; Haza menvén Etele, sokáig el-nem-alhatott. Szüntelen abban törte fejét: mi móddal, mi szóval álljon a' Szűznek elejébe. Alig várta ugyan azon szem-pillantást; de irtózott-is tőle. Tudni-illik a' Szeretetben egyenlő az édes reménység, és a' keserű félelem.

Eszébe jutott osztán a' többi között az-is: hogy az illy Virág-szálnak üdvezlésére nem ille né üres kézzel menni, ki nem annyira az ajándékot, mint sem az ajándékozónak szívét szemlélne. Fel-kele tehát unalmas nyofzolásából; és, kínesei közül, kettőt ki-választott, egygyikét Eteának; másikat Rimának.

A' Kis-aszszonynak szántt ajándéka egy arany-Ereklyéből állott: mellynek egygyik lap-

ján Etelének képe láttfszatot nem szolgál, hanem úri ruhában, Olly hasonló hozzája, hogy az ábrázatok' egyenlőségéről senki se kételkedne. Az Erekyének második lapját (Istennek rendelése volt-é, avagy az Ötvösnek történetbeli munkája), egy gyönyörű Szűznek; és Etelkához igen hasonlónak, ül helyéül rendelték. Ennek ölében egy Báránka feküdt, olly mesterségessen ki-órmozva, hogy mind az elevenhez hasonlítana, mind gyapjának vékony szálait az éles szemek számba szoríthatnák. Köré' talpa olly sűgárokkal kerítettett; mellyeket a' Ragyogókban látunk.

Ezen Erekyét, még Honnyában, ajándékul vette Etele egy híres Ötvöstől, ki magát Magyar-országinak lemi mondotta; 's jelen-is - lett volna Und-váron, midőn Álmos, Árpádnak Atya, azon várnak megyét meg-szálta, és Laborczát, a' várnak urát, egy patak mellett fel-akasztatta. Nem csak meg-köszönte Etele ezen ajándékot; hanem még - bötsösb ajándékokkal meg-is-hálálta: mivel olly csudálatra méltó munkának találtatott: hogy a' Művesnek, nem annyira mester-ember' társainak, mint magának a' természetnek irigységétől kellett tartania.

A' Második ajándék, mellyet a' Dajkának szán vala, egy zomáczolt ezüst pohárból állott. Ennek horgas külén Atila láttfszatott Buda

da-várossának (28) ágyát a' Duna'-menttében vetni, és mind magának, mind kedves Utóinak örökös Lak-helyeül rendelni. Ott vóltanak ki-mettségbe Veneczia (29), és Akviléja városok. És Akviléjában ugyan, a' város felett a' Gólyák (30);

K 3 Falak

(28) BUDA-várossát Atila, maga nevérol, ATILA-várossának akarta nevezni. De az Honnusok, semmit se hajtván Atilának fenyegetéseire, ama' tölle meg-öletett BUDÁNAK; Atila' Testvérenek, örök emlékezetére, fen-tartották a' BUDA nevet. Az akkori Németek pedig, mind Atilának haragjától tartván, és irtóztván, mind néki kedveskedni akarván, azt E. CZIL-burnak, az-az: ECZIL-várossának mondották. Mert ATILÁT ECZILNEK hívták a' Németek, az Honnusok pedig ETELENEK-is. ANONYM. KEZA.

(29) Atilának közönhetik az Olaszok ama' híres VENETZIA-várossának eredetét. Mert: tölle békével nem lehetvén a' Szárazon, a' Tengernek vizeire hordották holmieket. VENETZIANAK nevezték a' Várost, az-az: JÖTTEK-várossának. SABELLICUS.

(30) Midőn Akviléja nevő város mellett sok időt töltenének a' Honnusok, és meg nem vehetnék, Ime! Atila Gólyákat látott, fiaikkal egygyütt, azon városból ki-fzállani, és más valami helyekre járkodni. Ezen történetet Vitézei előtt arra magyaráztván, hogy nem sokára a' Lakosok is ott fognák hagni meg-fzállott Várossokat: újra fel-ébredztette mind nyájokat, kik immár a' Városnak meg vételáról igen nagy kétségbe estenek. JORNANDES.

Falak mellett az égő Nyergek (31) mettetettének. **DIGNA** pedig (ezen irást hordozván feje körül : **RITKA PÉLDA**) a' toronyból le-hullani láttatott (32). Ott vala le-raizolva **LEO** (33), Ott **HONORIÁNAK** gyűrűje (34). Nem meszsze innett egy halmot mett-

(31) Hogy Akviléja-várossának falait köröszül-törhetné Atila, melléjek hordatta Lovas Katonáinak Fa-nyergeiket, és meg-gyújtatta. Az-után a' meg repedezett falakon, hirtelen a' Városba rohantának ama' tüzes Vitézek. **DEZERICIUS**.

(32) **DIGNA** nevő Nemes Aszfzony, kinek szépsége igen el-hítesedett akkoron Akviléjában, midőn a' Városnak meg-vételét hallotta: hogy az Ellenségnek erőszakjától tisztaságát meg-oltalmazhatná, ama' Városnak azon tornyába fel-fzaladott, melly Natissavizének éppen a' partyára építettett. Itt, bé-kötvén szemeit, magát a' toronyból le-vetette, és a' Folyóba ölte. **DIACONUS**.

(33) Midőn Rómának meg-rontására törekedett Atila, **VALENTINIANUS**-császár eleibe küldötte az akkori Római Pápát **LEÓT**: hogy ama' Honnusok Királyoknak kemény szívet meg-lágyítaná. **LEO**-pápának ékes, és fontos szavaival (ha mingyárt abba haygyuk is a' régen el-hitt Csudát) meg-győzetetvén Atila, meg-engedett Rómának. Ugyan ezen Atila a' Római Birodalom' **VEZERJENEK**-is nevezetett Valentiniánustól. **VALESIUS. PRISCUS**.

(34) Valentiniánus-császárnak ama' nevezetes Húga **HONORIA**, midőn Rómából Konstantinápolba, némely féltre-rugása miatt, mint egy szám-ki-vettetett

Theo-

mettszettek, mellynek tetejében Marsnak kardja le-szúrta láttszatott (35). Végtere Atilának új házassága, melly hirtelen, és ugyan-azért reméttelen veszedelmének siralmas kezdete-is vala; ILDIKÓNAK azon gvönyörü

K 4

Meny-

Theodóziushoz; meg-hallván el-nevesedett Atilának híret, egy bizonyos Követ által hozzája küldötte Gyürjét; és, hogy Battyán bocsfút állhasson, a' Napnyugoti Birodalomnak felét, maga' Házasságával együtt, néki ajánlotta. E' dolog okot nyújtott olzán Atilának: hogy, noha talán Honóriának Házasságára nem igen vágyódna, de a' Rómaiakkal tett frigyét fel-bontaná, és az egész Birodalmat félelmessen megis-zavarná. MARCELLINUS.

(35) Atilának úgy tettzett egyfzer álmában, hogy önnön magától Marstól, a' Hadak' ltenétől, fel-fegyvereztetett légyen. Más napra kelvén az idő, midőn reggel Atilának egy Gulyássa észre-vette volna, hogy egy Tulok nem csak sántitana, hanem maga után véres nyomokat-is hagyta, ennek okát megakarván tudni, vizsgálta-lépett ama véres nyomokon, és egy régi kardra talált. Ezt magánál meg-nem akarván tartani, Atilához vitte. E' pedig álmának bé tölttét látván, el hitette magával: hogy ezzel az egész világnak urává rendeltetett. — Ezen kard nagy szorgalommal meg-tartatott mind az *Honnusoknál*, mind az *Avaroknál*, mind pedig a' *Magyaroknál*. Az *Avarok* ugyan, ha esküdtteknek, ki vonták, és fel-emelték a' kardot. A' *Magyarok* pedig, ha hadakozni akartanak, a' meg-véresítetett kardot hordozták szerte-szélyel az orszá-

Meny-afszony a' szőnyeg alatt keserves könyv-húllatásai a' pohár talpára nagy mesterséggel tettének (36).

Midőn ezen ajándékokat Kincsei közül kikereste, és éppen el-készítette Etele; immár-akkor másad-szor kukorikóltanak a' Kakasok. Csak alig-is vetette-le testét az ágyra, Íme! Árpádnak Ösztályában, nem meszsze Etelétül, hirtelen nagy Lármák, és veszedelmes Jajgatások támadtanak. — Mind erre, mind amarra futkostanak a' Szolgák; kódorgottanak a' Katonák. Öszve-vegyült a' JAJ-szó Árpád' veszedelmének rettentő kiáltásával. — Nyakra-főre; hanyat-homlok; estének-húllottanak a' ki-be-járó esze-veszett Emberek — —

Mert: Íme! egyszeriben! úgy-aunyira elfogta Árpádnak lehelletét a' gyakor fülladás: hogy, ha hamar hozzája nem szaladott volna Ete-

országban. — Ezen kardot SALAMON-királyunknak édes Anyja, OTTÓNAK, a' Bajoárok' Vezérjének ajándékozta, mivel ennek szorgalmatossága által visszafizetődött SALAMON a' Királyságba. OTTÓ pedig ifjabbik DEDUSNAK (! DEDUS Marchio' fiának) adta. Ennek halála után visszafizetett a' kard a' Magyarokhoz. De ismét LUPOLDNAK, Mersburgi Vezérnek kezeibe jutott. Hová lett az-után, nem tudni. BELIUS, OLAHUS, HERODOTUS.

(36) Végtére Atila (noha több Feleségei-is voltanak) ILDIKÓ szép Szűzet, Herrikusnak, a' Frankok' urának, leányát, házas-társul el-vette. De
azon

Etele; az-után: fel-emelvén fejét, a' szorúlt Lélekzetnek útát nem tágitott volna; egy kis idő vártával, bizonyosan meg-füladott volna. Ezzel meg-nem-elégedvén Etele, igen gyengén ölébe fogta a' Betegget, és, ki-emelvén katonagyárból, egy Kar-székre ültette.

El-érkezvén nem sokára az Orvos; midőn észre-vette volna: hogy ama' füladás csak éppen a' Vérnek bőségétől venné bizonyos eredetét: meg-vágta jobb kezén az Eret; és, kevés idő várva, egészen visszaillesztotta. Meg-dicsérte az-után Etelet: hogy, a' Beteg körül, olly nagy kezséggel, olly nagy okóssággal foglalatoskodott.

Etelének eme' ki-vált szorgalmait nem-csak nagyra böcsülte; hanem, nagyobb szívességének ki-öntésével, meg-is-köszönte a' hál'-adó kegyes Fejedelem. Meg-is-ígérte (ha valamiben legkifibb szükségét tapasztalhatná) nem csak fej-

K 5

azon éjtszaka, mellyen a' lakadalom tartatott, ágyába menvén Atila, hirtelen halálos betegségbe esett. Nem-is sokára, senki se tudván semmit felőle, ki-bugyorgott orrán-száján a' vér, 's meg-is-halt. Ildikó, Atilához bé-menvén, midőn tőlle meg-se szállittatna; az egész éjtszakát ülve töltötte a' szőnyeg alatt. Reggel, me-reyedett testét szemlélvén, nagy lármát indított. Bé-rohanván a' Honnusók, mivel rajta semmi sebeket nem találtak, sőt Ildikót is nagyon sírni látták, annak halálát a' Szüzre nem foghatták. Illy szerencsétlen véggel múlt ki az egész világnak ama' híres ostroma.

SIGEBERT. OTTÓ *Frising.* THURÓCZ. BONFIN.

delmi, kanem mindenkoron éppen atyai kegyes: séget is. Most pedig; csak éppen arra kérte az Ihat: hogy Ofztályaiba mennyen, és el - fáradt teltének nyugodalmat adgyon.

De még más valami - is kódogott ám Ete- lének fejében. Ezen alkalmatofságot hafzuára kévánta fordítani. Ugyan - azért: minek - utánna a' Fejedelemnek meg - ígértt Kegyefségében ele- gendő-képpen bízhatott; Tölle, nagy esedeze- sekkel, ezeket kérte: hogy mollette szenvedné virrattig; ne talán-tán, jelen-nem-léttében, víz- sza-térne a' Fülladás, és azzal veszedelmesebb állapotba jutna. Másadszor: még nagyobb re- menkedéffel, azon esedezett: hogy a' Katona- ságtól: el - ne - méltóztatná - venni csak - éppen ar- ra-vágyó személyét; hanem: Gyula' Hadnagy- ságában, Borsnak Ezredében meg - erősítvén, időt engedne a' Vitézekhez illő Erkölcsöknek gyakorlásokra. Néki, éppen minden kedve, u- gyan-csak a' Fegyver-viselésben telne. A' Pol- gári dolgokhoz örömetlen nyúlna.

Meg-tettzett Árpád előtt e' Nemes Ember- hez illő különös Indulat. Meg-jelentette néki: hogy szándékában lett legyen: alkalmas Sze- mélyét a' Katonaságtól el - venni; és, a' pol- gári gyakorlások mellett, az Ország' Igazgatá- sához szoktatni. De, mivel olly kedvét lát- ná; mostanában a' Katonaság mellett meg-hagy- ná:

ná: 's-nem sokára, hogy eme' Jó-tettét meg-há
lálhatná, nagyobbra-is vinné.

Árpádnak ezen reméntelen Kegyeisége olly
nagy öröme válhatott Etelenek: hogy egész
virrattig a' Fejedelelemnél való maradását számba
se venné; noha ismét meg-intette Árpád: hogy
el-bágygyadt testének nyugalmat engedjen.
De ő csak nem akara tőlle el-válni; ezzel is hív
szolgálattját, és alattomban-való örömet, nagy
készséggel, mutatván.

Hajnallott azomban az idő. Csudálkozott-
is a' Fő-pap, hogy Etele olly sokáig alunna,
Eddig Etelekánál kellett volna lenni. Ki-ki-te-
kingetett sátorából, ha talán szemre vehetné
az el-tunyúlt hideg-vette Szeretőt. Azon csu-
dálkozott fő-képpen, hogy nagyobb kedve tel-
ne a' reggeli álomban, mint Etelekának meg-lá-
togatásában. Ezt igen rosz jelnek lenni állí-
totta: ne talántán el-aludta legyen a' Szeren-
csét. Nem tűrhethén tovább kesedelmességét,
maga ment hozzája. Tele-is volt tunyaságát
meg-dorgálendő gondolatokkal.

Midőn nagy csendességgel osztályába lo-
pódzott; inkább csudállotta mostanában otthon-
nem-léttét, mint ennek-előtte el-nem-jövetelét.
Kérdezte a' Vitézekről, hol lenne? Meg-hall-
ván Árpádnak szerencsétlenségét, bé-rohana in-
kább nagy hamarsággal hozzája, sem-mint bé-
méne. Meg-sajnálotta elsőben veszedelmes vál-

tozá-

fozásait; az-után: hathatós okokkal arra kérte: hogy még e' máj napot a' Világosiaknak izáná. Holnapra bizvástabb indulhatna Budára. A' levegőnek hirtelen meg-másolása bizonyos okot adandana a' veszedelmes fülladásokra.

Ezt a' Fő-pap nem annyira Árpádnak kedviért javallotta (noha ugyan ez-is volt egygyik oka: ne-talán-tán e' beteges állapottyában megártana a' kocsiskodás) hanem Etelének akara hedveskedni: hogy több időt nyerhetne Etelkával való beszélgetésre. Mind-eddig semmit se tudhatott Etelének azon szabadságáról, mellyel meg-engedődött az itt maradás.

De az Orvos ellene állott minden javaslatának. A' kocsiskodást-is, a' levegőnek meg-másolását-is nem csak hasznosnak; de, e' nyaválában, szükségesnek-is lenni mondotta. Kérte-is a' Fejedelmet: hogy, mivel az útra mindének el-készültenek, fel-ülne mennél-hamarább.

Ezzel, mintha kést ütött volna a' Fő-papnak szívébe. Sajnálotta, pedig szer-felett nagyon, Etelkával léendő beszélgetésének lehetetlenségét. Törülgette homlokát. Morgott-is; de semmihez kapni nem tudott.

Etele, a' Fő-papnak tusakodó gondgyait, ábrázattyának világos jeleiből, ki-vévén; őtet félre szólította, és füleibe súgta Árpádnak kegyességét. Ezt nagy örömmel meg-értvén a' Fő-pap, nem akart többé senkivel ujjat-vonni.

Más-

Másként tellyes erejéből ellene-állott volna eme' hirtelen, és igen kellemetlen útazásnak.

Minek-előtte Árpád. Izekerére fel-ült; arra kérte a' Fő-papot: hogy, kevés idő múlva, Budára fel-rándúllyon hozzá. Ott valami különös dolgokat akarna vele közleni a' Papi hivatalnak el- rendeléséről. És, noha jól tudná: hogy ennek el- igazításában a' Fejedelemnek-is nagy hatalma lenne, ebben még-is a' Fő-papnak jóvá-hagyását, ha nem szükségesnek-is; leg-alább tanácsosnak lenni állítaná. Híre nélkül sem el-kezdeni valamit; sem annál-inkább végbe-vinni éppen nem akarna. — Mind-az'-által: éppen el-tökeltette légyen magában: hogy, valamint, az Ország' igazgatására, új törvényeket szabott a' Szeri pusztában; úgy a' Papságot-illető szer-tartásokat-is meg-kévánná másolni Buda-várossában. Országának, tudni-illik, ezen lakosít a' Scitiai Magyaroknak szer-tartásaiktól el-akarná-tiltani, és más rendbe hozni az áldozatokat.

Árpád' gondolatainak elejét nagy belső indúlattal meg-dicsérte Kádár. Sőt: ezen okos Fejedelemhez illő Intézeteit az egész el-szórt Papságnak nevével meg-is-köszönte; azt vittatván fontos okokkal: hogy addig remélhetné Országának mind mostani szerencsés állapottyát, mind következő bődögülésének bizonságát; még a' Fejedelem annak külső Igazgatását tellyes erejéből sürgetné; a' belső dolgoknak pe-

nig, az-az; a' Lelki Kormányozásnak Mi-volt-tát az Iftentől arra rendeltetett Személyekre bizná. Kötelelsége szerént meg-is-intette Árpádot: hogy e' régi Igazságot szünetlen elméjében forgassa: minden Fejedelem el-múlándó; de a' Papság, még e' Világ, örökön-örökké fen-maradandó lenne.

A' - mi penig a' Scithia-beliectől-való elszakadáft illeti; ennek végbe-vitelét semmi-féleképpen nem javallotta a' Fő-pap; azt mondván: hogy ezen szokatlan Rendelésével el-idegeníthetné magától a' jó Atya-fiakat, kiknek másként nem csak jó akarattyokban; hanem (ha magával úgy hozná az elkerülhetetlen szükség) segítségekben-is bizhatnának. A' törött utat se volna soha jó el-hagyni a' töretlenért; valamint a' régi meg-hitt barátokat meg-vetni a' jól ki-nem ismértt. ujjakért. A' Szer-tartásnak meg-másolása, a' régiek haszontalanságát méltatlanul mutatná; az újak pedig méltóságát kevélyen fitogtatná. Ama' régtől-fogva bé-vet Szer-tartások nem egyebek lennének; hanem azon határ-dombok, mellyeket édes Eleink reménlett boldogságunk' elő mozdíttására hánytának. Nem volna pedig tanácsos a' régi határt bolygatni, és azt az Országba bellyébb vontatni.

Ezen okoskodásnak végét hallotta-is nem-is a' Fejedelem. Hirtelen más dologra fordítván a' kezdődött beszédet, végtére Etelet Gyulának

Iszor-

szorgalmatos gond-viselésére bizta. Ajánlotta a' Fő-papnak; és Huba-vezérnek jó akarattysá-
 is. Az után: fel-ülvén Szekerére, Buda felé
 meg-indult; és, eszébe tartván a' Wilágos-vári
 multságokat (a' mennyire betegsége engedte)
 nagyon örvendezett.

Nagy nehezen hagyhatta-el Árpád Wilágos-
 várat. Mivel ottan nagyon meg-szokott, igen
 nehezen bontakozott. A' vár' falainak erőssé-
 gét olyannak tartották az akkoriak, hogy nem
 félnének más Ellenségnek akár-ninő ostromai-
 tól, hanem csupán azon szárnyas Vitézektől:
 ki^{ek} az Egek' tornáczcaiból, éjtszakának ide-
 jén, bele erefzkednének. Ennél szebb helyet,
 és gyönyörködteősb térséget soha élete' nap-
 jaiban nem látott, nem-is gondolhatott a' Fe-
 jedelem. Még most-is Földi Paradicsomhoz ha-
 sonlíthattya az, ki meszfe-látó szemeit a' ma-
 gos Várból termékeny földgyeire vetheti. Nem-
 is csuda: hogy annyira meg-szerették a' szépet
 meg-ismérni, ki-is-választani tudó Vitéz, és egy-
 szer-is-mind okos Eleink.

Igy tehát Árpád, nagy szív-fájással el-bú-
 csúzván a' Wilágos-váriaktól, arra vette Buda
 felé jobb úttyát, mellyen az egész BANÁTOT
 meg-szemlélhetné. Az egész útban, igen gyarló
 Egészsége lévén, nem láttzatott másban gyö-
 nyörüséget találni, mlnt Etelkának Telek neve-
 zetű kis kutyájában.

H A T O D I K R É S Z.

E T E L E E T E L K Á H O Z.

Árpádnak el-távoztta után, midőn a' Fő-pap idejét látta volna a' Kis-afszonyhoz-való menetelnök; mindgyárt dél-után meg-kérdette Etelet: ha kedve tartaná-é: hogy még ma meg-látogassák a' SZÉPET?

Etele, alattomban magához vévén az ajándékokat, el-mennyen-é mindgyárt, avagy más-izorra halaszsa a' meg-látogatást, hirteleniben nem tudhatta. Félt, és rettegett; de eszébe soha nem jutott; mi hazontalanságtól. Végte-re: reá-szánta magát; és a' Fő-pap előtt el-készültnek lenni mondotta.

Midőn nem sokára a' Sátor-nak udvarába értenek; egygyet a' Szoba-leányok közül elő-találván a' Fő-pap (úgy, hogy Etele meg-nem-hallaná) meg-kérdezte tőlle: itthon volna-é Eteleka? mi dolga lenne? vigadna-é, avagy szomorkodna?

Erre a' leány azt felelé: hogy most belső-osztályában mulatna; és, ha jól észre venné, búsúlna. Szomorúságának pedig e' leg-nagyobb-jelét gondolná: hogy ma-reggel ki-se-jött légyen

gyen kertyébe; hanem a' Virágok' meg-öntözését-is a' Szoba-leányok' szorgalmatosságokra paráncsolta légyen.

Nagy szeget vert ezzel a' Fő-papnak fejébe. Csudállotta ugyan a' régi szép szokásnak hirtelen meg-masoltatását. Mind-az-által; kérte a' Szolgálót: menne-bé, elsőben ugyan Rimához; az-után: Etelkához. Magának, és Etelének nevével könyörögne előttök: engednék-meg a' bemenetelt. Avagy (ha mostanában alkalmatlan lenne a' meg-látogatás) időt szabnának a' Jövevény Ifjú' kötelességének bé-töltésére. El-tökéltették légyen magokban: hogy izetlenségekre lenni egygyikének sem akarnának. Nem-is sokáig múlatnának foglalatos Személyeknél. A' kurta üdvözlés után, tüstént ki-jönnének. Addig-is a' kertben sétálgatni fognának.

A' Szoba-leánynak el-távozta után, ezek tehát a' kertbe mentenek. Itt a' virágoknak különböző nemeket, és gyönyörködtető sok-féle válogatott színeket nézegetvén; nem csudálhattak elegendő-képpen a' Szűznek mind ritka szorgalmatosságát, mind pedig ártatlan mulatságát. Ezeknek országos ékességek vagy csak azért-is tettshettenek az érzékeny Etelének; mert a' ki-nyílt bimbóknak kellemetes elevevensegekből, Etelka' szívenek még kellemetesebb gerjedelmeit képzelhette magának. És, bizonyára úgy

tett szett: mintha mind-egygyik virágnak kellő közepében édes Etelkáját látná.

Le-akart a' szépiből egy-nehányat szakasztani; és, bokrétaiba fűzven, nékie kedveskedni. De tartott neheztelésétől; és, (ha rossz kedvébe találná) merészsége' meg-feddésétől-is. Oh! ártatlan gyenge kezek (így szól vala magában), mellyek ezen ékes Virágokat öntözték, és lehorgasultt szálaikat merevedtten álló támaszokhoz egyengettek! Oh! bódog, és szerencsés Virág-szálak, mellyek Etelkának dajkázkodására jutottatok!

Midőn ezek, a' Virágok között, e'-képpen mulattanak; azomban a' Szoba-leány, bélopódván a' Dajkához, meg-jelentette a' Fő-pap' ize-netét. E' látogatást nem csak tüstént meg-engedte Rima; hanem azon okból ohajtotta is, hogy, e' beszélgetésnek alkalmatosságával, el-űzödtteknek reménlené azon nagy kegyetlenségű Unalmakat, mellyek, e' mái napon, egész-szen bé-keríthették a' Szűzet.

Mert: midőn Etelka reggel fel-kele, oly bús gondolatokkal epesztette szívét: hogy, eme' keserűségnek meg-édesítésére, minden orvosságok elégteleneknek láttszartatnának. Már az Udvarba tekintgetett azon ablakján, mellyet a' Kertnek ellenébe fordítottanak. Már a' Falakra nézett bámúlva. Le-le-ült néha Kar-székére, és szemeit úgy-annyira egy helyre függesztette:

hogy

hogy a' ki-s-bé-járókat - észre se-vehetné. Magáról pedig éppen el-feleltetne.

Ezen állapottyát ügyelgetvén Rima; azt parancsolta a' Szoba-leánynak: mondaná-meg E-telének, és a' Fő-papnak: hogy szíves várattatásokról éppen ne kételkednének. Sőt: annál nagyobb örömmel vevendenék látogatásokat, mennél hamarébb itt termenének.

Meg-sajdította Etelka (noha más gondolatokban foglalatostkodott) a' befélgetésnek mi-vólttát. Hirtelen ki-ugra hozzájuk; és, miről szóllanának, meg-kérdezte. Hallván a' követséget; vidám orzával, forró hevességgel meg-intette a' leányt: Mennyen — Röpüllyön — és Etel - - - ofztán — azt az - - - izét - - - minek-is mondgyák a' másikat? — E' szavakat darabolta inkább, sem-mint mondotta. Mert: midőn Etelének nevére érkezett; azt, sem igazán, sem egészen ki-nem-mondhatta. A' Fő-papét pedig éppen el-felejtette. Csak integetett az-után: hogy mennyen, 's hogy hozzájuk röpüllyen.

A' Szoba-leánynak el-mentte után, olly nagy zajjal vóltanak a' többi leányzók; hogy szinte mind-nyájan a' Dajkának fenyegetéseit meg-érdemlenék. Mert: minek-utánna azon Jövénynek (kit ugyan eddig kevesen láttanak; de hiréről mind-nyájan ismertenek) el-erkezését meg-orrolták: némellyek, kik lustábban vóltanak

felöltözve, a ruhákért futkostanak. Rendbe állott egy rész; és nagy zajjal csevegett. Ellepék sokan az ablakokat; azt tartván leg-szerencsésebbnek: kinek szemeibe leg-előbb akadhatna Étele.

A' leányoknak eme futkározásokat, és taposoló örömeiket tapasztalván Rima; őket erőssen meg-feddé: vigyáznának magokra a' nagy kanczák; és ne enyelegnének. Éles szem lenne a' külső emberekben. Kis dologból-is nagyot értenének. Allhatatossan-is meg-szoknának azon ítéletben maradni, mellyet valakiről eleinte tenének. Kinek-kinek híre; és neve; az-után: szerencséje, és baja egy alkalmatosságtól függhetne. A' rossz hír szárnyon röpülne, a' jó kullogva is alig járhatna. Ezekkel le-csillapította a' lármát. Nem-is hallott ofztán egyebet az alattomban-való piszégéseknél, és erőszakkal ki-ki-ütött apró nevetéseknél.

De kevésben múlt-el: hogy Etelkának-is nem jutott a' fekete lévben. Mert ő-kegyelmeis (midőn a' leány-követ ki-mene) hirtelen örömeivel nem bírván; azt találá mondani: hogy most érezné leg-inkább, melly édes volna az élet. Ellenben: melly boldogtalanok lennének a' holtak, kiknek szíveik semmi gyönyörűséggel nem éleltetnének. Ezeknek ki-mondttával elpirult. A' töredelmességnek nyilván-való jeleit tapasztalván a' Dajka, nem egyébre intette A-

lakját; hanem: hogy eszével éllyen; és belső osztályába mennyen. Ott-is maradgyon addig; még hozzá nem mennének az Üdvözlők.

Etelka (egy Szoba-leányt vévén magával) bé méne osztályába; holott kedves Etelejének el-jövetelét nagy szív-dobogással várta. Irtó-zott a' viaskodó indulatoknak hirtelenségektől, mellyek már-is oftromlották orczáját. Tartott attól-is: ne-hogy (ha a' Leányt magánál megtartaná) nyelvessége által, meséje lenne a' többieknek-is. El-ereszté tehát magától; azt vélvén: hogy Kádárnak jelen-létte elegendő palást lenne a' szél-vészek ellen. Így vélekedett Rimais. Ugyan azért: midőn a' szolgálot ki-jönni látta; se maga bé-menni nem akart; se ki-jötte' okát meg-nem-kérdezte.

Azomban: A' Vendégekhez érvén a' Követ; meg-jelentette a' parancsolatot. El-tökéllette magában Etele; hogy, a' Kis-afszzonynak üdvözlésekor, nagy tisztelettel léfzen ékes Személyéhez. E' vólt az oka: hogy egy szót nem szóllott úttyában; üdvezlő szavainak kellemetes rendéről gondolkozván. Úgy vélekedett: hogy e' tisztesség' meg-adást mind eredetére, mind ékes erkölceire nézve igen meg-érdemlené amaz ember csudálta Kis-afszzony.

Midőn azon osztályokba értenek, mellyekben a' Szoba-leányok tartózkodtanak; mindnyájokat különös vidámsággal meg-köszöntötte E

tele; jól itélvén: hogy, ezek' személyeikhez alkalmaztatott tisztelet-is, végtére Etelkának tiszteletére háramlana. Egy se találkozott a Leányzók közül, ki valami különös érzékenységgel nem gondolkodott felőle. Sőt voltak néneilyek, kik (nem annyira nemességekben, mint ekes termetekben bizván) magoknak legüüzték, és szíveknek bizonyos reménséget adának, hogy valaha öfzve-párosodnak. Nem értették azon rendeléseket, mellyekről csak az Eg-beliek értekeztenek.

El-vegezvén ezeknél a' tiszteesség' meg-adást; egygyet közülök nagy szivességgel kére Etele: ne sajnállaná fáradságát. Menne előre a' Szűz-hez Követül; és jelen-léteket meg-jelenténé.

Szerencséjének tartotta a' Szoba-leány, el-is-kevényedett: midön a' Követség reá-bizattatott. Meg-nyitotta tehát nagy örömmel az ajtót, és meg-vitte el-érkezéseket.

Nem lehetett állhatatossan egy színe Etelkának. Darabolta ismét a' szavakat. A' reszkető testet már-is alig bírhatták az erőtlen inak. Egy ideig magánál tartván a' Szoba-leányt, csendesítgette forró indulatait; de csak, a'-mint lehetett, nagygyából. AZ-után: hogy a' fürgetegek ellen bátorságossabban el-kefzülhetne, letette magát a' kar székre; és meg-engedte a' bizontalan ki-menetelű de-jövetelt.

HETEDIK RÉSZ.

E T E L E E T E L K Á N Á L.

Oh! Ha, midőn bé léptenek, csak az ajtó-hasadékon láhattad volna mind-a'két meg-illetődött Szívnek viaskodásait! Könnyen képzelheted volna magadban, azon haj-szál'-merefztő történeteket: midőn, a' vérengző hadban, tüzes két ellenség egybe-kap; és egygyik a' másikat tellyes erejéből térengeti. Nagyobb tüzes-séggel rohantanak egy-másrá. Mélyebb sebeket-is ejtettének egy-máson: mint-sem a' tegnapi csatának alkalmatosságával vagdalództanak. Tele lett hallatlan jaj-szókkal; tele vérrel mind-a'kettőnek lelke' háza. Újra fel-cserepesedtte nek a' tegnapi vágásoknak bé-gyógyúlni kezdő helyeik, és nagyobb engedelemmel vették a' frissebb sebeket. El annyira sokáig függőben is maradott a' hajladozó Nyereség: hogy kételkedni látszattatna az ingó Szerencse, mellyik szárnynak engedné a' kétes diadalmat.

Ezen irtóztató nagy ütközetben, elegendő hálákat nem adhatott Istenének Etelka, hogy magának elsőben szállani nem kellene. Ezer Emberek egy szót ki-nem-sajtolhattak volna belőlle. El-hagyta azon Bátorsága; mellyel más-

kor szemeikbe mert nézni, még a' rettenő Vitézeknek is. Most pedig, Etelének kellemetes látására egészlen oda lett,

De itt vólt ám Etelének - is a' kegyetlen Hadd-el-hadd. Portá - törődött erős szíve' keménye. Ki - mondhatatlan - képpen boszszonkodott maga - magára: hogy szívének ennek - előtte győzhetetlen Bátorsága, illy Katonához - nem - illő félelemmé változott. Soha nem hihette volna maga felől: hogy, egy Magyar Kis - afzszonynak Jelen - létében, akkor olvadgyon - el szíve; midőn az Érczé - keményedett Lélekre leg - nagyobb szüksége lenne.

Eme' félelemmel tellyes véres Ütközetet; mint valami Örr - álló, szemeffen meg - vizsgálván a' Fő - pap, szoros kötelességének állította azt lenni: hogy, e' két egyenlő Hadi - vezérek között, Elsőben ugyan Közben - járó, az után pedig Békész - is lenne. Tehát: hogy mind a' fellobbant Szíveket le - csillapítsa; mind a' Békességnek hasznos Czikkelyeit ki - nyilatkoztassa; így szólott Etelkához:

Én Téged', Drága - látos Kis - afzszony! igen Izerencsésnek tartalak: hogy, a' Magyar Szűzeknek ékes Seregekből, Személyedet kívánta a' Nagy Isten el - tükélleni; ki mind ama' Szent - egy - háznak fel - szentelését ékeffen; mind a' Magyarok' Istenének meg - nevezését csudálatosan el - végezhetted. Ki - válttt Szerencsédnek

más

más Jeléül azt is tarthatod: hogy azon Felfzentelésnek Szün-napját nem csak a' Haza-beli-ek, örvendetes Jelen-létekkal, meg-ékesítették; hanem a' Kül'-országiak-is, váratlan ide-jöttökkel, meg-tifztelték. Azok közül leg-főbbnek lenni véllem ezen érdemes Etelet; ki mostanában Úri Személyedet üdvezleni, 's-magát szíves hajlandóságodban ajánlani igyekszik.

Kádárnak ezen szavaival jobban neki-bátorodván Etele; meg-erősítette el-lankadott szívét: és, egy igazi Szeretőnek fél-személyét magára vévén, így kezdé Üdvezlését:

Mefszze-országomból ide Wilágos-várára hozzád iparkodtam, Drága-látos Gyöngy-virág! meg-vetvén azon veszedelmeket, mellyek magokat, minden Utazásban, elő-szokták-anni. Első Kötelességemnek lenni azt véltem: hogy Kegyes Személyedet meg-üdvözöllyem. Az-után: mind ékes Termetednek méltóságát, mind gyönyörű Erkölcsidnek, még fiatal-korában-is, megértt tartótságát csudállyam. Üdvez'-légy tehát nem máshoz; hanem csak magadhoz hasonlíthatandó virág-szál! Örvendek minden azon ékeségeiden, mellyekkel a' gazdag, és kedveskedni akaró Természet ékes Személyedet meg-áldotta; és a' mellyekre önnön magad' iparkodásával illy dicsőségessen fel-érhettél. Testi, és lelki javaidnak ezen tündöklő sűgárjai nem kerítettethettek - úgy-bé Magyar-országának széles

határjaival; hogy a' Kül' - országokban - is ne világosíthatnának volna. De nevednek hírét abban tapasztaltuk hazugnak; hogy, legnagyobb ekecségeid közül, a' leg-kisssőbbiket fialasztotta hozzánk. De meg-engedek erőtlenségének: mivel ezen nagy Isten-adományait, mellyeket mostanában látok; gyenge szárnyaira fel-nem-vehetvén; azoknak csak aprajával kedveskedett. Bóldogok azon Szülék, kik illyet a' világra hoztanak! Bóldogabb Magyar-ország, melly ezen Kincsével dicsekedhetik! Leg-bóldogabb pedig azon Leventa, kiről a' Magyarok' Istene olly rendelest téve: hogy valaha, veled-egygyütt szövetségbe esvén, Drága Személyednek párosságában gyönyörködgyön. De Szövetséget nehezen tehettsz egy Halandóval, ki hasonlóbb vagy az Halhatatlanokhoz. El-is-hidd: hogy, ha magad valakit hasonlónak nem teszel magadhoz; a' Földi Teremtmények között nem-is található. Üres kézzel nem akarom pedig meg-jelenni előtted. E' csekély ajánlékot, velem-egygyütt, vedd jó neven, Drágalátos Kis-afzszony!

Eleibe ment ezzel Etele. És az aranyos tokba rekesztetett arany Erekljét kezeibe adta. El-pirúla ekkor Etelka. El-is-vádoltatott volna, ha szokott mesterségére nem fanyarodott volna. Egy kis félre-köhentéssel pirúltságának okát el-akará hímezni. De az-után: a' természet' ösz-töné-

néből ki-törekedett: tprűfszentés olly szerencsére segítette az előbbeni tettét: hogy még a Fő papot is (másként minden indulatoknak szemes meg-visgálóját) éppenséggel el-hitethette.

Midőn az Erekyének külét nagy szív-dobogással nézegéli a Szűz; és, fel-váltva, mind az Erekyére nyomott képet nagy álmélkodással; mind a Jövénynek ékes Személyét nagyobb szív illetődéssel ügyelgeti; így folytatta kellemetes beszédgyét a tettfzeni szorgalmatoskodó vidám Etele:

E' csekély ajándékot ne véld másnak lenni, Drága-látos Kis-afszony! hanem csupán mély tiszteletem', és méltó Személyedhez nagy szívességgel hajló indulatom' valóságos jelének. Ha ezt Méltóságodhoz illendőnek lenni állítod; azt magad' kegyességének; nem az ajándék' mi-vólttának, avagy az ajándékozó' érdemének köszönhetem. Ha pedig ollyannak lenni ítéled; hogy ennek apró fénnye, a' te nagy tündöklő Ragyogásidnak szinte végetlen temérékében, el-enyiszfzen; juttasd eszedbe, kegyes Kis-afszonyom: hogy még az ajándékozónak sincsen (ha gyönyörű Személyeddel egybe-vettetik) semmi hasonlatossága.

E' vólt Etelenek Etelkához mondott beszédgye. Olly kegyelem űlt pedig piros ajakai-ban: hogy édesdeden folyó szózattya, valamint a' méz, maga-magát nyalatná. Annál-is kellemetesb

tesznek tettzett Etelka előtt; mennél gyengébben eregetett attól, kit immár állhatatos szívének kellő közepébe rekesztett. Látván pedig Ő-is a' feleletnek szükségét; Színe' tettetésével inkább, sem - mint Szívének (mellyet tettetni nem lehetett) nyugodalmával, ezeket mondotta rövideden:

Hogy igen örvendene Országának; Etelét benne látván. Egyszer-is-mind csudálkozna - is: hogy, mivel a' gondos Természet mindenkoron inkább fel-szokná-ékesíteni a' Kül' - országiakat; annak maradékjából magának-is juthatott, melly az illetén szárnyas szemek előtt, ékesnek látt-szattatna. Hogy peniglen Ő' csekély Személyét a' dicséret' arannyává tette; azt nem maga Díszszének, hanem Etele' Kegyefségének, köszönné. A' Leventáknak el-terjedett Fénnyek akkor tündöklenének fő-képpen: midőn a' Szüzeknek holt világaiikkal egybe-vetnének. Adig tündökölne a' Hód-is, még a' Föld - színre fel-nem-kapafzkonna a' Nap. Noha tehát nem lenne annyi magában; mennyivel Etelének szívessége Személyét fel-ékesitené; örvendene még-is szívében: hogy valamire találhatott benne, mellyet ki-vetni-valónak nem mondhatna egy ollyatén Leventa, kinek valamint Szemei élesek, úgy Itéletei-is igen helyesek.

Ezek után: így fejezte-bé szavait Etelka; A' - mi penig az Ajándékot illeti: azért Én neked

ked olly hálákat adok, mellyeknek való meg-ér-
tésére a' Te nagy Lelkedet alkalmatosnak ta-
pasztalom. Ezt én ugyan minden azon Aján-
dékjaimnál, mellyeket Árpádnak Hitefétől (hoz-
zám mindenkoron igaz anyai szívvel viseltetett
nagy Afzszonytól) elég bőven nyertem, na-
gyobbra böcsülhetem. Mert ez nálam, vagy
csak azon névvel-is, igen kellemetes, mivel
ollyantól ajándékozott, ki magát (valamint
a' *Bújkálósában* szoktuk) el-akarná-rejteni; de
a' *Kuk-ám-rádra* fel-találhattuk.

E' szavait el-vegezvén Etelka, fel-kele
Kar-székéből. Annak-utánna az asztalhoz mé-
ne, rész szerént azért: hogy az Erekyét job-
ban el-nézheffe; de leg-inkább azért: hogy é-
gő Orczájának ha nem lángoló-is; de igen ele-
ven tüzeit el-titkolhaffa.

Midőn osztán Etelka kedves Eteléjének képét
az Erekyének egygyik lapján meg-pillantotta;
a' Fő-papra vetette virgancz szemeit, és kelle-
meteffen el-mosolyodott. Akart-is valami fon-
toft szólni: de örömeben nem találhatott e-
gyébbre; hanem csupán eme' kurta szavakra:
mint vagy? Édes Kádárom!

Jól vagyok, felele az Öreg. Kérlek-is, é-
des Leányom! hogy magadra vigyázz: ne-ta-
lán-tán előbbeni Forróságaidba vízfza-hempö-
rödj. Ha Szívemnek ablakján bé-tekíntethnél;
könnyen el-láthatnád azt is: minő-képpen írtó-

zom a' Hátra-botorkázástúl. Mert: tudd-meg, édes Leányom! hogy a' Hátra-esés mindenkor veszedelmesebb az Előre-bukásnál.

Eszre-vette a' tréfát Etelka. Nézett-is Etelére: ha vallyon meg-értette-e az Enyelgést? De, ennek más gondoláttya lévén, nem nagy figyelemmel vala Kádár' beszédgyeire. Mind-azáltal: mint Róka a' jegen, tapogatva járdogált. Feltette a' merő Síkon sima titkainak el-csuszamattyát. Vigyázva-is felelgetett Etelkának külömb-féle fura kérdéseire. Semmit se vehetett ki belőlle; noha rajta vólt: hogy eredetét meg-tudgya. Semmire se mehetvén tehát iparkodásával; hirtelen meg-állította mind-a'-kettőt; és (reménten változásait tettévén) arra kérte: hogy egy kis várakozással lennének. Tűftént vizsgálja fogna fordulni.

NYOLCZADIK RÉSZ.

ETELKÁNAK AJÁNDÉKA.

Mert (hogy a' tegnapi dolgokra vizsgál-térjünk egy-ke vessé) meg-értven a' Fő-paptól Etelka: hogy Etele, édes Attyának Hadnagyságában, Századossá tétetett; midőn, amazok-

nak

nak el-távoztok után, maga maradt az Attyával; néki meg-jelentette: hogy ama' Jövevény Etélet (mint édes Attyának Vitéz-katonáját) egy karddal meg-akarná-ajándékozni.

Leánya' akarattyának éppen nem mondott ellene Gyula; hanem meg-intette a' Kegyeft: hogy a' kardok közül a' leg-szebbiket válassza ki, és egy Katona által meg-tisztíttassa; az-után mennék-hamarébb azon Ifionczra kösse.

De Etelkának nem vala szüksége ama' Katonára. Maga fogott bozzája. Nem-is tartotta eme' munkát dolognak; hanem Etelével-való beszélgetésnek, és társalkodásnak.

Ezen kardnak külső tekintete nem vala igen ritka. Hüvellye közönséges gyöngy-házakkal vala ki-rakva. Markolattya Elefánt csontból; minden czifra nélkül, faragtatott. Csupán szíjja; remek-módra; himezve láttszattatott. De elég az: hogy valaha Atilának oldalát nem csak ékesítette; hanem erősítette-is. Bódog Isten! hány embernek ütötte-le gombját! hány Németet; hány Tótot; hány Francziát hasogatott véle köröszül! Még-ekkor-is (mint-egy nem-akarva) Új-új erőltetésekkel iszonyú módon mutogatta ama' hajdani irtóztatóságát.

Ezen rettenetes Kard szünetlen Atilának Nemzetsége mellett, mint valami ritka Kincs, nagy szorgalommal meg-tartatott egész Árpádig. Ennek bódogúlt Hitesse (Nagy Magyar Álsz-
szony;

szöny; de egyszer-'s-mind örökös szánakodásra is méltó: hogy az irigykedő Halál, testével együtt, nevét-is el-temette) Etelkának ajándékozta Udvaron. Majd ki-tudódik az-után: mi ok vihette arra a' Fejedelemné: hogy Tár-házát e' kincsétől meg-fofsza; és, Árpádnak híre nélkül, Etelkának adgya.

Nem csak más nagyobbakban; hanem ilyen csekélyekben-is meg-foghatatlanok az Istennek Rendelése. Mí olly gyávák vagyunk közönségessen; hogy csak akkor imádjuk, midőn Szem-bé-kötve-is észre-vefszük: hogy imár bé-tellyesedttének.

E' Kardot tehát, Attyának Fegyver-házából, Szívének nagy örömevel, arczulattyának eltitkolhatatlan vígafságával, maga elő-hozván Etelka; így szólott Eteléhez:

Én ugyan nem gondolhattam Hozzád illendőbb Ajándékot, Nagy Érdemű Nemes Leventá! mint ama' Szép Apánknak eme' hires-neves Kardgyát. Ennek VITÉZ-KÖTÉSÉVEL (eme' szavakat mondván, Etelére köti vala a' bé-hozott Kardot) SZENTELTT VITÉZÜNKNEK teszlek Nemes Országunkban (37). Légy azon Erde-

(37) A' mi régi Magyar Eleink, magzattyókat a' Katonaságra akarván szoktatni; még kis-korokban Kecskékre ültették; és Nyilakat adtanak kezeikbe.

Érdemes Rendnek FEJE, kik valaha bődögabb ideinkben utánad következnek. Védeld az Országunkat minden tehetségeddel. Veszeld ki belőle azon ízemét embereket, kiknek Ereikben egy csöpp Magyar Vér nem szökdőcsölvén, feladásunkra iparkodnak. Ally-ki vele a' Magyar Szűzeknek is tisztá Szemérmeket ostromló, híres Szépségeket gyalázó Mag-lovak, és Garázdák ellen. És, ha valaha magam-is valami veszedelembé hengerenném (ezt mondván Etelka, elhalaványodott. És, mint-ha előre megérezte volna halálos veszedelmeit, öreg csöppökkel hullottanak szemeiből a' könyvek). Ha, mondék, magam-is valami veszedelembé hengerenném; juttasd eszedbe, Bátor Leventa! mi-

M

nő

be. Ezt pedig nem más okra nézve cselek cdték; hanem: hogy azokkal elsőben Egereket; az-után madarakat; végtére nyulakat vadásztának: És így; magokat gyakorolván, lassan-lassan az Ellenség' nyilvánításához szokjanak. Legénységre érvén a' Magyar Gyermekek; csak alig várhatta a' *Vitéz-kötést*: az az: ama' Szer-tartást, mellyel a' Kardot oldalához kötötték, és ezzel a' VITÉZ nevet reája adták magok a' Vitéz Magyarok. Úgy reá tartotta pedig ez után magát: hogy, egyfzer Lóra kapván, Gyalog még csak beszélleni sem akarnia senkivel. Sokáig fen maradott e' Szer-tartás a' Magyaroknál: mert látrák: hogy ezzel katona-vér-is öntődne a' nagyra vágyó Gyermekekbe,

Szent

nő Kezekből vetted ezen védelmező Eszközt. Légy olly Emberem: kinek, mind bátorságos szívében, mind szíves védelmezésében, utolsó szem-pillantatomkor is, bízhassam.

A' Szüznek utolsó szavaira el - halaványodott Etele. Nem tudta, mi felelettel éllyen. Minő szavakkal kellefsék meg-köszönni, a' szíves Ajándékot.

Etelének színe' meg-változását látván Etelka, leg-is-leg-elsőben maga-magát meg-győzte. Azután: mi baja lenne Etelének? Hol fájna? nagy elevenséggel ugyan; de nagyobb félelemmel meg-is-kérdezte.

Nem felelhetett egyenesen Etele. Inkább, meg-meg-inkább lankadtanak szaggatódott tagjai.
Vég-

Szent ISTVÁN Királyunkra Garam' vizinél kötöték fel a' Kardot: midőn KUPA ellen leg-elsőben hadakozott. GEJZA Királyunkról azt írja *Frisingai OTTO*: hogy, midőn Első FRIDRIK Császár ellen Austriába csapott; Lajta' vizinél (melly Austriát Magyar országtól akkoron el-választja vala), egy Fa Templomba ment; és ott a' Püspököktől Vitéznek szenteltetett. Mert ez-előtt, Gyermek lévén, vele e' Szer-tartást el-nem-végezhették. Illyeket olvasunk Második LAJOS Királyunkról-is. Meg-vagyon ezen Szer-tartásnak valsmelly nyoma a' mostani időkben-is. Mert: midőn Királyaink ennek-elötte meg-koronáztatának; némely Vitézeket szenteltének. Ezeket így nevez-

Végtére: Fejét nagy tisztefésséggel meg-hajtván; szabadságot kére az el-menetelre.

De pediglen Etelka, maga' Ágyát ajállván a' nyugodalomra, midőn meg-értette volna: hogy azon változásának oka nem egyebb lenne; hanem az el-múltt éjtszakai álmatlansága: mint-egy meg-neheztelvén, bizadalmatlansága miatt; e' szavait mondotta:

Miért meg-nem-jelenttetted, Drága Jövevény! -eme' Bajodat hamarébb? Talán meg-győzhettem volna azon eleven Gyönyörűséget, mellyek, jelen-léttednek kívánatofsága miatt, Szívembe gyülekeztenek. Ennyi ideig, nem-is tartóztattalak volna magamnál. De most veszedelmes-is lehet a' Haza-menetel. Dülly-le

M 2

ama'

nevezték a' dásk nyelvhez igen jneki-fzoktatott Magyaraink: EQVITES AURATI. Végtére: Huszárkatonáink ama' Vitéz nevet magoknak méltán tulajdonítván; ama' leg-régibb VITEZ-KÖTÉSNEK örök emlékezetére, annak jelét Kalpagjokon hordozták MARIA'-THEREZIÁNAK, híres Magyar Királynénknak, és Kegyes Anyánknak idejéig. Ezen Aszfonyunk előtt le-tévén Huszárjaink a' régi gyönyörű Kalpagot, Csákóra szordítanak. De ez en-is a' VITEZ-KÖTÉSNEK régi méltóságos jelét, csak-ugyan meg-tarthatták: mivel annak Czafrangját még most-is Csákos Süvegcken nagy örömmel viselik. OTTO Frising THUROCZ. STILTINGUS. Reum Chinarum SCRIPTORES.

ama' katonás ágyamra oda-ni! és pihend-ki magadat. Én addig kis kertembe le-sétálgatok. Oda várlak, ha ki-nyugszod magadat.

Ezek után: ki-jöve Etelka az Ofztályból Meg-parancsolta a' Szoba-leányoknak: hogy hozzá, ő' híre nélkül, senkit se erefszzenek. Magok-is szorgalmas csenddel legyenek. Ha azon Nemes Leventának valami kellene; tüstént meg-izennék a' Kertbe. Annak penig, ne csak szavára; vagy intésére szorgalmatossan; hanem Szeme'-járattyára-is figyelmetessen vigyáznának.

Etelkának mind ezen Gondoskodásait alattomban meg-hallván, mind igaz, és szánakodó szívet világossan tapasztalván Etele; úgy tett-szett: mint-ha, ezen beteges állapottyában, olly Orvosságra találhatott volna, melly minden változásait helyre-hozta volna. E' lehetett talán Oka: hogy, kis nyugtta után, egészlen magához tért, és az Ofztályban fel's-alá-járogatott. Ezt hallotta ugyan a' Dajka, hallották a' Szoba-leányok-is; de bé-menni nem mertenek, nem-is kívánczoztanak. Végtére: maga meg-nyitotta Etele az ajtót; és, bé-szöllítván Rimát, hozzája ezeket mondotta:

Valamint hirtelen el-nyomott az Almatlanság; olly hamar talpra-állított eme' kis pihenés. Édes Dajkám! De (a'-mi leg-inkább bátorságos útra igazíthattya kétséges gondolataidat), Te! Nékem édes CSÖPÖRKÉM! Vedd jó neven

e' csekély Ajándékomat (kezeibe adta ekkor a' zománczolt Poharat). Illytén nagy Afzszonyt (mellynek lenni vagy csak azért-is gondollak: mert, Árpádunknak Hites-társától, Etelkának Száraz-dajkájává, és Gyám-annyává rendeltetél) böcsösb Ajándék illetve. De ezt Adakozóságom' elejének lenni ítéllyed — Ne véld rosz végét Hozzad-való hajlandóságomnak — Tudgyák az Egek: minő tiszta Indulattal vagyok Etelkához. — Ne-is gondollyátok: hogy Személyemhez ne ilyen. — Tudod talán: minő Nemzetből vettem Eredetemet — Ha meg-változtatott CSÖPÖRKE nevedről meg-emlékezel, eszedbe juttathatod Nemességemet. — Légy tehát olly szívességgel hozzám: hogy töllem el-ne-idegenedgyen édes Alakod. — Neveld benne a' Természetéhez illő tiszta Szeretetet. — Meghálálom annak idejében.

Ama' nagy-okofságú Dajka (már ennek-előtte-is Etelének ki-tettségéről mélyen gondolkodván) minek-utánna azt-is meg-értette: hogy tudna valamit Árpádnének Rendeléseiről: Sőt: ama' CSÖPÖRKE nevet-is (melly dolog, mind-ekkoráig, ki-mondhatatlan nagy Titokban maradt) önként emlegetné; már akkor éppen el-hitette magával: hogy Ő lenne ama' ki-választott Leventa, kit Magyar-országba régtől-fogva várna. De semmit se kételkedett abban-is: hogy Etelkának Édes Anyja

ezen Etelének Édes Annyához küldötte legyen ama' nevezetes Levelét, mellyel ezen Ifiát Magyar országba hívta,

Mind ezeket egyszer is-mind így ki-tanulván a' szorgalmatos Dajka; nem győzött az Istennek Gond-viselésén elegendő-képpen álmélnodni; de fő-képpen kedves Etelkájának, ama' különös NAGYRA rendeltetett Szűznek, közelgető Szerencsésén csudálkozni, Kérte mind-az-által Etelét: hogy e' titkossan el-rendelt dolgokat Etelkának semmi-féle-képpen meg-ne-jelentse mind addig, még Föl-földi Eredetének ki-nyilatkoztatására szabadságot nem venne édes Annyától. Addig-is magát az Istennek Gond-viselésére bízná. Etelkát, tellyes szívéből, állhatatosan szeretné. Maga' szíveségérül penig éppen ne kételkedne.

Eme' jó híreket hallván Etele, le-nem-írhatni, minő Öröm-özön borította-el szívét, Ezen víg állapotjának világos Jelei még akkor-is ki-tettízettének: midőn, el-búcsúzván Rimától, a' Kert felé meg-indult. Csak alig nyithatta-meg ennek ajtaját; íme Etelkának tüstént szemeibe tűnhetett. El-hagyta nagy hirtelen a' Fő-papot, és szapora ugrálással Etelének eleibe szaladott,

Az Ifiúnak vidám tekinteteit ügyelvén a' Kis-afszony; és ebből Egészségének visszavérttet egyenessen ki-hozván: szer felett igen

jó kedve támadott. Efzes léve a' fura kérdések' tételében. Sokat akara egyszerűben megtudni; de bé-érhette kevesebbel-is. Mert Etele, titkainak föl-födözésére, alkalmatosságot nem akarván adni; véletlen búcsúját vette a' Kérdezősködőtül. Ugyan-csak meg-is-indúlt Katonái felé.

Midőn nem sokára Etelka a' Fő-papnak is Haza-vágyódását nagy'-szomorúan szemlélgetné; fő-képpen csak arra kérte az Öreget: hogy többször-is el-jöjjön látogatására. Penig ha szépen kérni merészlené: — Gyakrabban. — De magával (ezeket nyerssen ki-mondani nem merete; hanem csak a' fülibe súgta) Etelét-is el-hozza. Igen nehezen válhattanak-el egymástól, Az öszve-forrott Szívek, A' vizáltt tisztelték' meg-adásai; sok-féle gondolatokkal terhelgették emé' reá-nem-fzokott Lelkeket,

KILENCZEDIK RÉSZ.

ETELKÁNAK INTÉZETE I.

Ezeknek el-távoztok után, furdaló, és terhes Gondolatok gyötrötték Etelkának szívét. Ama' Gerjedelmek, mellyek, Etelének Jelen-létében,

tében, szorongatva tartattanak; az után tágas, és egyenes útra eresztettettek, Ezek, a' korlátból ki-szökdőcsölvén. nem más-képpen uralkodtanak meg-illetődött szíven, mint az emíztő Tüzek szoktanak: midőn, a' meg-értt Veteményekben pajkoskodván, úgy le-tesznek lábaikról mindeneket: hogy még ama' Vizeket - is, mellyek el-oltásokra hordattanak; élelmekre - is lenni láttszattatnának.

Már most: nem csak az előbbeni befzélgetés; hanem az Erökje - is háborgatta kis szívét. Azt hánytá - vetette kezeiben. Már Kebelébe tette; már ismét ki - emelte. Etele' Képének minden vonásáin nagy szorgalommat meg-állapodván; fő - képpen fejedelmi ruházattját csudálltta. Végtére ezeket mondotta:

Most tudom immár, kivel légyen dolgom. Édes Etelém! El-árulta Nemes Személyedet ezen Orcza; ezen gömböjű Száj; ezen ki-nyílt méltóságos két Szem. Ezeknek mesterséges vonásaik Téged' újjongatnak, ki magadat nem tudom mi végre, el-kévánod-rejteni. Mert mi okra nézve (ha csak el-akarád titkolni méltóságos Személyedet) le-nem-tépted Kalpagodról a' Forgót? el-nem-vetetted jobb kezedből a' Buzogánt? Mert nyilván ki-nem-adod magadat, penig az előtt, a'-ki Téged' Isten-igazában szeret? vagy azt gondolád: hogy kevesebb hajlandósaggal léfzek hozzád, úgy-mint Vezér-

zérhez; kit még, úgy-mint Szolgát-is, bizonyosan meg-szerettek. Istenem! Mi jut mostanában eszembe! — Te vagy tehát azon Szolga, kit álmomban nékem szántak a' Meny-égiék? Istenem! légy vélem! — Te vagy tehát azon Ifjú? kinek Szövetségével nagyra mehetek; ha végtére a' hamar-hiszemben meg-nem-csalattatom. Mit higgyek immár, magam se tudom.

Ezek után: csupa álmélkodásban, és különös sok gondolatokban töltötte egy ideit. Midőn olztán a' lángoló gerjedelmek nagygyárból meg-szüntenek; és azokra, mellyek mostanában szükségesebbek, lassan-lassan visszahettednek; mi tévő legyen az Erekljével, azon gondolkodott; pedig nem kevés fő-töréssel.

Az Ágy mellé akarja vala fel-akasztani; hogy, mind le-nyugttában; mind fel-ebrédttében az akadgyon leg-is-leg-elöl meg-nyitott szemibe. De félt a' ki-s-be-járó vadász embereknek szárnyas szemeiktől. Sőt: ha ezt olly nyilván ki-függesztené; az enyves kezeiktől-is tartott. Mert: ha ezen Erekljéjét el-találnák-lopni; tudta: hogy nálánál meg-lopottabb személy nem találkozhatna széles e' világon.

Le-zárja-e' tehát Szekreunyébe? De, meg-nem-állhatta: hogy egy szem-pillantásig ne lássa. Az-után: mi gyönyörűségét tapasztalná abban: ha az, a' mi szemre-való, a' szemek elöl el-zárattatna? Nem azért lennének két égő vi-

lágok a' Teremtmények' fejekben: hogy azok elől az illetén drága látományok el-rejtetnének. Tudta azt-is: hogy, sem az Ég, sem a' ragyogó Csillagok Szépeknek nem mondattathatnának; ha Ember-társaink nem teremtettek volna.

Ezen gondolatokat forgattya vala eszében; midőn Rima bé-toppána hozzája. Igen csudálkozott a' Vén: hogy mostanában maga maradhatna azon Kis-aszszonya, ki ennek-előtte igen nagy számot tartott az örvendeztető vig társaságra. Gyanakodott ugyan a' Dajka Etelkának meg-illetődéséről (mert maga-is éppen így jára Scitiában, midőn édes Battájával leg-elől megismerkedett); De, kedves Leányának az' illetén dolgokhoz nem szoktatott szívéből gondolkodván; reá nem merne eskünni bizonyos szerelmére.

Mind-az'-által: Rimának véletlen bé-jöttére, igen meg-döbbene a' gyanakodó Kis-aszszony. Már most mindentől tartott. Fáraasztotta elméjét abban-is; meg-mutassa-é neki az Erekyét? a' vagy boldogabb időkre halaszsa? Mert noha ennek-előtte olly vélekedéssel lehetett édes Dajkájáról: hogy vele szívének minden titkait mindenkor bátran közölhetné: most még-is (soha illy állapotban nem lévén, mellybe az első szeretettől csavarttatott, avagy inkább nagy erőszakkal sodorttatott) várjon-é jót tőle? avagy féltlen

félyen fenyítékjeitől? bizonyosan mind-éddig éppen nem tudhatta.

De még a' Dajka-is, az illetén környül-állásokban már régen meg-okosodván, furcsáiban bána vele, mint eunek-előtte szokott. Elzébe juttatván pedig: hogy magát ezült Pohárral meg-ajándékozta Etele: könnyen el-hitethette magával: hogy őtet-is bizonyosan valamiben részeltetnie kellett. Ugyan-azért: mesterséges fortélyaival addig-addig firtatta szemérmes Alakját: még végtére, mind szájából, mind kebeléből ki-ugraszította az arany Erekyét.

Csudálkozott Rima ezen ritka, és böcsülendő munkán. Ezt maga' Poharával egybe-vetvén, mind-a'-kettőnek nagyon örvendezett. Ugy is tettfezt: mintha Etele ama' külömb, és színtelen ellenkező-szabású ajándékjaival ki-találta volna a' két-féle szíveknek vágyódásait. Mert, mind-a'-kettő egy-aránt örvendezett: a' fiatal Eteleka ugyan azon Erekyének kellemetes újságán; a' vén Rima pedig maga' Poharának ritka óságán.

Az-után: mi tévők legyenek az ajándékokkal, azon tanácskoztanak. Azt mondotta magájéről az örvendező Dajka: hogy azt ollyatén helyre fogná helyheztetni, mellyről minden embernek szemeibe (ha mindgyárt nem sokat keresgéli-is) könnyen ütközhesse; és ki ki hamar észre-is-vehesse: minő szép Ifútól nyerte ezen

Mát-

Mátka-tályát (Lám néha a' Vén Afzfzonynak-is pisz szenik). A' Szüz' Erekyéjéről pedig így vélekedett: hogy annak alkalmasb' helye nem találkozhatna; mint, ha mellyére fel-akasztaná.

Meg-örülé ezen rendelésnek a' félénk szívű Etelka. Már ennek-előtte-is el-intézte magában: hogy mellyére függeszti; és, Etelének kedviért, egész nap-estig le-se-teszi. Hogy tehát az, a'-mit maga-is cselekedni akara, a' Dajkának jóvá-hagyásával meg-erősítetett, igen kedvellette.

Ki-nyittatnak tehát a' régi rekeszek. Ki-is-kerestetnek a' Sárga, Fehér, Piros, és Aranyos Laplikák. Eggyet a' fenéken ollyast találtak, mellyet, Atilának Kardgyával, a' Szüznek kis-korában, Árpádné ajándékozott. Ez, a' többiek között, nem csak leg-szebb; hanem leg-drágább-is vala.

Ezen emlékezetre méltó Laplikát által-öltvén az Erekyének arra készítettett fülén; rajta egy rózsát kötöttenek. Az-után: még azon est-ve (a' Dajkának nagy nevetése közöt: hogy a' Tök-is estve virágzana) a' víg Kis-afzfzonynak mellyére tűzték. Haigazat akarunk mondani: ezen szép arany Erekye a' gyönyörűséges Etelkát még gyönyörűségesebbnek képzelte:

A'-mi több: Etelkának örömmel ugrándozó Szívét úgy-annyira fel-ébresztette: hogy a' következendő éjtszaka (de köztünk maradjon a' szó) azon Erekyével hált.

Világos Nap-Keletről.

HARMADIK SZAKASZ.

- I. Árpádnak Úttya.
- II. Etelka és Világos.
- III. Ufzubú Árpádnál.
- IV. Etele Budán.

- V. A' Nyulak' Szigete.
- VI. Árpádnak Titkossa.
- VII. Világos Rókánál.

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK ÚTTYA.

Wilágos-vártól el-búcsúzván Árpád, midőn Aradról a' Csanádi térekre ért; azon nyavalája; melly Világosou kezdődött, nem csak nem enyhülni; hanem nagyobb erőt venni láttatott. Úgy elérte testét a' sok Péntek, hogy több Szombattyait nem remélhetné. Orvossának tanácscsásból meg-akara-maradni Csanádon. De Za-
lán-

szöny; de egyszer-'s-mind örökös szánakodásra is méltó: hogy az irigykedő Halál, testével együtt, nevét-is el-temette) Etelkának ajándékozta Udváron. Majd ki-tudódik az-után: mi ok vihette arra a' Fejedelemt: hogy Tár-házát e' kincsétől meg-fofszja; és, Árpádnak híre nélkül, Etelkának adgya.

Nem csak más nagyobbakban; hanem illeten csekélyekben-is meg-foghatatlanok az Istennek Rendelései. Mi olly gyávák vagyunk közönségessen; hogy csak akkor imádjuk, midőn Szem-bé-kötve-is észre-vefzszük: hogy im-már bé-tellyesedttenek.

E' Kardot tehát, Attyának Fegyver-házából, Szívének nagy örömevel, arczúlattyanak eltitkolhatatlan vígafságával, maga elő-hozván Etelka; így szólott Eteléhez:

Én ugyan nem gondolhattam Hozzád illendőbb Ajándékot, Nagy Érdemű Nemes Leventá! mint ama' Szép Apánknak eme' hires-neves Kardgyát. Ennek VITÉZ-KÖTÉSÉVEL (eme' szavakat mondván, Etelére köti vala a' bé-hozott Kardot) SZENTELTT VITÉZÜNKNEK tefzlek Nemes Országunkban (37). Légy azon Érde-

(37) A' mi régi Magyar Eleink, magzattyókat a' Katonáságra akarván szoktatni; még kis-korokban Kecskékre ültették; és Nyilakat adtanak kezeikbe.

Érdemes Rendnek FEJE, kik valaha bődögabb ideinkben utánnad következnek. Védeld az Országunkat minden tehetségeddel. Veszed ki belőle azon szemét embereket, kiknek Ereikben egy csöpp Magyar VÉR nem szökdöcsölvén, feladásunkra iparkodnak. Ally-ki vele a Magyar Szűzeknek is tisztá Szemérmeket ostromló, híres Szépségeket gyalázó Mag-lovak, és Garázdák ellen. És, ha valaha magam is valami veszedelembé hengerenném (ezt mondván Etelka, elhalaványodott. És, mint-ha előre megérezte volna halálos veszedelmeit, öreg csöppökkel hullottanak szemeiből a' könyvek). Ha, mondék, magam is valami veszedelembé hengerenném; juttasd eszedbe, Bátor Leventa! mi-

M

nő

be. Ezt pedig nem más okta nézve cselek cdték; hanem: hogy azokkal elsőben Egereket; az-után madarakat; végtére nyúlakat vadásztának: És így magokat gyakorolván, lassan-lassan az Eilenség' nyilvánosához szokjanak. Legénységre érvén a' Magyar Gyermekek; csak alig várhatta a' Vitéz-kötejt: az az: ama' Szer-tartást, mellyel a' Kardot oldalához kötötték, és ezzel a' VITÉZ nevet reája adták magok a' Vitéz Magyarok. Úgy reá tartotta pedig ez után magát: hogy, egyszer Lóra kapván, Gyalog még csak befzéli sem akarna senkivel. Sokáig fen maradt e' Szer-tartás a' Magyaroknál: mert látták: hogy ezzel katona-vér-is öntődne a' nagyra vágyó Gyermekekbe.

Szent

nő Kezekből vetted ezen védelmező Eszközt. **Lógy** olly Emberem: kinek, mind bátorságos szívében, mind szíves védelmezésében, utolsó szem-pillantatomkor-is, bízhattam.

A' Szűznek utolsó szavaira el - halaványodott Etele. Nem tudta, mi felelettel éllyen. Minő szavakkal kellesek meg-köszönni, a' szíves Ajándékot.

Etelének színe' meg-változását látván Etelka, leg-is-leg-elsőben maga-magát meg-győzte. Azután: mi baja lenne Etelének? Hol fájna? nagy elevenséggel ugyan; de nagyobb félelemmel meg-is-kérdezte.

Nem felelhetett egyenesen Etele. Inkább. meg-meg-inkább lankadtanak szagगतódtott tagjai.

Vég-

Szent ISTVÁN Királyunkra Garam' vizinél kötöttek fel a' Kardot: midőn KUPA ellen leg-elsőben hadakozott. GEJZA Királyunkról azt írja *Frisingai OTTO*: hogy, midőn Első FRIDRIK Császár ellen Austriába csapott; Lajta' vizinél (melly Austriát Magyar országtól akkoron el-választja vala), egy Fa Templomba ment; és ott a' Püspököktől Vitéznek szenteltetett. Mert ez-előtt, Gyermekek lévén, vele e' Szer-tartást el-nem-végezhették. Ilyeket olvasunk Második LAJOS Királyunkról-is. Meg-vagyon ezen Szer-tartásnak valamely nyoma a' mostani időkben-is. Mert; midőn Királyaink eunek-előtte meg-koronáztatának; némely Vitézeket szenteltének. Ezeket így

nevez-

Végtére: Fejét nagy tisztefésséggel meg-hajtván; szabadságot kére az el-menetelre.

De pediglen Etelka, maga' Ágyát ajállván a' nyugódalomra, midőn meg-értette volna: hogy azon változásának oka nem egyebb lenne; hanem az el-múltt éjtszakai álmatlansága: mint-egy meg-neheztelvén, bizadalmatlansága miatt; e' szavait mondotta:

Miért meg-nem-jeléntetted, Drága Jövevény! eme' Bajodat hamarébb? Talán meggyőzhettem volna azon eleven Gyönyörűséget, mellyek, jelen-léttednek kívánatofsága miatt, Szívembe gyülekeztenek. Ennyi ideig, nem-is tartóztattalak volna magamnál. De most veszedelmes-is lehet a' Haza-menetel. Dülly-le

M 2

ama'

nevezték a' dák nyelvhez igen jneki-szoktatott Magyaraink: EQVITES AURATI. Végtére: Hufzárkatonáink ama' Vitéz nevet magoknak méltán tulajdonítván; ama' leg-régibb VITÉZ-KÖTÉSNEK örök emlékezetére, annak jelét Kalpagjokon hordozták MÁRIA'-THEREZSIÁNAK, híres Magyar Királynénknak, és Kegyes Anyánknak idejéig. Ezen Afz-fzonyunk előtt le-tévén Hufzárjaink a' régi gyönyörű Kalpagot, Csákóra szorúttanak. De ez en-is a' VITÉZ-KÖTÉSNEK régi méltóságos jelét, csak-ugyan meg-tarthatták: mivel annak Czafrajját még most-is Csákos Süvegeken nagy örömmel viselik. OTTO Frising. THURÓCZ. STILTINGUS. Re um Chincaram SCRIPTORES.

ama' katonás ágyamra oda-ni! és pihend-ki magadat. Én addig kis kertembe le - sétálgatok. Oda várlak, ha ki-nyugszod magadat.

Ezek után: ki-jöve Etelka az Ofztályból Meg-parancsolta a' Szoba - leányoknak: hogy hozzá, ő' híre nélkül, senkit se erefszzenek. Magok - is szorgalmas csenddel legyenek. Ha azon Nemes Leventának valami kellene; tüstént meg-izennék a' Kertbe. Annak penig, ne csak szavára; vagy intésére szorgalmatosan; hanem Szeme'-járattyára-is figyelmetessen vigyáznának.

Etelkának mind ezen Gondoskodásait alattomban meg-hallván, mind igaz, és szánakodó szívét világossan tapasztalván Etele; úgy tett-fzett: mint-ha, ezen beteges állapottyában, olly Orvosságra találhatott volna, melly minden változásait helyre-hozta volna. E' lehetett talán Oka: hogy, kis nyugtta után, egészen magához tért, és az Ofztályban fel-'s-alá-járogatott. Ezt hallotta ugyan a' Dajka, hallották a' Szoba-leányok-is; de bé-menni nem mertenek, nem-is kíváncsoztanak. Végtére: maga meg - nyitotta Etele az ajtót; és, bé-szóllítván Rimát, hozzája ezeket mondotta:

Valamint hirtelen el-nyomott az Almatlanság; olly hamar talpra-állított eme' kis pihenés. Édes Dajkám! De (a'-ni leg-inkább bátorságos útra igazíthattya kétséges gondolataidat), Te! Nékem édes CSÖPÖRKÉM! Vedd jó neven

e' csekély Ajándékomat (kezeibe adta ekkor a' zománczolt Poharat). Illytén nagy Afzfőnytt (mellynek lenni vagy csak azért-is gondollak: mert, Árpádunknak Hites-társától, Etelkának Száraz-dajkájává, és Gyám-annyává rendeltetél) böcsösb Ajándék illetve. De ezt Adakozóságom' elejének lenni itéllyed — Ne véld rosz végét Hozzad-való hajlandóságomnak — Tudgyák az Egek: minő tiszta Indulattal vagyok Etelkához. — Ne-is gondollyátok: hogy Személyemhez ne illyen. — Tudod talán: minő Nemzetből vettem Eredetemet — Ha meg-változtatott CSÖPÖRKE nevedről meg-emlékezel, eszedbe juttathatod Nemességemet. — Légy tehát olly szívességgel hozzám: hogy töllem el-ne-idegenedgyen édes Alakod. — Neveld benne a' Természetéhez illő tiszta Szeretetet. — Meghálálom annak idejében.

Ama' nagy-okofságú Dajka (már ennek-előtte-is Etelének ki-tettfő Nemességéről mélyen gondolkodván) minek-utánna azt-is meg-értette: hogy tudna valamit Árpádnének Rendeléseiről: Sőt: ama' CSÖPÖRKE nevet-is (melly dollog, mind-ekkoráig, ki-mondhatatlan nagy Titokban maradt) önként emlegetné; már akkor éppen el-hitette magával: hogy Ő lenne ama' ki-választott Leventa, kit Magyar-ország-ba régtől-fogva várna. De semmit se kételkedt abban-is: hogy Etelkának Édes Anyja

ezen Etelének Édes Annyához küldötte legyen ama' nevezetes Levelét, mellyel ezen Ifiat Magyar országba hívta.

Mind ezeket egyszer is-mind így ki-tanulván a' szorgalmatos Dajka; nem győzött az Istennek Gond-viselésén elegendő-képpen álmélnodni; de fő-képpen kedves Etelkájának, ama' különös NAGYRA rendeltetett Szűznek, közelgető Szerencsésjén csudálkozni, Kérte mind-az-által Etelét: hogy e' titkossan el-rendelt dolgokat Etelkának semmi-féle-képpen meg-ne-jelentse mind addig, még Föl-földi Eredetének ki-nyilatkoztatására szabadságot nem venne édes Annyától. Addig-is magát az Istennek Gond-viselésére bízná. Etelkát, tellyes szívéből, állhatatosan szeretné. Maga' szíveségérül penig éppen ne kételkedne.

Eme' jó híreket hallván Etele, le-nem-irhatni, minő Öröm-özön borította-el szívét, Ezen víg állapotjának világos Jelei még akkor-is ki-tettizettenek: midőn, el-búcsúzván Rimától, a' Kert felé meg-indult. Csak alig nyithatta-meg ennek ajtaját; íme Etelkának tüstént szemeibe tűnhetett. El-hagyta nagy hirtelen a' Fő-papot, és szapora ugrálással Etelének eleibe szaladott.

Az Ifiúnak vidám tekinteteit ügyelvén a' Kis-afszony; és ebből Egészségének visszavérttet egyenessen ki-hozván: szer felett igen

jó kedve támadott. Efzes léve a' fura kérdések' tételében. Sokat akara egyszerűben megtudni; de bé-érhette kevesebbel-is. Mert Etele, titkainak föl-födözésére, alkalmatóságot nem akarván adni; véletlen búcsúját vette a' Kérdezősködőtül. Ugyan-csak meg-is-indúlt Katonái felé.

Midőn nem sokára Etelka a' Fő-papnak-is Haza-vágyódását nagy-szomorúan szemlélgetné; fő-képpen csak arra kérte az Öreget: hogy többször-is el-jöjjön látogatására. Penig ha szépen kérni merészlené: — Gyakrabban. — De magával (ezeket nyerssen ki-mondani nem mer-te; hanem csak a' fülibe súgta) Etelét-is el-hozza. Igen nehezen válhattanak-el egy-mástól, Az öszve-forrott Szívek, A' vizzáltt tiszteltek' meg-adásai; sok-féle gondolatokkal terhelgették emé' reá-nem-szokott Lelkeket.

KILENCZEDIK RÉSZ.

ETELKÁNAK INTÉZETE I.

Ezeknek el-távoztok után, furdaló, és terhes Gondolatok gyötrötték Etelkának szívét. Ama' Gerjedelmek, mellyek, Etelének Jelen-létében,

tében, szorongatva tartattanak; az után tágas, és egyenes útra eresztettettek, Ezek, a' korlátból ki-szökdöcsölvén. nem más-képpen uralkodtanak meg-illetődött szívéen, mint az emísz-tő Tüzek szoktanak: midőn, a' meg-értt Veto-ményekben pajkoskodván, úgy le-tesznek lábaik-ról mindeneket: hogy még ama' Vizeket is, mellyek el-oltásokra hordattanak; élelmekre is lenni láttízzattatnának.

Már most: nem csak az előbbeni befzélgetés; hanem az Erekje is háborgatta kis szívét. Azt hányta -vetette kezeiben. Már Kebelebe tette; már ismét ki - emelte. Etele' Képének minden vonáskáin nagy szorgalommal meg-állapodván; fő - képpen fejedelmi ruházattyát csudálltta. Végtére ezeket mondotta:

Most tudom immár, kivel légyen dolgom. Édes Etelem! El - árulta Nemes Személyedet ezen Orcza; ezen gömböjű Száj; ezen ki-nyílt méltóságos két Szem. Ezeknek mesterséges vonásaik Téged' újjongatnak, ki magadat nem tudom mi végre, el-kévánod-rejteni. Mert mi okra nézve (ha csak el-akarád titkolni méltóságos Személyedett) le-nem-tépted Kalpagodról a' Forgót? el-nem-vetted jobb kezedből a' Buzogánt? Mert nyilván ki-nem-adod magadat, penig az előtt, a' -ki Téged' Isten-igazában szeret? vagy azt gondolád: hogy kevesebb hajlandósaggal léfzek hozzád, úgy-mint Ve-zér-

zérhez; kit még, úgy-mint Szolgát-is, bizonyosan meg-szerettek. Istenem! Mi jut mostanában eszembe! — Te vagy tehát azon Szolga, kit; álmomban nékem szántak a' Meny-égiék? Istenem! légy vélem! — Te vagy tehát azon Ifjú? kinek Szövetségével nagyra mehetek; ha végtére a' hamar-híszemben meg-nem-csalattatom. Mit higgyek immár, magam se tudom.

Ezek után: csupa álmélkodásban, és különös sok gondolatokban töltötte egy ideit. Midőn oltán a' lángoló gerjedelmek nagygyárból meg-szüntenek; és azokra, mellyek mostanában szükségesebbek, lassan-lassan vízfzatterhennek; mi tévő legyen az Erekljével, azon gondolkodott; pedig nem kevés fő-töréssel.

Az Ágy mellé akarja vala fel-akasztani; hogy, mind le-nyugtában; mind fel-ebredttében az akadgyon leg-is-leg-elöl meg-nyitott szeméibe. De félt a' ki's-be-járó vadász embereknek szárnyas szemektől. Sőt: ha ezt olly nyilván ki-függesztené; az enyves kezektől-is tartott. Mert: ha ezen Erekljéjét el-találnák-lopni; tudta: hogy nálánál meg-lopottabb személy nem találkozhatna széles e' világban.

Le-zárja-e' tehát Szekrennyébe? De, meg-nem-állhatta: hogy egy szem-pillantásig ne lássa. Az-után: mi gyönyörüségét tapasztalná abban: ha az, a'-mi szemre-való, a' szemek elöl el-zárattatna? Nem azért lennének két égő vi-

lágok a' Teremtmények' fejekben: hogy azok elől az illetén drága látományok el-rejtetnének. Tudta azt-is: hogy, sem az Ég, sem a' ragyogó Csillagok Szépeknek nem mondattathatnának; ha Ember-társaink nem teremtettek volna.

Ezen gondolatokat forgattya vala eszében; midőn Rima bé-toppána hozzája. Igen csudálkozott a' Vén: hogy mostanában maga maradhatna azon Kis-afszonya, ki ennek-előtte igen nagy számat tartott az örvendeztető vig társaságra. Gyanakodott ugyan a' Dajka Etelkának meg-illetődéséről (mert maga-is éppen így jára Scitiában, midőn édes Battájával leg-elől meg-ismerkedett); De, kedves Leányának az' illetén dolgokhoz nem szoktatott szívéből gondolkodván; reá nem merne eskünni bizonyos szerelmére:

Mind-az'-által: Rimának véletlen bé-jöttére, igen meg-döbbene a' gyanakodó Kis-afszony. Már most mindentől tartott. Fáraasztotta elméjét abban-is; meg-mutassa-é neki az Erekyét? a' vagy boldogabb időkre halaszsa? Mert noha ennek-előtte olly vélekedéssel lehetett édes Dajkájáról: hogy vele szívének minden titkait mindenkor bátran közölhetné: most még-is (soha illy állapotban nem lévén, mellybe az első szeretettől csavarttatott, avagy inkább nagy erőszakkal sodorttatott) várjon-é jót tőlle? avagy félljen

félyen fenyítékjeitől? bizonyosan mind-éddig éppen nem tudhatta.

De még a' Dajka-is, az illetén környül-állásokban már régen meg-okosodván, furcsábs-ban bána vele, mint eunek-előtte szokott. Elzé-be juttatván pedig: hogy magát ezült Pohárral meg-ajándékozta Etele: könnyen el-hitethette magával: hogy őtet-is bizonyosan valamiben részeltetnie kellett. Ugyan-azért: mesterséges fortélyaival addig-addig firtatta szemérmes Alakját: még végtére, mind szájából, mind kebeléből ki-ugraszította az arany Erekyét.

Csudálkozott Rima ezen ritka, és böcsülendő munkán. Ezt maga' Poharával egybe-ve-tén, mind-a'-kettőnek nagyon örvendezett. Ugy-is tettszett: mintha Etele ama' külömb, és színte ellenkező-szabású ajándékjaival ki-találta volna a' két-féle szíveknek vágyódásait. Mert, mind-a'-kettő egy-aránt örvendezett: a' fiatal Eteleka ugyan azon Erekyének kellemetes újságán; a' vén Rima pedig maga' Poharának ritka óságán.

Az-után: mi tévők legyenek az ajándékokkal, azon tanácskoztanak. Azt mondotta magájéről az örvendező Dajka: hogy azt ollyatén helyre fogná helyheztetni, mellyről minden embernek szemeibe (ha mindgyárt nem sokat kesregéli-is) könnyen ütközhessen; és ki ki hamar észre-is-vehesse: minő szép Ifútól nyerte ezen

Mát-

Mátka-tályát (Lám néha a' Vén Afzszonynak-is pisz szenik). A' Szüz' Erekyéjéről pedig így vélekedett: hogy annak alkalmasb helye nem találkozhatna; mint, ha mellyére fel-akasztaná.

Meg-örüle ezen rendelésnek a' félénk szívű Etelka. Már ennek-előtte-is el-intézte magában: hogy mellyére függeszti; és, Etelének kedviért, egész nap-estig le-se-teszi. Hogy tehát az, a'-mit maga-is cselekedni akara, a' Dajkának jóvá-hagyásával meg-erősítetett, igen kedvellette.

Ki-nyittatnak tehát a' régi rekeszek. Ki-is-kerestetnek a' Sárga, Fehér, Piros, és Aranyos Laplikák. Eggyet a' fenéken ollyast találtak, mellyet, Atilának Kardgyával, a' Szüznek kis-korában, Árpádné ajándékozott. Ez, a' többiek között, nem csak leg-szebb; hanem leg-drágább-is vala.

Ezen emlékezetre méltó Laplikát által-öltvén az Erekyének arra készítettett fülén; rajta egy rózsát kötöttek. Az-után: még azon est-ve (a' Dajkának nagy nevetése közöt: hogy a' Tök-is estve virágzana) a' vig Kis-afzszonynak mellyére-tűzték. Ha igazat akarunk mondani: ezen szép arany Erekye a' gyönyörűséges Etelkát még gyönyörűségesebbnek képzelte:

A'-mi több: Etelkának örömmel ugrándozó Szívét úgy-annyira fel-ébredztette: hogy a' következendő éjtfzaka (de köztünk maradjon a' szó) azon Erekyével hált.

HARMADIK SZAKASZ.

- I. Árpádnak Úttya.
- II. Etelka és Világos.
- III. Ufzubü Árpádnál.
- IV. Etele Budán.

- V. A' Nyulak' Szigete.
- VI. Árpádnak Titkossa.
- VII. Világos Rókánál.

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK ÚTTYA.

Wilágos-vártól el-búcsúzván Árpád, midőn Aradról a' Csanádi térekre ért; azon nyavalája; melly Wilágoson kezdődött, nem csak nem enyhülni; hanem nagyobb erőt venni láttatott. Úgy el-érte testét a' sok Péntek, hogy több Szombattyait nem remélhetné. Orvossának tanácscsásból meg-akara-maradni Csanádon. De Za-
lán-

lánfinak javallásából, ki ekkor hív követője va-
la Árpádnak, nagy örömmel Zegedre jöttek (38),
a'-hová Árpádnak gondolatai régen czéllottak.

Ze-

(38) Hogy Atilának leg-főbbik királyi Ud-
varát, és Házát nem MOLDOVABAN, a'-mint TIMON
vélekedik; sem JÁSZ BERÉNYBEN, a'-mint O-
TROKÓCSI álmodozik; hanem SZEGED - városá-
ban keressük, kényszerített bennünket PRISKUS Rétor,
ki éppen ezen Atilának idejében élt; és hozzája ú-
tazott. Hallyuk: miként írja le - le utazását Konstan-
tináptól Szeged ig.

I. SZARDIKÁBA jöttünk, melly tizen három-
napi járó-föld Konstantináptól, teher nélkül járó ember-
nek. Ezen SZARDIKA, mostanában SZOFIA, Bol-
gár - ország szélén fekszik Konstantinápol felé.

II. Innént NAJSZSZARA értünk. NAJSZSZA,
mostanában NISZSZA, SZERVIÁBAN vagyon,
Mura-vize mellett (Morava).

III. El-telven az Éjtszaka, Niszfának högyeitől a'
Duna felé tartván útunkat; sok bajló kerületeken, sok
csavargás után, egy csekély Faluba érkezünk. Itt ezen
gondolattal lévén: HOGY NAP NYÚGOTT FELÉ
TARTUNK; bdt: mibent a' Nap fel-kele, Arczulatunkra
ese. Tebát (a' Helynek fekvését nem esmérven) fel-kid-
zánk: mintha a' Nap, melly az ellen-részben látt/zatott,
ellenkező járást-is tenne; és, a' rendnek szokásán kívül,
valami irtóztató dolgokkal fenyegetne. De, a' Helynek e-
gyetlensége miatt, az út, a'-tdjon, Nap-keletre térült.
Jól észre kell itt venni Priskusnak azon szavait: azon
gondolattal lévén: hogy nap-nyugott felé tartunk. Ezek-

ből

Zeged-várossát, és annak gyönyörködtető Térjét vagy csak azért-is fzerethette Árpád, mert eme' híres Városban vala helyheztetve
 A ti-

ből világossán ki-tettszik: hogy Konstantinápolból mindég (avagy leg-alább többnyire) Nap-nyúgott felé kellett tartaniok a' Követeknek: hogy Atilának királyi Házához jussanak. Nem mehettek tehát MOLDOVA felé, TIMONNAK vélekedése fzerént: mert ez Nifzfától, Éjzszakon alól, inkább Nap-keletre fekszik, De tarhattanak bezzeg SZEGED felé: mert ez Nifzfától, Éjzszakon alól, Nap.nyugotra esik. Az-után: ki-tettszik még az-is: hogy a' Görög Követek, mind-eddig, a' Mura-vizén által-nem-mentenek.

IV. *Által-költözvén a' Dunán, tizen öt Stadiumot (közel két mértt-földet) menvén a' Scitbákkal; egy me-zőn maradni kényszerítettünk. Inzent azon tájra czélloztunk, melly Éjzszak felé csik. Mivel tehát: a' Dunán-is által menvén, Mura-vizén által-nem-mentenek, világossán ki-tettszik: hogy a' Dunán a'-tájjon költöztenek-által, holott mostanában ÚJ-PALÁNKA fekszik; és így bizonyossan a' Banátba jötenek. És mivel, által-költözvén a' Dunán, két mértt földet mentenek, és Éjzszak felé tartottanak; Új-Palánkától Temes-vár felé kellett tartaniok: mert ezen táj fekszik Éjzszak felé.*

V. *Az-után: nem igen hozszú utat menvén, más felé vettük útunkat a' Scitbákkal. Tehát Új-Palánkától Temesvár felé menvén, nem igen hozszú utat mentenek Éjzszak felé, hanem nem sokára más felé vették*

Atilának, az ő leg-dicsőségesebb Ősének, Fő-Királyi Udvara; és, az akkori időre nézve, a' többi Épületei között, leg-fényesebb Palotája.

De

ték úttyokat. Vallyon merre? Nem lehetett semmi-képpen más felé, hanem Nap-nyugott felé. Mert maga Priskus mondá ez-előtt: hogy mindenkor Nap-nyugot vala fő tárgygyok. Mi esik pedig Nap-nyugot felé? azt tudgyuk: hogy BECSKEREK, és a' Tifza, melyet Priskus TIFIZÁSNAK nevez. Tehát Új-Palánkának tájját el-hagyván a' Görög Követek, Becskereknek, és a' Tifzának tartottanak.

VI. Innént könnyű, és egyenlő úton, a' ki terjedt Téréségen, utaztunk. És több folyókba (mellyeknek némellyikén Hajók-is járhatnak) ütköztünk. Ezek közül a' Duna után, ezzek a' Föbök: DRÉKON, TIGÁS, TIFIZÁS, Ezen szavakból ki-tettség: hogy az első víz, mellyen által-mentenek, DRÉKON volt; Második TIGÁS; Harmadik TIFIZÁS, avagya' TISZA. Hogy pedig a' Tifzán is által mentenek, Priskuson kívül, Jornandes-is bizonyította, ki ezen időktől nem igen távúl élt, meg-halván 552-ben.

VII. A' Nagyobb vizeket, a'-minő a' Tifza, Csónakokon baladtuk által, mellyek csak egy fából vannak vésvé; és velek minden-nap élnek, kik e' folyó mellett laknak. Ezen Csónakokat jól ismerik a' Tifza mellékiek. Vizi Paripáknak-is nevezik, mivel gyakorta hányják, 's le-is-vetik az embert. A' többi folyókat, (a'-minő volt Drékon, és Tigás, melly kis vizek hol folynak Becskerek tájján, tudhattyák az oda valók; noha a' Nevek meg-másoltattanak) Tekenő-formájúkkal úszkálták-dltal, mellyeket a' Szomszédok hoztanak, és magok-

De a' Várat Zegeden, Atila után, Zalán építtette, eme' Árpád'-ideje-beli Zaláfinak atya. Oka a' Vár' fel-építésének nem egyéb vala; hanem

magokkal bordonának Szekérekén, hogy a' Víz-öntötte helyeken basznokat vebessenek.

VIII. Által költözvén a' Tiszán, pihenés vala. Hatod-napra monádk a' Scithák: hogy egy Faluba mivad- gyunk. Nem sokára az-után, népmelly kis Patakszatokon által-mentünk, és EGY NAGY HELYSEGRE értünk. Itt volt Atilának bázis; melly a' többit, akár hol legyenek, fel-múllyá. — No már most keressük a' Tisza mellett ama' NAGY HELYSEGET. Azt pedig nem másutt; hanem a' Tisza' partján kellek keresnünk, mivel THURÓCZI János (ki Mátyás- király' idejében élvén, nem újjából szopta; hanem, a' mint maga: mondgya, a' régi Krónikákból ízedegette) egyszer- is mind azt bizonyosnak tartya e' szavaival: hogy Atila maga' Táborát a' Tiszának partjára helybeztette, és innett kezét a' Népek' el-rablásokra terjesztette. Van é pedig a' Tisza' menttében, annak ianentső partján, nagyobb Helység Szegednél? mellyre, által költözvén a' Tiszán, Priskusnak szava szerént: nem sokára ez- után juthattanak volna a' Követek? Én erre azt felelem: hogy nincsen. De nem- is vólt: fő képpen, ha igaz az: a' mit Szegeden, a' régi hagyományokból, beszéllenek mindenek. Itt még a' Gyermekek- is tudgyák, kik Öseiktől hallották: hogy régenten Tisza- szeged olly szélessen, és hosszsan el-terjedett: hogy GYÓT, TÁPÉT, DOROSMAT egészlen MATY- bidig magába foglalta. E' pedig olly közönséges hagyomány a' Szegedieknél: hogy azt se csudálhatták

hanem GLÁDNAK, a' Temesi Megyben uralkodó tüzes Embernek hasznos meg-gátoltatása. Mert Ez, gyákorlott ki-ütésével, igen nagy alkal-

mat-

ök soha, hogy, Szolimánnak ideiben, negyven-ezer halászok vóltanak eme' nagy Városban. De hallyuk tovább Priskus' szavait.

IX. A' Királyi Ház mellett vólt **ONEGESINEK** Házza (Ezen Onegesit **OTROKÓCZI** nem tudom, mi esigázással, Enekesinek hívja) Az-is Fa-folyosókból áll, de nem úgy, mint Atilaé, Tornyokkal ékes, és ki tett sző. Elég tova a' Háznak kerteletétől egy **FERDŐ** vala, mellyet Onegesit (ki, Atila után, leg többet ért a' Scithák között, méltóságára, és vagyondára nézve) kövekből építettet, mellyeket Pannoniából hoztának. Mert: Ezeknél, kik Scithiának e' részét lakják, se **KÖ**, se **FA**; hanem másunnant bordsott Épületekre valókkal élnek. Ime! Ezen valóságot: hogy se **KÖVÖK**, se **FAJOK**, tudgyák-is, érzik-is a' **SZEGEDIEK**. De, ha Jászberényben lett volna, Atilának királyi Házza (a' mint **ÓTROKÓCZI** valamint itt, úgy másutt-is álmódozik) minek kellett a' **KÖ**, és **FA** után Pannoniába fáradozni? Nem vólt-é ott Onegesinek orra előtt mind Mátra' högye, mind Mátra erdeje? De bezzeg, ha **SZEGEDEN**, ama' régi **NAGY HELYSEGEN** vólt ama' Hires Ház, azon említett Ferdő; nincs körül-belől se **KÖ**, se **FA**; hanem, ha Pannoniából hozták. Nincs-is ezen Pannoniánál alkalmasabb Ország, a'-honnán, a' nagy Hajóknak szüke miatt, mind-ezek Szegedre hozattattanak volna szeke-
reken, mellyekkel a' Scithák bővelkedtenek. Tehát
Ati-

matlanságokra vala a' Zege dieknek. Kinek hírtelen Ár-vizet hogy meg-gátolhatná Zalán, elterjedett roppant Várossát, nagy HALMOKAT

N 2

vet-

Atilának leg főbbik Királyi Háza Szeged várossában vala inkább, mint Jász-bérényben. — Ezt bizonyítja az-is: hogy máiglan azon Térséget, melly Bánáiban a' Marosnak a' Tiszába szakadta tájján fekszik, KIRÁLYI TERNEK mondják a' Magyarok. A' Ráczok KRALICZANAK nevezik. Itt valaha Atilának lovai; és más Barmai jó izüen megelhettenek. — Ezt bizonyította még az-is, hogy Szeged várossának czimere között a' SAS-KESELO is található; melly éppenséggel Atilának czimere vala, a' mint a' következőkből jobban ki-lóg-tettfzeni.

X. Melly Pompával ment pedig végbe Atilának Szegedre való akkori bé-menetele; le-írja PRISKUS, ki akkor jelen-volt, és Atilát bé-kesérte. Ime! ennek szavai: Midőn meg-halották ama' NAGY HELY-SEGÜEK: hogy Atila Haza közelgetne; eleibe mentenek a' Szüzek. Ezek tehát (vékony, fehér, és hosszúan előre terjedett Gyócsok alatt) Atila előtt rendben mentenek. Mindenik vég gyócs alatt (mellyek számosan-is voltanak, 's-mind-a'-két felől az A'fzfonyoktól jól fe-is tartattanak) har vagy hét Szüzek, midőn mentenek, Scithiai Énekeket éneklettenek. Már közel valánk Onegesinek Házához (mert mellette kellett el-mennünk, midőn a' Királyi Ház felé ballagtunk) midőn Onegesinek Felesége, sok szolgáloktól késértetvén, ki jött a' Kerítés kö-zül, és Etelt-italt hozott. Ez a' Scitháknál nagy jele

a'

nő Kezekből vettek ezen védelmező Eszközt. Légy olly Emberem: kinek, mind bátorságos szívében, mind szíves védelmezésében, utolsó szem-pillantatomkor-is, bízhattam.

A' Szűznek utolsó szavaira el - halaványodott Etele. Nem tudta, mi felelettel éllyen. Minő szavakkal kellefsék meg-köszönni, a' szíves Ajándékot.

Etelének színe' meg-változását látván Etelka, leg-is-leg-elsőben maga-magát meg-győzte. Azután: mi baja lenne Etelének? Hol fájna? nagy elevenséggel ugyan; de nagyobb félelemmel meg-is-kérdezte.

Nem felelhetett egyeneffen Etele. Inkább. meg-meg-inkább lankadtanak szaggatódott tagjai.
Vég-

Szent ISTVÁN Királyunkra Garam' vizinél kötöttek fel a' Kardot: midőn KUPA ellen leg-elsőben hadakozott. GEJZA Királyunkról azt írja *Frisingai OTTO*: hogy, midőn Első FRIDRIK Császár ellen Auszriába csapott; Lajta' vizinél (melly Auszriát Magyar országtól akkoron el-választya vala), egy Fa Templomba ment; és ott a' Püspököktől Vitéznek szenteltetett. Mert ez-előtt, Gyermek lévén, vele e' Szer-tartást el-nem-végezhették. Ilyeket olvasunk Második LAJOS Királyunkról-is. Meg-vagyon ezen Szer-tartásnak valamely nyoma a' mostani időkben-is. Mert: midőn Királyaink ennek-előtte meg-koronáztatának; némely Vitézeket szenteltenek. Ezeket így nevez-

Végtére: Fejét nagy tisztefésséggel meg-hajtván; szabadságot kére az el-menetelre.

De pediglen Etelka, maga' Ágyát ajállván a' nyugódalomra, midőn meg-értette volna: hogy azon változásának oka nem egyebb lenne; hanem az el-múltt éjtszakai álmatlansága: mint-egy meg-neheztelvén, bizadalmatlansága miatt; e' szavait mondotta:

Miért meg-nem-jelenttetted, Drága Jövevény! -eme' Bajodat hamarèbb? Talán meg-győzhettem volna azon eleven Gyönyörűségeimet, mellyek, jelen-léttednek kívánatosfága miatt, Szívembe gyülekeztenek. Ennyi ideig, nem-is tartóztattalak volna magamnál. De most veszedelmes-is lehet a' Haza-menetel. Dülly-le

M 2

ama'

nevezték a' daák nyelvhez igen jneki-szoktatott Magyaraink: EQVITES AURATI. Végtére: Hufzárkatonáink ama' Vitéz nevet magoknak méltán tulajdonítván; ama' leg-régibb VITÉZ-KÖTÉSNEK örök emlékezetére, annak jelét Kalpagjokon hordozták MARIA'-THEREZIÁNAK, híres Magyar Királynénknak, és Kegyes Anyánknak idejéig. Ezen Afzszonyunk előtt le-tévén Hufzárjaink a' régi gyönyörű Kalpagot, Csákóra f zorúltanak. De ez en-is a' VITÉZ-KÖTÉSNEK régi méltóságos jelét, csak-ugyan meg-tarthatták: mivel annak Czafrangját még most-is Csákos Süvegeken nagy örömmel viselik. OTTO Frising, THUROCZ. STILTINGUS. Reum Chinarum SCRIPTORES.

ama' katonás ágyamra oda-ni! és pihend-ki magadat. Én addig kis kertembe le-sétálgatok. Oda váriak, ha ki-nyugszod magadat.

Ezek után: ki-jöve Etelka az Ofztályból Meg-parancsolta a' Szoba-leányoknak: hogy hozzá, ő' híre nélkül, senkit se erefszzenek. Magok-is szorgalmas csenddel legyenek. Ha azon Nemes Leventának valami kellene; tüstént meg-izennék a' Kertbe. Annak penig, ne csak szavára; vagy intésére szorgalmatossan; hanem Szeme'-járattýára-is figyelmetessen vígyáznának.

Etelkának mind ezen Gondoskodásait alattomban meg-hallván, mind igaz, és szánakodó szívet világossan tapasztalván Etele; úgy tett-szett: mint-ba, ezen beteges állapottyában, olly Orvosságra találhatott volna, melly minden változásait helyre-hozta volna. E' lehetett talán Oka: hogy, kis nyugtta után, egészlen magához tért, és az Ofztályban fel's-alá-járogatott. Ezt hallotta ugyan a' Dajka, hallották a' Szoba-leányok-is; de bé-menni nem mertenek, nem-is kívánkoztanak. Végtére: maga meg-nyitotta Etele az ajtót; és, bé-szóllítván Rimát, hozzája ezeket mondotta:

Valamint hirtelen el-nyomott az Almatlanság; olly hamar talpra-állított eme' kis pihenés. Édes Dajkám! De (a'-mi leg-inkább bátorságos útra igazíthattya kétséges gondolataidat), Te! Nékem édes CSÖPÖRKÉM! Vedd jó neven

e' csekély Ajándékomat (kezeibe adta ekkor a' zománczolt Poharat). Illytén nagy Afzszönyt (mellynek lenni vagy csak azért-is gondollak: mert, Árpádunknak Hites-társától, Etelkának Száraz-dajkájává, és Gyám-annyává rendeltetél) böcsösb Ajándék illetve. De ezt Adakozóságom' elejének lenni ítéllyed — Ne véld rosz végét Hozzad-való hajlandóságomnak — Tudgyák az Egek: minő tiszta Indulattal vagyok Etelkához. — Ne-is gondollyátok: hogy Személyemhez ne illyen. — Tudod talán: minő Nemzetből vettem Eredetemet — Ha meg-változtatott CSÖPÖRKE nevedről meg-emlékezel, eszedbe juttathatod Nemességemet. — Légy tehát olly szíveséggel hozzám: hogy töllem el-ne-idegenedgyen édes Alakod. — Neveld benne a' Természetéhez illő tiszta Szeretetet. — Meghálálom annak idejében.

Ama' nagy-okofságú Dajka (már ennek-előtte-is Etelének ki-tettfő Nemességéről mélyen gondolkodván) minek-utánna azt-is meg-értette: hogy tudna valamit Árpádnének Rendeléseiről: Sőt: ama' CSÖPÖRKE nevé-t-is (melly dollog, mind-ekkoráig, ki-mondhatatlan nagy Titokban maradt) önként emlegetné; már akkor éppen el-hitette magával: hogy Ő lenne ama' ki-választott Leventa, kit Magyar-ország-ba régtől-fogva várna. De semmit se kételkedett abban-is: hogy Etelkának Édes Anyja

ezen Etelének Édes Annyához küldötte legyen ama' nevezetes Levelét, mellyel ezen Ifiát Magyar országba hívta.

Mind ezeket egyszer is-mind így ki-tanúlván a' szorgalmatos Dajka; nem győzött az Istennek Gond-viselésén elegendő-képpen álmélnodni; de fő-képpen kedves Etelkájának, ama' különös NAGYRA rendeltetett Szűznek, közelgető Szerencsésén csudálkozni, Kérte mind-az-által Etelét: hogy e' titkossan el-rendelt dolgokat Etelkának semmi-féle-képpen meg-ne-jelentse mind addig, még Föl-földi Eredetének ki-nyilatkoztatására szabadságot nem venne édes Annyától. Addig-is magát az Istennek Gond-viselésére bízná. Etelkát, tellyes szívéből, állhatatosan szeretné. Maga' szíveségérül penig éppen ne kételkedne.

Eme' jó híreket hallván Etele, le-nem-írhatni, minő Öröm-özön borította-el szívét, Ezen víg állapotjának világos Jelei még akkor-is ki-tettizettnek: midőn, el-búcsúzván Rimától, a' Kert felé meg-indult. Csak alig nyithatta-meg ennek ajtaját; íme Etelkának tüstént szemeibe tűnhetett. El-hagyta nagy hirtelen a' Fő-papot, és szapora ugrálással Etelének eleibe szaladott.

Az Ifiúnak vidám tekinteteit ügyelvén a' Kis-afszony; és ebből Egészségének visszaterített egyenessen ki-hozván: szer felett igen

jó kedve támadott. Eszes léve a' fura kérdések' tételében. Sokat akara egyszeriben megtudni; de bé-érhette kevesebbel-is. Mert Etele, titkainak föl-födözésére, alkalmatosságot nem akarván adni; véletlen búcsúját vette a' Kérdezősködőtül. Ugyan-csak meg-is-indúlt Katonái felé.

Midőn nem sokára Etelka a' Fő-papnak-is Haza-vágyódását nagy'-szomorúan szemlélgetné; fő-képpen csak arra kérte az Öreget: hogy többször-is el-jöjjön látogatására. Penig ha szépen kérni merészlené: — Gyakrabban. — De magával (ezeket nyerssen ki-mondani nem mer-te; hanem csak a' fülibe súgta) Etelét-is el-hozza. Igen nehezen válhattanak-el egy-mástól. Az öszve-forrott Szívek, A' vizáltt tiszteltek' meg-adásai; sok-féle gondolatokkal terhelgették emé' reá-nem-szokott Lelkeket.

KILENCZEDIK RÉSZ.

E TEL K Á N A K I N T É Z E T E I.

Ezeknek el-távoztok után, fúrdaló, és terhes Gondolatok gyötrötték Etelkának szívét. Ama' Gerjedelmek, mellyek, Etelének Jelen-létében,

tében, szorongatva tartattanak; az-után tágas, és egyenes útra eresztetttenek, Ezek, a' korlátból ki-szökdőcsölvén. nem más-képpen uralkodtanak meg-illetődött szívéen, mint az emísz-tő Tüzek szoktanak: midőn, a' meg-értt Vete-ményekben pajkoskodván, úgy le-tesznek lábaik-ról mindeneket: hogy még ama' Vizeket-is, mellyek el-oltásokra hordattanak; élelmekre-is lenni láttszattatnának.

Már most: nem csak az előbbeni befzélge-tés; hanem az Erökje-is háborgatta kis szívét. Azt hánytá-vetette kezeiben. Már Kebelébe-tette; már ismét ki-emelte. Etele' Képének minden vonáskáin nagy szorgalmat meg-állá-podván; fő-képpen fejedelmi ruházattját csu-dálltta. Végtére ezeket mondotta:

Most tudom immár, kivel légyen dolgom. Édes Etelém! El-árulta Nemes Személyedet ezen Orcza; ezen gömböjű Száj; ezen ki-nyílt méltóságos két Szem. Ezeknek mestersé-ges vonásaik Téged' újjongatnak, ki magadat-nem tudom mi végre, el-kévánod-rejteni. Mert mi okra nézve (ha csak el-akarád titkolni méltó-ságos Személyedet) le-nem-tépted Kalpagodról a' Forgót? el-nem-vetted jobb kezedből a' Buzogánt? Mért nyilván ki-nem-adod magadat, ponig az előtt, a'-ki Téged' Isten-igazában szeret? vagy azt gondolád: hogy kevesebb hajlandósaggal léfzek hozzád, úgy-mint Ve-zér-

zérhez; kit még, úgy-mint Szolgát-is, bizonyosan meg-szerettek. Istenem! Mi jut mostanában eszembe! — Te vagy tehát azon Szolga, kit álmomban nékem szántak a' Meny-égiek? Istenem! légy vélem! — Te vagy tehát azon Ifjú? kinek Szövetségével nagyra mehetek; ha végtére a' hamar-hiszemben meg-nem-csalattatom. Mit higgyek immár, magam se tudom.

Ezek után: csupa álmétkodásban, és különös sők gondolatokban töltötte egy ideit. Midőn olztán a' lángoló gerjedelmek nagygyárból meg-szüntenek; és azokra, mellyek moztanában szükségesebbek, lassan-lassan visszaherttenek; mi tévő legyen az Erekyével, azon gondolkodott; pedig nem kevés fő-töréssel.

Az Ágy mellé akarja vala fel-akasztani; hogy, mind le-nyugtában; mind fel-ébrédttében az akadgyon leg-is-leg-elöl meg-nyitott szeméibe. De félt a' ki-s-be-járó vadász embereknek szarnyas szemektől. Sőt: ha ezt olly nyilván ki-függesztené; az enyves kezektől-is tartott. Mert: ha ezen Erekyéjét el-találnák-lopni; tudta: hogy nálánál meg-lopottabb személy nem találkozhatna széles e' világon.

Le-zárja-e' tehát Szekrenyébe? De, meg-nem-állhatta: hogy egy szem-pillantásig ne lássa. Az-után: mi gyönyörűségét tapasztalná abban: ha az, a'-mi szemre-való, a' szemek elöl el-zárattatna? Nem azért lennének két égő vi-

lágok a' Teremtmények' fejekben: hogy azok elől az illetén drága látományok el-rejtetnének. Tudta azt-is: hogy, sem az Ég, sem a' ragyogó Csillagok Szépeknek nem mondattathatnának; ha Ember-társaink nem teremtettek volna.

Ezen gondolatokat forgattya vala' eszében; midőn Rima bé-toppana hozzája. Igen csudálkozott a' Vén: hogy mostanában maga' maradhatna azon Kis-afszonya, ki ennek-előtte igen nagy szíamot tartott az örvendeztető vig társaságra. Gyanakodott ugyan a' Dajka Etelkának meg-illetődéséről (mert maga-is éppen így jára Scitiában, midőn édes Battájával leg-elől meg-ismerkedett); De, kedves Leányának az' illetén dolgokhoz nem szoktatott szívéről gondolkodván; reá nem merne eskünni bizonyos szerelmére.

Mind-az'-által: Rimának véletlen bé-jöttére, igen meg-döbbene a' gyanakodó Kis-afszony. Már most mindentől tartott. Fárafsztotta elméjét abban-is; meg-mutassa-é neki az Erekyét? a' vagy boldogabb időkre halafszíza? Mert noha ennek-előtte olly vélekedéssel lehetett édes Dajkájáról: hogy vele szívének minden titkait mindenkor bátran közölhetné: most még-is (soha illy állapotban nem lévén, mellybe az első szeretettől csavarttatott, avagy inkább nagy erőszakkal sodorttatott) várjon-é jót tőlle? avagy félyen

féllyen fenyítékjeitől? bizonyosan mind-éddig éppen nem tudhatta.

De még a' Dajka-is, az illetén környül-állásokban már régen meg-okosodván, furcsábs-ban bána vele, mint eunek-előtte szokott. Elzé-be juttatván pedig: hogy magát ezült Pohárral meg-ajándékozta Etele: könnyen el-hitethette magával: hogy őtet-is bizonyosan valamiben részeltetnie kellett. Ugyan-azért: mesterséges fortélyaival addig-addig firtatta szemérmes Alakját: még végtére, mind szájából, mind kebeléből ki-ugraszította az arany Erekyét.

Csudálkozott Rima ezen ritka, és böcsülendő munkán. Ezt maga' Poharával egybe-vetvén, mind-a'-kettőnek nagyon örvendezett. Ugy is tettszett: mintha Etele ama' külömb, és színte ellenkező-szabású ajándékjaival ki-találta volna a' két-féle szíveknek vágyódásait. Mert, mind-a'-kettő egy-aránt örvendezett: a' fiatal Eteleka ugyan azon Erekyének kellemetes újságán; a' vén Rima pedig maga' Poharának ritka óságán.

Az-után: mi tévők legyenek az ajándékokkal, azon tanácskoztanak. Azt mondotta magájéről az örvendező Dajka: hogy azt ollyatén helyre fogná helyheztetni, mellyről minden embernek szemeibe (ha mindgyárt nem sokat keresgéli-is) könnyen ütközhesse; és ki ki hamar észre-is-vehesse: minő szép Ifútól nyerte ezen

Mát-

Mátka-tályát (Lám néha a' Vén Afzszonynak-is pisz szenik). A' Szüz' Erekyéjéről pedig így vélekedett: hogy annak alkalmasob helye nem találkozhatna; mint, ha mellyére fel-akasztaná.

Meg-örülte ezen rendelésnek a' félénk szívű Etelka. Már ennek-előtte-is el-intézte magában: hogy mellyére függeszti; és, Etelének kedviért, egész nap-estig le-se-teszi. Hogy tehát az, a' mit maga-is cselekedni akara, a' Dajkának jóvá-hagyásával meg-erősítetett, igen kedvellette.

Ki-nyittatnak tehát a' régi rekeszek. Ki-is-kerestetnek a' Sárga, Fehér, Piros, és Aranyos Laplikák. Egýgyet a' fenéken olyast találtak, mellyet, Atilának Kardgyával, a' Szüznek kis-korában, Árpádné ajándékozott. Ez, a' többiek között, nem csak leg-szebb; hanem leg-drágább-is vala.

Ezen emlékezetre méltó Laplikát által-öltvén az Erekyének arra készítettett fülén; rajta egy rózsát kötöttek. Az-után: még azon estve (a' Dajkának nagy nevetése közöt: hogy a' Tök-is estve virágzana) a' víg Kis-afzszonynak mellyére fűzték. Ha igazat akarunk mondani: ezen szép arany Erekye a' gyönyörűséges Etelkát még gyönyörűségesebbnek képzelte:

A'-mi több: Etelkának örömmel ugrándozó Szívét úgy-annyira fel-ébresztette: hogy a' következendő éjtszaka (de köztünk maradjon a' szó) azon Erekyével hált.

HARMADIK SZAKASZ.

- I. Árpádnak Úttya.
- II. Etelka és Világos.
- III. Ufzubú Árpádnál.
- IV. Etele Budán.

- V. A' Nyulak' Szigete.
- VI. Árpádnak Titkossa.
- VII. Világos Rókánál.

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK ÚTTYA.

Wilágos-vártól el-búcsúzván Árpád, midőn Aradról a' Csanádi térekre ért; azon nyavalája; melly Wilágoson kezdődött, nem csak nem enyhülni; hanem nagyobb erőt venni láttatott. Úgy elérte testét a' sok Péntek, hogy több Szombattyait nem remélhetné. Orvossának tanácscsásból meg-akara-maradni Csanádon. De Za-
lán-

lánfiának javallásából, ki ekkor hív követője va-
la Árpádnak, nagy örömmel Zegedre jöttek (38),
a'-hová Árpádnak gondolatai régen czéllottak.

Ze-

(38) Hogy Atilának leg-főbbik királyi Ud-
varát, és Házát nem MOLDOVÁBAN, a'-mint TIMÓN
vélekedik; sem JÁSZ BERÉNYBEN, a'-mint O-
TROKÓCSI álmodozik; hanem SZEGED - városá-
ban keressük, kényszerített bennünket PRISKUS Rétor,
ki éppen ezen Atilának idejében élt; és hozzája ú-
tazott. Hállyuk: miként írja le - le utazását Konstan-
tinápoltól Szeged ig.

I. SZARDIKÁBA jöttünk, melly tizen három-
napj. járó-föld Konstantinápoltól, teher nélkül járó ember-
nek. Ezen SZARDIKA, mostanában SZOFIA, Bol-
gár - ország szélén fekszik Konstantinápol felé.

II. Innént NAJSZSZARA értünk. NAJSZSZA,
mostanában NISZSZA, SZERVIÁBAN vagyon,
Mura-vize mellett (Morava).

III. El-telven az Éjtszaka, Niszfának högyeitől a'
Duna felé tartván útunkat; sok hajló kerületéken, sok
csavargás után, egy csekély Faluba érkezünk. Itt ezen
gondolattal lévén: HOGY NAP NYÚGOTT FELÉ
TARTUNK; hát: mibent a' Nap fel-kele, Arczulatunkra
ese. Tebát (a' Helynek fekvését nem esmérven) fel-kid-
tánk: mintha a' Nap, melly az ellen-részen láttzatott,
ellenkező járdst-is tenne; és, a' rendnek szokásán kívül,
valami irtóztató dolgokkal fenyegetne. De, a' Helynek e-
gyetletlensége miatt, az út, a'-tdjon, Nap-keletre térült.
Jól észre kell itt venni Priskusnak azon szavait: azon
gondolattal lévén: hogy nap-nyugott felé tartunk. Ezek-
ből

Zeged-várossát, és annak gyönyörködtető Térjét vagy csak azért-is szerethette Árpád, mert eme' híres Városban vala helyheztetve
Ati-

ből világossan ki-tettség: hogy Konstantinápolból mindég (avagy leg-alább többnyire) Nap-nyúgott felé kellett tartaniok a' Követeknek: hogy Atilának királyi Házához jussanak. Nem mehettek tehát MOLDOVA felé, TIMONNAK vélekedése szerént: mert ez Nizsfátúl, Éjszakra alól, inkább Nap-keletre fekszik, De tarthattanak bezzeg SZEGED felé: mert ez Nizsfátúl, Éjszakra alól, Nap.nyugotra esik. Az-után: ki-tettség még az-is: hogy a' Görög Követek, mind-eddig, a' Mura-vizén által-nem-mentenek.

IV. *Által-költözvén a' Dunán, tizen öt Stadiumot (közel két mért-földet) menvén a' Scitbákkal; egy mezen maradni kényszerítettünk. Inzent azon tájra czéllottunk, melly Éjszakra felé csik. Mivel tehát: a' Dunán-is által menvén, Mura-vizén által-nem-mentenek, világossan ki-tettség: hogy a' Dunán a'-tájjon költöztenek-által, holott mostanában ÚJ-PALÁNKA fekszik; és így bizonyosan a' Banátba jöttek. És mivel, által-költözvén a' Dunán, két mért földet mentenek, és Éjszakra felé tartottanak; Új-Palánkától Temes-vár felé kellett tartaniok: mert ezen táj fekszik Éjszakra felé.*

V. *Az-után: nem igen hofszú utat menvén, más felé vettük útunkat a' Scitbákkal. Tehát Új-Palánkától Temesvár felé menvén, nem igen hofszú utat mentenek Éjszakra felé, hanem nem sokára más felé vették*

Atilának, az ő leg-dicsőségesebb Ősének, Fő-Királyi Udvara; és, az akkori időre nézve, a többi Épületei között, leg-fényesebb Palotája.

De

ték úttyokat. Vallyon merre? Nem lehetett semmiképpen más felé, hanem Nap-nyugott felé. Mert maga Priskus mondá ez-előtt: hogy mindenkor Nap-nyugot vala fő tárgygyok. Mi esik pedig Nap-nyugot felé? azt tudgyuk: hogy BECSKEREK, és a' Tifza, melyet Priskus TIFIZÁSNAK nevez. Tehát Új-Palánkának tájját el-hagyván a' Görög Követek, Becskerekek, és a' Tifzának tartottanak.

VI. Innént könnyű, és egyenlő úton, a' ki terjedett Téréségen, utaztunk. És több folyókba (mellyeknek némellyikén Hajók-is járhatnak) ütköztünk. Ezek közül a' Duna után, ezek a' Főbbek: DRÉKON, TIGÁS, TIFIZÁS, Ezen szavakból ki-tettfszik: hogy az első víz, mellyen által-mentenek, DRÉKON volt; Második TIGÁS; Harmadik TIFIZÁS, avagy a' TISZA. Hogy pedig a' Tifzán is által mentenek, Priskuson kívül, Jornandes-is bizonyította, ki ezen időktől nem igen távól élt, meg-halván 552-ben.

VII. A' Nagyobb vizeket, a'-minő a' Tifza, Csónakokon haladtuk által, mellyek csak egy fából vannak vésvé; és velek minden-nap élnek, kik e' folyó mellett laknak. Ezen Csónakokat jól isméri a' Tifza mellékiek. Vizi Paripáknak-is nevezik, mivel gyakorta hánnyák, 's le-is-vetik az embert. A' többi folyókat, (a'-minő volt Drékon, és Tigás, melly kis vizek hol folynak Becskerekek tájján, tudhattyák az oda valók; noha a' Nevek meg-másoltattanak) Tekenő-formajúkkal íszkdltük által, mellyeket a' Szomszédból hoztanak, és magok-

De a' Várat Zegeden, Atila után, Zalán építtette, eme' Árpád'-ideje-beli Zaláfinak atya. Oka a' Vár' fel-építésének nem egyebb vala; hanem

magokkal bordonának Szekereken, hogy a' Viz-öntötte helyeken basznokat vebessék.

VIII. Által költözvén a' Tifzán, pihenés vala. Hatod-napra monádk a' Scithák: hogy egy Faluba mtradjunk. Nem sokára az-után, népnelly kis Patakszatokon által-mentünk, és EGY NAGY HELYSÉGRE értünk. Itt volt Atilának báza; melly a' többit, akdr bol legyeknek, fel-múllya. — No már most keressük a' Tifza mellett ama' NAGY HELYSÉGET. Azt pedig nem másutt; hanem a' Tifza' partyán kellett keresnünk, mivel THÚRÓCZI János (ki Mátyás- király' idejében élvén, nem ujjából szopra; hanem, a' mint maga: mondgya, a' régi Krónikákból ízedegette) egyszer-is mind azt bizonyosnak tartya e' szavaival: hogy Atila maga' Táborát a' Tifzának partydra helybeztette, és innett kezzeit a' Népek' el-rablásokra terjesztette. Van é pedig a' Tifza' menttében, annak inentső partyán, nagyobb Helység Szegednél? mellyre, által költözvén a' Tifzán, Priskusnak szava szerént: nem sokára ez-után juthattanak volna a' Követek? En erre azt felelem: hogy nincsen. De nem-is volt: fő képpen, ha igaz az: a'-mit Szegeden, a' régi hagyományokból, beszéllenek mindenek. Itt még a' Gyermekek is tudgyák, kik Öseiktől hallották: hogy régenten Tifza-szeged olly szélessen, és hoszsan el-terjedett: hogy GYÓT, TÁPÉT, DOROSMAT egészen MATY-bidig magába foglalta. E' pedig olly közönséges hagyomány a' Szegedieknél: hogy azt se esudálhatták

hanem GLÁDNAK, a' Temesi Megyben uralkodó tüzes Embernek hafznos meg-gátoltatása. Mert Ez, gyakorlott ki-ütésével, igen nagy alkal-

mat-

ök soha, hogy, Szolimánnak ideiben, negyven-ezer halászok vóltanak eme' nagy Városban. De hallyuk tovább Priskus' szavait.

IX. A' Királyi Ház mellett vólt ONEGESINEK Háza (Ezen Onegesit OTROKÓCZI nem tudom, mi esigázással, Enekesinek hívja) Az-is Fa-folyosókból áll, de nem úgy, mint Arildé, Tornyokkal ékes, és ki-tettfő. Elég tova a' Háznak kerteletétől egy FERDÓ vala, mellyet Onegesi (ki, Atila után, leg többet ért a' Scithák között, méltóságára, és vagyonára nézve) kövökből építtetett, mellyeket Pannoniából hoztának. Mert: Ezek-nél, kik Scithiának e' részét lakják, se KÖ, se FA; hanem másunnant bordott Épültre valókkal élnek. Ime! Ezen valóságot: hogy se KÖVÖK, se FAJOK, tudgyák-is, érzik-is a' SZEGEDIEK. De, ha Jászberényben lett volna, Atilának királyi Háza (a' mint OTROKÓCZI valamint itt, úgy másutt-is álmódozik) minek kellett a' KÖ, és FA után Panoniába fáradozni? Nem vólt-é ott Onegesinek orra előtt mind Mátra' högye, mind Mátra erdeje? De bezeg, ha SZEGEDEN, ama' régi NAGY HELYSÉGEN vólt ama' Híres Ház, azon említett Ferdő; nincs körül-belől se KÖ, se FA; hanem, ha Pannoniából hozták. Nincs-is ezen Panoniánál alkalmasabb Ország, a'-honnán, a' nagy Hajóknak szüke miatt, mind-ezek Szegedre hozattatának volna szeke-
reken, mellyekkel a' Scithák bővelkedtenek. Tehát
Ati-

matlanságokra vala a' Zege dieknek. Kinek hirtelen Ár-vizét hogy meg-gátolhatná Zalán, elterjedett roppant Várossát, nagy HALMOKAT

N 2

vet-

Atilának leg főbbik Királyi Háza Szeged várossában vala inkább, mint Jász-bérényben. — Ezt bizonyítja az-is: hogy máiglan azon Térséget, melly Bánáiban a' Marosnak a' Tiszába szakadta táján fekszik, KIRÁLYI TERNÉK mondják a' Magyarok. A' Ráczok KRALICZANAK nevezik. Itt valaha Atilának lovai; és más Barmai jó izüen megelhettenek. — Ezt bizonyította még az-is, hogy Szeged várossának czimere között a' SAS-KESELO is található; melly éppenséggel Atilának czimere vala, a' mint a' következőkből jobban ki-íog-tettfszeni.

X. Melly Pompával ment pedig végbe Atilának Szegedre való akkori be-menetele; le-írja PRISKUS, ki akkor jelen-volt, és Atilát be-kesérte. Ime! ennek szavai: Midőn meg hatották ama' NAGY HELY-SEGÜEK: hogy Atila Haza közelgetne; eleibe mentenek a' Szüzek. Ezek tehát (vékony, fehér, és hosszúan előre terjedett Gyöcsök alatt) Atila előtt rendben mentenek. Mindenik vég gyöcs alatt (mellyek számassan-is voltanak, s-mind-a'-két felől az Atilafőnyoktól jól fel-is tartattanak) hat vagy hét Szüzek, midőn mentenek, Scithiai Énekeket éneklettenek. Már közel valánk Onegesinek Házához (mert mellette kellett el-mennünk, midőn a' Királyi Ház felé ballagtunk) midőn Onegesinek Felesége, sok szolgálóktól kísértetvén, ki jött a' Kerítés közül, és Etelt-italt hozott. Ez a' Scitháknál nagy jele

vetvén, körül-kerítette. Az-után: magának biztos lakásául, a' Tifza' menttében, erős Várat épített. De mind-addig meg-nem-szabadúlhatta-
nak

a' Tisztesség-meg-adásnak. Ezen Afzfony Atilát meg-üdvezlette; 's-ötet egyszer-is-mind kérte: hogy ezen Eledelből, mellyet szívének leg nagyobb hajlandóságával ajánlana, valamit venni méltóztatna. Tehát Atila, olly kedves Embere' Feleségének kedvezni kívánván, jó-háton-ülve, evet valamit. A' Scithák; kik vele jártanak, egy ezüst táblát tartottak feje fölött. Az-után az ajánlott kupából ivott-is. Végtére: királyi Házába ment.

XI. Ezen királyi Háza ki tettfezt a' többiek közül. Magossabb helyen is feküdt a' többinél. De mi, Atilának parancsolattyaából, Onegesinek Házába mentünk: mert vizfza-jött már akkor Atilának fiával. Itt vacsorára marasztalt bennünket Onegesinek felesége, több Rómaiakkal körülvétetve. Maga Onegesi nem vacsorált akkor Házánál; hanem tüstént Atilához ment: hogy azokat megvigye, a'-mellyekben jár vala. Az-után fiának szerencsétlenségét-is meg-jelentse; mivel az útban jobb keze ki-ficzamodott, 's-el-törött.

XII. Más napra kelvén az idő, Atilának Udvarába iparkodtam, ajándékot vivén Feleségének, kit KRÉKÁNAK hivtanak. Ettől három fia lett Atilának. A' leg-öregbik (ELLAK) az Akaczirusoknak és, kik a' Pontusi Scithiát lakták; más Nemzeteknek is Királyok vala. A' Kertelet között sok Épület vala. Rézf szerezént vésett, és alkatmatossan egybe-

nak a' Zegediek a' ki-ütő Gládnak nem barátságos szomszédságától; méglen (ennek-előtte közel tizen két elztendőekkel) Zalánnak kérésére

N 3

elle-

refztetett defzkákból; Réfz szerént ki-gyalúlt, és magosra emelt Ellen-ágasokból; mellyeknek közökbe vettettek azon kerek gerendák, mellyek gömbölyűre faragtattanak. A' kerek gerendák, a' föld színén kezdvén, szép renddel, és mértékkel fel-felé egymás után rakattanak. Ebben lakott Atilának felesége. Szabadságot nyervén a' Vitézektol, kik az ajtónál állottanak, hozzája bé-mentem, és ötöt lágy Szönyegen terülve tapasztaltam. Az egész Padlat illyetén Szönyegekkal vala bé földve. 'S-mi azokon jártunk is. Ötet a' Szolgák sokasága körül állotta. Ellemben a' Szolgálók a' Szönyegen ültének, 's-vásznokat külömb-féle színekkel himzettének a' Scithák ruháinak ékességekre, Minek-utánna meg-üdvezlettem Krékát, és néki az ajándékot-is bé-mutattam; tölle ki-jöttem.

XIII. Csak alig értünk lakásunkra, ime ott terem Orefztesnek atya, így szólván: Kettötöket lakodalomra hív Atila három óra tájra dél után. A' rendelt időt meg-várván, hozzája mentünk; velünk egygyütt a' Nap-nyúgoti Romaiaknak Követtyeik-is. Az Ebédő Palotának küszöbe mellett állunk vala Atila előtt. Itt a' Pohárnakok (ezen Tartománynak fzikása szerént) Kelyheket adtanak kezeinkbe: hogy, minek-előtte Afztalhoz üllünk, el köfzönnyük, és minden jókat kívánnyunk. Ezt meg-tévén, bé-mennék az ebédő Palotába, holott ülve kell vala ennünk.

ellene-eresztette Árpád, KADIKA, ZUARD, és BOJTA Hadnagygyait. Ezek, a' Temesi gyülevész nyáját-is (Glád-nevű Kolompossokkal-egygyütt)

a'

nünk. El-is-valának immár készítve a' Székek a' Patotának két ellen-falai mellett. Az Afztal-főnél ült Atila' egy Ágy-széken (Kanapén). Által-ellenében vala Atilának más Ágy-széke, és mindgyárt mellett azon lépcsők, mellyek háló szobájába vezettének, melly fehér Gyócsokkal, és külömbféle Szönyegekkel vala fel-ékesítve. Hasonló is volt azon háló szobákhoz, mellyeket a' Romaiak és Görögök a' házasulandóknak készíteni szoktanak.

XIV. A' Vendégeknek Elejét Atilának jobbjára helyeztették. A' többit annak ballyára. Míbalra ültünk BERKESSEL, ki a' Scitháknál nagy tekintetű Ember vala. Berkes pedig nálunk-is föllyebb ült. Onegesi mindgyárt Atila' Ágy-székének mellett ült jobbra egy Kar-széken. Onegesinek pedig által-ellenében, Atilának két fiai (DENGISIK, és CSABA) Mert a' leg öregbik (ELLAK) ugyan azon egy Ágy-széken ül vala Atilával, de nem éppen közel; hanem távúlaslag. Ennek szemei, és Attyának jelen-léte miatt, szemérmessen a' földre valának eresztve. Rendre le-ülvén mindnyájan; Atilának Pohárnokja be-jöve, és a' Kupát Atilának adá. Ez azt kezébe vévén, az elsőre köszönte. Az, a' kire köszönte, fel-állott; 's-nem-is volt szabad mind-addig le-ülnie, még Atila, vagy megkóstolván, vagy meg-íván az italt, vízfza-nem adta a' Pohárnoknak. De Atila ülve fogadta-el a' köszöneteket. Ki ki, ha kelyhét meg-itta, magát

Atila

a' lukra hajtották; és: nem sokára, az egész Megyből eb rúdon ki-vetették. De ezen élhetlen Gládnak a' Temesi várnak Megyéből ki-

N 4

fza-

Atila' felé meg-hajtotta. A' Vendégeknek mind egygyikére egy szolga vala rendelve. Ezek egy-más után, Atila Pohárnakjának el-mentte után, ki-jöttek. A' második Vendég-is le-ülvén, és a' többeket-is e' reá-köszönettel meg böcsülvén Atila, a' Trákusoknak szokások szerént, bennünket a' Versent ivásra ösztönözött. Minek-utánna az el-köszönéseknek vége lett; a' Pohárnakok el mentenek.

XV. A' többi Afztalok Atilának Afztala mellé téttenek. Mind egygyik Afztalhoz hárman, négyen, vagy többen-is ülhettenek. Mind-egygyike, által nem hágván a' székek' rendgyét, azt szúrhatta-ki késével a' tálbúl, a'-mi néki tettített. Leg-első volt Atilának Szolgája, ki, közepen menvén, Atila' eleibe tette a' Tál-húst. Utánna azok, kik a' többi Vendégeknek szolgáltanak, Kenyeret, és Etelt hoztanak. A' Scithák' Eleinek, az-után Nékiünk-is, minden féleből rakva adattanak előnkbe, ezüst tálakban. Maga Atila négy-szegletű fa-tányéron evett, és nem egyebet húsnál. Annak mindenben nagy mértékletességét tapasztaltuk. A' Vendégeknek arany, és ezüst poharakat adott. Maga fa kupából ivott. Néki ruhája-is igen takarékos. Semmi se volt rajta, a'-mi ötet mástúl meg-külömböztetné; csak az, hogy igen tisztán járt, de nem czifrán. Az ő kardgya se volt valami czifraságú, se Sarujának szíjjai, se lova' zablája, mint a' többi Scitháké, arannyal, drága kövekkel, és gyönyökkel fel-ékesítve.

szálasztásával, és ott a' Magyaroknak le-telepedésekkel, csak eben gubát cserélt; Sőt: lóról szamárra szállott a' szerencsétlen Zalán,

Mert:

XVI. Midőn az első fogást el-költöttük; fel-keltünk. Senki közülünk hamarabb le-se-ült, hanem, ha poharát, az előbbeni renddel, Atilára köszönvén, meg itta. Néki ezen tisztességet meg-adván, le-ültünk. Az-után: új eledeleket hoztanak minden asztalokra, mellyeket midőn ismét meg-ettük, úgy, mint ez-előtt, fel-keltünk; és, ismét iván, le-ültünk.

XVII. Bé-estveledvén, minek-utánna az ételek el-hordattanak, két Scithiai Magyarok Atila' eleibe jöttek, és magoktól csináltt verseket (mellyekben Atilának győzedelmei, és hadi erkötcei foglaltattának) el-éneklették. Reájok függesztették szemeiket a' Vendégek. Mások a' Versekben gyönyörködtenek. Némellynek szívet-adott a' Hadak' emlékezete. Némellyeknek szemeikből könyvek csordúltanak-ki: hogy el-élvén idejeket, a' csatában magok nem foroghatnának. A' Versek, és Énekek után, egy Scitha (nem tőm ki féle, de meg-tébolyodott) csudálatos, és nem-is értelmes szavakat dalolván, és mellette locsogván, mind-nyájokat meg-nevettette. — — De Atila szünetlen egy színben, minden változás nélkül, áll-hatatossan meg-maradott. Nem is tapasztaltatott, hogy olyast, vagy cselekedett, vagy szólott volna, a' mit tréfára, vagy vigasságra, lehetett volna magyarázni. Csak éppen: hogy, midőn leg-kisebb fia Irnacs (kit Csabának-is neveztenek) bé jöve, és hozzája közel-

hosszan el-terjedett; csak Zeged, és Tétel köz-
zé szorongatták. Sőt: nem sokára, ezen Bir-
tokából-is; elsőben ugyan Zegedről, az-után
Tételről is ki-hajtották; és éppen a' füstös Bol-
gárokig kergették.

Idő járttával, meg alázván magát Zalánnak
fia; vizsgálta-nyerte (úgy-mint Igazgató) tér föld-
gyének eme' meg-határozott részét: melly Ze-
ged, és Tétel között a' Tisza', és Duna' vizei-
vel Bajától Eszékig bé-kerteltetett. Ugyan csak
örült-is a' veszett fejszének ezen nyelét meg-lel-
vén.

Zeged' várában meg-pihenvén Árpád, egy
ideig egészségéről gondolkodott. Ez elsőben
igen változó, és szinte utólyá felé lévén; el-
annyira meg-vesztegette jó kedvét: hogy, noha
Zalánfi, (a' Zegediekkel egygyütt) mindenek
ki-gondolt, mellyeket vizsgálására lenni itél-
hetett; még se találhatott hirteleniben olyas
szerekre, mellyekkel egészen fel-épülhetett
vólna.

Végtére: midőn mind az időnek nem mős-
toha kedvezésével, mind az Orvosnak szorgal-
matos forgolódásával arra vitetődött a' dolog,
hogy immár nem csak ki-járhatna; hanem (a'
mint közönségessen mondani szokta,) versett-is
futhatna Zalánfival: Ez ötet beteges állapottyá-
hoz illő egy mulatságra kifizette. Úgy gon-
golkozott az ilyen környül-állásokra figyelmező

Or.

Orvos : hogy a' fúlladásra hajlandó Test-épület korábban helyre-hozattatna, ha gyengye-járásokkal gyakorolná lankadt tagjait; és, ha lehetne, erővel-is vígadna.

A' Tisza' vizének le-menttében (a'-mint az akkori Városnak vége szakadott), meg-áradván a' Folyó, partjai között meg-nem-tarthatta a' fel-hójjagzott vizeket; hanem, egy lapányos helyre (elég hosszsan, de nem olly szélessen), ki-is-öntötte. Ezen nevetlen Tónak sík fedeletét úgy el-lépték a' külömb-féle repdeső állatok: hogy sem a' víznek színét nem láthatnák a' szemes Nyilasok; sem, mellyik csoportra erefszék leg-is-leg-elsőben sebes veszfizeket, éppen nem tudhatnák.

Azon említett Tónak eme' részét foglalta el a' Fejedelem, maga' embereivel. A' másik részen (ezeknek által-ellenekben) Zalánfi állott a' Zegedi Ijjáfszokkal. A' parancsolat ellen viselék magokat Zalánfinak heves emberei; midön, nagy-hamarjában, meg-erefsztvén horgas húrjokat; úgy el-rémitették a' madarakat: hogy csoportosan fel-vennék magokat. Az-után: több felekezetekre oszolván, egyenessen a' Tiszának mennének. És végtére, azon-is túl, a' mezize el-terjedett mocsárokba szálnának.

A' Tónak közepén nem maradhatta egyéb egy nagy fehé Hattyúnál. Várta Zalánfi, hogy

reá löjjön a' Fejedelem. De ez (a' vélekedésben lévén: hogy immár meg-sebesítettett: ugyan azért, annak le-tettében, semmi mestersége ki-nem-tettzene), intett Zalánfinak: hogy hozzá fogjon, és szerencsét próbályon.

Zalánfi tehát: már régen kezeiben tartván fel-vontt idegét; nagyobb hevességgel, mint fizes tárgyalással neki-eresztette vészszéjét; de nem magát a' madarat; hanem annak csak felső tollait találhatta. Ettől meg-ijedvén a' Hattyú, tüstént szárnyakra kapott, és Árpádnak éppen elejébe repült.

Eme' véletlen történetnek igen meg-örülvén a' Fejedelem; hirtelen elő-vette arany idegét. Az-után; éppen nem sokáig késvén horgas húrjával, olly szerencsésen aránzotta a' madarat, hogy: mind mellyét meg-találhatta; mind, testét meg-fordítván, a' Tónak éppen a' kellő közepére le-is-ejtette.

Árpádnak szerencsés lövését szemre-vévén az ügyelő Nyilasok; mindnyájan olly nagyon örvendettének: hogy mindenütt Árpádnak nevét tele torokkal kiáltanak. Ugyan-azért: mivel magától a' Fejedelemtől lövetett-meg, nem akarták olly csekély dolognak ítélni: hogy ki-hozásának; szorgalmatosságát abban-tragyni láttszattatnának. De semmi Csónak, semmi Tűsaj, semmi Talpak jelen nem vóltanak. Maga Árpád, ember - szerető Fejedelem lévén, sem

akart fenkit bé-kényszeríteni: mivel nem ismérte a' vizeket.

Árpádnak több Szolgái között, egy ollyas találkozott: ki eme' szót: BALLAGOK, fel-vett régi szokásából, szinte mindétig a' szájában forgatta. Ugyan-azért: közönségessen nem másnak, hanem BALLAGINAK neveztetett az akkor-beli Magyaroktól. Ez akkor a' Fejedelem' eleibe kerülvén, Uram (úgy mond) ha parancsolod, bé-ballagok; de ki-is-ballagok ám ama' szép fehér Hattyúval.

Öreg vólt a' Legény, és immár igen erőtlén. Ezeken felől ollyan-is: kiben meg-akarta mutatni a' Halál: hogy, ha valakinek elvesztésére okot nem találhat-is a' testben; külső alkalmatosságokra édesgetve csalogattya az emberfiát: hogy éppen el-veszezsze. Mert: eme' szegény Szolga bé-ballagott ugyan a' vízbe; de soha többé ki nem ballagott. El-nyelte a' Tó, és magába vesztette az ifzap.

Igen sajnállotta ezen hív, és régi Szolgáját a' hál'-adó Fejedelem; de semmi-féle-képpen nem fejíthette. Magával hozta-ki tömött Scitiából. Egygyütt öregedtenek-öszve tágas Magyar országban.

Íme! kit az egész útban sem a' nagy folyóknak domborodott árjai; sem a' sós tengereknek fel-kényszerítetett habjai el-nem-nye hettenek: azt a' Zegedi Tónak, lapos vizei könnyen

el említhették (39). Csak igaz az, a'-mit régen emlegettenek a' Sciták: hogy, a'-ki egyszer szerencsétlen; az, az egyenessen-is el-törheti a'

(39) Atila' idejében nem találok **SZEGED**-*ud-rossának* más nevét; hanem, a'-mint **PRISKUS** írja: **NAGY HELYSÉG**. De (**STRABÓNAK** bizonyítása szerént) szokásban volt az a' Régieknél: hogy azon Helységek, mellyek, egy nevezetes folyó víznek a' másikba omlása mellett, avagy onnatt nem igen megszűn, építtetnek; a' földnek ott lévő Szegelete miatt, a' Magyarok **SZEGNEK**; **SZEGEDNEK** **SZEGELLETNEK**, a' külső Irók **SZEGEDUNUMNAK**, **SZINGIDUNUMNAK**, **SZEGESTIKANAK** mondják. És mivel az ilyen **SZEGEDEK** többen voltak; hogy a' Magyaroktól meg-külömböztessenek, egygyet **DUNA-SZEGEDNEK**; másikat **TI. SZA-SZEGEDNEK**; harmadikát **SAJÓ-SZEGEDNEK**; negyedikét **SZÁVA-SZEGEDNEK** nevezték. **DUNA-SZEGED** ott vagyon, holott Száva' vize a' Dunába szakad, Ezt a' Deák-írók **SZEGEDINUMNAK**, avagy-is **SZEGEDUNUMNAK** mind írták, mind pediglen mondották. A' Görögök **SZIGGIDUNUMNAK** írták; de, nyelvek szerént, Szingidunumnak mondották. A' *Jerusalemi utazás* nevű könyv is (melly könyv közel ezer-öt-száz esztendőök előtt íratott) hasonló képpen **SZINGIDUNUMNAK** nevezi. Már most e' Várost **ZEMLÉNNEK**, avagy **ZIMONNAK** hívjuk **PROKOPIUS** szerént, ki **SZIGGIDUNUMOT**; és **SZIRMIUMOT**, az-az: **SZEREMET** egy országban (úgy mint Panoniában) h^o yhezheti.

a' lábát. És: a'-kit egyszer űzőben vészene a' kár; az ha magát Süveges Mesterségre adná; e' világra talán fejetlen jönnének az emberek.
Mind

Noha PTOLOMÉUS, és egy más Könyv (melly a' Nap-keleti Birodalomnak ismeretéről íratott) ezen SZINGIDUNUMOT Mésiaba (az-az a' mostani Szerviának-is egygyik részébe) tefzi. És így SZINGIDUNUM azon Város lenne, mellyet ofztán a' Szervia-beliék: Szent András nevérol, SZENT-ANDRIÁNAK, az-után SZEMANDRIÁNAK, végtére SZEMENDRIÁNAK, a' Magyarok pedig SZENDRÖNEK mondták. Vannak olyan Írók-is, kik SZINGIDUNUMOT BELGRÁD helyébe tefzik. En, noha ezen írókat meg-rázhatnám; még-is abban hagyom: mert hózfzas' lenni nem kívánok. Elég az hozzá: hogy, akár ZIMON; akár SZEMENDRIA, akár BELGRÁD viseltye a' SZINGIDUNUM nevet, mind- a' három Város, olly hely-tájban fekszik, holott egy folyó-víz a' másikba szakad, és Szegelletett vét. ZIMON, és BELGRÁD mellett a' Száva' vize, Szemendria mellett a' Mura'-vize omlik a' Dunába, — TISZA-SZEGED ott fekszik: a'-hol Maros' vize a' Tifzába szakad. Ezt is SZEGEDUNUMNAK nevezí KLUVER azon Könyvében, mellyet a' mostani, és régi Földekről írt. De közönségesebben SZEGIDINUMnak írják a' Deákok. — SAJÓ-SZEGED Borsód-vármegyében vagyon. Ettől nem mészze Sajó' vize a' Tifzába szakad — SZÁVA SZEGED ott fekszik, holott Kolapis vize a' Szávába omlik. Ezt STRABO így nevezi SEGESTIKA. — Mivel tehát annyi SZEGEDEK

Mind az'-által : eme' Magyar Szolgának nevet el-nem nyelhetette még-is azon torkos Tónak telhetetlen ízapja, melly öfzve-fonnyadott testét el-temethette. Fen-forog még most-is örökös neve, ha nem másutt-is, leg-alább a' Zegedi Lakosoknál: kik, e' mái napiglan, azon Tót **BALLAGI-TÓNÁK** nevezik.

Ezek után: nagy kedve telhetett Árpád Fejedelemnek a' Halászatban-is. A' Maros-tóban, éppen kellő közepére a' főké Tifzának,

az

GEDEK vóltanak, hogy a' Deák-írók-is el-ne-botolyanak; benne valami külömbiséget tettek. **TISZA-SZEGEDET** közönségesebben **SZEGEDUNUMNAK** nevezték. Duna-SZEGEDET pedig **SZINGIDUNUMNAK**. **SZAVA SZEGEDET** mindenkor **SZEGESZTIKÁNAK**. **SAJO-SZEGEDRŐL** e' Deák-írók gondolom semmit se tudtanak, mivel arról semmit se fzóllanak. — — De eme' **TISZA-SZEGEDRŐL** azt mondgya **KLUVER**: hogy, régenten a' Jáfzsághoz (talán inkább a' Kunokhoz, mivel ez egy Nemzet vala) tartozott. Azt-is írja: hogy ama' régi Várat (tudni-illik: a' Várnak azon részét, melly a' Tifzára fordúlt) Szoliman Török Császár építtette (a' nagy inkább: Zalánnak régiebb el rongyolott Várat meg-igazíttatta) midőn, a' Mohácsi vezédelem után, Zegeder-is kezéhez vette. Mert: hogy a' Várnak ama' másik fele, melly a' Város felé nap-nyúgottra fordúlt; az-után vagasztódott az előbbeni részhez, könnyen ki-vehetik azok; kik az Épület' meflerségéhez

Az Öreg Hállókat terítettette Zalánfi. Csudálatos nagy számmal voltanak ezen időkben a' sok-féle Halak. A' pettyegetett hegyes orrú SÖREGEK; A' nagy szájú hal-héjjatlan HARCSEK; A' piros Szironnyájú kövér PONTYOK; A' fel-álltt orrú szálkátlan KECSEGEK fel-és-alá-úszkálnak a' zavaros vizekben. Úntig elég DÉVÉR, SÜLLÖ, BÚCZÓ, MÁRNA, CSUKA, MENY-HAL, SÜGÉR, CZOMPO, KÁRASZ, TOK,

hez tudnak. Ezt amannál sokkal fiatalabbnak láttuk az Épülésnek módgyából. Bizonyossan, ha a' várnak azon kapuja, melly Palánk felé fordúlt, egy-nehány esztendőök előtt le-nem-dült volna: mellynek fen-álttát még én szemeimmel láttam; kiki könnyen észre vehette volna: hogy annak felső része úgy építettett, mellyből minden felé a' nyilakat lehetett bátorságosan ki-aránzani. Vagy csak e' dolog-is meg-győzheti az embert, hogy a' Várat nem Szolimán Császár építette: mert ennek ideiben nem nyilakkal védelmezték immár a' várat, hanem Puskákkal, és ágyúkkal. Ugyan azon KLUVERNEK bizonyítása szerént: 1552-ben ismét kezükhez vették Szegedet a' Keresztények. De nem sokáig bírták. Végtére: 1686-dikban el-vertetvén Budáról a' Törökök, azt gondolák: hogy Szeged' várát se lehetne immár meg-tartani. Ekkor jutott osztán kezünkhez, és azt száz egy-nehány esztendeig békességgel bírjuk. Hogy a' Várat valaha a' Vörös Papok-is bírták; hallottam; de ebben még meg-nem-győződtem.

TOK, VIZA, CZIGÁNY-HAL. Szám nélkül a' GÁRDA-kefzegek; A' KERÉK-kefzegek, A' JÁSZ-kefzegek; A' TAMÁS-kefzegek; A' VERES-SZARNYU-kefzegek.

Maga a' Fejedelem-is el-álmélkodott, mi-
dön a' Tanyán, Egy-húzomra, többet kerített-
tenek-ki két-száznál az Öreg Halakból. Az A-
próléket pedig (mivel hasznát nem látták) ki-
se-szákolták. Egyszeriben két HALAT-is fog-
tanak (40). Ezeknek temérdeke el-bámította a-
zokat, a'-kik mind-ekkoráig illyetén csudákat
nem láthattanak. Húsz egész arasztnyi volt egy-
gyikének hossza, a' másikának tizen-nyolcz.

De még a' HALÁSZATNAK külömb-féle
nemében-is igen nagy kedve telhetett a' fel-épü-
léshez közelgető Fejedelemnek. A' Tisza kö-
zepében (a'-mint ez-előtt-is mondám) az ÖREG
HALLÓKAT szemlélgette. Látta a' PIRIT-
TYEKET ama' régi Porgánnál. A' háts Poron-
dok mellett a' KECZÉKET nézte. Itt a' GYÉR-
hállókat, ott a' TESZI-VEZIKET avagy a'
VILLIKEKET ügyelte. Fő-képpön ama' KE-
RÍTŐ-hállónak nagyságát (mellyel a' meg-ára-
dott Tifzának szélességét el-foglalák) leg-inkább
csu-

(40) A' Szegedi Halászok a' VIZÁT, és TO-
KOT nem másnak, hanem csak HALNAK nevezik.
Ezek közül meg érezvén valamelyiket, magok között
így szólának: vigyázzunk! HAL van a' Hálóban.

csudállotts. Az-után: nem csak a' MATY, és SZILL-Érnél; hanem a' többi EREKNÉL-is; és mezfze-ki-terjedett TÖNYAKNÁL igen vig szemekkel nézte a' nappali MÉTEKET; az éjtízakai MARÁZSÁKAT; és (midőn a' Hal ivik) a' SZIGONYOKÁT. Nagy kedve telhetett ama' VEISZSZEL meg-csált; a' TAPOGATÓVAL reá-ízedett; a' MASZLAGGAL meg-tántoritott; a' METELLYEL meg-veztogetett néma halakban. Ki-váltt nagy örömevel nézegette azon HORGASZÓ Suhanczárokat; a' PICZÉZŐ Nyúlankokat; a' PENDELEZŐ Fitty-firittyeket, az-után a' RÁCSÁZÓ Fiezkókat; és az VARSÁZÓ Sutyókat. A' KUTTYOGATÓ legéknéket.

Ezekben, és több e'-féle mulatságokban olly nagy kedve tele Árpádnak, hogy ezekkel nagyobbakról tellyes élete' napjaiban nem-is ál-módhatott volna. Midőn az-után egészsévé vissza-állittatott; meg-látogatta eme' híres Zeged-várossának gyönyörűen el-terjedett SIK MEZEIT. Kövér-göröntyös, és igen termékeny fekete SZÁNTÓ FOLDGYEIT. Nádas, és Fűzes ERDEIT: Két derék FOLYÓ VIZEIT. Emiatt *Madarászó*, amott *Székes*, avagy *Ingoványos* TAVAIT: Ide *Kaszálló*, amoda *Zombekos*, a'vagy *Izapos* RÉTTYEIT. Csorva, avagy *Sivány* HÖMOKJAIT. Meg-szállott TELEKEIT: Nyáj, avagy *Bárom* JARASAIT. Vegtére: *Báranypirosító*s, avagy *Sárga-gyopáros* PUSZTAIT;

Látta a' Nyaka-törődött kövér GÖBÖLYT. A' vegyesültt Szilaj GULYÁT. A' Szelid, és Tögyes CSORDÁT. A' Nyargalva-jázdzó, és még-is szapora MÉNEST, azoknak GÖBÖLYÖSSEIVEL, GULYASSAIVAL; CSORDASSAIVAL; CSIKÓSSAIVAL egygyütt. Meg-femlélte a' Juhok' TANYÁJÁT. Az Emek' KONDÁJÁT. A' KANOK' Nyájját. A' Malaczok' CSÜRHEJÉT, emezeknek JUHÁSSZSAIVAL; KONDÁSSZSAIVAL; CSÜRHÉSSZEIVEL; és más Szorgalmatos PÁSZTOR-EMBEREIVEL; BUJTARJAIVAL; BETYÁRJAIVAL egygyütt.

Úgy-annyira meg-is-tettfzett Árpádnak Zeged-várossa: hogy már akkor el-intézte magában fel-magasztaltatását, és különös kegyelmeinek reá árasztását. Hogy pedig ezen ki-váltt jó akarattyának elejét mindgyárt akkor észre-vehetnék a' Zegedi Lakosok, őket (mivel nagy része Bolgárokból állott) tüftént akkor maga érdemes BOLGÁRJAINAK nevezte; és a' Magyarokkal egy Törvény alá fogta (41).

B'

(41) Hát ha osztán eme' történetből származott ama' POLGÁR név? Ezen szó nem mást tészen; hanem Városi Jusba bé-tétegett Személyt. Kik ama' Német szóból: Burger Polgárt akarnak ki-faragni; ők lássák. De így bizonyára a' Csere Bogarból-is Sevegélt faraghatfz; mert valamint ama' két előbbeni szavakban meg-vannak ezen R, és G betök; úgy meg-vannak a' övetkezendő kettökben-is.

E' Zegedi Polgárjaitól el-búcsúzván Árpád, egyenessen a' ZEERI Pufztára iparkodott (42). Meg-akarta még egyszer éltében látni azon ör-

O 3

ven-

(42) Ezen ZEERI pufztát, mostanában közönségessen *Pufzta Szernek* nevezzük. Három mért-földnyire, és még egy darabnyira esik Zeged-várossától, nem meszfe a' Tisza' partjától. Ezen Pufztát, mellyben Árpád alatt a' Magyarok öfzve gyűtenek, és új Törvényeket szabtanak; azért nevezék ZEERNEK (avagy, a' mostani írásnak módgya szerent, közönségessebben: SZERNEK), mert az új SZERTARTÁSOK' ki-hirlelések eme' Pufztán történt. Mert: ezen említett SZERI Gyűlés előtt, közel nyolcz éfztendőig; csak öt alapos Törvényekkel éltenek Magyar Eleink, tudni-illik:

I szor: *Hogy Mindnyájan Álmosnak, és Véreből származandó Fejedelmeknek Testestől-Lelkestől igazán engedelmesskedgyenek mindétig.*

II-szor: *Hogy, ha ki mit, fegyver által, a' megvertt Ellenségtől nyerne; azt magának, és Utóinak örökösösen meg-is tartand.*

III szor: *Hogy az országló Fejedelemnek rendes Tandocsából soba az érdemes Vezérek, akár mi szin alatt, ki-ne-rekeztessenek.*

IV-szor: *Hogy a' Fejedelemnek méltóságos Személlye ellen feifzendülő Lázak, ingalon nélkül, minden perepáttyoftól el-vefszzenek.*

V-szor: *Hogy, ha a' szabott Törvényeket a' Fejedelem nyakassan meg-nem-tartand; azt Fejedelemnek a' Magyarok se tartandk.*

MÁ-

yendetes Téréséget, mellyben, a' Magyarokka öszve-gyűlvén (Zalánnak meg-hódolása után) új Törvényeket szabott az Ország' igazgatására.

Morgolódtanak ugyan a' Magyarok, midőn előbbeni öt Törvényeiknek meg-másolása' híret leg-is-leg-elsőben hallották. Mondották-is alattomban: hogy majd így, majd amúgy állának ellene. De Árpád (hogy maga' Birodalmát meg-erősítse; az-után: az Ország'nak meg-változott környül-állásai miatt bé-csúszott zene-

MÁTYÁS Király' idejében, ezen ZEERI Jószágot POSE nevű Uraság birta; és POSE de ZEER nevezettének. POSE *István* bele kerekedvén Hunyadi Lászlónak, (Mátyás-*király'* Test-vérének) el-vezetésébe; mind Zilágyi Mihálytól (Mátyás *király'* Anyjának Test-véréből), mind magától Mátyás-*király'* től igen gyűlöltetett. Ugyan-csak ezen okból (a'-mint vélem) el-akarák tölle csípni ezen Jószágát; és, más Jószágokkal egygyütt, ORSZÁG-Mihálynak (akkori Nándor-ispánynak), 's-annak fiának Lászlónak, az-után más *Sebestyen* és *Lörintz* ORSZÁGOKNAK adni. De ZEERI *Anna* (Nemes, és ugyan-azért nagy bátorságos szívű Magyar *Afzszony*) igazságtalanságnak lenni vélvén ezen Jószágból magának-is ki-fittyentését; minek utánna a' Királynak szándékát meg-orrolta; ő-maga (a' Férj-fiaknak el-ijedtekbén) 1472-dik esztendőben a' Csanádi Káptalanhoz ment. Itten a' Királyt a' törvénytelen oda-adástól; ORSZÁG-familiát pedig a' törvénytelenebb el-vevéstől szerencsésen el-

zenebonákat kurtább úton el-végezhesse) ezen új Törvényeknek ki-hírlelését szükségesnek lenni állította.

De egyszer-is-mind nehéz dolognak látván a' meg-másolást: hogy az Al-rendüeket hamarébb meg-nyerhesse; a' dolgot a' Fő embereknek magához való édesgetésével kezdette. Az Országok termékenyebb Földgyeit (43) közöttök fel-osztotta. Az elő-menendöket újra-ki-gondolt Tifztségebbe helyhezette. Magát a' ki-kapha-

O 3

tó

is tiltotta. Valaha PUSZTA-SZEREN Apát-úrság volt e' nevezet alatt: ABBATIA de ZEER-MONOSTRA. A' roppant Templomnak siralmas dülledékeit, és mellette a' nagy *Monasteriornak* talpát még most-is láthatni. Minő SZERZET helyhezette pedig magát eme' Térésre; BENEDIKTINUSOK-é? CISTERCITÁK é? (mert a' két SZERZETNEK szokott Apát-ura lenni) mind-eddig ki-nem tudódhattott. Ezen népes Apát-úrságnak csak puzta jelét Keresztyén hordozgattya most KENDE Ldfzlo Úr, Nagy Várad Kanonok; Magyar Úri Emberséges Ember; és nékem, midön Nagy Szombatban lakám. Jó-akaróm. Ha igazat mond ama' híres PÁZMÁNY Péter: ezen Apát-úrság 1315-dikben kezdett virágzani. ANON. Belae R. Nör. KAPRINAI.

(43) Magyar Uralkodó Eleinknél szokásba vett Tulajdonság vala az: hogy az érdemesebb Emberek között a' meg-hódolt Országoknak földgyeit fel-oszták, és öket azon ajándékbúl vett tartományoknak örökös

tó Elevenek előtt félelmessé tette. A' Katonáságot Ország szerént el-hintegtetvén, a' felzendülésnek ki-lobbanható tüzét, még szikrájában el-nyomta. Egy szóval: mesterséges, és régtől-fogva ki-dolgozott Fortélyaival úgy el-készítette előre a' Népet: hogy, az új Törvénynek ki-hírlelése' napja el-jövéen, mind egygyike csak vállát

örökös Urokká-is tegyék. Hogy következendő Királyainkról mostánában semmit se szóllyak, Árpádnak adakozdságát örök emlékezetben tarthatya az egész Magyarság. Ezen nagy lelkü Fejedelmünk I. KUN-KETELNEK, vitéz Hadnagygyának ajándékozta *Csdllo-közt*, hollott-is ennek fia *Tulma* az után *Komárom* várát fel-építtette. II. KUN EDÖNEK; és KUN-EDEMNEK hasonló-képpen Hadnagygyainak adta, *Tucota-viz* mellett, az erdők alatt el-terjedett földet. III. TURZOLNAK egy nevezetes Ezredesének birtokára bizta ugyan azon nevezetü högynek tájját, holott *Bodrog'* vize a' Tiszába szakad, holott is ő egy várat épített, mellyet *Himes udvarnak* nevezett. IV. BORSNAK, Kun-Bogár-hadnagy' fiának ajándékozta (noha még akkor csak Ezredes vala) azon tájját, holott *Borsod'* vára fel épült. V. SZABOLCS Hadnagynak, Előd-vezér' fiának, adta azon földet, a' hol *Szaboics*-várát építtette. VI. TÓSÓ Vezérnek ajándékozta *Sárvár'* tájjékat. VII. TUHUTUM-nak egész *Erdély országot*. VIII. Egy HUHÓT nevezetü Kun-katonának a' Tisza menttében *Drugma* révnél nagy földet. IX. BOGÁR-hadnagygyának egy Kun ember-

nek

vállát vonyogatná; a' rendelések ellen pedig áltani nem merne. Ezen új Törvények' jó, vagy rossz voltának próba-köve nem egyéb lehetett, a' következő boldog időknél. És csupán csak a' jó vég köthette kofzorúját szokatlan munkájauak.

nek ajándékozta *Tapolca*' vizétől egész *Sajo'* vizéig *Miskolcz* tájjékát, az-után *Diós-győr* várát-is, kinek fia **BORS** ezen várát maga' *Borsod*-várával egybe-foglalván, belőlök egy *Vár*'-megyét téve. **X. KUN-ÜSÁNAK**, egy *Hadnagygyának*, *Naragy* vize mellett a' földet adta, holott ennek fia *Örs*, a' viznek eredete tájján, *Örs*-várát építette. **XI. KUN-EDŐ**, és **KUN EDEM'** *Hadnagygyainak*, noha már ennek-előtte-is valamit adott, de olztán: nagyobb vitézségeket tapasztalván, a' **MÁTRA** melléki földet-is nekik a' ajándékozta. Holott ezeknek Unokájok **POTE** egy várát építettett, kinek *Nemzetségéből* eredett **ABA-Királyunk**, kit **SAMUNAK**-is neveztenek. **XII. HUBA** Vezérjét *Nyitrai Főispánynak* tévén, neki ajándékozta *Zsitva* mellett a' földet *Turzok* erdőig. **XIII. UND** vezérnek adta *Botna* tótul a' *Tifzáig*, és *Körtvelytótul* egész *Alpdrig*. **ETE**, ennek fia; *Csongrád* várát építette. **XIV. TOSÓ** vezérnek ismét adott valamit **VOJOS** vize mellett. **XV. KUN-BOJTA** *Hadnagy*nak **TORBUS** nevezetű földet a' *Tifza* mellett. **XVI. KUND** vezérnek *Budától Száz-balomig* és *Gyógyi*. **XVII. CSÖRSZ** *hadnagynak*, *Kund* vezér fiának, adta a' földet, a'hol ez egy várát épített, melly még

Béla

Itt hagyván a' Szeri-pusztát; Csongrádra iparkodott a' Fejedelem. Ezen tartományt már ennek-előtte Und' fiának ajándékozta, kit ETÉ-NEK hivtanak. Ki-is, hogy a' Tiszán túl levő Ellenségnek gyakor ki-ütése ellen ezen örökjét meg-tarthatná, a' körül-belől-lévő Oroszokat dologra hajtotta, és velek a' várat fel-

Béla királyunk' idejében is *Csör/sz várnak* neveztetett. XVIII. ÜDÜ Ezredesnek, Kun-Etü-hadnagy' fiának a' Duna mellett a' földet adta, holott ez egy várat épített melyet *Székesnek* nevezett. XIX. KUN-BOJ-TA Hadnagynak adta a' Sárosi földet, mely még Béla hirályunk' idejében BOJTA földgyének nevezte-tett. XX. Végtére ELÖD vezérjének ajándékozta a' Vértesi Erdőket. Ezen Jószágokat, melyeket Árpád Fejedelmünk illy bőven el-osztogatott, közönsé-gessen csak FÖLDEKNEK mondták Magyar Eleink. A' Földet pedig a' Régi magyarok így-is irták: FEÖD; avagy így-is FEWD. Hát? ha ezen FEWD szóból eredett ofztán a' FEWDUM, avagy FEU-DUM név? a'-mint egy Francia Író-is vélekedik? Én ezzel a' Magyar törvényt éppen nem akarom pen-getni; se első Magyar Fejedelmeinknek adakozóság-jokat-e? avagy, a' régi esküvés szerént, kötelesség-jeket vagy felfegetni, vagy rontani, vagy állítani. Vélekedgyen kiki e' dologról, a'-mint leg-jobban meg-foghattya. ANONYMUS *Belae Regis Notarius*. DIZ-ZIONARIO *Universale delle Arti, e delle Scienze*; di EFRAIMO CHAMBERS *della Societa Reale In Ve-nezia.*

fel-építtette; mellynek a' Tisza (mint-egy öle-
be foglalván) zavaros vizeivel fekete falait mo-
sogattya vala (44).

Midőn Csongrádról Budá felé meg-indult
a' Fejedelem, egy homokos térségen ki-szállott
kocsijából, és ide - tova sétálgatott. El-nem-
hagyta nyomát Etelkának kis kutyája TELEK;
melly,

(44) Ezen Puniai szó: GÁDIR, annyit tészen;
mint: *bé kerített*; avagy *meg-erősített* hely. Ezt mi
magyarok GÁDORNAK mondgyuk, az-után GÁ-
TORNAK-is. Tudni illik a' *Pincz: gátor* által annak a-
zon részét értyük, melly bé vagyon kerítve bé-me-
netelyle' tájján. Nem hiszem hogy innett 'ne vette
eredetét a' GÁD szó-is, avagy, amint vele közön-
ségessebben élünk, GÁT-szó. GARÁDNAK mon-
dunk minden árkos kerteleteket; ugy mint *Szöllő-ga-
rád*. De ha valami hely erős kő-falal vagyon bé fog-
lalva, ennek új nevet találtunk, és azt VÁRNAK
mondgyuk, és körülötte fekvő helységet, "*Város-bely-
nek*, avagy magánossan *Városnak*. — — Ezt a' Tó-
tok, Rácok, és Oroszok GRADNAK mondgyák.
Ugyan-azért: nálok vagyon, CZÁRI GRÁD *Császári
vár*. NOVI GRAD *Uj-vár*. BEL-GRAD. *Fehér-
vár*. — — A' Pomeránusok GARDNAK nevezik.
Ugyan-azért: nálok találkozik BEL-GARD *Fehér-vár*.
SZTRA GARD *Vég-vár* — — A' Lengyelek GROD-
NAK hívják: ugy-mint, NOVOGROD, *Ujvár*. GRO-
DEK *Kis-vár* — — A' Mafzkák GORODNAK mond-
gyák: úgy-mint: VAZILO-GOROD, *Bazilius vár*.
BIELO.

melly, még világoson, úgy neki-szokot Árpád-
nak: hogy tölle semmi-féle-képpen el-nem-vá-
laszthatnák. Nem gondolt se Aszfonyával, se
más valakivel. Sőt: morgott Etelkára-is, ha
a' Fejedelemhez közelített. Ezen Ebnek szokot-
lan hívségét tapasztalván Árpád; el-kérte E-
tel-

BIELO-GOROD Fehér vár. A' Tatároknál **AK** an-
nyit tészen, mint *fehér*; **KIR** pedig, avagy **KÉR**,
KERT, annyit, mint *kertelet*, avagy *vár*; eme' két
szavakat tatárossan öfzve révén, ama' *Bielo-gorodot*
avagy *Fehér-várat* a' Tatárok **AK-KIRMÁNNAK**
nevezték, most is annak nevezik. A' Magyarok,
kik ezen várat bizonyosan bírták Árpád' idejében,
még most is **NESTER-FEHÉR-VÁRNAK** hívják:
mivel Nester-vizének a' Fekete tengerbe omlása mel-
lett építettett. Ezen várat a' Törökök' kezéből ki-
facsarták a' Moszkák 1789 dik esztendőben 14-dik No-
vemberben Potemkin vezérlete alatt. Az-is ide tar-
tozhat: hogy mivel a' Tatárok a' *Vizet*, avagy *Tót*
SZINNEK nevezik, **AK-SZINNEK** az-az *fehér vizet*
nevezték azon Tengert, mellybe Nester-vize fo-
lyik; mellyet osztán a' Görögök **EUXINRA** fordí-
tottanak, a' Deákok-is közönségessen így nevezik:
Euxinus pontus. Már most *fekete Tengernek* mond-
gyuk. Nem értette tehát **STRABÓ**, mit tészen e-
mez **AK SZIN** név, ugyan azért a' görög szavakra
fanyarodott, és úgy vélekezik: hogy mivel régi időkben
ama' Fekete Tenger vendégtelen volt, azért nevez-
tetett **A-XINNAK**; az-után, ama' vizet sok vendég
hajók járván, **EU-XINNAK** mondatott légyen. — —

telkától, és, ezen úttjában, mindenütt magával hordozta.

Ezen kis TELEK, Árpádnak sétálgatása alkalmatosságával, neki-esvén egy Homok-dombnak; annak szélyel-kaparásában olly fáradhatatlanól dolgozott; hogy se Árpádnak szóllításával, se a' Katonáknak oda-jöttökkel semmit se gon-

De mennyünk visszfa az előbbienekre. A' Csehek és Morvák a' várat HRADNAK nevezik. Ugy-mint VISSE-HRAD *Magos-var*, VELLE-HRAD *Nagyvár*. — Már most tehát: ezen GÁDIR szónak külömb-féle ejtéséből, ki-tettszik: minő Nemzetek építették nálunk eme' várakat: VISSE-HRAD; NOVI-GRAD, avagy NOGRAD, BELGRÁD, és, mellyről itten leg f ö-képpen szóllani akarunk, CSONGRÁD. Tudni illik VISSEGRÁDOT a' Csehek vagy Morvák építették. BELGRÁDOT a' Rácok. NOGRÁDOT a' Tótok. CSONGRÁDOT az Oroszok. Ezen CSONGRÁDOT Bela-királyunknak nevetlen író-deákja SURUNGRÁDNAK nevezi. De az Oroszok azt bizonyosan CSERNI-GRÁDNAK mondották eleinte, az-az: *Fekete-várnak*. Innett facsarták oztán e' szavakat: CSORNI-GRAD, és vég-tére CSONGRÁD avagy CSONGORÁD. Mostanában alig találhatni valami jelét ezen híres várnak. A' Tisza' vize addig nyalogatta falait; még, Körös' vizével egygyet értvén, egézlén el-koptatta, meg-is emíszette. ANONYMUS *Be a' Régis Notarius*. DALHAM.

gondolván; félig bele-bújna a' sükeretlen homokba, és végtére ott rágódna valamin.

A' Homok alatt el-rejtetett kincset lappangani vélvén a' Katonák; minek-utánna emá' kutyának kaparását egy ideig szemlélték, és máris végét alig várhatták; Ime! a' Homok' közepén egy Ládikára talált. Ennek egygyik oldalát ki-mutatván a' Kutya, mint-ha eleget tett volna kötelességének: abban hagyta a' Homokot, és meg-nyugodott.

El hült a' Fejedelem, midőn Embereitől ki-vont Ládikát meg-szemlélgette, és egyszerű-is-mind meg-is-ismérté. Nem egyebb volt; hanem éppen az· mellyet, a' többi kincsek között, a' KIOVIAKNAK meg-hódolások után, ajándékban nyert azon tartománynak Vezérjétől, és tüttént Hitessének ajándékozta: Undvárnak megvétele, és Laborczának fel-akasztatása előtt.

Csudálkozott Arpád; hogy-hogy jöhetett e' helyekre azon Ládika. Gondolkodott-is magányosan: mit jelenhetne e' véletlen meg-találása. De, midőn a' Ládikát meg-nyitották; és benne egy kis Gyermekek tetemeit, és porait látták: már akkor, mit szóllyanak? mi siralmas történetekről vélekedgyenek? éppen nem tudhatták.

Meg-hólt immár ekkor a' Fejedelemné, kicől e' nagy Titoknak meg-magyarázását reméll.

remélhette Árpád. Meg - sem - is - álmodhatta pedig, hogy erről valamit tudgyon Etelkának Dajkája. Tudott pedig Soknál - is - többet. Mert: a' Fejedelemmével egygyütt; ő-maga zárta-bele azon szerencsétlen kiseded Magzatot: kinek akkori halála olly bóldoggá tette Etelkát: hogy, ha az akkor úgy nem történt volna; ezek mindnyájan (noha valóságosan, Isten előtt, ártatlanok lennének) a' szörnyű böcstelenségtől még se menekedhetek-vólna-meg.

Meg-foghatatlanok a' Világi dolgoknak forgásai. Ime! Etelkának Ebe akadhatott azon csudállatos réz Ládikára; mellyben ugyan azon Etelkának (az'-nap' született ártatlan csöcsömösnek) minden Szerencsáját le-zárták a' szorgalmatos Undváriak.

Árpád; kezéhez vévén eme' Ládikát, vele egygyütt, szapora hajtással Budára érkezett. A' Ládikát kincses Tár-házába tétette, és Szorgalmatosan várta ezen eltitkolt történetnek vagy szerencsés, vagy szerencsétlen végét. De ezen dolog' ki-nyíltta Zoltánnak idejére tartatott.

Mind - az' - által az előbeni Magyar Világ számot tartván a' következőkre; hogy ezen nevezetes történet feledékenségbe ne jusson: annak híret (a' Helysegeknek meg-maradt-

rattokkal) mi-velünk-is elég gondossan közlettek (45)

M Á S A D I K R É S Z.

E T E L K A ; É S V I L Á G O S.

Midőn Árpád ezen említett helyeken utazott, lássuk; mik történetnek addig-is Világoson. Etelének foglalatosságai szünetlen abban voltak: hogy Vitézi kötelességének, tehetsége szerént, meg-felelhessen. Az-után: ha dolgaitól ürességet haphatott; Etelkának örvendeztető társaságában gyönyörködjön.

És

(45) Mert azon nevezetes Pufztát, mellyen akoron Etelkának TELEK nevezetű kis kutyája futkosott; szünetlen KIS-TELEKNEK hívták az utóbbi Magyarok. Sőt: az-után-is, midőn, 1775-dik esztendőben, azon Pufztára, Zeged-várossának egy Faluja építettett; azon régi dicsőséges nevét megtartotta. Pest felé egy-órányi járásra vagyon Kis-telektől azon híres Csárda, mellyre a' KUTYA-KAPARÁSNAK neve száradott. Csak egy Puska-lövésnyire vagyon ezen Csárdához (a'mint Pufzta-szer felé mennek) ama' Homok-domb-is, mellynek közepéből ki-

vona-

És valóban: a'-mi a' Katona-vért illeti; ke-
vés idő alatt, annyira mehetett a' gyakorlások-
ban, hogy (Gyulának nagy öröme; Ete-
lának nagyobb vígasztalására) ő lenne leg-főbb
díszfe a' Magyar Seregnek; és ki.váltt erőssége
a' Nemes Bajnokoknak. Egy se találkozott
lovagló-Személyét-látó Magyarok közül, ki ötet
alkalmatosnak nem itéle volna: nem csak e' mos-
tani Tíztsége nek el-vi selésére; hanem az egész
Seregnek vezérlésére-is.

Szerették a' Katonák Etelét. — Édesde-
den bánt az alatta; eszessen a' fölötte-válókkal.
Amazokat mint-egy fogadott Fiainak; emezeket
pedig mind-annyi édes Attyainak lenni gondol-
ta. Úgy tudta magát Századgyában-lévő mind-
egygyikéhez alkalmaztatni: hogy a' túnyábba-
kat gyors példa-adással inkább; mint erős fenyi-
ték-

vonatott ama' réz ládika. Ennek tetején eleinte egy
Kő-épület lehetett; talán-ugyan: e' történet dolognak
örök emlékezetére. Mert most-is ki-tettfszenek: mind
a' régi *Mész*; mind a' régi *Építésnek* módgya. Más-
ként: szokásban-is volt az a' régi Magyaroknál: hogy, va-
lami nevezetes Személynek Sirjára, nagy dombot emel-
lyenek. Sok illy dombokat látunk Országunkban; de
az oda-temetődött Személyeknek nevei, a' meg-jegy-
zésnek héjjányossága miatt, nagy kárunkra a' testek-
kel egygyütt el-takartattanak.

téssel: a' gyorsakat pedig méltó dicséreteive még gyorsabbakká tenné.

Midőn a' Vitézeknek renddekben, lovaikon ülven, Gyulának igazgatása alatt üzetetett a' Katona-gyakorlás; öszve csődültenek nem csak a' Wilágosiak; hanem a' körül-belől-lévő helységek-is. Abban-hagyván a' többit, csak éppen Etelére néztek mindnyájan. Annak ekességét, katona-termetét, és mindenben gyönyörű magaviselését elegendő-képpen nem csudálhatták.

De még Etelkának se lehetett ám nagyobb gyönyörűsége; mint ezen ékes Lovaglásnak szinte mindennapi szemlélésében. Ennek-előtte: semmi kedve nem telhetett a' Gyakorlások' ügyelésében. Már most: egy alkalmatosságot elnem-múlászthatott, hogy jelen-ne-lenne. Noha gyakorta meg-esett: hogy, vagy a' harmat-e-sős idő nyirkos hidegével; vagy az el-tűrhetetlen verő-fény sötő melegével alkalmatlankodott.

De még a' reggeli álom sem eshetet olly jó ízűen; mint Etelének reggeli szemlélése. Ö-ugyan: mennél többszer látta a' Nyargalásokat, annál inkább meg-szerette a' Katona-életet. Sajnállotta-is igazán: hogy a' Természettől Férj-fiúnak nem rendeltetett. Etelének Századgyá-ban nem csak úgy, mint Tizedes; hanem, mint Köz-legény-is, édes örömeft katonáskodott volna.

I. KÖNYVE. III. SZAKASZSZA 219

E' vóit ám azon Fájdalom, azon kegyetlen Szív-szorongatás, melly Világost (Hubavezérnek leányát) ki-mondhatatlan-képpen gyötörtte. Irigylette Etelekának azon Szerencsését, hogy Ő Etelet, csak nem minden nap', bizváft szemlélhetné; maga pedig, nem találhatna minden nap' olly színt, mellyel Szíve' indulattját el-titkolhatná; még-is, minden meg-fzóllás nélkül, ohajtott látására minden nap' ki mehetne.

Az irigység mellett, a' Félz-is háborgatta Világost. Attól tartott fő-képpen: ne-talán-tán Etele (ama' Gyulai Kis-afzszonynak minden-napi látásával, és szüntelen vele-társalkodásával) úgyannyira meg-győzöttetne: hogy maga annak emlékezetéből éppenséggel ki-törültetne. Mert: noha ugyan, midőn vele egy-nehányszor szóba kerekedett, annak hajlandóságáról magának hízelt volna (mert Etele mind-egygyik Szűzzel olly okossan bánt: hogy magát mind-egygyikkel megszerettette); nem gondolhatta még-is azon képzelte Szeretetét állhatatosnak lenni, ha vele a' Szövetsegnek dolgát el nem-kezdené; és eleve az el-ofzolhatatlan barátságra reá-nem-esküdtetné. Hogy-hogy vehetné pedig erre az el-csabálni kezdő Ifiat? hirteleniben ki nem-gondolhatta. Szégyenlené pedig: ha valamit el kezdené, és bele-sülvén, el-nem-vegezhetne.

Végtere: nagy szorgalommal, és nagyobb Fő-töréssel olly módra akadott, mellyel nem

csak meg-zavarhatta Etelkát; hanem szinte kétségbe-is ejtette. Mert: jól ki-főzvéen a' dolgot, el-ment alattomban Gyulához, Etelkának atyá-hoz; és tőlle Írásban BIZONSÁGOT kért: Ete-lének maga viseléséről, mind a' Katonai Gyakor-lásnak hozzá-foghatóságában, mind egyéb er-kölcsöknek ki-nyilatkoztatásában.

Világosnak ezen Kérését, mire czéllozzon, által-nem-láthatta Gyula. A' Fegyver, és véres Csatak között el-töltvén tellyes élete' napjait; soha nem vólt ideje az aszszonyi fortélyoknak ki-tanulására. Sőt: ha Világos' kívánságának engedelmeskedne; el-hitette magával: hogy az-zal ugyan (midőn a' Hadnagy jó vélekedésben vagyon Századossárol) Etelének használhatna-is. Ugyan-azért: minden meg-fontolás, minden tanács nélkül, nagy-hamarjában, meg-írta a' Bi-zonságot, melly nem egyébből állott; hanem Etele' gyönyörű erkölcsöknek, és alkalmatossá-gainak egészen az Égig fel-emelttéből.

Minek-után ezen meg-írt Bizonságot kezei-hez vette Világos; és egy-mástól nagy öröm-mel, és hal'-adással el-váltanak: Gyula íziben édes Leányához szaladott. És, azt gondolván: hogy ezzel az illyekre ügyelő Etelkájának ked-vét találhatná: el-beszélllette előtte, pedig elég hangossan: mit cselekedett Etelével; mit kívá-na Világos; mi móddal, mi szíve' örömeivel szol-gála Századossának. Végtére: mi nagyra me-
hetne

hetne ama' Jövevény Világos Kis-afzfzonymak foganatos esedezései által.

Ezekre Etelka (az egekre vetvén szemeit) nem szóllott ugyan semmit; de meg-változott színének halavánságából ki-tettfzett az el-ijedés; a' borzadozás; a' Szív-szorongatás; és több e' féle keserves indulatok. Csak alig-is várhatta: hogy, Attyától el-válván, a' kertbe ki-menyen; és, eme' magánosságban, az Egek felé ereszfze sűrű panafzfzait. Midőn virágjai között sétálgatott, ezeket mondotta szomorúan:

Oh! el-hagyattatott, és minden gyönyörűségeidtől egéfzfzen meg-fofztatott árva Etelka! El-kezdette immár fzkott játékjait az állhatatlan Szerencse. Meg-sem-is-áll addig: még ke-rekében fel-és-alá forgatott személyemet horgas köréből egyenes érdeklőre, valamint a' sarat, húzomossan ki-üri, és az útálatos Lucs-pocsba temeti. Arra fzülettettem: hogy, egy-két ör-vendetes óráim után, ezer szomorúkat éllyek. Talán ugyan gyömyörködnek keserűségeimben a' Menny-égiek? — Tí magos Bótok! — Tí ragyogó Fények! — Könyörüllyetek igaz fzi-venen! Ne-is engedgyétek: hogy rajtam diadalmat vegyenek a' csalfa gondolatok. El-ne-vigye szárazon gonofz fortéllyait Világos. Ments-meg, Uram! horgas körmei közül: mert igen-is látom a' véres folyadékokat.

Midőn illyekkel, és több effélékkel jajgatott; midőn a' következő bóldogtalan időkről így gondolkodott: íme Etele a' Kert-ajtót meg-nyitá; és, külföbében meg-állván, ide-tova forgó szemekkel a' Kis-aszfzonyt vadászá. Hamarébb látta-meg Ötet Etelka. De soha meglátta illy nehezére nem esett. Nem hihetet háborúinak: hogy vele csendessen beszélhessen. Ugyan-azért hogy meg-ne-láttfzattasson, virágjai közé le-gunyorodott. Csak mostanában nem kívánhatta: hogy szemének elejébe kerüljön.

De midőn Etele a' Kis-aszfzonymnak le-gunyorodását meg-szemlélte; azon gondolattal lévén: hogy Etelka Bújkálósdit jádzhatna; 's-azért-is rejtene-el magát: hogy véletlen fel-találása annál nagyobb öröme válhatna; nem akarta meg-szegni reméntelen jó kedvét; hanem, a' virágok között ide-tova billegvén, ezeket mondotta:

Oh; be szerencsétlen vagyok, ki egyszeriben nem láthatom a' Virágok' Szépét! Ha tū lettél volna; eddig fel-találhattalak volna. De, ha Nep-estig kereslek-is - - KUK - - AM-RAD Édes Etelkám! - - ITT VAGY?

Ezekre fel-emelte ugyan magát Etelka; de könyvvel-láb-állott szemeit Etelere vetvén, semmit se szólhatott. Újra ki-gördültenek öreg Csöpjei. Feszegették mellyét a' ki-törő gyötrelmek. Nagy erőszakkal ostromlották oldal-fa-

lait

laít az el nyelegetett Jajok. Ezeknél nagyobb háborúkat mind-eddig nem érezhetett.

Ezt Etele Gondnak; nem Játéknak lenni állítván: midőn szemeit a' mellyén függő Erekyére vetette; szinte gyermekes vígasságra fordúlt, ezeket mondván:

Oh! pityeregnél még egy keveset, édes Ete! Ma látlak leg-is-leg-elsőben valami gyötrelemmel vesződni. De tapasztalom benne olly ritka örömemet, hogy szóval ki-nem mondhatom. Csak igaz az, a'-mit a' Magyarok tartanak, hogy: a'-ki szép, azt a' sírás meg-nem-rútíthatja; hanem ékesebbnek rajzolja. A' rútat pedig még rútabbnak mutatta. Oh! pityeregnél még egy keveset!

Ezen szavakra nagyon meg-keseredett Ete! Nagyobb sűrűséggel hullottanak tömöttebb könyvei. Midőn keserves zokogásai meg-állottanak, így szólott keservében:

Istenem! még az-is ellenem támad, kitől egész orvosságom' várhattam! Hogy lehetsz, kérlek, illy kegyetlen hozzám? Szánd-meg inkább, eddig ugyan a' Tiedet; de ezen túl; nem a' Te' Ete!kádát. Vóltam, a'-mi vóltam: de nehezen leszek, a'-mi lehettem. A' Napot nem költtin; hanem estin dicsérik. Ah! Ete! le! az el-válás - - -!

Meg-hökkent eme' bús szavakra a' gyana-kodó Etele. Nagyobbnak tapasztalta e' dolgot,

sem-mint eleve el-gondolhatta. Alig-is várhat-ta: hogy háborúinak okát meg-tudgya. Köze-lebb menvén hozzája; így szóllott:

Követlek, édes Etelkám, ha előbbeni tré-fámmal meg-bántottalak. Leg-alább (katona em-bersegemre mondom, mellynél nagyobb esküvést soha nem találhattanak a' Magyar Vitézek) meg-bántani nem akartalak. Nem más okból bántam olly nyájassan veled; hanem: hogy így-is meg-mutathassam igaz hajlandóságomat. Azt gondolám: hogy, eme' jó kedvemmél, hamar el-olzlathatom kedvetlenségedet — Ugyan el-titkolhatnád-é előttem izomorúságodnak okát? Mondki bátran a' valót. El-is-hidd: hogy van annyi erőm, annyi tehetségem: hogy fzerit találhassam hirtelen változásodnak.

Ezek után: meg-jelentette Etelka Világosnak cselekedetét. Tudni-illik: miként zsarolta ki Gyulától a' bizonságot; minő hirtelen reá-állott Gyula; maga miként félne a' következendőktől. Mind ezeket jól meg-értvén Etele; nagy hahotával el-kaczagta magát. Ennek nem mindgyárti meg-szűntte után, így szóllott:

Ez tehát azon gyötrelém, azon irtóztató gondolat, mellytől úgy-annyira meg-ijedhettél: hogy törött lévben fel lehetne-adni kis Szíved? Nincs jó dolgod, édes Etelkám. A' Szúnyogot is Tevének látod. Én-előttem a' Hegy-is Mák-

Mák-szemnyinek tettszik. No csak tovább, édés Etelkám. Süsd-ki, ha mit ki-süthettség!

Erre Etelka: Csudállom (úgy mond) édés Etelem: hogy ezen eszeddel, mellyel az Isten különösen meg-áldott, vagy átal-nem-látod; vagy ha látod-is, meg-vallani nem akarod a' rettentő folyadékokat. Nem tudsz, látom, gyanakodni: mert nem tudsz igazán - is szeretni. Erős a' szíved, és Katonás. Meg-nem-ijedsz a' Jég-esőtől. Én annak csak Szelétől-is irtózom. De jobb előre félnem, mint utólyára rettegnem. Ki-sütöm, a' mit ebből ki-süthetek. A' lesz belőlle: hogy Téged Árpád nagyobbra viszen mindéig. Ezt én kívánom-is; sött: ha meg-esik, szeretni-is fogom. De egyszer-'s-mind attól-is tartok, kedves Etelem: ne-hogy Te, egyszer Vezérségre lépván; Etelkát, egy Hadnagynak leányát, ülve-hagygyad, meg-vedd. Oh Etele! hamis apró lélek fekszik némelly szerető ifiaknak szívekben.

Erre Etele, szinte meg-boszfzonkodván, így felelt: No. ugyan meg-találád Szarva között a' Tögyit! Most látom először: kivel legyen dolgom. Bizony nem Etelkával; hanem valami Pártos Kis-afzfzonnyal (46). Ma vagyon Országtok-

P 5

ban

(46). Ezen szó PÁRTOS valóságos Scithiai szó, és, MELA Pomponiusnak bizonyítása szerént, annyit tészen

ban első okom a' szomorúságra. Mind-eddig eleven gyönyörűségemben éltem. De hadd merüllyek én-is a' keserű tengerbe, mellyben te-is bele-bukva úszkálsz. Könnyebben verheted a' torlott hullámokat, ha úszó társra találhattsz. Elmegyek. És, el zárván magamat, szünetlen azon gondolkodom: hogy-hogy érdemelhettem azt meg Etelkától, hogy állhatatosságomról kétkedgyen. Mond-meg magyar szívednek bizonyosságára: félhettsz-é attól, hogy valaha elhagyhassalak?

Felele a' Szüz: Édes Etelém! Igazán megvallom: e' dolog nem annyira rémíti szívemet; mint más valami. — Hát! ha Világos azon meszterkedik: hogy BORSNAK Ezredéből ki-vegyen, és által tegyen ZUARDHOZ? Tudni-illik: kogy töllem tovább szakadgy; Ő hozzád közelebb férhessen. Én Téged vagy éppen ne lássalak; vagy, csak meszsziről, az ajtó-hassadékön, szemlél-

tészen: mint valami Zenebonák miatt elillantott; elűzött. Ezen emberek, kiket a' Scithák magoktól elűz-
tettek (s ugyan azért: ÜZBÉGEKNEK-is, ÜZBÉ-
KEKNEK-is neveztettenek) az-után egész Nemzetséget
tettek, és PARTHUSOKNAK avagy PÁR-
THOSOKNAK neveztettenek. Hogy ezek a' Scitháktól
vették eredeteket, bizonyítja azon említett MELA
Pomponius, így írván: A' PÁRTHUSOK, kik alatt
(mint-

lélhesselek. Látod, Etelem! minő mezfíze terjednek az én gondolataim! Te azokról nem is álmodozhattsz: mert Férj-fi vagy; mellyek engem: mivel leány szívem vagyon, szinte megemísztenek. — Hát meg? ha más Vezérségbe átal-tétetel? Úgy el-is-vályunk egy-mástól; hogy esztendőben egyszer kerülhessünk egybe? De ennek csak gondolattya-is irtóztató. Nem félhetek talán az esztendőből (de másként: mitől ne fellyen az igaz Szerető?); de tartok a' sok óráktól. Az-után: Te, Világoshoz közelebb jutván, nyájas beszédgyeiben gyönyörködöl. Én, tölled távul esvén, eszedbe se juthatok. Oh Etelem! a' mit a' szem nem lát; a' szív hamar felejt. Oh Egek! mellyek az igaz, és gyenge szeretetet a' teremtmények' gyarló szívekbe rekesztettétek; mért akkor mindgyárt az el-válásnak meg-hátráltatásáról-is nem gondolkodtatok?

Ezek

(mintha a' Világot fel-ösztották volna a' Rómaiakkal)
 a' Nap-keleti Birodalom vagyon; a' Scitháknak üzhek em bereik vóltanak. Ezt jelenti azon ő szavok, mert PÁRTOS Scithiai Nyelven EL ILLANTOTTAT, és mint-egy szám' ki-tolttat téfzen. Most tudhatyuk immár, mit jelentenek még' most is a' Magyaroknál ezen régi szavak: Párt-ütés, el-pártolás, pártját fogni valakinek. Mind ezeknek gyökere eme' PÁRT szó, melly elszakadást téfzen. JUSTINUS. STEPHANUS BYZANTINUS. JORNANDES.

Ezek után Etele: Mind ezek (úgy-mond) az én gondgyaim lesznek, édes Etelkám. Tapasztalni-is fogod; hogy az okos embernek mester a' neve. Maftanában mind-az'-által azt mondom: bár ezen gyanúiddal elő-se-állottál volna! Mert: ha úgy esik-is: hogy ZUARDNAK Erdébe átal-vitettem; egy helyen maradok drága Személyeddal. Ollybá tarthatfz; mintha zsebedben vólnék. Többet mondok: Ha Tuhutum' Vezérségébe jutnék Erdélyben; még-is veled egy sátor alatt vólnék, mellyel bennünket az Égnek mennyegzete befoglal.

Felele Etelka: Oh! bé tágas sátor ez egy szíves Szeretőnek! Kereslek benne, nem lellek. Sohajtani fogok; nem érezheted. Panaszolkozok; nem hallhatod. Mennél szűkebb vólna a' Sátor, annál alkalmasob vólna Etelkának. Nincs nekünk egyenlő gondolatunk, édes Etelém. A' Te nagy lelked a' nagy Világra iparkodik; de az én kis szívem keskenyebb helyel is meg-elégedhetne. Ott egy Fecske-fészekben is el-lakhatna, a'-hol Téged' láthatna. Többet szólottak vólna egy-mással, ha az el-érkezett Fő-pap meg-nem-szakasztotta vólna az egész folyamatot.

Ez, nagy örömmel, bé-rohanván hozzájok; kezeiben tartotta azon levelet; mellyet, csak ez-előtt, Persiának széliről vett DEKÁGTÓL, édes Öcsésétől. Meg-valának benne írva a' Nap-keletre csapott Magyaroknak történeteik.

E' dolgot igen nagy örömmel hallották a' Napnyugoti Magyarok, és hozzájuk tüftént Követeket-is rendeltének (47). Mind-az'-által: Etelkának

(47). Midőn ALMOS, Árpádnak Attya, a' Magyaroknak egy Felekezetével Hozzánk Napnyugotra meg-indult; azon Magyarainknak más Felekezte (PORPHYROGENNETA' Görög Császárnak bizonyítása fzerént) Napkelet felé csapott. Ezen Nap keleti Magyarainkat DEKÁG nevezetű Vezér igazgatta; ki-is (DEGVIGNESNEK bizonyoság-tétele fzerént) nem meszfze Persiának szélétől le-telepedett. Eme' Vezért, nagy vitézségére nézve, ERŐS-TEGEZNEK is nevezték. Dekágnak holtta után, SZÉLLYUK lett a' Napkeleti Magyaroknak Vezérek. Ennek-is igen nevezetes Embernek lenni kellett: mivel, ennek Nevéről, az egész oda-való Magyarország SZÉLLYUKI Magyarorságnak neveztetett. Széllyük után, ennek fia uralkodott, kit MIKHAILNAK hívtanak. Ez-is meghalván, TOGROLRA, édes fiára, hagyta a' Magyar Birodalmat. Ennél nevezetesebb Fejedelem nem vala. Ennek idejében a' Szercesenek' Királlya MUHUMMET, egész Persiát elfoglalván, midőn Babilon ellen készülne; Segítséget kére a' határos Magyaroknak Fejedelmektől TOGROLTÓL. Ki-is, három-ezer Magyaraival meg-jelenvén, fzerencsésen meg-verte a' Babiloniakat. De Muhummet, igen bizván a' Magyaroknak tapasztalt vitézségekben, őket Indiának elfoglalására-is el-akará-vinni magával. De a' Magyarok, meg-únván a' hadat, ekkor ugya haza igyekeztenek. Ezt el-nem-fízivelhetvén

nak előbbeni gondolatai, mellyekkel Világosnak fortélyairól gyanakodott; nem valának csupán a' heverő elmének leleményei. Mert: a'
ma'

vén Muhummet, kevésben múlt-el, hogy a' Magyaroknak ama' csekély számát fel-nem-konczoltatta. (Muhummetnek dühösségét, és hál'-adatlanságát igen észre vévén TOGROL, el-pártolt Muhummettől; és, hogy számos seregének erő-fszakjától meg-menekedhessen, Kaspiai szük helyekbe rejtezett-el Magyaraival, a' honnan ofztán gyakorta ki-ütött, és sokszor véletlen alkalmatlanságokra vólt a' Szerencseneknek. A' Magyaroknak el-pártolásokat, és ekkor-beli kár-tévéseket meg-akarván bosszúlni Muhummet, húsz-ezer Szerencsenekkel ment TOGROL ellen. De ez, hamar meg-sajdítván a' veszedelmet, öszve-gyűjtván ötven-ezereket, nem csak önnön magát Muhummetet meg-ölte; hanem, annak egész Persiáját el-foglalván, magát Persák Királynának hirdettette eme' Nevezet alatt: SZULTÁN, melly Nagy Urat tészén. Leg-eiső vólt ezen TOGROL, ki Magyarjait a' Szerencsenekkel öszve vegyítván, el-hagyta a' Scithiai szer-tartásokat, és Népével a' Török hitre állott. Ez-után TOGROL-BÉGNEK is neveztetett. Ekkor szakadott végben a' Nap-keleti, és Nap-nyúgotti Magyaroknak barátságok: noha ennek előtte (Porphrogennetának bizonyítása szerént) egygyik Felekezet a' másik Felekezettel igen arafíságossan éltenek, és gyakorta egymáshoz számos követeket-is küldöttek. Sőt, midőn szinte ezen idő tájban a' Mi Nap-nyúgotti Magyaraink a' Kerefztény hitre állottanak, nem csak meg-felet-

ma' Ravafznak minden iparkodása arra czéllott: hogy Etelet Eteletkától el-választsza, és magához kapcsollya. Ezt hogy mennel hamarebb bé-

feletkeztenek egy-másról, hanem (a'-mint a' Következendőkből ki-fog-tettfszeni) magok között igen nagy Ellenségek vóltanak. Ezen híres TOGROLNAK fia nem lévén (noha vénségére a' Török Kalifának, ama' Fő-papnak, leányát Feleségül el-vette) Testvérének Dundnak fiát ültette a' Persiai Királyságba. Ezt ALAP-ARSZLÁNNAK nevezték; az-az: talpas Oroszlánnak. Ezen ARSZLÁNNAK két fia lévén: MALEK, és SZOLIMAN, hogy mind-egygyiknek valami jusson a' Birodalomban; MALEK ugyan Persiában meg-maradott; de SZOLIMAN, Bátyjának engedelméből, Asiában nap-nyúgott felé menvén, Capadociának Lycaonia nevezetű részén le-telepedett, és annak várossában Iconiumban helyhez-tette Királyi székét. És valamint azokat PERSIAI Magyaroknak, úgy ezeket ICONIUMI Magyaroknak nevezték. Persiában a' Királyok ekképpen köv'erkeztek:

MALEK I.	1091.	Eszrend.
BARKIAROK	1104.	
MALEK II.	1105.	
MOHAMMED I.	1118.	
MAHMUD I.	1131.	
DAUD	1131.	
MASZUD	1131.	
TOGROL II.	1134.	
MASZUD ismét	1132.	
MAHMUD II.	1157.	

bé-tellessítse, levelet írta Árpádnak Budára. Felküldötte ezen levéllel a' Bizonyoságot-is, melyet Gyulától ki-czigánkodott. Maga-is Etelével

MOHAMMED II.	1159.	Efstend.
SZOLIMAN-SAH	1160.	
ARSLAN-SAH	1175.	
TOGROL SAH	1195.	

Ezen Togrol-Sah Király után, magok között megem-egygyezvén a' Persiai Magyarok, a' Karismáni Királyoktól el-nyomattattanak. Tovább tartott az Iconiumi Magyaroknak Birodalmok. Itten a' Királyok ekképpen következtek:

SZOLIMAN	1092.	Efstend.
ARSLÁN	1106.	
SZESZÁN	1117.	
MASZÚD	1155.	
AZZEDDIN	1188.	
KOTBEDDIN	1195.	
GAJATHEDDIN I.	1196.	
ROKNEDDIN I.	1204.	
KILIKDE ARSZLÁN	1204.	
GAJADHEDDIN ismétt	1210.	
AZZEDDIN II.	1219.	
GAJADHEDDIN II.	1241.	

E nek pénze fel-találtatik a' Párisi Kincses-tárházban.

AZZEDDIN III.	1255.
ROKNEDDIN II.	1267.
GAJATHEDDIN III.	1283.
MASZUD II.	1308.

Ezen

nek erkölcsait szer felett meg-dicsérvén, végtére arra kérte a' Fejedelmet: hogy, mivel Hubának egy Hadnagygya EDEM a' minapiban meghalá-

Ezen második Maszud alatt mind Persiát, mind Iconiumot el-foglalták a' Mogolok, melly Nemzet-ség hasonló-képpen a' Magyaroknak ágazattya vala. Ugyan azért eme' meg-törökösödött Iconiumi Magyaraink Fejedelem nélkül maradván, Kis Ásiának Hőgyei közé szorítottanak. Itt az egész Iconiumi Magyarságnak Királysága tizen-egy Herczezségekre osztódott. Eme' meg-törökösödött Magyar Herczegek között leg-nevezetesebb vala OSMAN, kit OTMÁNNAK-is, OTSMÁNNAK-is írnak. Ennek hires embernek lenni kellett: mivel ő állította-fel kis Ásiában a' Magyarok Birodalmát; az-után ennek Nevéről-is neveztetett Népe OSMÁNOKNAK, avagy OTMÁNOKNAK, avagy-is OTSMÁNOKNAK. Innent jött nyelvünk közé az *Otsmány* szó, midőn valakit *Otsmány* Nemzetségnek, az az: *rut-gyűlevész* Nemzetségnek nevezünk, a' micsodás volt ezen Kis Ásiai Magyarság a' Szerecsenekkel, Arabia-beli-ekkel, Persákkal és más e' féléllel öszve-keveredve. Ezen Kis Ásiai Otsmány Magyaroknak királyai ekképpen következtek:

- OTSMAN 1310.
 ORCHAN 1326. Meg-vefzi Nicomediát, és Nicéát. Prúsiára viszi Királyi székét.
 SZOLIMAN I. Által-út Ásiából Európába 1355-ben; 's-meg-vefzi Gallipolist.

halálozott Világoson; annak üres helyét, Etelenek oda rendelttével bé-tölteni méltóztatna. Tudta Világos; hogy, ha ezt meg-cselekedné

Ar-

MURAT I. El-vefzi 1360-dikban a' Görögöktől Adrianopolist egész Thracziával, Maczedoniát, és Albániát. Ez állította fel a' Janicsárokat.

BAJAZET I. 1389. Meg-vefzi egész kis Ásiát. Európában Szervíát, Maczedoniát, Thessaliát, Konstantinopolyt-is meg-ízállya. Zsigmondot, Magyar királyunkat, ki a' Görögöknek Segítségekre akart menni, meg-veri Nicopolisnál Bulgáriában.

MAHOMET I. 1413. Német-oroszra csap. Meg-vefzi Oláh-országot.

MURAT II. 1421. Egész Görög Birodalmat meg-vefzi, Constantinopol várossát ki vévén. Ellenségei vóltanak Hunyadi János, és Scanderberg, Albániai Herceg. Szegeden frigy kötöttek. Ennek Fia, Mahomet II. A' Magyarok, 1443-ban a' Frigyot fel bontván, Mahomet ellen mennek. De Varnánál meg-verettetnek, el-vefztvén Királyokat Vladislaut, Murat verte meg a' Magyarokat; ki-ismétt fel-vette a' Birodalmat. Ismétt abba hagygya másadszor 1444-ben. De 1446-ban ismétt fel-kelletett vennie a' Janicsároktól kényszerítettvén.

MAHOMET II. Meg-vette 1455-ben Constantinopolt, és az egész Görög birodalmat el-nyomta.

BAJAZET II. 1481. Fiától le-vettetett.

SZELIM I. 1512-ben. Meg-vette Síríát, Palesztinát, és Egyiptomot, 1517-ben.

Árpád, Etele minden bizonnyal fel-rándúlna Bu-
dára: hogy a' Fejedelemnek jó akarattyát meg-
köszönnye. Ha Árpádnak úgy tettszene; ma-
Q 2 ga

SZOLIMAN II. Uralkodott 1566-kig. Ez verte-
meg a' Magyarokat Mohácsnál. Meg-vette Szigetet,
és Bécset-is ostromlotta.

SZELIM II. 1575-kig.

MURAT III. 1595-kig.

MAHOMET III. 1602-kig,

ACHMET I. 1617-kig.

OTSZMAN II. 1622-kig.

IBRAHIM I. 1648-kig

MAHOMET IV. Bécset meg-fzállotta 1683-ban.

SZOLIMAN III. 1687-ben.

ACHMET II. 1691-ben. Első Leopoldunktól
meg-győzettetett.

MUSTAFA I. 1695-ben kötötte a' Karloviczi
frigyét. Eugeniustól meg-verettetett.

ACHMET III. 1699-ben El-foglalta Belgrádot.

MAHOMET III. 1739-ben.

OTSZMAN III. 1754-ben.

MUSTAFA II. 1750-ban.

ACHMET IV. 1774-ben. Abdul-hamidnak-is
hívták.

SZELIM III. Moftan Uralkodik 1689-diktől
fogva.

Mind ezekből ki-tettszik; hogy mi Nap-nyúgottra
jött Magyarok ama' Nap-keleti Magyarokkal, az-az
a' Törökökkel egy Neműek vagyunk. Es, noha a'
mi Nyelvünk sok Europai Nyelvel, öltve-vagyon-
im

ga-is fel-szekerezne; és (vagy az úton; vagy pedig Budán) Etele előtt minden titkait, és vágyódásait ki-nyilatkoztatná; és őtet a' sátorossági Szövetségre ingerlené. Fel-fogta a' szerencse Világosnak dolgait. El-intézése szerint meg-estenek szinte miudenek. Mert Arpád (a' levelet, és azzal egygyütt a' Bizonságot-is vévén; 's-ezzel-is Világosnak kedvezni akarván) nem sokára le-küldette Követtyet; általa csak izente Hubának ezeket: hogy megholtt ÉDEMNEK helyébe ETELÉT helyheztesse; és, által-ugratván vele az Ezredességet, Hadnagygyá tegye mennél-hamarébb. Etele ezen elő-menetelet mind maga' Erkölcének, mind Világos'

innár-keverve; 's-nem-külömben ama' meg-törökösödött Nap-keleti Magyaroknak nyelvek-is több Ásiai nyelvekkel öfzve-végyítve: vannak még is mind a' két Nemzetség között elegendő szavak, mellyek mind köztünk, mind köztök egy értelemben vannak. Én a' Szabacsi Törököktől, kik 1788-ban a' Szegedi városban foglyok vóltanak, ezen szavakat hallottam egyenlő értelemben: 1. ALMA. 2. ARPA. 3. BALTA 4. BICSAK. 5. BUZOGÁNY. Noha némelleyek a' Szabacsi Törökök közül ezen *Buzogdny* szót török szónak lenni tagadták. 6. CSÁKÁNY. 7. CSERESNYE. 8. CSÖSZ. 9. CZÁP. 10. DOLMAN. 11. DSIDA. 12. FINCSA. 13. IBRIK. 14. IRHA. 15. KALAUZ, 16. KALPAK. Ezen szóval élnek

lágos' esedezésének köszönyt. El-ne-felejtse pedig a' Szűznek jó akarattját más valami jóval vizálni. Magának, az-után az egész Magyarorságnak-is nagy öröme, és vizafiztalására válna: ha, valamint Zalánfi Etelekába; úgy Etele Világosba bele szerethetne. Mind-a-kettőnek lakadalma egy fűt alatt el-is-vegeződhetne. Ezek midőn így végeződttének Világoson, nem csudálkozhatott eleget Etele édes Etelekájá' arany eszének gyöngy gondolatain, mellyekkel olly szerencsésen által-láthatta a' következőket. Tudván pedig azt-is: hogy e' Kis-afzszonyának ama' gyanúi nem másból vehették eredeteket; hanem szives hajlandóságából: nem-

Q. 3

csak

a' Törökök, fő-képpen a' Katonáknak fejek' takarójokról szólván. A' Parasztok' Süvegjeket *Kalabuknak* mondgyák. Mi-is a' Németek' Fejtyűjüket *Kalapnak* nevezzük; a' Törökét *Klobuknak*. Mind ezeknek gyökere ama' török Izó: *Kalabuk*. 17. KANTÁR. 18. KAPU. 19. KEPENEK, vagy GEBENEK. 20. KOCSI. 21. KONTOS; mellyet mi *Köntösnek* mondunk. A' Persák *Kandisnak* nevezik. 22. KOPCSA; mellyet mi most *Kapocsnak* nevezünk. 23. KORBÁCS. 24. KOROM. 25. KOS. 26. LEVENTA; az-az: derék legény, avagy vitéz Katona. 27. MAJOM. 28. MASZLAG. 29. MENTE. Ezt a' Persák *Mandiának* nevezik. 30. OROSZLAN; de ezt a' Törökök inkább *Arfzldnnak* mondgyák. 31. PA-

PUCS

csak igen örvendezett szívében; hanem, tüstént Etelkához menvén; forró buzgósággal megjelentette: hogy nem találkozhatna olly erő, mely az övével öszve, forrotq szívet elszakaszhatná. Hamarébb el-hihetné; hogy a' Duna' vize fel-felé folyjon ama' Nád-szál-lábú czudar Németekhez; sem-mint az ő szíve le-ereszkedhessen Világos Kis-afszonyhoz. Ne félne semmit a' következendőktől. Ne törné fejét hazatalánól semmiben. Sőt: még most, nagyobb remétsége lenne állhatatossága felől. Megköszönte ugyan Etelka édes Etelájének ezen szívességét. De egyszer-s-mind szomorú tekinteteket is vetvén rája; nyilván ki-mutatta: hogy

PUCS. 32. PAPAN. 33. SABLVA. 34. SALAVAR. Törökössen: *Salvar*. Szerécsenessen: *Selvár*. DANIEL *Profeta* a' Persáknak ezen öltözeteket *Sarabardnak* nevezi a' Hetven-férj-fiaknak fordítottá szeréut Harmadik részben, huszon egygyedik versben. 35. SAPKA. 36. SATOR. 37. SUJTAR. 38. SUBA. 39. SZAKÁL. 40. SZARMA, 32. az: töltött kapotza. 41. SZATTYAN. 42. TALIGA. 43. TARCHONYA; törökössen: TARHANA. 44. TENGEL. 45. PEPSZI. 46. TEVE. 47. TOBAK. 48. TZIZMA. 49. TYUK. 50. ZUBON. Lásd ezekről bővebben ezeket: NICEPHORUS. BODINUS. PORPHYROGENNETA. DEGVINES. REMER. DECZY. CORNIDES. LEUNCLAV.

hogy nem volna helyén bús szíve. Midőn osztán Etele Világoshoz meg-indult; úgy tettfezt Etelkának: mintha minden kedvét, és minden vígasságát magával el-vitte volna; itt hagyta volna pedig a' kedvetlenséget, és a' gyötrelmet. Furdalta szívét azon gondolat: hogy maga Árpád javallaná Etelének, és Világosnak özve-párazásokat; magát pedig Zalánfinak számára tartaná. Úgy gondolá: hogy a' Fejedelem' szándékának illetén ki-nyilatkoztatásai, néha-napján fel-vehetnék a' parancsolatok' természetét; és Etelét Világosnak Sátorosságára könnyen rá-verhetnék. Ez ha meg-történne; már akkor az egész világnak terhe bús szívére omlana. Csak nyögött osztán magában, és soházkodott. Meg-meg-állott ismét, és szünetlen a' következőkről gondolkodott.

Etele (Világosnak osztályába menvén) annak hozzá-való hajlandóságát; ki-váltt kegyességét; és elő-menetele' meg-szerzésére iparkodó gondgyait szép válogatott szavakkal ugyan; de nem igen nagy belső indulatokkal meg-köszönte. Kérte a' Kis-afszonyt: hogy vele, mint le-kötelezett szolgájával, ez-után-is úgy bánjon. El-tökéllette légyen magában: hogy, következő élete' napjaiban, csak szeme' intéseit-is erős parancsolattyának lenni állítaná. Ama' Hadnagyságba által-tettetését csak azon okból-is nagyra böcsülhetné: hogy közelebb-

való alkalmatosságra találhatott, mellyben hiv szolgálattját hamarébb, és gyakrabban ki-mutat-hatná.

Mind-ezeket nagy örömmel hallván Világos; azt gondolá: hogy övé immár egészen a' dió-fáig. Etelének titkos szerelméről semmit se kételkedvén; hoppot mondott, minek-előtte az árkot által-ugrotta. Végtére: meg-kérdezte a' szeretetre-méltó Ifiat: mikor akarna fel-rándulni Budára: hogy a' Fejedelemnek kegyes-séget mennél hamarébb meg-köszönhetné? Aján-lotta ernyős szekerét; és, ha magával akarna utazni, szíves társaságát.

De Etelének semmi kedve nem telhetett a' véle hurczolkodásban. Mind-az'-által: más o-kait szünlette vele-nem-menttének. Elsőben: hogy szóba ne essen a' szemes embereknel: mi-vel alacsonyabb rendű lenne, mint-sem-hogy, egy Vezérnek el-adó leányával, magá ossan út-tazna. Az-után: hogy (Katona-léttére) lova-golni akarna inkább, sem-mint kocsin menni (48).

Vég-

(48) Meg-kell különböztetni a' Könnyű Szekeret a' Terb szekerektől, vagy is a' Tár-szekerektől. A' Terb, avagy Tár-szekerek teher alá valók voltanak minden időben, és mindeneknél. A' Könnyű Szekerek az Uri embereknek ide-tova hordoztatásokra, és gyö-nyöruségekre rendeltettek. A' Könnyű Szekerekkel

Végtére: hogy még maga se tudná fel-menetelel idejét. Nagy szívességgel kérte ezek után a Szüzet: menne előre; és Árpád előtt az utak darabossát meg-igazítaná. Maga nem sokára utánna lovagolna.

Sajnálotta Világos, hogy Etele ki-rekesztette magát a társaságból. Az út-félen örömeft kezdette volna azon beszédgyének elejét, melyet az után el-akara-végezni Buda-várossában. De Etelenek elő-hozott okait kölletlen-is hely-be-hagyván, magának fel-menetelet az hólnapi napra rendelte; és kérte Etele: hogy egy napnál tovább Wilágos-váron ne mulatozzon.

Ezt meg-igérte ugyan Etele; de bé-nem-tölthette. Le-verte erről Eteleka. Mert eme meszfe-látó, és ugyan azért gyakorta gyanakodó Szerelmes (meg-szagólván Világosnak új fortélyait) három napok-ig el-nem-eresztette magától; azt vélvén ama' ravasz leányról: hogy meg-akárná-várni valahol az úton; és szinte erő-szakkal maga' szekerebe tenni. Nyájaskodni

való élés meg-va a Régi Rómaiaknál. De minek-utánna Atila a Rómaiakra ütött; az-után a Longo-bardusok is, más Nemzetségekkel öfve-szürvén a lovet, nagyon meg-tördösték a Rómaikat: mivel ezen ki-ütő Ellenségek merő Lovasok vóltanak, a Könnyű Szekerekkel való élés éppenséggel abban hagyattatott egész

az után; és a' szerelmet gerjeszteni. Igazán ki-is-találta Etelka. E' volt bizonyyára Világosnak szándéka. Ha jól fel-velelűk a' dolgot: Etel-

egész Európában, ki-vévén csupán magát Magyar-orfzgot; holott, Atilátul fogva, mind e-koráig lovaglással is, kocsizással-is egyaránt éltek az okos Magyarok. De bezzeg mind Német-orfzágban, mind Francia orfzágban (Atilátul fogva egész Mátyás-ki-rálynok' idejéig) nem hallani egyebet a' Lovaglásnál. Lovaglottak másutt mindenütt a' Királyok és Császárok, ha egy helységről a' másikba mentenek. Sőt lovaglottak a' Királynék-is, ha, a' szükség úgy híván magával, egy városból a' másikba igen ritkán ki-rándultanak. De a' Királynék lovainak kantárját két mellett e gyalogoló Szolgák tartották, a' vezedelemnek el-kerülése végett. Lovaglottak a' köz-emberek-is, néha ketten ülven egy lovon. Lovaglottak a' Tanácsnokok-is, midőn a' Gyűlés-házhoz mentenek. Sőt: ha valaki a' Gyülekezetelekből el-maradott; azt adta el-nem-jöttének okául: hogy, egészségtelessége miatt; lóra nem üthetett. De bezzeg: meg-volt a' Magyaroknál mindétig: hogy ne csak lovon, hanem (nagyobb alkalmatosságát látván, mellyre a' Magyarok nagy számot tartottanak) Könnyű Szekereken-is járjanak. Mert: midőn a' Szekerezésnek híre sem volt a' Külső Orfzágokban, szekereztek nálunk MARIA Lajos-ki-rálynoknak leánya, midőn Annyostul Kis KÁROLYnak elelbe ment Buda-várossában. Szekerezett MARIA akkor-is, midőn alsó Magyar-orfzagra le-indult. ZSIGMOND Királyunk-is, Máriának

Etelkának angyali esze mindenütt meg-akadályoztatta Világosnak igyekezeteit. Meg-sem-is-alkhattak egy gyékényen egy mással. Éjjel-nappal
azon

nak Ura, Oláh-leány-szererőjének nagy somma aranyat, és hat-loyas szekeret ajándékozott. De még fellyebb vivén az időt: **Kun-LÁSZLÓNAK** idejében is igen forgottanak nálunk a' könnyű szekerek; nevezetesen is Kronikáinkban *Kun-lászló szekerei*. Mind ezeket jól meg-fontolván, azt mondhattuk: hogy, ha első Fejedelminknek cselekedeteket, és Szokásokat szorgalmatos írásba foglalták volna az akkoron élő emberek; ott-is a' lovaglás mellett mindenkor tapasztaltuk volna a' Szekerezést. Ismét: ezen Eleinktől le-felé jöven, ama' meg-aranyozot *Hintós szekerek*-is hamarabb éltenek a' Magyarok, mint más külső Nemzetek. Mert: midőn Harmadik LÁSZLÓ Királyunk (ki éppen Mátyás Király előtt uralkodott) egy illy Hintót küldett volna Franciaországba, azt elegendőképpen csudállani nem tudták a' Francziák. Ez-ugyan Magyar Nemzetemnek dicsőségére szolgál, hogy akkor mi mutattunk új módot a' Francziáknak. — Már most: bellyebb tekintvén a' dologba, azt mondgyák némelyek; hogy MÁTYÁS Királyunk lett legyen az első, ki a' *Könnnyű-Szekereket* ki-gondolta (Avagy talán azt akarják mondani, hogy azokat nevezetesebbekké tette, és különösen KOCSEI nevezet alatt). Ama' vélekedésben vala LISZTI János-is, néhai Veszprémi Bispök. Ez (midőn azt olvasná Bonfiniusban: hogy Mátyás Király *szűnetlen szekerezett*) erre fakadott oda helyheztetett írásában: *Bizony kocsis nem volt* (az-az maga

azon törték fejeket: hogy facsarhassa-ki egy gyike. Etelét másikanak kezéből. Mind-a'-kettőben egy-aránt éles volt az éfz. A' szeretet Vilá-

maga nem hajtotta a' lovakat, mint mostani Uraink, sőt Aszfzonyaink-is, kik azon látszának iparkodni: hogy jó Kocsisok, nem pedig jó Aryák, és Anyák legyenek) mert ama' Római szokás ezen időkben régen el múlt. Avagy talán azt akarja mondani Bonifimius: Mátyás Király Kocsi-szekerem vitetett legyen, mellynek első fel-találója a' Király vala. De mások még erőszakosabban fognak a' Kocsi faragáshoz. Azt mondják némellyek: hogy az első könnyű szekér KÖPCSEN-faluba csináltatott; és ennek nevéreől hívattatott Kocsinak. Hallyuk csak hogy bárdolják-ki Köpcsenből a' Kocsit. Azt állítja BEL: hogy Köpcsen falu, sáros volta miatt a' Németek KÖT-senek mondhatták a' Magyarok SÁR-segének tolmácsolhaták. A' Magyarok tehát ama' német szót KÖT-se fel-vévén, KÖT-SI-nak mondhatták, az az: egybe foglalván a' tagokat, Köpcsent KÖT-SI-nak nevezték: következőképpen az ott csináltatott könnyű szekereket KÖT-SI-szekereknek hívták, valamint hogy BARANYI-szekereknek mondjuk mostanában azokat, mellyek Baranyában faragtatnak. E' mind szép volna, ha igaz volna. A' Fület gyönyörködtetik, de az éfzt meg-nem-győzherik. Hallyuk tovább BRODERICS Ist-vánt; ki, 1526-dikban történt Mohácsi-vefzedelmet le-írván; a' többi között azt mondja TOMORI Pálról Kalocsai Érsekről: midőn Ez meg-hallotta volna a' Törököknek Magyar-országba jöveleteket; meg-nem-

Világosban heves, de ideig tartó; Etelkában gyenge lángú, de állhatatos. Azon félelem, ne hogy Etelét el-veszefszizék, mind-a'-kcttőben
egyen-

elégedvén azzal: hogy ezt előbb mind levelekkel, mind izenetekkel gyakran meg-jelentette a' Kirdlynak, második Lajosnak; bamarjában fel-ülvén könnyű fzekerekre (mellyeket mi; a' Helység nevérol, KOTTZE-nek mondunk) bufszadik Mdrciusban birtelen a' Rirdlyhoz jött; ki akkor Visegrádon múltat vala. Ugy tettzik: mintha Broderics-is abban a' vélekedésben vólna: hogy a' KOTSI név KÓT-ZÉ hól, ugyan azon Köpcsénből vette vólna eredetét. De Báró HERBERSTEIN Zsigmond közelebb jár az igazsághoz, ki akkor Császári Követ vala Mdsodik LAJOS Kirdlyunk' Udvaránál. Ez, maga' útazását le-irván, a' többi közötr azt mondgya: A' lovagnak negyedik ki-pibenése; és meg-váltóztatása Győrön alól bat mértt földdel COTZI faluban esett, a'-bonnan a' Fuarosok e' SZEKERNEK nevet vették, 's most-is közönségessen így nevezik: COTZI. Itt tehát az egész le-írásból ki-tettzik: hogy Barb Herbersteinnak COTZI faluja nem az; mellyet Köpcsennek nevezünk; hanem az: mellyet, Kómáromtól nem meszfze; most-is KOCS-nak neveznek; és, valóban, ott-is faragtatnak Kocsik. A' mi több: In én ezen Báró Úrral egy fzekeren járhatnék, azt-is hozzá adnám: hogy azon időtől fogva sen forog köz-mondásban a' Magyaroknál a' Kóczi-por; midön valami al kalmatlan dolgot jelenteni akarunk. Tudni illik: azon Pornak kellemetlenségét értették Eleink, melly KÓCZI-falu mellett tapasztaltott, midön az ott

egyenlő. Meg-mutattya a' következő idő, ki nyert Eteleben, mint valaha Bertók a' csikban. E' két szék között szinte a' földön maradt a' szerencsétlen Etele.

HAR-

csináltt Szekerek el-vitettének. Ezek így lévén, elég az ahhoz: hogy a' hajdani Németek-is meg-ismérték: hogy a' KOCSI Szekerek valóságos Magyar Szekerek legyenek. Hallyuk HORTLEDER Fridriket: *Ötödik Károly Császár úgy mond, mivel köszvényes vala, egy Magyar KOCSI-szekerbe vette magát alvásra. Éppen azt mondgya CUSPINIANUS János (másként SPIESHAMER) ki első MIKSA Császárnak Orvosa lévén, mind Mátyás, mind utánna következő Uladislauis királyainknak idejében élt. Ennek szavai ezek: sokan a' Magyarok közül ama' sebes Szekereken vitettének, melyeknek nevek (született anyai nyelven) Kocsik. — Látod? mit mondanak a' Németek! Mért mondgya tehát (pedig Magyar-léttére) BENKŐ György: hogy a' Magyarok a' Németektől vették a' Kocsi szót? Talán ugyan azért: hogy (a' Magyar Magazinumban H-uram mondgya) a' Szepesi Szászfoknát (mért hozzá nem adta az Erdélyi Szászfokat-is?) Kotschen annyit téfzen: mint bé-takarni. Mintha a' kocsit kocsinak nem mondhatnók; akár van fedele, akár nincs. Sőt inkább, ha fedele vagyon, közönségesebben Csezának nevezzük. Mért nem olvasta Benkő Brodericsnek, és Cuspinianusnak előbbeni szavait, kik a' kocsik, és más szekerek között nem azon különbséget teszik, hogy a' Kocsik bé vannak fedve; hanem*

HARMADIK RÉSZ.

ÜSZUBÚ ÁRPÁDNÁL.

De Budán Árpádnak egészsége mindenkor inkább hanyatlott. Már nem csak a' fülladás szor-
ron-

hanem hogy igen könnyűk, és sebessen járók. — A Kocsi szónak valóságos Magyar eredetét az is bizonyította: hogy azzal még a' Deák írók-is éltenek deák könyveikben. Igy 1526-ban írott Könyv (holott a' Király' Szám-adójának mindennapi költségei fel vannak jegyezve) a' többi között ezekről emlékezik. I-szer: *Pro solutione KOCSY dati sunt in Cupreis fl. 50* II-szer: *Pro expensis, & solutione KOTSY ad Viennam; et ex quo Viennae tandem Equum emere debebit, dati sunt in Cupreis fl. 75.* III-szer: *Pro solutione trium Curruum KOTSY &c.* — A' Kocsiknak is Országunkban lett nagy el-fzaporodása, bizonyos jele annak; hogy Országunkban termettek. Hallyuk 1523-ban vólt *Dietának*nak 20-dik *Articulus*-sát, holott e' szavakkal tiltatik meg az igen fel-vett kocsiskodás: *És, hogy az Egyház-belyes Nemesek, fejenként felkelni, és el-jönni tartozzanak, nem Kocsin, a'-mint sokan szoktak, hanem, a' Taberozók'-módgyok szerént, vagy lovassan, vagy gyalog, hogy hadakozniok sebessen, el-jönni kötelesek.* — — Midőn én mind-ezeket jól meg-fontoltam; az-után: az illyekről irtt több véleményeket is meg-rostáltam, azt könnyen el-hittem magammal: hogy, Atilátul fogva, mind-eddig fel vóltanak a' Magyaroknál a' Könnyű Szekerek, mellyeket osztán Mátyás király alkalmatossabbakká tette, hogy olly rázóssak ne legyenek; és talán könnyeb-

rongatta, hanem a' vízi-kórság-is felfezgette. Nem találhatta semmiben örömét. Ugy el-fogták a' gondolatok, hogy a' körüllette állókat észre-nem-vehetné; víg beszédgyeiket éppen nem hallhatná. Az Orvos, nagy szorgalommal forgolódván mellette, nem csak üdvességes szerekkel élesztgette testét; hanem, nyájas embereket öszve-szedvegetvén, ezeknek víg beszédgyeikkel oszlatta - is a' sűrű gondolatokat.

Maga Árpád (még jól bírta magát) igen nyájas lévén; nagyon gyönyörködött a' tréfás beszédében. Ugyan-azért: nem vala kellemetesb embere ama' Vezérjénél, ki ennek előtte Veszprémet, és Bihart meg-vette. Mostanában

a'

nyebben is forogjanak. De hogy a' Kocsi szó nem volna időssebb Mátyás- királyunknál, (a'-mint ezt az előbbeniekből ki-akára-hozni CORNIDES) azt magammal soha el-nem hitethettem. Ki-rándúltam tehát Asiába: AMÜR, és SELINGA vizek eredetéig, PAIKAL; nevű Tó mellé. Itt, Urunk' születése után Hat-századik-'s-egy-nehány esztendőkre fel-mevén, meg-akarám-kérdezni akkor-ott-élt Magyarainkat: vallyon volt-e már akkor hírekkel eme' nevezetes Kocsi szó? És ime! ha éltének azt mondanák: hogy, noha akkori időben a' Scitháknak egy Felekezettyeket HOEIKEKnek-nevezték; mind-az-által: azon magos Székerek, és nagy Kerekék miatt, mellyekkel akkoriban éltenek; a' China beliektől KOCISISOKNAK csufoltattanak. Bizonyította ezt DEG-VIG.

a' Veszprém-megyi Katonákat nagy eszességgel vezérlette. És noha ennek elég érdemei voltak arra, hogy a' Fejedelemtől a' Vezérségre fel-emeltessen; mind az'-által: ezen Tisztségét fő-képpen tréfásságának köszönhette; és valóságosan azt-is tapasztalta: hogy: valamint a' közönséges életben nem tudja az ember, mitől hízik; úgy, a' Fejedelmekhez való alkalmaztatásban, ki-nem-tanúlhattya, mi viheti-elő.

Eme' Vezérre; USZUBÚ nevet adtanak a' Magyarok; pedig azért: mert mindenkor el-úfízította maga mellől a' bűt; és szünetlen jó ked-
vét

VIGNES azon Chinai két könyvekből, mellyek ré-
genten KAM-MO, és TAM-SCHU nevek alatt ki-
jöttek. Itt ezek találhatnak irva: A' HOEKEK él-
tenek (valamint mind-nyájan a' többi Tatárook) Sáro-
rok alatt, a' Mezőkön, számos Seregekkel; és táplál-
ták magokat a' Marbak' tejével, és húsával. De az ő
Sátoraik, és Szekereik a' Tatároknál magossabb kerekeken
állottanak. Azért adék nekik a' Chinu-beliék ezen ne-
vet: KAOTSE, az az: nagy, vagy magos KOCSIYÚ-
AK. — Köll-é több? Fel-van-vágvá a' Csomó.
A' KOCSI szó tehát valóságos Scithiai szó, mel-
lyel osztán Atilátul fogva a' Magyarok-is éltenek.
A' Magyartúl vette tehát a' Német Rutsché. A'
Francia COCHER. Az Olasz COCCHIO. A'
Spanyol COCHO. Az Anglus COACH. A' Bel-
ga GOETSE. A' Gothus KUSK. A' Tót-is KOCS

vét mutatta (49). Soha szomorúnak nem látták. A' leg-nagyobb hadakozások előtt, a' leg-félelmesebb vagdalkozások között, egy-aránt tapafz-

(49) Nem csak a' Magyaroknál, hanem a' többi Nap keleti Nemzeteknél-is szokásban vala az: hogy egy Fő-embernek több neveket adgyanak, mellyeket vagy erkölcsökre, vagy más különös tetteikre nézve reájok ragasztottanak. Például hozom-elő a' Medusoknak harmadik Királyokat; kit HERODOTUS *Cyaxaresnek* nevez; CTESIAS *Artibarnak*; XENOPHON *Astytigesnek*; VELLEJUS *Pharnacesnek*; ALEXANDER *Polybistor Astibárnak*; A' SZENT IRÁS, Tobíasznak könyvében, *Asverurnak*. Ezek mind egy embernek (a' Medusok' ama' harmadik Királyának) nevei váltanak. — Ha LENGLET *Apát-urból* (ki ezekről-való elmékedéseit TOURNEMINIUSBÓL kölcsönözte) ama' neveknek eredeteket fefzegettyük; könnyen megtudódik: mi okra nézve nevezhették-el olly külömb-féle-képpen. ASVERUST ebből faragták: *Aga-suver*, az-az: *Fő-vezér*. CYAXAREST a' Tatároknál, és Törököknél még most-ia fen-forgó szavakból: *Kias-kier*, az-az: *Vezérje a' Hadnak*. ASTYAGEST ebből: *Asta Geis*, az-az: *Vitéz' Vezérje*; avagy ebből: *Tcha Geis*; az-az: *Sereg-Vezér*. — Én ezen utolsó szót: *Tcha Geis* fel-vévén (melly, mostani irásunknak módgya szerént, így irattatik: *Tsa Geis*) látom LENGLETBŐL, hogy *Tsa* a' régiéknél *Sereget* tészen; és innett gondolom eredni ezen szavakat-is *Tsatdzni*, az-az: *Seregelni*, avagy *Sereggel dolgozni*. *Tsata*, az-

pasztalták jó kedvét, és bátor szívet. Örven-
dettek a' **Katonák**, kik Vezérlése alá jutottak.
Eleve tudták: hogy nem csak nyertessen; ha-

R. 2

nem

az: *Ütközet*. Innét jön a' *Tsárda*-szó is, melly első-
ben a' régi Magyaroknál (valamint még most is a' Tö-
rököknél) azon hajlékot jelentette, mellyben az Ör-
állók a' levegőnek vízontagsági ellen egygyütt lakta-
nak, melly helyeket mostanában is Páncsova, és Zi-
mon között (Zemlin) azon **Katonáink**, kik Belgrád
ellen Ör állóban vannak, így nevezik: *Schardafen*.
A' Törököktől megszűbbesett Magyaraink azon Ven-
dég-fogadókat hívják *Csárdáknak*, mellyek a' puszta
magánossan vannak; és a' többieknel, épületekre néz-
ve, alább valók. Az-után: mivel azt is látom, hogy
ezen szóban *Tsa Geiz*, eme' *Geiz* szó annyit tészen
a' Régieknél, mint *Vezér*, immár nem csudálkozom,
miért soroghatott fel a' Magyaroknál a' *Geiz* szó, és mért
nevezék Szent István Királyunknak *Atryát*; az-
után más két Királyainkat is *Geizáknak* — Magyar
Avaraink eme' szóból: *Tsa-Geiz*, ki vetvén a' *Geiz*-
szót, helyébe *Kám*, avagy *Kán* szót tettek, és a-
zoknak Fejedelmeik magokat *Tsa-Kámoknak*, avagy is
Tsa-Kánoknak nevezték; az-az: *Sereg Fejedelminek*: nem
külömben *Tatár-kám*, avagy is *Tatár-kán*, annyit tés-
zen: mint *Tatárok' Fejedelme*, *Tatárok' Vezérje*. — Az
Avaroknak Fejedelmét tehát *Tsa-Kánoknak* híván a'
Régiek, azon Birodalom-palczájokat is, mellyel Fe-
jedelemségeket jelentették, *Tsa-Kánoknak* mondották,
most *Csákányoknak* nevezük. Ebből ki-tettség: mért
hivták az Avarok' Fejedelmét *Csa-Gánnak* a' külső
és nyelvünket nem értő írók.

nem vigán-is térendenek-vissza. Okos lévén, és víg; úgy tették: mintha meg-hazuttolta volna azt, a'-mit az emberek közönségessen tartanak: hogy abban legyen termékeny az okosság, kiből szaporátlan a' tréfa. Soha még eddig el-nem-vesztett egy csatát. Nevetve vágta-konczolta a' jajoló ellenséget. Ő verte-meg a' Veszprémi Tótokat. De valahányszor Árpáddal e' hadról beszélgetett; mind annyiszor őtet (ha mindgyárt kedve nem vala-is) meg-nevettette.

Mind az Orvosnak ohajtására, mind a' Fejedelemnek szerencséjére, éppen akkor érkezett Ufzubü Veszprémből: elsőben ugyan látogatóúl; de fő-képpen azért: hogy meg-tudhassa Árpád-tól: az Olaszokra ütésnek idejét; azt vittatván felőlők, hogy ők hamar meg-pevíszednének, ha nem hanyattatnának; nem vettetnének kardra (50). Tüftént bé-eresztetett a' Beteghez. Előtte,

(50) Meg-szaglották valóban a' MUTINAI Olaszok: hogy Árpádnak serege ellenek iparkodik. Ezen hírre olly hatalmasan meg-rettentenek, hogy ama' Szent GEMINIANUS Püspökhez folyamodnának, ki (Atilának idejében élvén ezen Királyt, Mutina' kapuinak fel nyitásával, meg-engesztelte. Ennek templomában öszve jövéen Árpád' idejében is a' Kezfértények, ezen énekkel, melly MURATORIUS. NAL fel-találhatik, kérték azon Szent Püspöknek segítségét;

te, kötelessége szerént, el-beszélllette; elsőben az ellenségnek mostani csendességét; az-után: a' meg hódolt népnek engedelmisségét.

Mind ezeket nagy örömmel hallván Árpád, Hát (úgy-mond) édes Ufzubúm! minő kását főztenek a' Beszperémi Tótok; midőn Ösével Vas-fazéjkok ellen ütöttél a' Bakonyi Erdőben? Lehetett-é bográcscsoktól ki markolni valamit? avagy talám meg-is-ijedttél a' Tót-ágasoktól? Beszeld-el még egyszer. De üll-le leg elől; pedig ide mellém.

Felele Ufzubú: Uram! le-nem-ülök: mert soha nem állok ifiabb-koromban. De állva se mondasd-el velem ama' dísznő történetet. Inkább szaladva beszéllem-el a' förtelmes Nyúl-hadat! Bár eszembe se jutna ama' lanyha Nemzetség! Azon Ló-körmű; Karika-lábú; Lőcske-zű; Tök-fejű; Csacsi-fülü csuda teremtmé-

R 3

nyek,

Confessor Christi! pie Dei famule!
 O Geminiane! exorando Supplica:
 Ut hoc flagellum, quod meremur miseri,
 Ccelorum Regis evadamus gratia.
 Nam doctus eras, Atilae temporibus,
 Portas pandendo, liberare subditos.
 Nunc Te rogamus, licet servi pessimi,
 Ab Ungarorum nos defende jaculis.

Nem csak pedig az Olaszok, hanem más Nemzetségek-is rúdul rettegtenek a' vitéz Magyaroktól. Nem csuda tehát

nyek, ostoba csere-bogarak. Bár csak lelkes állatokra akadhattunk volna! De teremni köll az embereknek, mint a' Suba-gállérnak; nem ponig idővel válni, mint a' lapos tetűnek. — Hiszed é: hogy ama' szemeten egy gyöngyre találhattunk? De találtunk bezzeg bé horpadt-hasú ritka állatokra. — Hallottuk elsőben öszsze-röhögéseket a' Bakonyi Erdőben. Mondám mindgyárt Ősének: venne magával egynehány Vitézeket; és látná-meg, mik porczognának a' makon. Alig lépett-bé a' sűrűbe; íme azok mind-nyájan (mint tetűk a' var alatt) el-halgattanak. Számra nézve, annyin voltanak, mint a' kurta kutyák, avagy őszkor a' hideg vette legyek. De félenkebbek a' Nyulaknál. Még most se hihetem: hogy nyulak ne lettenek futalékos

Ap-

tehát, hogy ellének kigyót-békát kiáltottanak a' Régiék. Ezt azoknak meg-engedhettyük. De egy minapi nyelves Irónak orczátalan fecsegését el-nem-tűrhetem; ki (a' mint Degvignes elő-hozza, pedig ez-is boszizunkodva) azt merte írni: daß die Türken ezek által a' Magyarokat érti a' gonosz) eben so wenig werth sind, daß man ihren Ursprung, und Geschichte auffuche: als die Wölfe und Enger in ihrem Lande. Ez méltó: hogy meg-tolmácsoltyam: hogy mindenik Hazám-fia, ha németül nem tud-is, elsőben jól meg-értse, az-után még jobban le-köpje. Így esik tehát nyel-

Apjok. — De ne beszéltesd-el velem a' többit, hatalmas Fejedelem. Mái napiglan-is szégyenli a' Magyarság azon gyalázatos nyul-hadat. Megis-bántuk immár, pedig nem különben: mint ama' vén kovács, melly egyfzerre kilenczet fiadzott.

A' beszédnek még ezen elejére-is láttfzattott Árpádnak kedve meg-térni. Meg-ritkúltanak a' sűrű gondolatok. Úgy tettfzett: mintha ifjú-korában a' nyájasságra szoktatott, és sok vigságokból öszve-fzerkeztetett természet vig gondolatokkal akarna el-öszlani. Kérték tehát a' Vezért: hogy tovább folytassa a' Nyul-hadat. Örömeft hallanák ama' ritka történetet.

R 4

Te-

nyelvünkön: A' Magyarok éppen olly keveset méltók, hogy az Ember azoknak Eredeteket, és viselt dolgait ki-keresse: valamint a' Farkasok, és Tigrisek magok! Lak-belyekben. Vezem észre: mért haragszol úgy annyira a' Magyarokra, mert meg tanították Nemzetségedt a' Magyarok' Istenére. Mért nem állottatok talpon előttök gyalázatosok? Mért nem akártatok a' Magyarokat magatok előtt inkább, sem-mint magatok után hajtani? Mért bíztatok életeteket lábotokra, nem pedig Karotokra? Úgyé bizony! szégyen vált a' Futás, Sógor; de hafzos?

Tehát Ufzubú: Nofzsza (úgy-mond) Kard-ki-kard! Lóra-ki-lóra; Nyíl-ki-nyíl; Dárda-ki-dárda (51). Midőn észre vették a' Tótok, hogy é' nem Kanász-játék; tüftént gatyafenekébe a' szívek. Reszketett mind egygyike, mint a' kocsonya. Nofzsza-mí: rajtok a' veres ködöküeken. Biztak ők ugyan; de csak az inokban. Megszalasztották száz Vitézeinket, kergették-is erőssen; de magok után ám. Szorongatták a' miéink ki-felé az erdőből; 's-mint valami luftos Csordát, mi-felénk nem annyira üzik, mint korbácsollyák. Akkor láttuk leg-elől a' fene-ette láb'-mosadékokat. Hegyes volt Fejek,

(51) Ufzubúnak eme' homályos szavazt meg.vid. gosttva LEO ama' Bölcs Nap-keleti Csdfzár, ki az ak. kori Magyaroknak fegyvereket, és szokásokat e' szavakkal írja-le: Fel-vannak fegyverezve Kardokkal, Pán. ezélokkal, és Dárdákkal. Sokan közülök kettős fegyvert viselnek. Vállaikon a' Dárdákat hordozzák. Kezeikben az íjjat tartják. Mind ezzel, mind amazokkal (valamint a' szükség hozza magával) élnek. De a' hátrálásakor igen nagy károkat tesznek az üzö ellenségben. Nem csak magok vannak fegyverrel bé-födözve; hanem azon lovaknak-is, mellyeken a' Felbek ülnek, elejeket vagy vassal, vagy sűrű pokróczokkal szokták el-takarni. Igen szorgalmatossan, és nagy gyakorlások által tanúllják azon mesterséget, mellyel, a' lovakon ül. vén, a' nyilakat lövik. De, az ütközetnek idején, semmi

jek, mint az Isten'-nyila. Horgas nyjak nem vitézségre, hanem lopásra termett. Ugyan azért: csak attól láttfzattattak félni, ne-hogy az erdei fákön magoktól-is fel-akadgyanak. Ki-tett-fzett orcájokon a' Vitézség' tüze: pirosok vóltanak, mint a' lisztes zsákok.

Látván penig, hogy úgy ki-koptanak az erdőből, mint valami az hóból; még apróbra rágódott tőpörtő szívek. De szíve se vólt egynek-is; hanem csak zúzza. Ugyan verte a' vérejték az eb' méhében fogantattakat. — Hatalmas Fejedelem'! nem adtad vólna száz süveg-ördögért; ha láthattad, vólna a'-harmat'-hasító

R 5

bocs-

mi más úgy meg-nem-hátrálhattya a' Magyarokat mint a' sűrű, és szokásokkal ellenkező Hadi-rend. Mert ök mindnyájan Lovasok, és lovaikról le-nem-szállanak. Mivel, gyermekségtől-fogva, ló' hátára szokván; nem tūrhetik a' talpalást. Ellenekre vannak a' merő térségek-is, és emberi mesterséggel műveltetett mezőségek; ezeken fellyül a' sűrű, és minden félbeszakadás nélküti utánnok lovagló Hadi-rend. Ellenekre vannak a' nehezebb fegyverekkel-való közel-ütkezetek; az-után: olly eszessen el-rendeltt éjtfzakai reájok csapás, hogy azoknak, kik reájok rohannak, egy része a' Hadi-rendben legyen, a' másika pedig lesben állyon. Igen ellenekre vagyon a' Magyaroknak a' legeltetésnek fziúke, a' Barmoknak, mellyeket magokkal hordoznak; kietlen sokasága miatt.

bocskorosoknak rirka félelmeket. Úgy öfzfze-bújtanak; mint valami szegény ember' malaczczaí. Nem sokára a' temérdek sokaság egy-ma-roknyinak, egy harapásnyinak tettfszett. Penig ei-nem szökhettének. Innett én, amonnatt Öse vágta-bé uttyokat. Még most se hihetem: hogy egygyik a' másíkba ne bújt volna.

Fel-kiáltottam ofztán; és meg-parancsoltam nékiek: tennék-le furkós bottyokat; másként öfzfze folytatom taknyokat a' nyálakkal; szálanként szedetem-ki szemek' szőrit; egygyenként verstem-ki záb-fogokat. De, az eb-anya' terhe, egy se értette szavaimat. Egy se tudott közüllek EMBERÜL. Búsultak, mint a' verembe esett Farkasok, Az-után foháfszkodtak-is: mint a' kereke-törött Kocsisok.

Öfzfze - akarám gázoltatni a' sápadtt varas bókákat. De egy vólt közzüllök, kinek kedviért meg-engedtem a' többinek. Ez (amazoknak csoportyokban állván) úgy ki-tettfszett, mint a' füles Csacsi (52) a' Júhok közül. Ötet, ma-gam-

(52). Ama' SZEKEREKET, mellyek Bála-kat, és más egyéb igen nagy nyalábba kötött ter-beket vittének, MÁZSAS SZEKEREKNEK mon-dották a' Magyarok. Igy nevezi azokat KUN LÁSZ-LÓ királyunk 1280-ban, Zezkoun adattott levelében. Igy nevezi ZSIGMOND királyunk is 1305-ben artic.

gamhoz szállítván, meg-kérdezém: mi szemé-
nek pozdorjai lennének? mit akarnának? mi
okra nézve röhögtenek-öszsze a' Bakonyi er-
dőben? Darabolta a' kurya-vérű a' Magyar
szót. Éktelenül hullottanak a' tót kölönczök va-
talékos szájából. Nem-is beszélt; hanem
csak ökrödött a' csömör ember; midőn szünet-
len Zvatoplugnak útalatos nevét okádtá. Nagy
nehezen, mint-egy harapó fogóval, vehettem-ki
belőle: hogy ők ennek-előtte (tíztségekre néz-
ve) Disznó-pásztorok voltak. Most immár
Zvatoplugnak Vitézei lettenek. Maga Zvato-
pug mostanában Beszperémbe lenne; Fia,
Mojmir, Tihonyban.

Ezeket nagy káromlással; de nagyobb iz-
zadsággal ki-sajtolván belőle; azon tanácskoz-
tam Ösével: mi tévők legyünk: elsőben ugyan
eme' lustos csordával; az-után pedig az emlí-
tett várákkal? — Öse, a' Falkáról így véleke-
dett:

15. És, mivel Deákul írtanak, ekképpen ejtették-
ki: *Currus*, qui MÁZSA vocatur. Avagy rövidebben:
Currus-MÁZSA. Olstán a' Deák szóba nem akar-
ván magyar szót elegyíteni, így ejtették-ki: *SUM-*
MARIUS-Currus, az az: nagy *SOMMÁT*, vagy nagy
terhet viselő székér. Így nevezi azokat *ZSIGMOND-*
királyunk 1435-ben — A'-mi több: azon *Allatokat-is*,
mellyek hátokon nagy terheket hordoztának, *SZUM-*
MÁR-oknak hívja *Mathæus Parisiensis* 125-ben. En-
nek.

dett: hogy jók lennének a' Beszperémi, és Tihonyi út-mutasásra. Erre reá-állottam. De ofztán azt-is javallotta Öse: hogy Katonáink' közé ofzszuk a' serényebbeket. Meg érdemlenék a' Kóficz-emberek: hogy magok'-feleiktől veretessenek-agyon. De ezen tanácscsának el-fogadását malacz-nyirő soha-napjára hagytam. Nem köllöttek a' hízlaltt deszkák; az élhetetlen Lidérczek. Féltettem töllök Magyar nyelvünket. Mert az övék felől azt hallám: hogy olly ragadós lenne, mint a' tót fene.

Végtére azt-is mondá Öse felöllök, hogy jók lennének a' szolgálatra, kiket az Isten soha urakká nem teremthetett. Reájok lehetne bízni, mint a' Csacsikra, a' nagy nyalábba kötött egygyetmásokat. — Éppen bizony (így mondek), ebre a' hájat; kecskére a' kortet; farkasra az aklot. De ebben bizony nem kopik fogok a' süitt makot porczogató kajla Sörtvélyeseknek.
Öket

nek-előtte, Kalmet Irónak idejében 1135-ben, azon állatokat **SZAUMÁR** oknak mondották. Dandulus pedig, Muratoriusnál, **SZOMÁR**-oknak nevezi. Azután 1150-ban Hanzitz mindenütt **SZAMÁR**-oknak nevezi — De Végtére a' teher alól ki-vévén a' többi állatokat, csupán a' Csacsikra rakták a' nagyobb nyalábü Süllyokat, ugyan azért reájok száradtt a' **SZAUMÁR**, **SZUMÁR**, **SZOMÁR**, **SZAMÁR**

Öket tehát két részre osztván; egygyikét út-mutatóul adtam Ősének Tihony ellen. A' másikat Beszperém felé sürgettem. Mint a' czigány-ló; olly kénytelenek vóltanak az űgetéssel. De a' Várnak meg-vételét mászorra hagyom. Tám ez elég-is lesz mára.

Árpád, ezen beszédnek nyájasságán nagyon meg-újjúlván; csak arra kérte még Ufzubút: hogy (ha mindgyárt Tihonynak ostromát abban hagy-ná-is) leg-alább azt beszéllené-el mostanában: miként ugrosztotta-ki a' Veszpremi bokorból ama' félénk nyulakat.

Erre Ufzubú: Uram (úgy-mond): nem olly könnyen esett-meg a' dolog, a'-mint gondolám. Mert a' Tótság, melly magát ama' Tetü-varba (nem-is várba) bé-vette, mint Kakas a' maga' szemetén, mind meg-tarajosodott, mind peniglen fel-tollasodott. Az-után: valami gyűlölöm italnak tüzességével lelket öntvén magokba (mert
azt

nevezet mind a' Magyaroknál, mind az Olaszoknál. Nem csak ezekre pedig, hanem a' Szegedi Só-házna' azon emberekre-is, kik hátokon hordgyák a' Kő-só'. Ott ezeket is SZAMARAKNAK nevezik. Ebből ki-tettszik, hogy ama' nagy fülű Állatoknak nevek, Nap-keleti ki-mondás szerént, CSACSI légyen; a' SZAMÁR szó későbbre ragadott reájok eme' Deák szóból SUMMÁR^{us}. Curvus.

azt mondgyák: hogy másként csak párájok legyen), úgy meg-nyakasodttanak, hogy onnatt ki-ugrani nem akarnának. A' ki-kémlelés után, midőn töllök keveset kértem, és meg-nem-nyerhettem (53); bé-izentem a' Hal vérüekhez magyarossan: hogy, ha mindgyárt még annyit öntenének is a' garatra; véreket még se melegitenék úgy meg, hogy Orofzlányok legyenek. Meg-meczczeném torkokat, midőn azon kulacs-csokat öfzsze-töretném, mellyeket, fegyver-gyanánt, oldalakon fityegtetnek a' koryogós vitézek. Élzmelődnének-fel a' fúrtt-vellejük, és vennek-ézfze magokat, hogy nem az ótott-lábú Száfzokkal, hanem a' vitéz Magyarokkal lenne csatájok. Velünk tengelyt né-üttetnének, pedig olly nyomorékok, kiket elég-képpen meg vert csak azzal-is a' Magyarok' Istene, hogy őket Tótoknak teremtette; és puruttya nemzetségeknek se Házát, se Házat nem adott. Ezen görbe Orfzág is, mellyben mostanában zsellérkednének, tót homokjával egygyütt, Arilác lenne.

Hess

(53) LEO ama' Bölcs Nap-keleti Csáfzár a' Magyaroknak eme' fzozásokról e'-képpen fzoáll: Ha az Ellenség közül, mellyet üzöbe vettének, némellyek magokat menedék helyre vették, akkor azon vannak a' Magyarok: hogy az emberek', és lovak' tartásokra fziükséges eszközőknek héányosságát észessen ki-kémlellyék

Hess másé az udvarról. Ha ki-nem-röpülnének; Fészkestől, Tyuk-monyostól oda lennének.

Látván tehát a' Gubánözösök, hogy rozű falatokat találgnék elejekbe; borsos-is lenne a' lév, mellyet hirtelen hörpenteinek köllenne, ijettekben el-ütötték magokat. Hátra-hátra-fekingettenek. Az-után: midön sovány árnyékjokat magok után futni szemlélték; azoktól né-melleyek úgy meg-ijedttének: hogy, a'-mint hal-lám: hat aratás után se jöhettének eszakra. Ime, Uram! magok' árnyékjok ellen sem valának vitézek. Nem-csuda tehát: ha csoportosan törék-ki magokat a' Vár' kapuján. Talán még most-is szaladnak. Nem hiszem, hogy né-melleyek a' Világból-is ki-ne-szaladttanak.

De kik a' várban maradtanak; szürjök a-latt csak hányogatták a' pittyeget. En, nyakasságokat el-útván, rajtok Katonáimmal. A' Napnak le-alkonyodta után; Hágcsókat vettettem a' görbe falakra. Meg-gyújtottam ízénafzalma-fedeletű hitvány gallyibájokat. Minden irga-

lallyék. Ezt ki tanulván, őket szünetlen tartó környül-szálásokkal sürgetik, hogy vagy a' szükség által meg-fogják, vagy nékik tettfző frigyekre hajcsák. És elsőben ugyan csekélyeket kérnek töllök. De minek-utánna az Ellenséggel frigyvet vetettenek; tessékesebbeket adnak elejekbe.

irgalom nélkül nyakasztuk a' Kankósokat. Uram! nyakkal nem győzték kardunkat, Ebestől-macs-kástól oda lettenek.

Nem hiszem; hogy három Tótnál több il-lantott-vólna-el Zvatopluggal. Ezt körmeink közé nem kaparíthattuk. Meg-tanítottuk vólna eme' Kolompost-is a' Magyarok Istenére. Azt hallottam felőlle: hogy, Beszperémet el-vefzt-vén, meg-bolondúlt; és, Buda mellett, a' LE-ANY-VARI erdőkben remetéskedik. Tudni-il-lik: a'-hol ifúságában' tótossan élt az oda hor-dott kanczákkal; vénségében Magyarossan hal-hasson-meg; a'-hol eddig ebül töltötte életének nagyobb részét, ugyan ottan még egy-nehány hátra-maradandó napjait EMBERÜL végezhesse-el minden orcza-pirulás nélkül. Fel-hajhászom, ha parancsolod (54)

NE-

(54) Nem tudhatta még ekkor Ufzubú Zvatoplug-nak halálát, noha tudhatta, hogy ekkor immár nem ural-kodott. Mert, el-útván a' világi viszontagságokat, midőn birodalmát fiaira bízta, senkinek semmit se szólván, meg-nyergelte lovát, és, mintha valami foglalatosságai lennének, más színt adván útazásának, Zobor' hegyére ment Nyitra mellett. Itt lovát körösztülvén, kard-gyát-is el-ásván, magát ott lévő három Remetéknél tár-saságokban adta. Vele szentül-élt, és csak éppen ha-lála előtt jelentette meg: ki légyen. Neve' napja tizen-e gyed-k Márziusban tiszteltetik a' Benediktinusoknál. COSMAS. ANNALISTA Saxo. DUBRAVIUS. ME-NOLOGIIUM *Bene dictinum.*

NEGYESEDIK RÉSZ.

E T E L E B U D Á N.

Nyájas Ufzubúnak ezen beszédgyeire láttszatott Árpádnak nyavalája enyhődni. De kit egyszer dög-rovásra vágott az irgalmatlan halál; annak Elete csak föltozódik. És ugyan, noha föltaal tartós a' ruha-is: de, ha itt-is fölta a' föltaot éri; végtére el-nyövetetik. Varrogatta eme' föltaokat mind az Orvos, mind ofztán Budára érkezett Világos-is; de minden szorgalmatosságot haszontalanok völtanak. Inkább, meg-meg-inkább hanyatlott. Nem-is mezfíze állott a' parttól.

Budára érkezett az-után Etele-is. Ötet Világos maga vezette bé a' Fejedelemhez. El sem is-titkolhatta Árpád azon örömet, melly Etele-nek, és Világosnak jelen-létekből származott. Szerette mind-a'-kettőt. Örömet-is látta völna öfzve-párasodásokat. El-tiltotta magától a' többit; és csak ezeknek társaságokban múlatozott. Most inkább meg-szerette Etele-t: mert bővebben tapasztalta Magyar Erkölcseit.

Egyenes völt Eteleben a' Magyar sziv. Meg-egygyeztenek szavai gondolataival. A' jót jónak; a' roszszat rosznak mondotta mindekor,

és bátran. A' reá-agyarkodókat, vagy el-fülelte, ha meg-nem-győzhette; vagy le-fülelte, es lába' kapczájává tette, ha meg-körmölhette. Ná-la mind az'-által az Ellenkezés halandó, az igaz Barátság halhatatlan vala. A' Fejedelmet eszes-sen, nem hízelkedve tisztelte. A' jó Barátokat fárasztó szorgalommal soha nem kereste; még-is meg-lelte. A' fel-találttának nem számokban, hanem igaz szívekben gyönyörködött. Ugyan-azért kevesebb vólt nála az öröm; de egyszer-'s-mind kevesebb a' gyöttelelem-is.

A'-mi a' Fejedelem körül-váló forgolódást illeti: Hadnagyságának ékes meg-köszönte után, olly szorgalmatos iparkodással szolgált minden-ben: hogy ennél nagyobbat maga' Féleitől sem remélnhetett Árpád. Gyönyörű beszédekkel más-lasztotta unalmas, mert keserves óráit. Meg-rakosgatta zöld ágakkal szobáját. Maga fordít-gatta az ágyban. Nála vólt egész nap-estig Világossal. Ejtízaka magánossan hált nála; és, szolgálattýára mindég talpon állván, úntig ki-mutatta emberhez illő nagy lelkét.

Etelenek ezen szorgalmi úgy annyira meg-tettstettenek Árpádnak: hogy csak azért látt-szattatna egészségének viszfza-teríttését, és éle-te' napjainak nagyobb számát kívánni: hogy ve-le sokáig jót tehessen. Fel-is-akarta hirteleni-ben a' Vezérségre emelni; de Etele hathatós okokkal arra kérte: rekeszteni-el egy kevesse

ezen kegyelmének árját; kézzel-is hintené inkább, mint zsákkal a' magot. Ne kívánná: hogy egy Tifztségről a' másikra (mint valami Eret; egygyik ágról a' másikra) ugrana. Jól félakarná venni az előbbi rendű gyakorlásokat, 's így magát alkalmasabbnak mutatni a' nagyobb Tifztségekre. Vólnának még nálánál érdemessebbek, kiket ama' Vezérségre fel-emelhetne. Néki Hadnagyága is bajos lenne, mivel az Ezredességen által-kelletett ugrania.

E' színét festette ugyan reménkedésének; de ezt-is Gyulának, és Etelekának kedvéért cselekedte. Régen meg-érdemlette Gyula a' Vezérséget. De, mivel olyan vólt, ki az igazságot nemes bátorsággal gyakorta ki-mondotta a' Fejedelem előtt, ennek életében ama' Tifztségre fel-nem-kapafzkodhatott. Ezen kívül: tudta Etele a' Kis-aszfzonymnak-is gyanút, ha Gyulánál fellyebb emeltetne. És, noha ugyan ezen félelmét hafzontalannak lenni állította; de ezen hafzontalansággal sem akarta meg-zavarni jó szívet.

Midőn Árpádnak szolgálattjában illy serényen forgolódik Etele; meg-ízóllította Világost a' Fejedelem, és igen kérte: hogy, mivel ő leg-inkább ismérné Buda mellett a' Dunában-lévő szigeteket; és a' benne termett erdőket: egygyikebe vinné Etele; és néki valami mulatságot ízerezne. El-únná magát az Ifjú: ha körül-

lötte-való nehéz foglalatosságai valami kis jár-
ással, és mulatságos társasággal fel-nem-vál-
atnának.

Igen nagyon meg-örüle ennek Világos. Már
ennek-előtte-is a' Nyulak' Szigetébe akarta csá-
bitani Etelet; ott őtet törbe keríteni; és éppen
magához csatlani, E' vala gondolattya a' Feje-
delemnek-is. Őket (még életében) egy párnak
látni; és valamely Tartománynak részével meg-
ajándékozni akarta. Ezzel Árpád mind Etelet,
mind Világost le-köteleezni kívánta.

De Eteleének nagyobb gondgya vala Etel-
kára; mint Világosra. Ugyan-azért: egy kis
ürességet levén; levelet íra a' Kis-afszonynak.
Ebben meg-jelentette Árpádnak súlyos betegsé-
gét; Vezérségéről elő hozott beszédet; de ma-
gának, Etelka' kedviért, elleue-állását; Világos-
nak (Árpád' javallásából, és szíute parancso-
lattyából) a' Nyulak' Szigetébe iparkodását; és
ott következő csábitásait. Meg-esküdött
ofztán az élő Istenre: hogy soha Etelkát el-nem-
hadgya. Mert nem lehetne széles e' világon
olly szépség, olly nyájasság, olly szív-maszla-
gító incselkedés, melly őtet meg-vezztegethetné.
Kérte az-után a' Szüzet: hogy ezen tölle el-
távozza' alkalmatosságával ne lenne szomorú.
Nála hagyta légyen igaz, és állhatatos szívet.
Ebben telne gyönyörűsége addig-is, még öfz-
ve-keletnének.

E' Levelet Lovászfzának szorgalmátosságára bizta. Ki-is, éjjel-nappal nyargalván, ló-halálába bé-hajtott Világosra. Kertyében sétálgatott akkor Etelka Kádárral, és (Etelének késedelmes leveléről kezdvén a' beszédet) a' Szerető Iűaknak áthatatlanságokról okoskodott: midőn a' kert' ajtaját meg-nyitotta a' Lovász, és, valamit tarsolyában keresvén, egy ideig álldo-gált.

Nem tűrhette a' sokáig-tartó kotorázást E-telka. Ott hagyta hamarjában a' Fő-papot; és, amannak eléibe szaladván, leg-is-leg-elől: ha E-tele egészséges lenne-é? meg kérdezte. Ennek jó híret hallván; tüstént el-olvatta a' levelet. Ki-tettfzett ábrázattyan; elsőben: az öröm; az-után: a' félelem. De, felelmének jeleit nagy szorgalommal takargatván, nagy örömmel meg-kérdezte a' Lovászt: ha más valami parancso-lattya nem lenne-é Urának? A' Lovász azt fe-lelé: hogy nem lenne egyéb; hanem: hogy levél nélkül visszfa ne-térne. Inkább KARJEL-BE (mit is mondék, úgy mond, balgatag) in-kább Hazánkba visszfa-talpalok; mint levél nél-kül Budára lovaglok.

A' Lovásznak hirtelensége (ihon-e) el-arúl-ta Etelét. Olly nevetségre-is fakadott a' Kis-afzfzony: hogy (ne-talán-tán vége nem lévén a' húzomos kaczagásnak, maga-magának meg-ár-tson) félni kezdene a' meszfe-látó Fő-pap.

De még inkább nevetett: midőn kebeléből újra ki-vévén a' levelet, a' pecsétet ügyelte. Ki-va-la ott meczue egy Pánczelos Kar, és marokba szorított Scithiai Nyíl, a' Karjeli Fejedelmek' czimere. Midőn osztán nevetése meg-szűnt; arra kérte a' Lovászt: hogy holnap, idejen reggel, hozzá jöjjön; és, az addig el-készített levéllel, Buda felé röptüljön (55). A' Lovásznak el-tá-

(55) FIN-orfzágnak (melly régen, a' Magyarokon felől, éppen éjtzakra terjedett) egygyik része vala ama' nevezetes KARJEL. Benne fekszik mostanában OROSZ-PÉTER-VÁR a' Muzka-czároknak Lak-helyek — Hogy a' Magyarok, néha-napján, ezen KARJELBE is el-terjedtenek (noha talán onnétt soha Felekezetenként ki-nem-jöttek) a' többi között abból-is meg-bizonyódik: hogy, még mostanában-is, ezen KARJELI tartományt UNGERMANNIAK, avagy közönségesebben INGERMANLANDNAK nevezik minden oda való lakosok. A' vizet pedig INGERFLUSZNAK hívják a' Németek. Hogy pedig Atilánknak maradékjai jöttek ezen helyekre; innen tessék-ki: hogy ama' FINEKNÉL (SAXO Grammaticusnak bizonyítása szerént) ATILA-nevezet közönséges vala. Az-után abból-is: hogy őket közönségessen KIRÁLYI Scitháknak (*Scythae Regii*) nevezték a' Régiek. Innett származott az: hogy, eme' KIRÁLYI Nevezetről, mellyel magokat igen nagy örömmel mind hívták, mind hívattatták, őket KIRÁLYI-OKNAK is mondották a' nyelvünket nem értő Bizan-ti-

távozta után, elő-jövé a' Eő-pap; meg-kérdezte előbbeni kaczagásának okát. Hogy ne kaczagtam volna (úgy mond) mivel Etele't úgy el-árúlta a' hirtelen Lovász? Most lesz nékem leg-nagyobb tréfám a' Karjeli Úr-fival. Ki-fesarom markából a' többi titkot-is. Úgy bé-keríttem a' hállóba, hogy — Ezek után Sátorába menvén, elő-vette minden eszességét. A' Szerelen, és Etele' Személyéhez il.ő. tisztelet kö-

S. 4

zé

finomi Görög Írók. Magát pedig KARJELT elsőben KIRIALIÁNAK, az-után KARELIÁNAK-is nevezték. Hogy pedig eme' KARJELIEK a' Magyarokkal egy-eredetűek, nem lehet e' gondolatot csak minapiban származott véleménynek mondani. Im már régen így ítéltenek e' felől Rudbeck' fia OLAUS; IHRE; LEIBNITZ; EGENOLF; VELIN; STRAHLENBERG; BÜSCHING; FISCHER. E' dolognak lehetőségét még jobban meg-világosította az: hogy a' FINEKNEK Atyafiságokat, a' régi időkben, önnön magok meg ismérték a' Magyarok; midőn, 1260. dik esztendő tájban, nekik segítséget küldöttek VALDEMAR Svecziái király ellen, ki őket akkoriban meg-akarta-zaklatni; és, ha lehetne, egészlen bírtoka alá vetni. Ezen valóság meg-vagyon írva Ifiabik ISTVÁN-király' levelében, mellyben VANYI Sándornak sok kegyelmeket osztogatván, a' többi között így beszéll: Ezen kívül: midőn Szegünket Svecziába küldöttük; maga SÁNDOR, minden mások előtt, egybe-gyűjtvén maga' sokaságát, hátrán bé-batott a' Svec-

ku-

zé helyeztetvén maga' Személyét, úgy akara néki írni, hogy a' papirosban mind a'-kettő kiessen. Nagy buzgósággal elő véven tehát az író-

kusok' Seregebe; és, maga'; 's-emberei verének nem kevés ki-ontásával, nekünk ohajtott győzedelmet nyert - - Adódott 1268 ban. ISTVÁNY után KUN-LÁSZLÓ uralkodván Országunkban, Magyar-eleink (magok is zenebonákban élvén) nem küldhettek többé segítséget a' FINEKNEK. Ugyan-azért; a' következő Sveziai Királytól, LADULAUSTÓL (Birkarlusoknak ravalzságok által) el-nyomattattanak 1272-ben. Kik az igát hordozni nem akarták, fölyebb menének észak felé, csupa Lápos helységekbe. Ezeket a' Finnek Láposoknak; Tartományokat LAP-orfzágnek mondották. A' Németek ofztán LAP-landnak, a' Deákok LAPLANDIANAK, avagy LAPONIANAK nevezték. Mind ezeket jól észre vévén T. HELL Miksa; midőn betedik KRISZTIÁNTÓL (Dániának és Norwégiának Királyától) Bécsből Vardehúzbba hivattatna: hogy a' Hajnal- esillagnak a' Nap színe előtt el-menetelét meg-fzemellye; magával oda vitte T. SAJNOVICS társát, a'-ki addig is a' Népet meg-lárná; és azoknak nyelveket a' mi nyelvünkkel egyenlőnek lenni tapasztalhatná. Ki is ezen egyenlővégről egész Könyvet írt Laponiában, és azt újra ki-nyomattatta Nagy-izombatban 17,0 ben; a' Jésus-társaságának Akadémiai bötűjvel. Ezen könyvet Magyar-Orizágunkban sokan le köpték; sokan dicsérték; sokan abba-hagyták. E' cselekedeteknek okát ok lássák.

Enné.

író-eszközöket, ezen renddel írta levelét: Édes
Etelém! ha meg-nem-írnám-is mind örömemnek,
mind félelmemnek okait; Te, szívemnek minden
S 5 rej-

Ennékem nem másért emelked-fel gyomrom: hanem;
bogy ama' Falusi Tót-mesternek Beszédgyét: *Latia-
tuc feleym zumtuchel mic vogmuc ysa pur es chomuo menyi
milo zban. &c.* Ezen beszédet, mondám, annyira tartya
SAJNOVICS, noha egy tót Greslinél többet nem ér. Még
jobban csudállom FALUDIT, ki ama' Szemét sze-
krénynek kulcsát, (ebben ugyan hideg lakatos létté-
re) ki-kovácsolta. De most ama' Szemetet abba-hagy-
ván, elég az: hogy SAJNOVICS azon említett köny-
vében, sok FIN szavakat hoz-elő, mellyek igen szé-
pen meg-egygyeznek a' Magyar értelemmel. Ehhez
tartozik az-is: hogy, mivel eme' FIN Nemzetség
(úgy-mint királyi nemből származván) magát minden-
kör meg-külömböztette mind gyönyörű viseletében,
mind fő-képpen s' csinosságban, még ma-is Finnek
mondanak a' Magyarok minden ollyast, melly *tifzta*,
és leg fő-képpen *tündöklő sima*: úgy-mint: *fin-arany*,
avagy *finom arany*; *finom-bőr*, *finom-ember*. Ellen-
ben azokat, kik azon Országban gyalúlatlanabbak volt-
ának, azokat a' Finek TZUDAROKNAK nevez-
ték. Így nevezettek osztán-is a' Görög írtóktól.
Ime' hogy jött magyar Nyelvünk közé a' TZUDAR
név, melly *bitudny embert* jelent mostanában is.
HERODOTUS. SCHLÖTZER. SAXO. SAJ-
NOVICS. PRAJ.

rejtékeit tudán, könnyen ki-vethetéd. Orvendek egészségeden; és Árpádnak hozzád ki-mutatott; de régeu meg is-érdemlett kegyességén. Sajnálom: hogy meg akadályoztathattam Vezérségedet. Bár el-fogadtad volna a' Fejedelemnek ezen kegyességét; mert nem tudhatod a' következő mostoha időket. Tudom, mitől féltél, de félned nem kellett. Jól isméred igaz szívemet. Úgy is remélhettem volna: hogy, mint Vezér, meg-nem-vetted volna egy Hadnagynak magzattyát. — De meg-bocsáss, Édesem; ha nem annyira ugyan szívednek meg-változásától; mint Világosnak kerítő szívességétől féltetek. A' tűz meg-olvaszthattya a' kemény érczet-is. Eszedben tartsd a' Nyulak' Szigetében. kinek személlyéhez kapcsoltanak a' Meny-beliek. Bár inkább el-süllyedne ama' szerencsétlen Sziget; minek-előtte benne Etelém-től meg-vállyak. Soha nem láttam ugyan, de ittódom sűrű árnyékaitól. Én híved maradok holtomig. El-ne hadd igaz szívemet. Tarts mind az Isten-től; mind az KARJELI átkok-tól. Meg-engedgy Lovászod' hirtelenségének. El-beszéllem (ha ismét vejed léfzek) ártatlan el-andalodását. Kérlek: ha engem' szerettél; meg-ne fedd hibátlan meg-botlását. El is-hitesd magaddal: hogy, ha egyszer úgy akarja az Isten: hogy öfzsze-sátorosodgyunk; eszedbe hozom

ezen

ezen szíves kérésemet; és ki-facsarom, akár hogy tefzem szerit, belőlled; ha el-fogadttad-e, avagy meg-vetetted. Ha ezt meg-cselekszed érettem, torkig adósod maradok. — Ismétt intlek, édes Etelem, pedig nagy szorgalommal: tartózkodgy ama' veszedelmes Szigetben Világosnak mézes szavaitól. Eret ne vágattass vele szíveden. Vagy soha ne lépj azon Szigetbe; vagy, ha bele-csalhat Világos; ne hordozd tnyereden szívedet; ne-is adgy jó szót hízelkedésnek. Jól tudgya a' Mesterséget. Fel-ne-fal-lyon hirteleniben. Vigyázz kérlek arra-is: te-hogy kezébe kaparítsa e' levelet. Olat ün-tenél a' tűzre. Szakafzd-el; ha el-olvasod. En mindentől félek. Addig-is, még hozzám víz-sza-jösz; leveledben, Erekjémben, és színtlen emlékezetemben gyönyörködöm. Te pedig, kardodra tékíntvén; eszedbe juttasd: téreget nagy elevenséggel ugyan; de talán nagyobb fé-lelemmel Szerető, de tellyes szívéből víz-sza-váró Eteikádat. Világosan.

E' levelet könyvei között be-pecsítelvén, más nap a' Lovásznak kezeibe adta, és azon reménkedett, hogy azzal semmit se mulasson, hanem mennél hamarébb Etelemnek kezébe juttassa. El-is-méne a' Lovász.

Midőn ezek világosan így történtek, Budán Etelének (Árpád' parancsolattya szerént) csak ugyan mulatságot szerzett Világos azon említett Nyulak' Szigetében (56). Még az előtte-való nap' meg-tette a' rendeléseket. Válogatva szedte a' hivatalosokat. Meg-is izen-
te

(56) Ama' híres NYULAK' Szigete Ó Budának által ellenében fekszik a' Duna' közepén. Hofzfán, és szélessen el-terjedett valaha, mostanában egy-néhány részekre el-szakasztotta a' Duna. Első nevét a' Nyulak' sokaságától vette, mellyek Fejedeimeink' gyönyörűségekre benne tartattanak. *Második ANDRÁS Királyunknak* 1124-dik esztendőben adott Leveléből kitéttszik, hogy ekkor a' *Premonstratensisek'* Prépostsága (Szent Mihály Arkangyalnak tiszteletére) ide építetett. Az-után 125-dik esztendőben, Negyedik *BELA Királyunk* (által hozván Veszprémből Apácza leányát MARGITOT, ama' híres Szüz-virágot) ezen Szigetben az Apáczáknak Kalastromot, és, a' Bóldogságos Szüz' Máriának tiszteletére, egy Templomot is építetett. Ezen Templomról, ama' Sziget, *MÁRIA-Szigetének* neveztetett. És így a' vad állatoknak ezen Lak helye, leg-nemessebb embereinknek, és más Szerzetes Személyeknek is Lak helyévé változott. Mert

BELA

te mind-nyájoknak : hogy , hajnal'-hasadttában ,
készen legyenek.

Leg-első vólt Etele, ki jó-hajnalban Vilá-
goshoz érkezett. Midőn kin-létté meg-izeuő-
dött a' Szűznek; hirtelen fel-ugordot ágyából.
Elő-hozatta Amazon ruháját : elsőben azért: mert
még ebben egyfzer se mutatta-meg magát Ete-
lének ; ofztán azért-is : mert ezen öltözet igen
illik vala sűgár természetéhez ; végtére azért : mert
ezt a' a' vadászatra leg-alkalmatossabbnak állította.

Nya-

BELA Királyunknak , az-után annak Fjának , Ötödik
ISTVANNAK , és utánna következő Királyainknak
ideikben , méltóságos nagy épületekel (Királyi tudni
illik , és Erseki , 's-más Ország' Naggyainak házok-
kal) gyönyörködött. Vóltanak benne DOMINIKANU-
SOK , Szürke BARÁTOK , és CZISZTERCZITÁK
Most ezen roppantt épületeknek csak siralmas dülle-
dékjei láttfzattatnak. BELA Királyunk' leányától
Margittól , még máig-is MARGIT'-Szigetének hívják
a' Németek. Hatodik KÁROLY Császár ezen Szi-
getet Buda várában lakos KLARISZSA- Apdczdknak a-
jándékozta. Kiket 1782 dik esztendőben Mdsodik JÓ-
SEF Császár Ország-fzerte el-törölvén , ezen Sziget-
is , több Jófzágokkal egygyütt , a' Király' birtokába
jutott. Bövelkedett valaha édes gyökerekkel-is , mel-
lyeket még most is imitt-amott ásogatnak a' Patiká-
sok. És így Fejedelminknek ezen gyönyörű műar-
ságos helyek egészen el-pufztútt , és Kafzálló Rétté
változott.

Nyakába akasztotta remek idegét. Megtöltötte sebes nyilakkal mind tegzét, mind szívet: hogy azokkal a' nyulakat; ezekkel Etelét lövöldözze. Így fel-ékülve, ki-jött szobá'ából; és magát Etelének eleibe adta. Ennek első látásából sok jó szerencsét ígér vala magának.

Maga mellé vévén az Ifiat, a' Sziget felé meg-iudúltanak. Külömb-féle beszédekkel tartogatták egy-mást. A' vig Világos, Etelének vig beszédgyeiben gyönyörködven; tovább, meg-meg-tovább vitte a' dolgot. A' barátság nagyobb merészséget szülvén: olly szavakkal éle a' köz-beszédben; mellyek kezdetei vóltanak azon szótlásoknak, mellyeket a' Szigetben el-akara-végezni. Öregebb vólt Etelénél egy esztendővel, és három Hóld-nappal. Ugyan azért: bizott-is meg-értebb sütni-valójában.

Azomban: a' Dunának egygyik ágán által-vedzven; a' Nyulak' Szigetébe jötteenek. Tüftént el-is-széllyedtenek a' nyughatatlan vadászok. Maga Etele-is: hogy a' nyulászathoz foghasson, szabadságot kéré az el-menetelre. De ötöt ezen szavaival marasztalta Világos:

Hadd abban, édes Etelém, a' Nyul-vadászatot. Mi bátrabb állatokra tartasuk sebes veszeinket. Hadd vesződgyenek amazok a' Sárga, Kender, avagy Fekete Rigókkal. Hadd nyilazák az Örvös Galambokat. Hadd öllyék a' páras Giliczéket-is. Mi ne legyünk olly kegyetlenek:

nek: hogy a' párosokat el-válaszszuk; hanem inkább a' páratlanokat-is öfzize-párasítsuk. Maradgyunk itten a' lesben; és nem vad, hanem szelíd állatokra eregessük a' nyilakat. Emezt javallya inkább, sem-mint amazt, ezen terebély szép fának árnyékossan el-terjedett vendég-fogadója. Üllyük alá, ha tettszik; és fogjunk a' dolog' velejéhez markossan.

Ezeket hallván Etele; tüftént által látta: mit akar. Igen világossan kezdette szándékának elejét. Illyeneknek gondolhatta a' következő beszédek-et-is. Szemeinek kéz fogásából észre vette a' Mennyegzőre törekedő tánczos indulatokat. Le-ültenek tehát a' zöldellő kies pázsitra; holott Világos így kezdette mefesteréses szavait:

Régen akartam immár valamit tudakolni tölled, édes Etelem; de némellykor a' helynek, némellykor az időnek alkalmatlanságától, olykor más valamitől-is tartottam. Felölled akarok pedig leg-is-leg-elsőben tudakolni valamit. Nincs semmi okod a' hímezésre. E' titkot meg-is-tudom, meg-is-akarom tartani. Valld-ki, édes Etelem: mi okok vehetnek arra: hogy annyi veszedelmek között Magyar-országba jöttél? El-hitettem magammal; hogy nem kis dolog legyen; olyas valamire törekedni; melyre izzasztó fáradsággal lehessen fel-emelkedni. Adgya
 Isten

Isten jó végét szandékaidnak ; de nagy fába vág-
 tad a' fejszét , nagy követ-is heggergettfsz.

Felele Etele : A' jó Erkölcnek ama' dísze,
 ama' ragyogó méltósága ki-hozhatott engem'-is
 Országomból. Mert : csak honnyi erkölceimmel
 fel-ékülvén , nem estem magam' Személyével
 olly szerelembe : hogy magamat a' Tökéletesség-
 nek olly tetején járatosnak lenni álmodhassam,
 mellyről le-felé , a' többi Leventákra , csak úgy
 hunyorítsak ; valamint a' Szalma-türkiekre (57).

Meg-

(57) Ezen szó Tür (mellyet a' Görög Írók, ném
 lévén ü-betűjek , így írnak : Tur) BAYERNEK , és
 BEERNEK bizonyítása szerént , annyit tett a' Sci-
 tháknál : mint Nagy , Nemes , Fő , Baj-vivó. Fen van
 még most is a' Magyaroknál eme' szó : *türkölni* , melly
 annyit téfzen , mint akár mi ellenkezővel *vinni* , *vete-
 kedni* , *meg-törni*. És fő-képpen a' Húsvéti piros tojá-
 soknak öfzve-üttetését *Türkölsáinek* mondgyák az Al-
 földi Magyar gyermekek. Fen-forog a' Magyaroknál
 eme' szó-is *türni* , *türés* , melly annyit téfzen , mint
nemessen szenvedni : mivel a' gyermekeknek , még a'
 Leventaságra értenek , sokat kellett türni , sokat
 szenvedni. (Qui cupit optatam cürsu contingere me-
 tam ; multa tulit , fecitque puer , sudavit , et alsit.)
 HERODOTUSnál is az *Agatbyrsusok* Nemes , és Fő-
 népeket jelenttettek. — Áz-után : ezen szó : *Ki* ; an-
 nyit tett a' régi Magyaroknál : mint *Szep*. Innett
 mondgyuk még most-is : *Kies* ; az-az : *Szépes* : avagy
Kellemetes. Innett mondgyuk azt-is ; *Kietlen* ; az-az :

Szé-

Megremis-csált eddig a' vélemény. Nagyobb Vitézséget tapasztaltam Országokban; mint másutt csak fül-hegy-gyel-is hallhattam. De én ezekről, hogy hofzizas ne legyek, mostanában nem szóllok. Kúrcább, de egyzer's-mind hasznossabb beszédekre is kerekedhetünk.

Monda Világos: Igen-is, édes Etelem. Hasznossabbnak gondolom azt lenni, melly közelebb esik kettőnkhez. Mond-meg-tehát: mi

Szépelen, avagy rut, kellemelen; És, más szavakkal öszve-kötven, azt is mondgyuk: Kier erdő, Kierlen nagy homok. — Egybe ragásztván tehát ama' két régi Scithiai szavakat: Tür, és Ki; Türki Vitéz annyit tett, mint: Nemes szép Vitéz. Így hívja Magyarainkat LEO, ama' Nap keleti Bölcs Császár. Így hívja Magyarainkat ennek fia-is CONSTANTINUS Porphyrogenneta. És LEO ugyan Árpádunknak Vitézeit soha más képpen nem nevezi, hanem Turki, azaz; Nemes Szépek. Ezen szót a' Deák Írók így ejtették ki: Turci. Az-után a' Magyarok magokat Türkieknek, de nem sokára Töröknek, már mostanában Törököknek mondgyák. De valamint a' Scitha-nevet soha nem szégyenlették Magyar Eleink; mivel jól tudták ezen szónak eredetét; hasonló képpen: soha nem szégyenlették a' Türki, avagy Török nevet-is: mi vel e' szónak eredetét is sokáig el nem-felejtették. Mivel tehát a' mi Magyar Eleink valóságos Törökök; kitették: hogy azon Népre, melly mostanában Ásiában, és Európának szélein uralkodik, igen gondat-

jó híret hallottad Országunknak; hogy, abban
hagyván a' többit, ide iparkodál? Mit vélhet
tel

lanúl adgyák (közönségesen szólván felölök) a' Török nevet. Soha ezek így nem neveztetnek se LEOTól, se annak fiától CONSTANTINUSTól; hanem minde-
niütt SZARACZENUSoknak irattatnak, mivel ők való-
sággal SZARACZENUSokból, ARABESEkből öfzve
habartt kódorgó Népek. Sőt haragufznak-is a' valóságos SZARACZENUSok, ha őket Törököknek mond-
gyuk. A' DEÁK Irok őket OTTOMANoknak nevezik
mivel ők-is magokat, magok között, *Ocsomanoknak* mond-
gyák. Innétt eredett (a' mint ez előtt-is mondtam) az
Ocsmán szó magyar nyelvünkben; melly nem mást té-
fzen, hanem rút: mivel Magyaraink ama' Nemzetét
mindenkoron rút gyülelevézeknek tartották. — Eme'
Szaraczenusoknál csak maga azon nemzetség valóságos
Török nemzetség, mellyből a' Császárok válaftatnak.
Ha ezen nemzetség hi valna halni, a' régi szokások
ízerént, valamellyik Török Házhoz kellene folyamod-
niok. Es így vagy a' *Tádroktól*, vagy a' *Mogoliáktól*
vagy a' *Persáktól* köllene Császárt kölcsönözniek. Mert
(ki halván Magyar Királyaink, kikhez hasonló képpen
folyamodhattak volna) csak e' három Udvarokban fényes-
kedik a' valóságos Török nemzetség — Magyar-ország-
ban le-telepedet Törökeinket, az-az: Magyarainkat gyá-
krán meg látogatták eleinre Tatar-országban és Persiában
maradott Magyar atyánk fiai. Sőt CONSTANTINUS
Porphyrogenneta azt írja: hogy szövetséget-is tartottak
magok között, és igen barátságossan éitenek. De most
immár olly feledékenségben vannak ezen elszakított
nemzetek, hogy egygyik a' másiktól alig tud valamit,

rél itten olly el-rejtettnek lenni, mellynek fel-
találására csak éppen Wilágos-várra fáradoztál?

T 2

Erre

ki-vevén a' tanúlt, és olvasott embereket. *Negyedik BELA Királyunk* (nagy lelkű, és meszsze el-látó Fejedelmünk) Szent Domokos' Szerzetén lévő négy Magyar Fehér-Bárátokat küldött a' Nap-keleti Országokra, maga' kötsé-
gén. Ezek közül, *JULIÁNUS*, egy afzfzonyra talált, kivel magyarul beszélt Volga-vize' környékében. Ki-től-is útba igazítottván, olly Magyaraiukhoz ért ama' Barát; kik, mind ötöt jól értették, mind ő azoknak nyelveken, minden hiba nélkül, el-mehetett. Ezen Magyarok meg-jelentették akkor *JULIÁNUS*nak, hogy a' Tatárok ki-akarnának ütni Német-országra. És va-lójában ki-is-ütöttek 1240-dik esztendőben *BELA* a-
latt; de, a' Németek helyett, elő-vevén Magyarain-
kat, rútul el-pusztították Országunkat. Haragudtak reánk, hogy más Nemzetekkel öfzve-sógorosodtunk. — Más Magyar Jésovita-is az Ottományoktól meg-fogat-
tatván, a' Tatároknak el-adatott. Ez azt írta onnét: hogy nem lenne Szám ki-vetésben, hanem valóságos Magyar-országban, édes Hazájában. — Mind-ezekhez azt is lehet toldani: hogy most is Magyaraink nem mondgyák a' köz-beszédben: *Bulgar-fajta*, avagy *Fran-
czia-fajta*; de fen-forog nálunk, még mikor haragszunk, is: a' *Török-fajta*! *Tatár-fajta*. Mintha a' régi hagyó-
mányokból igen jól tudnánk, hogy ama' valóságos Tö-
rököknek, és *Tatároknak* véreik vagyunk. — Sokan, kik *Tatár-országban* magokkal a' *Tatárokkal* beszélte-
nek; azt mondgyák: hogy ök-is tudgyák vérségünket a' régi hagyományokból. — A'-mit itten *Ercle Szab-
ma-türkieknek* mondott, azt mostanában *Szalma-törököknek* mondgyuk, és általok hafztalan lízokat értünk.

Erre Etele: Ha más nem volna is benne; nem-de-nem elegendő ok lehetnél volna csak magad-is, Drága-látos Kis-aszfony; kinek látására még messzebb Országokról-is ide fáradgyanak az eleven Szívek? Hallottam híredet Országomban; de itt hírednél nagyobbnak találalak. Ott csak sугárját láttam azon gyönyörködtető Napnak, melly itten az egész Országot örvendetessen bé-töltötte.

Már ekkor Világos, Etelének nem csak illetődéséről, hanem heves szerelméről-is gyana-kodván, eleve ivott a' Medve-börre. Hogy pedig e' szerető indulatot forró buzgóságában meg tarthassa; így szitott több tüzeket alája:

Vagyon még valami, édes Etelém, melyet tudni kívánok. Nem hagyta-é valami Mag-nes-követ Országodban, melly szívedet szünet-len vissza-fordíthatná? — Ezt kérdé; és egy-szer-'s-mind az el-áruló orca meg-pirúlt.

E' változását mintha észre-se-vehette volna Etele; hamarjában így felelt: Vagyon olly Mag-nesem Honnyomban, melly szívemet vissza-fordíthattya. Tudoi-illik: Hazámnak azon sze-retete, mellyel a' valóságos Haza-fi Hoanyához viseltetik. Adná az Isten: hogy nem különben ékességére vallyak édes Hazámnak; mint nékem ditsőségemre esik, hogy benne születtettem. A' van mindenkor elzemben; azon vagyok min-den

den igyekezettel: hogy benne születtetésemet ne szégyenlye.

Ekkor Világos azt gondolá: hogy előbbeni beszédgyében homályosan szóllott; 's-ugyan-azért: Etele nem-is értevé e' nyelvet. Így igyekezett tehát világossabban szóllani: Szereted tehát Hazádat, Nemes Leventá. Dicsérem az éledd. Jól teszed. De vallyon: ott-hon nem hattad-e Lelkednek felét? melly után szünetlen sahajtozzál; ő-is nyögjön utánad; és így: igen nehezedre fordúllyon az el-szakadás?

Felele Etele: Bennem van a' Lélek egész-fzen. Meg-sem-is-engedte vóna fel-vett gondolatomnak nagy terhe; és a' szerencsés ki-meneteknek eleven reménsége: hogy hozzátok, olly nagy Lelkekhez, fél lélekkel jőjjenek. De ez még sincsen akadályomra: hogy Féleimhez visszane-röpüllyek; velek igen nyájassan ne beszélgessek.

Etelének ezen kétséges feleletét hallván Világos; látta: hogy, valameddig e' csavargós ösvényeken ballag; mind-addig minden haszon nélkül fáradozik: el-szánta szívet, fel-is-tette a' szeméremnek le tettét, így szóllván hozzája: Nincsen é oda-haza egy valami Szeretőd, kihez Te-is igaz szívvel viseltessél; ő is téged' Isten-igazában szeressen?

Felele Etele: Vannak bizonyára elegend, kik személyemet nagyon szeretik. Vannak Ro-

konim, vannak jó Barátim. Ezek mind-nyájan síránkoztak ide-jöttömkor; de örvendeni-is fog-
nak Haza-menttemen.

Erre Világos, még-is világosabban: Nem azon Szeretődöt értem (úgy mond), kiket vagy Rokonidnak rendelt a' gondos természet; vagy Barátidnak választott a' nőtelen társaság. Olyasról vagyon a' beszéd; kit mind-ezeknél inkább szerethetnél. Nincsen-é Országodban olyas Kis-afszonyod, kit egyedül kedvelsz? ki után sohajtozol? és, ha (haza érvén) karjaid közé keritheted; ki-mondhatarlan-képpen örvend-
gyél? Ha illy Szeretődötől meg-váltál: néki ugyan nagy nehezére eshetik itten maradásod; nem-is vólna csuda, ha te-is meg únnád magadat.

Világosnak nyilván-való szeretetét, és a'Szö-
vetségre tüzes erőszakkal törekedő gerje-
delmeit ki-tanulván Etele, nagy méltósággal e-
zeket mondotta:

Oh drága Kis-afszony! A' Szeretet nehe-
zen nyargalhat egy paripán a' Vitézséggel. Ha
az gyötri a' szívet; nehezen lehet a' Leventás
gyakorlásokra fel-emelkedni. Lufta lesz, és fé-
lénk. Alatt mászkál a' földön, mint a' Gilifzta.
A' Sas-keselűkkel fel-nem röpülhet a' Kő-sziklák-
ra. A' Szeretet hitvány dolgokban foglalatos-
kodik. A' nagyokról vagy meg-feletkezik; vagy
immel-ámmal fogja a' könnyebbik végét. Egy
vitéz Bajnokból, egy Egek' mennyegzetéig fel-
emel-

emelkedett nagy Lélekből; semmire-kellő, és csak a föld' hátán mászó ollyas csiga-bigát téfzen, mellynek hátán háza, kebelében kenye-re. A' locska-fecske nyájaskodáskák; a' dinom-dánom beszélgetéskék; a' csallagó-ballagó fohászokodáskák; és több e'-féle pipere-szarka csörgések, és darálások: inkább egy száját-tátó, körmét rágó, és ideit vesztegető nagy Mi-hasznához; mint kézzel-lábbal iparkodó Leventákhoz illenek. Az illetén el-hántt kelepczékbe belebotlott fogjok irtóznak a' veszedelmektől. Kettős gondgyok támad. Féltik mind magokat, mind Szeretőjüket. Ha az erkölcsnek gyengekő-falai illetén erős Kos-fejekkel ostromoltatnak; elsőben: beteg ágyába hull a' meg-rémültt nagy Lélek; az-után: nagy nyughatatlanságokkal ott sénlik; végtére: meg-gebed. Nem láttam életemben igazi Bajnokot, ki egyfzer's-mind szerelmes-is lett volna. De láttam ám ezer Leventákat, kik a' Szerelem nélkül a' Meny-beli-ekhez; a' Szerelimmel pedig lábokra önt-kötő Alakosokhoz hasonlóbba voltak.

Ezeket hallván Világos; kevésben múlt-el: hogy kétségbe nem esett. De magát egészlen el-hagyni nem akarta. Tudta bizonynyossan: hogy, ha e' jelen lévő alkalmatosságnak üstökébe nem kapna; hasztalan kapkodna az-után kopasz hátúlyához. Tehát fel-vett úttyából egy hasogatott fűr-szálnyit ki-térni nem akarván; elő-vette e-

szének minden tehetségét; és végtére így okoskodott:

De én meg-tehetem azt, édes Etelem; hogy Magyar-Országunkban heves Szerető-is; nagy Bojnok-is lehess. Ezen két indulatok nem annyira ellenkeznek egy-mással; mint együgyű Dajkáidtól, és gyáva mestereidtól hallottad. Mert a' Magyar országi Szerelemről olly gondolatlan légy inkább; mint az itt termelt kígyókról beszéllenek a' tapasztaló Tudósok. Azt mondják közönségessen: hogy a' kígyóknak veszedelmes mérgek legyen a' Külső országokban, meg-is ölhetik azokat, kiket meg-haraptanak. De ezen kígyóknak, mellyek Magyar-országunkban termenek, se kár-tékony fullánkjak, se veszedelmes mérgek. Kebeledben hordozhatod az ártatlanokat. Talán azon Leventák, kik Országtokban szeretnek, valamelly dühöségbe esnek? De náluuk melly ártatlan legyen a' Szeretet; vagy csak abból-is ki-tettszik: hogy mi Magyar Szűzek nem csak beszélni arról; hanem azt szívünkben-is hordozni, ott ötöt forgatni-is merjük. Semmit se irtózz te-is a' Magyar Kisafszonyok' Szerelmétől. Meg-nem-vesztegeti henned a' Bajnoki nagy Lelket; hanem inkább fel ébreszti, és elevenebbé teszi. Ne gondold: hogy az olly rusnya, olly útalatos; olly veszedelmes legyen, mint azok szokták le-festeni; kik, vagy, természetekre nézve, embertelen
szi-

szilajok, vagy, idejekre nézve, maga' - meg-üntt hantós-hátú vén csoroszják; vagy, az erkölcsök' mi-vólttáról, magok' efzek, és hajlandóságok fzeréut, okoskodók. — Mi tagadás benne, édes Ételém? Én immár, a' Magyar Szüzek közül, egygyet választottam részedre. Csak a' te jóvá-hagyásodat várom. — Ö téged' bizonyosan nagyra böcsüill — Tisztel — és — Szeret. - - (Oh Egek! most segítettetek) — Nincs-is meszsze tölled — Táj a' réjhez, víz a' vízhez nem hasonlít úgy; mint ö én hozzám. Akarod-é: hogy nevét' ki-fzalafzízam? — Azt - -

Hirtelen fel-ugra ekkor Etele; és ezeket mondá: Ha fzeretni akartam volna, eme' Kótyot (58), eme' Csemegét otthon-is fel-talál-

T 5

hat-

(58) Eme' hitvány szó KÓTY szinte ki veszett a' Magyar Szó-tárból; egézfien el-is-temettetett volna, ha annak valóságos értelmét (a' Szegediekkel egygyütt) fen-nem-tartották volna a' közel lévő Helységek. Ezek, a' KÓTY név alatt, alá-való, *Dib-dab*; és *hitvány gyümölcsöket*, fő képpen pedig *Dinnye-kest* értenek — Noha, mondám, magában a' KÓTY szó szinte el-veszett; de meg-maradtanak abból fzi-várkodott más szavak: úgy-mint I *söben*; KÓTYON-FITTY; midön e' köz-mondással élünk: *kinek Gézen-gáz az Ura, kótyon-fitty a' szolgálja*. Itt a' Kótyon-fitty semmire kellőt, és haszoutalant tészén II-fsor: Sok embereket KOTYOGÓKNAK mondunk; az az; alá-

hattam volna, Vannak illyetén Kő-szálak a' m; tengerinkben-is; nagyok-is, számosak-is. Azokat el-kerülvén, nem akarom kis hajómot ezeknek keményyébe ütni, és porrá törni,

Ezen utolsó menny dörgésekre egészeu elolvadt Világos. De az-után vízfsza térvén magához, leg-is-leg-elsőben kegyetlenül megpirúlt. Tele telt osztán méreggel, melly, rágtón-rágván meg-vesztegetett szívet, a' hűlni-kezdő Szeretetet veszedelmes hathatósággal kevergetni szokta. El-fordította fel-lobbant orcáját Etelétől; és panaszra indulni láttzatott a' Meny. beliekhez. Meg-erefsztette könyveinek özönét; és keservessen nyögött. Fel-akara ezen szereneseetlen helyéből emelkedni; de meg-fogyatko-

ZOTT

valóknak, haszontalan dib-dáb szavakat mondóknak. III-szor: a' Szilva-levet-is haszontalan Kótynak tartották Magyar Eleink. Innent eredett ama' köz mondás: *Kóty bele Szilva-lév; téged' borsollyam*; mellynek értelme ez: Íme, a' többi fazekak között, ott találom a' Szilva levet-is a' Tűz-helyen, mellynek szilváját a' Gyermekesek immár el költötték. Ő-is azt kívánná tehát, hogy, valamint a' többi étkeket, meg-borsollyam; de ő kóty lévén (az-az: semmire kelő moslék lévén) a' borsot meg-nem-érdemli, mint más magyar étkek. Ezen Példa befzédet az Embe-
rekre alkalmaztatván, azokról mondgyuk, kik hírte-
len előukbe adgyák magokat, hogy őket csudáltgyuk;

azom-

zott erejenem bírhatta a' reszkető inakat. Megszánta ezen állapottyát Etele. Ugyan-azert: lágyabb szavakkal élven, ezt mondotta végtére:

Ha azzal szerencsémét elő-mozdítani kívánod; drága-látos gyöngy-virág; nagy hálákat adok szívességednek. De egyszer's-mind arra kérlek, és igen esedezem előtted: hogy, a' Magyar Kis-afszonyok közül, csak éppen olytat rendelly személyemhez: ki mind alacsony állapotomhoz; mind csekély Tifztségemhez illik. Hasonló a' Hasonlóval hamar öfzsze-barátkozik.

Ezek-között: Etelenek segítségével, fel-emelte magát Világos, hasonlóbb a' betegek-hez. El-fordúlt Etele-től. A' láthatatlan, de
ak-

azomban: Semmi csudára méltó dolgot nem tapasztalunk bennük. — IV szer: De, a'-mi a' KÖTY-szónak értelmét nagyobb világosságra teritti; ez az: Mí-dön a' Régi Magyarok holmi díb-dáb házi eszközököt a' Czigányoknak el adtanak (mert nem vóltak olly esztelenek, hogy, mint mostanában, a' jót-is el-fectérlették volna) azon díb dábságot KÖTYRA VETNI mon-dották; az-az: magokra nézve, abból immár semmi háznot nem reménlettenek. Innent származott eme' szó-is: KÖTYA VETYE; és meg-tartya régi értelmét a' mostani embereknél is. Mert noha a' Kötya-vetyében mostanában sok drágaságok el-adatnak; azok még is olyanoknak lenni gondoltatnak, melyeknek Uraik háznokat többé éppen nem vehetik. A' Magyaroktól vették tehát a' Németek eme' szavokat: Kötiveti; avagy kurtábban-is éjtvén: Kötivé.

akkor-is fen-forgó csillagokhoz fel-emelte szeméit; de azokban semmi könnyebbülését nem találhatta. Öregbítette nyaválóját az-is: hogy Etele (ezen gyötrelmeit számba se-vévén) szabadságot kért az el-távozásra; azt hányván maga' szemére: hogy a' többiek gyönyörködnének immár le-vertt nyulaikban; ő-maga azok nélkül lenne. Pedig ide-jötte nek nem más volna fő ok.

Ezen utolsó szavakra egészen kétségbe esett Világos, és ezeket mondotta: Eredgy! Eredgy! akár-kinek mondgyanak, kegyetlen teremtés. Kövesd kemény ércz-szívednek meglágyúlhatatlan indulatait. — Akár soha se lássalak többé. — Haggy itt, ha lehet, irgalmatlan lélek! — El-is ment Etele.

Világos, már el-hagyott magánosságban lévén, sűrű könny-hullatásai között így sínikozott: El-mehetnél tehát Szökevény (59). Eredgy!

(59) A' Magyarok soha nem tudtak gyalázatosabb nevet adni valakire; mint mikor egy Katonájokra azon utálatos SZÖKEVÉNY nevet ragasztották. Mert: Vitéz Katonáinkban, úgy tudták gyölölni az El-szökélt: hogy Hadat indítottanak gyakorta azoknak Párt fogójok ellen. Mennyit kötődött ATILA a' Rómaiakkal: hogy SZÖKEVÉNNYEI vízfza-adassanak? Árpádnak, és az akkori Magyaroknak haragjokat eleven fellekekkel adgya előnkbe LEO, ama' Bölc: Napkeleti

redgy! — Vakarodgy — Vadászd a' vadakat; te minden vadnál vadabb Tatar fajta. — En azonban; Szerencsétlen teremtmény, ezen erdei fáknak, ama' repedezett kö-szikkaknak ki-nyilatkoztatom keserveimet. És, ha mi belső erkölcsességgel bírnak; tudom: hogy, e' Szerencsétlen állapotomra, könnyebben meg-indulnak; mint te meg-szánhattál kegyetlen. — Vallyon mit véhettem én a' Menny égiek ellen? — Oh Égek! hogy hogy teremthették az én Izivemet olly lágynak; az övét olly keménynek? Talán: hogy ő (mindenkor diadalmaskodván) örüljön; En (mindenkor vesztvén) e' szerét, és kietlen fogságomban siránkozzam. Így kellett-e öfzsze sügnotok-bügnötök fejem ellen Ti menyei Lakosok! Ugyan nagy mesterség: hogy Ti, halhatatlanok lévén: a' halandó teremtményekkel így bánjatok. — Tehát: csak magam gyö-

keleti Császárnak eme' Izavaival: Nem szenvedetik azt is a' Magyarok: ha valaki közüllök a' Rómiaiakhoz által-fzők. Mert tudgyák: hogy a' Magok' Nemzetek változó-észűek; Nyereségre vágyók; és sok Nemzetségekből öf-sze-szerkeztettek. Ugyan-azért: hogy se a' Rokonsággal, se az Egygyertérséssel nem gondolnának. Mert: minem-utánna kevesen által-fzőkni kezdettének; és ezek töllünk kellemetessen, és emberül fogadtattanak: őket leg-többem követik. Ugyan csak: ezen okra nézve: igen kedvetlenül szenvedik, ha valakik közüllök el állanak.

trődgyem-é ezentúl! — Mire élek immár e' világon? Talán arra: hogy minden órában, minden szem-pillantásban haldokolhassak; de megnehalhassak. — Mért erővel ki-nem űzitek gyámoltalan lelkemet? — Mért nem számláltok azon holtaitok közé, kikben semmi Szeretet, semmi Vágyódás, semmi Kétségbe-esés nem találtak? — Oh Világos! Ime Te, ki e'nek-élőtte annyit remellettél, most attól-is el-hagyattál, kit leg-inkább szerettél; de szíve kulcsára éppen nem lehettél. — Istenem! mire juték! Niucs hatalmamban, hogy meg-izabadúlljak. Erősebb a' lábomra vetett békó, a' szívemet le-nyügöző szőr-kötél; sem mint: hogy, vagy amazt öfzfe-törhessem; vagy emezt széjjel-tép hessem. — De jól esik nekem. — Viseld a' terhet Világos, melyet éfztelenül fel-vállaltál. Így kelletik meg-lakolni a' hirtelen vétkesnek. — Így kelletik e' fényes világból az örökös setétségre menni a' vak Szeretőnek.

Ezeket forgatta vala kétséges elméjében; és, ha lehetett, szóval-is panaszlotta Világos; midőn Etele (már két nyulat le-vertén) a' többi Szüzek' seregére akadott. Ezek mindgyárt Világosnak hol-léttéről kérdezőskedvén, minekutánna annak bágyadságát, közelgető betegségét, Etele'nek szomorú szavaiból, meg-ertették; szerte-izélllyel futkoftanak az erdőben. Végtere: ötet,

ötet, igen meg-unakozva, egy görbe fának kellemetlen árnyéka alatt meg-lelték.

Betegségének okáról kérdeztetvén Világos, azt felelé: hogy neki a Vadászat éppen nem tetszene. Úgy el-lennének-vadítva mindenek: hogy kézre nem kerülhetnének. Sem nyul, sem madár, még szemére se akadhatna. Maga pedig oly reménységgel jö-va a Szigetbe, hogy a Vadász-mesterektől cleve meg-szelídítettéknek lenni vélte a vadakat. Most ellenben, oly vadságokat tapasztalná: hogy a Kis-afszonyok nyilaktól-is félnének. Szívét pedig az gvötrenc fő-képpen: hogy a többiek meg-nyerhették azt, a-miért ki-fáradttanak. Magának, nagy szégyennel, nyula nélkül kellene haza ballagni.

Erre a szánakodó Szüzek (éppen nem látván az árnyékos szavaknak világait) azt mondák: hogy csak ez-előtt Etelenek kezében kettőt láttanak. Meg-is-engedné azon tisztességes Leventá, hogy egyyet Világos Izámára hoznának. Jól ismernék Etelenek hajlandóságait. Ötet olyyannak lenni vélnek: ki, Világos szégyenének el-titkolására, nem csak a nyulat kész volna ide engedni, hanem, személye szerént-is a Kis-afszonyoknak szolgálni.

Mind-a-két nyulat édes örömet oda-adta Etele, midőn a Szüzek kívánságát hallotta. De ezekkel sem hozhatták helyre a meg-szo-

MORQ.

morodott szívet. Budára vágyott szüntelen, és a' magatosságot kereste. Meg-utálta a' Társaságot. Ugy tettfezt: mintha mindent gyűlölné.

Midőn a' Dunának ágán által-evedztenek; íme a' parton állani látták Etelenek Lovászfát. Ujra fel-borzadozott teste Világosnak. Rettegett a' véletlen követség miatt. Végtere: midőn, a' partra érven, egy levelnek kezébe-adására pillantott, már akkor éppen el-vesztette minden reménséget. Lassan-lassan dühösségre fordult az előbbeni Szeretet. Szünetlen azon gondolkodott: hogy árthasson mind Etelenek, mind pedig Etelekának.

E' gonoszra vetemedett indulat még nagyobb erőt vett Világosnak szíven; midőn, Arpádhoz visszaterven; különös, és nagy mesterkedéssel el-lopta Etele-től a' levelet. Csak nem minden szavakra fojtogatta a' méreg, midőn nagy hamarjában el-is-olvasta. Látta Etelekának Párt-ütését. Most tanulta ki igazán: mért lenne oly kemény szívű Etele. Fel zavadródtak minden indulatai. Csak hamar öszve-szedte minden erajét, és melegiben azon gondolkodott: miként lehetne porrá-törni e' két öszve-esküdt, és másnak vesztére született nyakas ellenséget.

Midőn illy terhes gondolattal fárosztotta elméjét; végtere észre-vette: hogy e' fortélyos dolognak mind el-kezdésére, mind örvendetes el-vegezésére maga elégtelen lenne. Nem kellett

lett az ördögös társat nagy szorgalommal keresni. Árpádnak Titkossa (egy Országos gazember) elegendő lett arra: hogy Wilágos-várat meg-zavarja; és az ártatlan Etelkát fel-fal-lyá. E' Titkosnak eredetét, nemzetét, és erköleseit le-írom; minék-előtte veszedelmes fortélyaira erőszkedem. Ezen dolgot szükségesnek lenni állítom a' következőknek velősebb meg-értésekre.

HATODIK RÉSZ.

Á R P Á D N A K T I T K O S S A.

Születése' helye ezen szemét-embernek Veszprém vala, Zvatoplugnak vára. Szülési hitvány csapós Tótok (60), de Keresztények. E-
fze

(60) Már régtől fogva kívánta tudni KAPRI-
NAI Úr: mi okra nézve hívták a' Magyarok azon
Nemzeteket TOTOKNAK, kik, SLAVINUS név
alatt, meszíze el-terjedttenek. Én arról így véleke-
dem: hogy, mivel ezen Nemzet szünetlen szájában
forgattya eme' két kurta szavakat: TO-TO (melly
annyit tészen, mint: AZ-AZ; avagy, a' mit a'

fize éles. Termete törpe. Maga'-viselése, gyermek korában, tűrhető. Ennek mindenre fel-érő elméjét meg-csudálván Zvatoplug; e' Far-
kas-fiat magnak meg-tartotta. Külső Országok-
ba küldötte a' tanulás' kedviért. Tótúl, Deák-
kúl, Németül, az-után Magyarál-is egy aránt
beszéllett. Neve természetével meg egygyezett.
Mert: a' bagolynak sólyom-fia nem lehetvén,
LISKÁnak nevezték az Apjáról.

Mihelyest ki-rázta az Oskolák' porát; el-
sőben Zvatoplugnak Író-deákja; az-után: nem
sokára, Titkossa-is lett. E' Tíztség előtt alá-
zatos maga'-viselése, hegyke-begykévé; a' ti-
toknak első esztendeig tartó el-fedezése, locska-
fecskevé változott. - Fen-héjjázó kevély gon-
dolataitól el-kapattatván, senkivel egybe nem
férhetett az egész Udvarnál. Tengelyt akasztott
még az Urával-is. Ugyan-csak e' vólt az oka:
hogy Zvatoplug, nem tűrhétvén tovább er-
kölcstelenségeit; mint Pataiak a' szűrőn, rajta
ki-adott; és magától el-csapta. Sőt: hogy
soha többé Országába vissza ne jöjjön; feje'
vesztése alatt meg-is-parancsolta.

Ezek-

magyar parasztság-is gyakorol: az-az izé) Eme' TO-
TO szavakat fel-fogván a' Magyarok, a' SLAVU-
SOKAT leg-is-leg-elsőben TO-TÖKnek csúfolták.
Az-után (egybe-kapcsolván e' két kurta szavakat) TÓ-
TOK.

Ezek-után: tettett alázatosságával, és éles elméjének fitogatásával, addig csavargott Német-országban; még végtére ARNOLFNAK, a' Németek' Királyának; Udvarába ütötte az orrát. Nevét (a' gaz emberek' módgyára) megváltoztotta. Ez-után FUXNAK hívták közön-ségessen. Itten, Zvatoplugnak minden titkait ki-locsogván; és ellene többeket-is hazudván: arra vitte Arnolfot: hogy a' Magyarokkal Szövetséget tegyen; és egygyütt a' Tótokra essen.

Szerette Árpád ezen alkalmatosságot. Ugyan-azért: ZUARDRA, KADIKARA, de fő-keppen HUBARA bizván a' Magyar Sereget; Gümört, Nógrádot, és Páfztót el-foglalta. Midőn oltán Garam, és Ipol-vizein által-mentenek, meg-vették Nyitrát Galgóczczal; Buczkóval Trencsént, és Banoveczet. Meg-som-is-állottanak Morváig a' nyereséggel hízó Magyarok, honnatt-is sok rab-szíjra fűzött Tótokat Árpád' eleibe hoztanak. E' károkat vallotta Zvatoplug, Veszprém' meg-vétele előtt. Ezeket nem másnak, hanem meg-fuxosodott Liskájának közönhette.

U 2

De,

TOKNAK mondották; valamint ez-előtt a' CZOPÁKokról szólottam. Ezen okból: a' Némeket-is SZAGTER-BAGTEReknek csűfollják az Al-földi Magyarok,

De, ki LISKA volt Zvasoplugnál; FUX maradt Arnolfnál-is. Nem lehetett a' kutyából szalonna, bár meg-hízlaltad, 's-meg-pörzsölted-vólua-is. Mert: itt sem sokára ki-mutatván magát, arra fordította a' köpönyeget, a'-merre a' szél fúj. Egészten el-merülvén a' gonofszágokban, minden törvényt olyas pók-hallónak lenni gondolt, melly a' szúnyogot, és az apró legyet meg-fogja; a' darázst pedig által-ereszti. Ugyan-azért: Zvasoplugnak el-tüntte után, öfve-vefztette annak fiait, Mojmirt, Zventibaldot. Az-után: a' Magyarokat reájok uszította. Kik-is (e' zavaros vízben leg-jobbnak állitván a' halászatot) hirtelen az egyyet-nem-értökre ütötenek; és, tulajdon hadi-mesterségekkel élvén (61); egész Morvát magok' birodalmokhoz toldották.

Arnolf-

(61) A' Magyaroknak Hadi Mesterségeket, és Forrályokat (hogy miná-ekkoráig el-nem-vejszenek) LEO-NAK, ama' Böks Nap-keleti Császárnak köszönbertyük. Ennek biteles szávai eme' formán vannak: Midőn a' Magyarok Táborokat vernek; azokat nem úgy, mint a' Rómaiak, Árkokkal, és Tétésekkel kerittik-körül; hanem, az Ütközetnek napjáig, az Atyafiak, és Nemzetségek között, el-ofzlóduak. A' Lovakat mind Nyárban, mind Télben szünetlen legelik. Közelítvén pedig az Ütközetnek napja; a' szükséges Lovakat meg-tartyák, és azokat egy lábra vetett porázon Sátorjok

Arnolfnak halála után; LAJOSRA, annak bárá, jutván a' Német-birodalom: ennek gyermeki eszét, és erőtlen igazgatását nem csak

U 3

alat-

torjok mellett le-czövekelik. Az Had' El-rendelésének idejéig étetik, mellyet mindenkor estvényként szoktanak el-igazítani. Az Örr-állásokat, mezfize a' Tábor előtt, közel egy-máshoz teszik: ne hogy a' véletlen Rájok-utésekkal el-nyomattassanak. Magában pedig az Ütközetben az-egész Hadi Rendet (nem úgy, mint a' Rómaiak, három felé; hanem) különös EZREDEKRE szakasztják, mellyeknek egygyike nem mezfize a' másiktól: olly csoportossan öfve-kapcsoltatik: hogy egy húzomós jó Hadi-Rendnek látszattarna. Az el-rendelt Seregeken kívül, vagyon kelletnél-több Sokaság-is, mellyet vagy lesben tartanak a' gondatlan Ellenségnek rendgye ellen, vagy a' Magok' Seregeknek hanyatlani kezdő részének segedelmére állíttják. Az Egygyetmásokat pedig, és a' Tár-szekereket nem mezfize a' Hadi Rendnek jobb, vagy bal szárnyára (egy vagy két Mért-földnyi távozatra) a' Tábor után helyheztetik, mellyeknek oitalmokra kevés szám Népet hagynak. Gyakorta a' szükség fölött lévő Lovakat öfve fűzik; és hátról, az az: a' Hadi-rendek urán, nagyobb bátorságnak okáért, állíttják. Az Ezredeknek szereiket, és rendeiket nem egy forma magosságú Nyújtásokra-vezik. Mert eme' Magosságának külömb-ségében lenni állíttják a' Hadi-rendnek erősségét. Egy szóval: azon iparkodnak: hogy a' Hadi-rendnek Eleje tömött, és egyentő legyen - - Őket az Barmoknak nagy sokasága kíséri: Paripáknak, és Kanczáknak; Ökröknek, és Teheneknek Falkái: Évés, és Táj-ivás' okáért: azért is: hogy a' Tábor nagyobbnak, és számszablonak tesse:

alattomban meg-vetette; hanem nyilván ki-is-nevette a' Eux. Mert: a' Morvákat, és a' Magyarokat öfzve-békéltetvén, azon NEMETEK ellen édesgette, kiket csúfossan NEM-ETTEK-NEK nevezett. Nyughatatlanságát, és tökéletlen erkölceit észre-vévén a' Nemzet; bizonyosan (ha nyakon kaphatta volna) fel-is akasztotta volna. De ez(a' Tót-ágasnak merevedtétől félvén) el-illantott Német-országból; és, által csapván a' Tifzán; Biharra igyekezett MÉRÓTHOZ, az Oroszok' Vezérjéhez.

Merótnak kaczer udvarában úgy-annyira meg-tanulta a' fajtalan életet: hogy szemetlenebb lett a' szérdéken ülő légynél. Kerülvén minden tisztát, csak a' gönnyecségben zabált. Mint vérrel a' Nadály; úgy tele-húzta magát minden feslerséggel.

De maga Merót-is olly orozátalan Orosz vala: hogy a' deres mén-ló sem nyerit úgy a' sárga kanczák után; mint ő a' Ringyók után. Ugyan ezen okból: az akkori Magyarokról MÉN. MERÓTNAK neveztetett (62). És valóban: a' Termézfzet-is Mén-lónak akarta kalapálni; és csak történetből húllott emberi ábrázattal, és

Her-

(62) BELA Királlyunknak Nevetlen Író-deákja az Oroszoknak ezen Ftjedelmekről azt írja: hogy ötet MENU-MEROTNAK neveztek az akkori Magyarok. Ezen szót: MENU-MEROT, leg-alább tudtomra, senki se feszegette mind-eddig, minő értelemmel véte-
tik.

Herczegi Nemes. Lévéllal a' Világnak hátára. Ezen ronda Mefferét szinte felül-haladta a' szemtelen Titkos. Nálánál inkább is el-tudta immár szevedni a' sáritó kanca-rugásokat.

Csudának illett-bé azon időben: hogy Mén-Merótnak sandra udvarában nagy ártatlanságában meg-maradhatott annak leánya HANZÁR. A' többi között: ezen Kis-aszfzony után is igen foly vala nyála ama' Bocskor-bőr-orczájú Titkosnak. Eme' rút is a' szépet szeretvén; tündér hízelkedései által, annak szíve' meghódoltatására törekedett. Nem vólt Atyának akarattya ellene. De a' Tiszta Szüz, ama' Mag-lónak mind kapállását, mind nyerítését hallván; kerüte ménesi társaságát. Sőt: ha röhögései meg-nem szünnének, a' ki-rugdosással fenyegette.

Eme' példázgató beszédekre úgy fel-hójjagzott, úgy fel puffadott ama' kavély Titkos: hogy Mén Merótnak mind en titkait, Országá' el-foglalásának leg-könnyebb módgyát ki-repezstene Arpid előtt, a' Magyarok' Fejedelme előtt. Ki is (ezen alkalmatosságot nyakon kapván) ellene állította a' Magyarokat: 's-nem sok idő múlva

U 4

(USZU-

titk. Én úgy vétekedem: hogy MÉN-MERÓTOT téfzen. E' névnek ezen értelmét ugyan-csak azon említett Iró-déáknak ama' szavaiból fajtölhatom ki, melyekkel tudtunkra adgya MÉN-MERÓT' nevezetének okát: így szólván: mert több Barátnéi (az-az: Szeret ői) vóltanak.

(USZUBÚ, és VELEK Vitézei által) egész Tartományát házastól-népeftől, el-ioglalta. A többi között, kezéhez-kapta Mén-merótnak leányát-is HANZÁRT: kinek ékes termetét, és tiszta erkölceit látván; Fianak ZOLTÁNNAK Feleségül adta; azon államány alatt: hogy (Mén-merótnak több magzattya nem lévén) minden Jófizága (mellyben élete' napjáig, úgy-mint Igazgató, meg hagyattatott) minden ellen-vetés nélkül a' Magyarokra szállyon.

Tudván pedig a' Vásár-hitű Titkos: hogy Mén-merótnak ezen meg hódolásában, ő lett legyen a' leg-főbbik eszköz: Árpádnak hal'-adattosságában bizakodván; hozzája jöve Budára. Néki, igen fortélyos szavaival, további szolgálattát-is ajánlotta. Előre meg-tagadván Keresztény hitét; a' Magyarok' Szer-tartásaira állott. A' Fejedelemtől Titkossá rendeltetett. Noha észre vehette volna Árpád: hogy, a'-ki Istenének híve nem vólt; előbb-utóbb Urát-is megkerülheti. Nevét-is ismétt, valamint a' kását (hogy a' leg-főbb Giz-gazoknak mértékeket megüsse) meg-fordította. Ez-után RÓKÁNAK hívták a' Magyarok.

De Árpádnak Udvarában-is csak szőrét; nem pedig bőreit változtatta-meg a' czudar Róka. Poroszló fogantásához képeft, hivatallyára nézve, egészen Hóhér lett. Itt mindgyárt abban

abban törte leg-inkább fejét, hogy-hogy lehetne Hanzár, és Zoltán (eme' két ifjú házasok) között az egyenetlenségnek hegyes csövekét bé-faragcsálni. Tudni-illik: hogy Zoltán, először: meg-útálván; az-után: meg-vetvén Feleségét, mások' szerelmének ragadós lépjébe akadgyon, ő ofztán ezen előbbeni Mátkájánál nagy kegyelembe juthasson. De észre-vévén: hogy ezen gyönyörű pár igen egygyet-értene; el-kellete titkolnia gonosz gondolatait, pedig nem kevés időre; még valami más környül-állások érkeznének; és magát valami alkalmatosság felültné. Sas-szemekkel látott a' gonofzságokhoz. Fő-képpen a' *Rajta-kaptamtúl* tartott.

De, hogy addig-is aczél-eszét meg-ne-rozdásítaná a' meg-unakodott henyélés; Árpádnak szívét kezdette reá-bírni: hogy magát új szeretetekkel vidítaná. Midőn Zoltánnak, és Hanzárnak lakadalmok tartatna Csepeleu; addig-addig fitogtatta Mén-merótnak szokásait, a' Félre-csapó Szeretetnek édességét: még Árpádot Világos-Kis-afszonyba (kit már ennek-előtte-is jó szívvel látott) bele-szerettette. És; ha a' Fejedelemnek Magyar-katona-szíve nem lett volna; minden szemtelenségre bizonyosan reá-vitte volna.

De a' Fő-pap nagy vigyázással vólt mind Árpádra, mind Világosra. Hathatós beszédekkel mind-a'-kettőnek eleibe tette különösen:

a' szemtelen életnek siralmas folyadékjait; a' Magyarokban mind e'-koráig fel-nem-találtathatótt rosz példák' veszedelmét. Szeme volt Kádárnak ama' Róka-mállal bellettt gonosz Titkosra-is. Mindenütt utánna hordtta a' zsendelt. Vigyázott ál'-úton el-igazúlható gonosz tárgyaira. Ugyan-azért: ama' hollók' eledele, gyomrából nem szenvedhette a' Fő-papot. Sokat mesterkedett meg-rontásán; avagy, ha fejével bírhatna, éppen el-oltásán. De Kádár régen meg-is-jött immár onnét, a' hová Róka mostanában csak igyekezett. Sokszor-is ki-találta azokat, mellyeket ez még csak kottyvasztani akara. Tartott mind-az'-által Rókától, valamint a' Tüztől. Egy kezében vizet hordott mindenkor.

De a' gonosz Róka csak meg-nem-nyughatótt mind-addig: még a' Fő papot meg-nem-kerítette; és ötöt Árpádnak Tanácsossai közül ki-nem-szorította. Immár csontyaihoz forrván a' Gonoszság, a' Papok' moslékában lockált. Itten (nem tellyes fényében, hanem mindég fogyatkozásában nézvé a' Napot) valamint a' Hiúznak, szikrát hánytak szemei. Mennél setétebbek vóltanak emezeknek tetteik, annál terjedttebben, és szegessebben látott a' gyalázatos. Egészlen el-gyarlódván erkölceiben, azoknak leg-aprólékosb hibáikat arany tollal le-írta, ki-is-

simi.

símitotta. Szüntelen a' Fejedelmeknek füleikben súgván, azt hánytá, azt vetette előttök:

Hogy a' Papságra úgy nem illene az Országi dolgoknak igazgatása: valamint számárra a' bársony-nyereg; Dísznó-ótra a' cserép-fedél. Ama' Pók-hasú Pöffedékek, magok' hasznok' tenyészetét keresgetnék mindenben. Más világgal fenyegetnék az embereket, hogy magok' ebben meg hájasodhatnak. Ki-szivnák az Ország' zsírját, és azzal élhetetlen Attya-fiok' gyomrokat kenyegetnék, és csömörjüket dörgölgetnék. Ha egyszer fel-puffaszthatták mind horpafizokat, mind erszénnyeket, (mintha ezzel erősebbek-is lennének) szembe szállanának a' Fejedelmekkel-is; és ezeknek rendeléseikben mindenkor vagy gáncsot, vagy éppen lehetetlenséget (pedig vak-ostoba létekre) találnának. Kiváltt szeretnék a' párt-ütéseket: hogy, azzal az Országnak ereje meg-szakadván, az ő vállokra látszattasson dőlni a' hanyatló Birodalom. A' népnek is szívet, a'-mint mondgyák, Istenes mesterségekkel meg-vévén, fel-lázzasztanák a' csendeseket. Egy szóval: magok' gondolattyokat mindenkor nagyobbra böcsülvén, úgy élnének, mint a' kő szálak; még-is úgy enyifznének el, mint a' vízi buborékok.

Ezekkel, és más e'-félékkal okoskodván Róka, igen meg-körmölgette a' Papi-hivatalt. Szinte el-is-hitette Árpáddal: annak haszonta-

lau-

lanságát. Sőt: arra czéllozott: hogy, a' Papságon ki-adván; ki-ki, maga' házában (a' régi Scitháknak szokások szzeréant) paposkodgyon; ott végezze-el az Aldozatot; és ki-ki el-hitesse magával, hogy a' belső Rend csupán a' külső Birodalomnak könnyebb elő-mozdítására gondoltatott-ki a' szorgalmatos eszektől; ugyan-azért ez alá-vettetett.

E' volt tehát az akkori időben egész Magyar-országban leg-híresebb Gaz-ember. Ki csak akkor örvendett, és nevetett; ha vagy maga jól járt, vagy más valaki ebül. Még annya' méhében nyakába kötélödzvén köldök-zsinórja; csak alig volt, hogy meg-nem-főjtotta. Bábája-is, hirtelenségből, szinte a' torkát mettszette-meg; midőn köldökét el-akarta vágni. Sőt: midőn elsőben eme' váltott fattyat meg-feresztette; a' bal-lapoczkáján (annyai jelül) nyársat, és akasztó-fát tapasztalt, melly nemes címerekkel született. Méltó-is volt, kicsinségtől-fogva, mind-eddig: hogy, vagy a' Hóhér' madzagán függjön ezen akasztó-fa' sódora; vagy a' kutyák, és varjak vefzekedgyenek gyalázatos temetésén: mivel fogantatásakor-is Bika' jelében volt a' Nap; születésekor pedig a' bűdös Kecske-bakban.

HETEDIK RÉSZ.

VILÁGOS RÓKÁNÁL.

Evolt tehát azon ördög' hadnagygya; kinek észességében, és jó-vólttában bizott Világos, kinek dísznó-fortélyaira kívánnya vala hagyni Etelkának (azon ártatlan Kis-afszízonynak) siralmas meg-rontását. Reménlette pedig Világos: hogy, mivel ennek-előtte Róka Arpádnak Udvarába segített személyét, minden keres nélkül; Etelkának fel-falására-is reá-állana, ha szépea kérettetne.

Meg-is-találta mind zsák a' foltyát; mind bűdös hordó szagos hódgyát. Hogy pedig veszedelmes gondolatainak végét hamarébb elérhetné; midőn Rókának magános szobájába lopódzott (hogy valami böcsülletes színt adna ravafszágainak, és észre-se-vehetné a' Titkos, hogy ezen igyekezete Etelka ellen töréséből származna) illy fortélyal kezdé czigány-szavait:

Édes Titkosom! már régen akartam veled titkaimat közleni; de vagy alkalmatosságom nem volt a' különös beszédre, vagy véleményemnek időtlenségétől-is tartottam. Most látom immár: hogy éret: ideiben vagyon a' gonofzság; és nem soká Országunknak nagy kárára ki-is-üthet.

Egy

Egy Jövevény Ifjú lappang Országunkban. Láthatad személyét Árpádnál. Most is Budán vagy on Etelének mondgyák. Mind-eddig senki se tudhatta: mi okra nézve kullog Országunkban; minn mesterkedik: mikor térend-viízfia.

En (különös szerezettel viseltetven Hazánkhoz) midőn annak minden elő-fordúlható veszedelmeire, tehetségem szerezte, nagy szorgalommal vigyázok: csak ugyan ki-tanúlhatam KARJELI eredetét; es hozzánk jöttének valóságos okát. Tudni-illik: hogy itt meg-tanulván a' Katona-gyakorlásokat; ellenünk ágaskodgyon. Senki sincs még ugyan, a' ki vele tartson; ki-vévén egy Etelkát, Gyula Hadnagyunknak Leányát. Ezen Kis-afszzony akkor szerezte leg-is-leg-elsőben bele; midőn Árpád ama Jövevényt (szinlett erkölcséitől meg-csalattatván) Gyula' Hadnagyságában Századossá tette.

Nem dicsérhettem akkor Árpádnak hirtelenkedését, ki olly idején-korán le-hántván Szolga-mezét (63), pánczelba öltöztette. Ugyan-azért:

(63) Ezen régi szó MEZ^s annyit teszzen, mint Takaró, avagy alá-való Ruba. Innét származott az-is: MEZTELEN, az-az: Rubátlan. Innét a' MEZITELEN, mellyet midőn a' Lábbal öfzve-teszünk, elvezeti ezen végét: elen, és MEZIT-lábnak mondgyuk. Innét eredhetett eme' szó is: MEZÖ, melly ollyas Földet jelent, melly Füvekkel vagy on fel-ruházva.

azért, a' következendő veszedelmektől által-látván; minden igyekezettel azon voltam, hogy őtet Etelkának társaságától el-níthassam: jól tudván: hogy idővel a' leg-kedvessebbet-is el-felejteti az ember. Meg-is-nyertem Arpádtól, hogy az előbbeni Ezredből ki-vetessen, és Hadnagygyá tétessen. Ezen fel-magasztaltását-is nem más okból sürgettem; hanem: hogy közelebb essen hozzánk; és minden igyekezeteit, minden gonofz gondolatait hamar észre-vehessük.

Országomat ezzel-is segíteni akaró fortéj-jaim nem lehettenek még-is olly szerecsésék: hogy a' Leányok szívét Etelétől el-szakaszthattam volna. Mennél ritkábban szemlélhették egymást; annál inkább tüzesebben égtek gerjedelmek. A'mint észre-vettem, éleszi a' tüzet ama' Fő-pap is, ki néked olly esküdöt ellenség: hogy, ha a' csinre alkalmatosságot látna; egy kanál vízben el-kevéanna vesztetni. Megsem is-fzűnnek az alattomban-való veszedelmes áskálásoktól, a' még egy helységben maradnak.

Ugyan-azért: e' két öfzfe forrott színek válaszó vizéül magamat elégtelennek lenni gondolván; akartam e' dolgot meg-jelenteni: hogy Te, Országunkhoz-való szeretetedből, (mellynek hathatóságát sok ízben meg-mutattad) valami alkalmas módokról gondolkodnál; és azokat egy-mástól el-választanád. Azon lennel pedig fő-képpen: hogy Etelkára te magad vigyáz.

gyáznál Budán; Etelét az én szorgalmamra hagynád Világoson. Már ekkor Országunknak fűzél-vizeitől, dér-fagyaitól éppen nem felietnénk.

Ezeket mondotta Világos, de (a' gaz emberek módgyára) a' Haza' szeretetének színe alatt, maga' hasznát kerelte; és szerencsésen fel-is-találhatta. Mert: midőn, Világosnak több beszédgyeiből, meg-értette a' Titkos: hogy Etelkának szépsége le-rajzolhatatlan lenne; sőt maga Világos-is ön-könyes kifizetéseiből megvallaná (a'-mi a' leányok között valamint ritka; úgy csudálatos dolog-is) hogy nálánál százszorosa szebb, és kellemetesebb lenne; ugyan-azért megtáboríthatná a'-bor'-nem-itta agy-velőket-is: ennek személyével azt akará tenni; a'-mit régtől-fogva eszében forgatott Zoltánnak, és Hanzárnak el-távulittások felől.

A' Titkos tehát alkalmatosnak lenni állította Etelkát a' Fejedelmi Udvarban; hogy elsőben: szépsége' kellemetességével meg-bágygyaszfza az ifjú Herczeget; az-után: vele Hanzárt el-útáltassa. Végtére midőn a' házi nyughatatlanságok annyira terülhetnének: hogy Zoltán ki-küszöbölne Hanzárt; ő régi Mátkájához férhessen: és, ki tudgya: ha (előbbeni tartományának erő-fzakos vízfűza-vételével) vele együtt nem uralkodhatna é Biharon.

A' zúr-zavarokban akarta aztat meg nyerni, melyet a' csendes időnek folyamattyában el-nem-érhetett. Gonosz lévén, és Istentelen, semmit abban nem hagyott, a'-mitől tudta, hogy szerencseje függene. Ha a' Menny-belieket reá-nem-bírhatta volna: hogy igyekezeteit elő-mozdítának; kész volt az al-földi Gonosz Ördögökhöz folyamodni; hogy fel-tételeinek szerencsés végét láthassa. Ugyan azért: a'-mint a' következőkből világossan ki-fog-tettfzeni; olly követ felegetett, mellynek terhe alatt azután meg-is-gebedett.

Irtóztató nagy gondolatoknak tettfezettenek ezek a' Titkos előtt. És valóban (ha igazán akarunk szólni) nem-is-volt hójag: hogy egyszerre fel-fújja; sem gyermek-játék: hogy hamar el-kezdgye, és hamarobb el végezze. De annak, kihez, még fogantatása' szem pillantásában, bé-köszönt a' Nem-jó; ki már kicsinségétől-fogva, valamint az Anya' tejét, úgy szopta a' gonoszságokat; ki tellyes életét másnak nem csak meg rontásában; hanem el-oltásában-is szünetlen gyakorlotta: nem láttfzattanak még-is lehetetleneknek lenni.

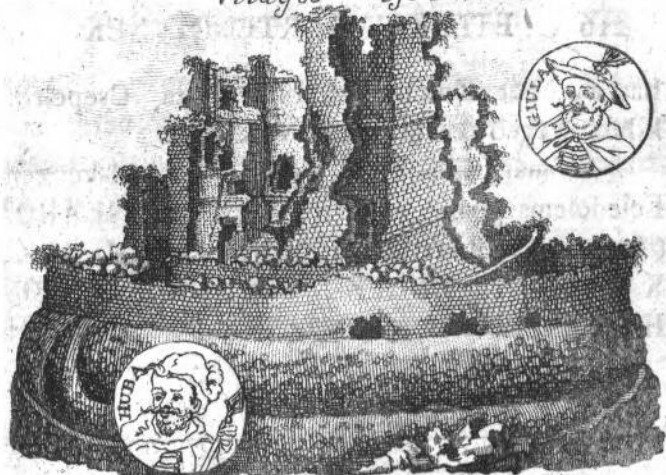
Ravasza volt a' Róka; és immár meg-aggott. Ifjú pedig a' Herczeg; de tüzes. Azt gondolá a' gonosz: hogy, Árpádnak halála után (akár-miként teszi szerit), de el-nyomhattya lángjait; és ki-nevetheti eme' Magyar Zoltánt, valamint ennek-

előtte ama' NémetLajost ki-nevethette. Ennek ifjúságát amannak idétlenségével egybe-akarván-foglalni; azt gondolá: hogy mind-a'-kettőt egy mód-dal lehetne a' sík menedékre csalni, és meg-ejteni.

Úgy el-hitte pedig magát a' Róka, és olly szerencsés csillagzatban születettnek lenni gondolta: hogy, ha kopasz lenne-is, el-mentt há-jának újra meg-nyövéséről vénségébe se kétel-kedne. És valóban: mind-eddig nagyobb volt szerencséje, mint maga. Tudott annak idejében jönni a' Pap' sajtyára, 's-az egész Országnak fel-zavarására. De ezek a' következőkből inkább ki-fognak tetszeni.

Világos éjszakról.

NEGYEDIK SZAKASZ.

I. Árpádnak Utóllya.	V. Roka Wildguson.
II. Etele' Veszedeleme.	VI. Roka Etelekánál.
III. A' Fejedelmi Dolgok.	VII. Wildgosi Bajok.
IV. Rókának Fortéllya.	VIII. Roka Baddn.

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK UTÓLLYA.

Tartós, és súlyos Betegségétől el-nyomattatván Árpád; szapora leheléssel közelgetett utolsó pirájához. Meg-érezvén tehát: hogy (mivel erőtlenségeit nagy kénokkal szenvedé vala), többé ezen nyavalyájából fel nem-lábbal-

hatna; fiát Zoltánt által-hivattatta Csepelről, kihez végső szavai ezek voltak;

— Én már, édes Fiam, nem sokára el-végzem Fejedelemségemet, és által-költözöm ATILÁHOZ (64), CSABAHOZ, EMEDHEZ, EMEHEZ, KALÁNHÓZ, EDHEZ, ÜGEKHEZ, ÁLMOSHOZ, engemet e' rend szerént nemző nagy Let-
kek.

(6.) A' Hunnosoknak ama' híres Királyokat, ki (Árpád előtt négy-száz egynéhány esztendővel) szinte egész Európát kegyetlenül meg-zavarta, ATILÁNAK hívták é? avagy ETELENEK? vetekednek a' tanúlt Irók. Én ATILA mellett maradok: mivel jól tudom: hogy PRISKÜS Ötet nem csak Személyében látta; hanem a' mint ez előtt-is mondám nála lakott-is, evett-is: midőn a' Nap keleti Császártól, MAXIMINUSSAL egygyütt; hozzája Követül küldött. Ez Ötet mindenkor ATILÁNAK nevezi; sehol-se ETELENEK. Csuda lenne pedig: ha, nevétt annyiszor hallván, igazán le-írni nem tudta volna. A' mi több, még mostanában élő Magyaraink-is (gondolom a' régi Hagyomány szerént) mind-nyájan ATILÁNAK mondják; nem pedig ETELENEK, Maga KEZA Simon, ki ennek-előtte öt száz esztendővel írta a' Magyarok' Krónikáját, mindenütt ETHELENEK nevezi. — VOLGA-vizét, melly körül Eleink laktanak, Tilnek nevezi SIMOCATTA, és NICEPHORUS. Atilának MENANDER. Atalnak THEOPHANES. A' mostani Tatórok Idilnek, Etelnek,

kekhez. Reménlem-is; hogy, ha személyekhez a' boldogabb világba jutandok; könnyen meg-ismérnek vitéz tétéménnyeimnek jeleiről; és jó szívvvel-is fogadnak.

Mert ime! Álmos-atyámnak Vezérlése alatt (ennek-előtte huszon-három esztendő-
kel) ki-jöven Szittyiánkból, tömött Lak-he-

X 3

lyünk-

nek, Ethelnek. Ezen folyó-viztől vette-é nevét Atila, avagy ő adta reá a' nevet; nem tudni. Bizonyosabb az: hogy a' Hunnus-nemzertet *Eythalitának* nevezték a' Régiek; az-az: a' mint PROCOPIUS bizonyította: *Febér Hunnosoknak*: tudni-illik; hogy ama' barnábbaktól meg különböztetnének, kik a' melegebb Térekhez közelebb estenek. Ezen *Eythalita* név annyit tett-é a' Régieknél, mint nálunk a' *Febér*, vallyon ki nyomozhattya-ki? Elég az, hogy magokat *Febér-népeknek* tartották, melly nevezettel élünk most is, midőn az *Afzszonyi Nemről* beszélünk. Fen forog ezen *Febér* szó még mostanában-is gyakran, f ő-képpen egy-néhány Várossainknak neveikben úgy mint: *Székes feber-vár*; *Gyula feber vár*; *Nandor-feber-vár* *Nester-feber-vár*. Fen-forog ezeken is: *Febér-egy-báz*; *Febér-domb*; *Febér begy*; *Febér-tó*. Ezen utólsót a' következő Magyarok meg-kurtítván; elsőben: *Fer-tónak*, az-után: *Fertőnek* nevezék. Vagyon *Rácz-feber-tó*, és *Ó-feber-tó* Zabolcsvár-megyében. DEZERICZKI DEGUIGNES PRISKUS.

lyüinkből (65). meg-vertük az : Oroszokat : a' Kioyi Lakosokat. Meg-vettük nagy fáradsággal Munkáft, és Undvárt. Itt édes Atyám meghalt ; Te pedig e' világra lettél.

Almos Atyámnak holtta után, azon tizen-nyolcz esztendőök alatt, mellyekben vitéz Magyaraimat vezérlettem ; ime Szávától Marháig ; Undvártól Beszperémen túl uralkodtam. Már most : előttd vagy el-haltt, vagy el-tévelyedett tēst-véreid közül (a' Magyarok' esküvése fzerént) tégedet rendelt az Isten, ki utánnam a' Fejedelmi székbe üllý, és a' vitézeket vezérelj.

Mutasd-meg, édes Zoltánom : hogy Árpád' Fia vagy. Juttasd eszedbe : hogy ezen borongós időkben ember köll a' gátra. Bé-nyölt immár fejed' lágya. Légy Kö-szál a' Habok ellen.

Tudd-

(65) A'-hol annak-előtte a' Magyarok laktanak, noha azon Scithiai Ország elég széles lenne ; mégis, a' Népnék Szapora-volta miatt, azon helyeken el-nem-férhettének. Hogy tehát, azon említett Országokban, éhel mindnyájan meg-ne-hallyanak ; a' Méhek' Szokásokhoz alkalmaztatták Magokat. Mellyek Kaptárjokban el-nem-férhetvén ; Raj számra, más helyeket keresnek. Mivel tehát a' Maga' Életének meg tartása nem más ; hanem a' bölcsen gondoskodó Természetenek valóságos, és nyilván ki-tettzfő Ösztöne, esztelenöl-mondanak Balamberről : hogy ő, Scithiában immár nem maradhatván, midőn a' Hunnusokkal külső Országok

Tudd meg: hogy olly Vitézeknek parancsolsz, kiknek mind-egygyike, ha maga van-is: század magával lenni látszattatik. Úgy gondold, hogy ezeknek Vezérlésekre nem azért választattál; mert, eredettedre nézve, leg nemessebb vagy: hanem, erkölceidet tekintvén; leg-jobbnak, és leg-okosabbnak találtattál. Ne-is véld: hogy Almosnak Nemét más okból választotta legyen a Magyarok' Istene Országunk' Kormányozására; hanem: mivel a' Köz-jóra iparkodott inkább; mint tulajdon Hasznára. Soha a' Magyar Népek el-nyomásával (magunk-is Igazi Magyarok lévén) nem uralkodtunk. Gazdagabbak-is voltunk, minek-előtte a' Kormányhoz nyúltunk. Ugyan-azért: a' Népek volt inkább Szüksége Mí reánk; mint Mí nekünk a' Népre.

X 4

Kér:

frágokra ki-ütött, a' természet' szabásait meg szegte legyen. -- Atila után Almost-is, és ennek fiát Árpádot nem más hozta-ki Magyar-országba; hanem (a' mint Bela Királyunknak neverlen Iró deákja a' többivel bizonyította) az el-népesedett sokaságnak szokott tömötsége. De Árpádnak más jussa-is volt Magyar-országra. Elei bírták ezen Tartományt, mellyből erő szakossan ki-üzettettek. Ha tehát ő is erő szakossan ki-verte az Oroszokat, Bolgárokat, és Tótokat; azt cselekedte, a'-mit világ' kezdetétől-fogva mind-eddig cselekeznek a' hadakozó emberek. ANONYM. *Belae Notarius.* KEZA. THUROCZ.

Kérlek, édes Fiam; semmi okot ne adj Magyaraidnak, hogy ellened MELTÁN panaszol-
kodhassanak. A' Jókat ápolgasd. Légy Igazi At-
tyok a' hozzád folyamodott Ügye-ígyottaknak,
A' Nemesek, és Nemtelenek között (bátor
SZÁZ-NYOLCZAN legyenek a' NEMEK) még-
is; ha okossan, és nem csak nagy csendesség-
ben; hanem még nagyobb Tartóssággal akarnád
Uraságod' folytatni: ne tegyen külömbseget a'
pufzta NEM; hanem leg-fő-képpen a' Bajnoki
Vitézség (66).

A' Gonolozokat ne annyira azért fenyíttsed:
hogy meg-érdemlették; hanem leg-inkább azért:
hogy meg-jobbúllyanak. Ugy a' Büntetés keve-
sekre; a' félelem sokakra; a' példa mind nyájok-
ra el-terjed. Akkor félnek leg-inkább Magya-
raid:

(66) Árpáddal száz-nyolcz Nemet, avagy Nemzet-
ségek (Tribus) jöttek ki Stithiából. Mind-egygyik
Nem hány személyből állott, nem tudni. De bizo-
nyos az: hogy minden Nemnek két-ezer Vitézeket kel-
lett állítani, kik Nemeseknek mondattanak, és fegyverrel
dolgoztanak. Így tehát a' Nemeseknek számok két száz
ezeren felől még tizen-hat- ezerre ment. A' Polgári
dolgokban okoskodó Tudósok azt tartják: hogy leg-
alább ötszer annyi lehetett a' Nép, mint a' katonaság.
Így tehát, öszve-fzedvén a' Magyar sokaságot, ki-jöhet-
tenek Árpáddal, egy miliomon felől, még nyolctvan
ezer Fejek. THUROCZ. KEZA Simon.

raid: midőn leg-inkább szeretnek. A' Várák meg-nem-őríznek úgy, mint vitéz Magyaraid, ha benned szerető Attyokat, nem kényes Uralkodójakat láttyák.

Semmit hoszszú pórázra ne erefsz. De senkinek szabadságát-is el-ne-vedd. Tudd-meg: hogy Féleid inkább szenvedik élettyekben, mint szabadságokban a' csorbát. Csak vér-patakokkal vesztetik azt el; a'-mit vér-özönnel kerestének. Élet, és Szabadság egy értelmű hangok a' Magyar fülekben.

Ne gondold Fejedelmi Fölséged ellen lenni azt, ha szabott Törvényeinknek magad-is fejet hajtasz. Fiam! nem erőtlenebb oszlopa édes Hazánknak a' törvény; mint a' ki-vont fegyver. Védelmezője légy inkább a' Magyar szer-tartásoknak; mint szeles szaporítója. A' mindennapi, és meg-nem-mohosodható parancsolatodat könnyen meg-únhattya a' Nép, 's-meg-is-vetheti. És: ezeknek sokasága bizonyos jele az efze-vefzett Országnak. Ott leg-több a' Törvény, a'-hol leg-több a' Fogyatkozás. Ezek közül akár mellyiknek sokasága nem válhatik böcsületedre.

Rakd-meg Magyarokkal (mint Igazi Anyafiakkal) Országodnak kies Pufztáit. Ne engedd: hogy ennek zsírjával más valami hitvány Nemettek hizzanak. Ha böcsületedet fen-akarod-tartani: ne légy (ha mindgyárt lehett(s-is) henyvé-

lő: ezzem ifzom Fejedelem. Magad fogj a' legterhessebb dolgokhoz. Karddal Fiam hozzá; ha szóval nem győzöd. Vágd el a' csomot; ha fel-nem-oldhatod.

I Ha a' Dúnán-túl-lévő Pannonoknak csekély maradékja egészszetr alád hódál; kötve-higgy a' ravaszoknak; még faragatlan ocsmány nyelvekkel a' Magyar-vérbe nem keverédnek. Szedd ki sűgár tollokat: hogy alattröpdössenek. E' körmös Sasokat röpülni ne tanítsd. Ne higgy az ebnek, ha szomorúnak látod-is. E' beklők, kutya nélkül-is. Tele-teltek a' Magyarok ellen ígységgel. Erről, még a' Világ, lenem-mondanak. Magok Rabok lévén, nehezte-lik a' Magyar Szabadságot.

Zalánfira se igen támaszkodgy. Hajlik még, mint a' nád-szál. Inog, mint a' fa-szeg. Leg-nagyobb tartományából vertük ki az Apját. Ném volt nyakassabb ellenségem nála. Sokáig el-nem-felejtette a' Sajói földet, a' Duna' vizet, az Alpári Fűvet (67). Úgy gondolkozz

(67) Midőu Árpád a' Tifza és Duna között lévő Tartományt el akarná-venni Zalántól, ezen földnek Urától: követeket küldött hozzája, ötet barátságosan kérvén: hogy Népének engedné a' Sajó vize mellett lévő földeket. Küldene pedig még két korszó vizet a' Dunából, és egy kötés fűvet az Alpári mezők.

közz Magzattyáról-is: hogy Rókának Róka a' fia; Farkasnak pedig Farkas. Valamint a' Kígyó Farka' vágását el-nem-relejtheti: úgy Zalánnak fia-is Örökjének el-foglalását. Ne higgy külső alázatosságának, és tettetett engedelmességének: mert csak a' Téjnek leg-jobb a' föle. Ő-néki Csontya'-velejét, és Lelke'-házát vizsgáljad. Özfze ne-sógorosodgy ronda Nemzetségével: mert, ha Lasnakodra férkezhetik; még ő mutat utat. Szemmel tartsd a' ki-kapható, és tűzről-pattant Ifiat.

Meg-böcsöld Vezéridet; Hadnagyigat; Ez-redesidet; Századosidat; és Tizedesidet: az-után: Országodban a' Fegyver-viselő Nemesi-det. Oh! Fiam! sok vért öntöttek-ki ezek, velem egygyütt: kogy Te a' kívánatos Békes-ségnek arany almájával élhess, Vigyázz Ma-gadra: kogy azon ki-omlott igaz Magyar VÉR-útánunk ne szökdöcsölyön Nyngodaljunk' Há-zába: és így: a' méltó borszú-állásnak ki-fzol-gál-

zökről: tudni-illik: hogy meg-tudhassa, ha 'Dona' vi-ze édessebb volna é Tánais-vizinél, és jobbak é az Alpári füvek a' Scithiai füveknél. Árpádnak csalóka igyekezetét által-nem láthatván Zalán; m nd-ezeker meg-engedte Alpáron, a'-hol akkoron mulatozott. Ennek meg örülvén Árpád, minek-utánna Und, és Ketel vi-tézei

gáltatására fel-ébredszte el-nyugodott érdemes Öseidet.

Szeresd a' Jövevény ETELET-is. Nekem úgy tetszik: mintha benne el veszett JELEK-fiamat fel-találhattam volna. Istenem! bár csak ezen Reménségemnek édesességével enyhíthetném utolsó órámuak keserő ürmeit. De, ha ezen édes vélekedésemben meg-csalatkozom-is; Ő mégis talpig ember. Ki-tesz akár mikor Magáért. Még Ifjú-korában se Boddza-fa Kardgya. Megért már régen mind Túrója, mind Sajtya. Nagy Szíve', es nagyobb erkölcsé' igaz Mutatójának vélheted Bátor, 's-még-is Szeméremmel tellyes Szóllását; és mindenben mindenkor igaz, és meg-fedhetetlen Itéletét. Meg-tudgya Savát adni a' Lévnék. Éppen ilyen volt el-tévelyedett. JELEK-bátyád-is; csak hogy Ez jobban kedvelte

tézei által tizen két fehér lovakat, tizen két Tevéket, és Tizen-két Kún-gyermekeket küldött volna ajándékba Zalánnak; a' Fejedelemné pedig tizen két Orofz-orfzági leányokkal, tizen-két Nyest-bőrökkel, és tizen-két arannyal himzett köpönyegekkel kedveskedett volna; Árpád Zalánnak földgyét egészen el-foglalta, azt izenvén-viszta; hogy az Alpári füvekkel, és a' két korsó vízzel hatalmába adta minden jószágát. Később vette magát észre Zalán, *Alpári ember*. A' Magyarokat többé ki-nem-űzhetette, noha minden tehetségével ellenek

te Etelénél az hosszúszas Éneket. Oltalmazd
 Ötet, mint éppen Test-véredet, minden Irigy-
 ségtől. Semmi Nem-jót el-ne higgy hamar fe-
 lölle. Nagy az Iliú; ugyan azért hamar találko-
 hatnak Irigyyei. El ne-mossák hirteleniben a'
 reá szakadt Záporok. Azon légy minden szor-
 galommal; hogy meg-gyökeresedgyen Hál'-adó
 Orizágodban. El-ne-távulítsad Honnyodtók.
 Sátorítsd-meg, ha lehet, mennél hamarébb. Szor-
 rítsd-le azzal, kit állhatatossan, és igaz szívből
 szerezhet.

Gondod legyen, -Fiam, ETELKÁRA-is; a'
 Magyar Szűzeknek ki-mondhatatlan Díszére.
 Meg-érdemli a' jó Szerencsét. Csak azt bánom:
 hogy nem Leányom. Dicsőkedhetném vele a'
 következő Világon. Se okosabbat nem hal-
 lottam; Se szebbet nem láttam; Se szemérme-
 tes-

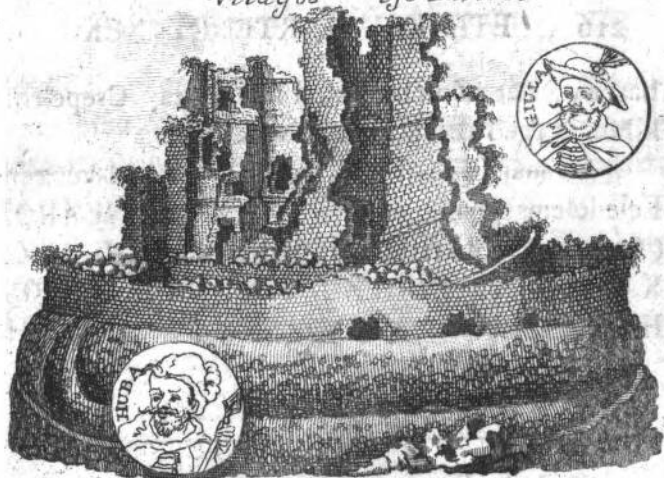
nek támsdott. Ezen történetről valamit olvasván
 THURÓCZI, mindeneket öfzve zavart. Zalán helyet
 Zvatoplugot teszi, a' Bolgárok helyet a' Moirvai Tóto-
 kat. Tizen-két Lovak helyett egy fehér lovat emleget,
 mellyen a' Tótók Orizágjokat el-adták. Így ír a
 dologról DEGUIGNES-is. A' magyaroknál sincsen'
 más hagyomány. De BELA-királynak nevetlen Író-
 deákja úgy írja le a' dolgot, a'-mint ez előtt említe-
 tem. Akár Zalánnal, akár Zvatopluggal történt e' dolog;
 elég az: hogy vagy tizenkét, vagy egy fehér lóért el-ad-
 ták Orizágjokat a' Tótók.

előtte ama' NémetLajost ki-nevethette. Ennek ifjúságát amannak idétlenségével egybe-akarván-foglalni; azt gondolá: hogy mind-a'-kettőt egy mód-dal lehetne a' sík menedékre csalni, és meg-ejteni.

Úgy el-hitte pedig magát a' Róka, és olty szerencsés csillagzatban születettnek lenni gondolta: hogy, ha kopasz lenne-is, el-mentt hájának újra meg-nyövéséről vénségébe se kételkedne. És valóban: mind-eddig nagyobb volt szerencséje, mint maga. Tudott annak idejében jönni a' Pap' sajtyára, 's-az egész Országnak fel-zavarására. De ezek a' következendőkben inkább ki-fognak tettezni.

Világos éjszakról.

NEGYEDIK SZAKASZ.

I. Árpádnak Utóllya.	V. Róka Világoson.
II. Etele' Veszedeleme.	VI. Róka Etelekánál.
III. A' Fejedelmi Dolgok.	VII. Világosi Bajok.
IV. Róknak Fortélyja.	VIII. Róka Budán.

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK UTÓLLYA.

Tartós, és súlyos Betegségétől el-nyomattatván Árpád; szapora leheléssel közelgetett utolsó pirájához. Meg-érezvén tehát: hogy (mivel erőtlenségeit nagy kénokkal szenvedni vala), többé ezen nyavalyájából fel nem-lábbal-

hatna; fiát Zoltánt által-hivattatta Csepelről, kihez végső szavai ezek voltak;

— Én már, édes Fiam, nem sokára el-végzem Fejedelemségemet, és átal-költözöm ATILÁHOZ (64), CSABAHOZ, EMEDHEZ, EMEHEZ, KALANHOZ, EDHEZ, ÜGEKHEZ, ALMOSHOZ, engemet e' rend-szerént nevező nagy Let-
kek-

(6.) A' Hunnusoknak ama' híres Királyokat, ki (Árpád előtt négy-száz egynéhány esztendőkkel) szinte egész Európát kegyetlenül meg-zavarta, ATILÁNAK hívták-e? avagy ETELENEK? vetekednek a' tanultt Irók. Én ATILA mellett maradok: mivel jól tudom: hogy PRISKUS Ötet nem csak Szemlélyében látta; hanem a' mint ez-előtt-is mondtam nála lakott-is, evett-is: midőn a' Nap keleti Császártól, MAXIMINUSsál egygyütt; hozzája Követül küldött. Ez Ötet mindenkor ATILÁNAK nevezi; sehol-se ETELENEK. Csuda lenne pedig: ha, nevét annyiszor hallván, igazán le-írni nem tudta volna. A' mi több, még mostanában élő Magyaraink-is (gondolom a' régi Hagyomány szerént) mind-nyájan ATILÁNAK mondgyák; nem pedig ETELENEK, Maga KEZA Simon, ki ennek-előtte öt száz esztendőkkel írta a' Magyarok' Krónikáját, mindenütt ETHELENEK nevezi. — VOLGA-vizét, melly körül Eleink laktanak, Tilnek nevezi SIMOCATTA, és NICEPHORUS. Atilának MENANDER. Atalnak THEOPHANES. A' mostani Tatárok Idilnek, Etelnek,

kekhez. Reménlem-is; hogy, ha személyekhez a' boldogabb világba jutandok; könnyen meg-ismérnek vitéz tétéményeimnek jeleiről; és jó szívvel-is fogadnak.

Mert ime! Álmos-atyámnak Vezérlése alatt (ennek-előtte huszon-három ezteendő-
kel) ki-jöven Szittyiánkból, tömött Lak-he-

X 3

lyünk-

nek, Etheinek. Ezen folyó-viztől vette-é nevét Atila, avagy ő adta reá a' nevet; nem tudni. Bizonyosabb az: hogy a' Hunnus-nemzeter *Eutbalitáknak* nevezték a' Régiek; az-az: a' mint PROCOPIUS bizonyította: *Febér Hunnusoknak*: tudni-illik; hogy ama' barnábbaktól meg különböztetnének, kik a' melegebb Térékhez közelőbb estenek. Ezen *Eutbalita* név annyit tett-é a' Régieknél, mint nálunk a' *Febér*, vallyon ki nyomozhattya-ki? Elég az, hogy magokat *Febér-népeknek* tartották, melly nevezettel élünk most is, midőn az Afzszonyi Nemről beszéllünk. Fen forog ezen *Febér* szó még mostanában-is gyakorlata, fő-képpen egy-néhány Várossainknak neveikben úgy mint: *Székes feber-udr*; *Gyula feber udr*; *Nandor-feber-udr*; *Nester-feber-udr*. Fen-forog ezeken is: *Febér-egy-báz*; *Febér-domb*; *Febér begy*; *Febér-tó*. Ezen utólsót a' következő Magyarok meg kurtítván; elsőben: *Fer-tónak*, az-után: *Fertőnek* nevezék. Vagyon *Rácz-feber-tó*, és *Ó-feber-tó* Zabolcsvár-megyében. DEZERICZKI. DEGUIGNES. PRISKUS.

lyüinkből (65). meg-vertük az : Oroszokat : a' Kioyi Lakosokat. Meg-vettük nagy fáradsággal Munkást, és Undvárt. Itt édes Atyám meghalt ; Te pedig e' világra lettél.

Álmos Atyámnak holtta után, azon tizen-nyolcz esztendőök alatt, mellyekben vitéz Magyaraimat vezérlettem ; ime Szávától Marháig ; Undvártól Beszperémen túl uralkodtam. Már most : előtted vagy el-haltt, vagy el-tévelyedett tést-vérideid közül (a' Magyarok' esküvése féretént) tégedet rendelt az Isten, ki utánnam a' Fejedelmi székbe ülly, és a' vitézeket vezérelj.

Mutasd-meg, édes Zoltánom : hogy Árpád' Fia vagy. Juttasd eszedbe : hogy ezen borongós időkben ember köll a' gátra. Bé-nyölt immár fejed' lágya. Légy Kő-szál a' Habok ellen.

Tudd-

(65) A'-hol annak-előtte a' Magyarok laktanak, noha azon Scithiai Ország elég széles lenne ; mégis, a' Népnek Szapora-vólta miatt, azon helyeken el-nem-férhettek. Hogy tehát, azon említett Országokban, éhel mindnyájan meg-ne-hallyanak ; a' Méhek' Szokásokhoz alkalmaztatták Magokat. Mellyek Kaptárjokban el-nem-férhetvén ; Raj számra, más helyeket keresnek. Mivel tehát a' Maga' Életének meg tartása nem más ; hanem a' bölcsen gondoskodó Természetenél valóságos, és nyilván ki-tettző Ösztöne, esztelenül mondanák Balamberről : hogy ő, Scithiában immár nem maradhatván, midőn a' Hunnusokkal külső Országok

Tudd meg: hogy olly Vitézeknek parancsolsz, kiknek mind-egygyike, ha maga van-is: század magával lenni láttszattatik. Úgy gondold, hogy ezeknek Vezérlésekre nem azért választattál; mert; eredettedre nézve, leg nemessebb vagy; hanem, erkölcesidet tekintvén; leg-jobbnak, és leg-okosabbnak találtattál. Ne-is véld: hogy Almosnak Nemét más okból választotta legyen a Magyarok' Istene Országunk' Kormányozására; hanem: mivel a' Köz-jóra iparkodott inkább; mint tulajdon Hasznára. Soha a' Magyar Népek el-nyomásával (magunk-is Igazi Magyarok lévén) nem uralkodtunk. Gazdagabbak-is völtünk, minek-előtte a' Kormányhoz nyúltunk. Ugyan-azért: a' Népek volt inkább Szüksége Mi reánk; mint Mi nekünk a' Népre.

X 4

Kérz.

fiágokra ki-ütött, a' természet' szabásait meg szegte legyen. -- Atila után Álmost-is, és ennek fiát Árpádot nem más hozta-ki Magyar-országba; hanem (a' mint Bela Királyunknak neverlen Iró deákja a' többivel bizonyította) az el-népesedett sokaságnak szokott tömötsége. De Árpádnak más jussa-is volt Magyar-országgra. Elei bírták ezen Tartományt, mellyből erő szakossan ki-üzettettek. Ha tehát ő is erő szakossan ki-verte az Orszokat, Bolgárokat, és Tótokat; azt cselekedte, a' mit világ' kezdetétől fogva mind-eddig cselekeznek a' hadakozó emberek. ANONYM. *Belae Notarius. KEZA. THUROCZ.*

Kérlek, édes Fiam; semmi okot ne adjy Magyaraidnak, hogy ellened MELTÁN panaszol-
kodhassanak. A' Jókat ápolgasd. Légy Igazi At-
tyok a' hozzád folyamodott Ügye-ígyottaknak,
A' Nemesek, és Nemtelenek között (bátor
SZÁZ-NYOLCZAN legyenek a' NEMEK) még-
is; ha okossan, és nem csak nagy csendesség-
ben; hanem még nagyobb Tartóssággal akarnád
Uraságod' folytatni: ne tegyen külömbseget a'
puzta NEM; hanem leg-fő-képpen a' Bajnoki
Vitézség (66).

A' Gonofzokat ne annyira azért fenyítsed:
hogy meg-érdemlették; hanem leg-inkább azért:
hogy meg-jobbúllyanak. Ugy a' Büntetés keve-
sekre; a' félelem sokakra; a' példa mind nyájok-
ra el-terjed. Akkor félnek leg-inkább Magya-
raid:

(66) Árpáddal száz-nyolcz Nemet, avagy Nemzet-
ségek (Tribus) jöttek ki Stithiából. Mind-egygyik
Nem hány fzemélyből állott, nem tudni. De bizo-
nyos az: hogy minden Nemnek két-ezer Vitézeket kel-
lett állítani, kik Nemeseknek mondattanak, és fegyverrel
dolgoztanak. Így tehát a' Nemeseknek számok két száz
ezeren felől még tizen-hat-ezerre ment. A' Polgári
dolgokban okoskodó Tudósok azt tartják: hogy leg-
alább ötfszer annyi lehetett a' Nép, mint a' katonaság.
Így tehát, öszve-fzedvén a' Magyar sokaságot, ki-jöhet-
tenek Árpáddal, egy miliomon felől, még nyoltzvan
ezer Fejek. THURO CZ. KEZA Simon.

raid: midőn leg-inkább szeretnek. A' Várak meg-nem-öriznek úgy, mint vitéz Magyaraid, ha benned szerető Attyokat, nem kényes Uralkodójakat láttyák.

Semmit hofszú pórásra ne ereszsz. De senkinek szabadságát-is el-ne-vedd. Tudd-meg: hogy Féleid inkább szenvedik élettükben, mint szabadságokban a' csorbát. Csak vér-patakokkal vesztetik azt el; a'-mit vér-özönnel kerestének. Élet, és Szabadság egy értelmű hangok a' Magyar fülekben.

Ne gondold Fejedelmi Fölséged ellen lenni azt, ha szabott Törvényeinknek magad-is fejet hajtasz. Fiam! nem erőtlenebb oszlopa édes Hazánknek a' törvény; mint a' ki-vont fegyver. Védelmezője légy inkább a' Magyar szer-tartásoknak; mint szeles szaporítója. A' mindennapi, és meg-nem-mohosodható parancsolatodat könnyen meg-únhattya a' Nép, 's-meg-is-vetheti. És: ezeknek sokasága bizonyos jele az esze-vesztett Országnek. Ott leg-több a' Törvény, a'-hol leg-több a' Fogyatozás. Ezek közül akár mellyiknek sokasága nem válhatik böcsületedre.

Rakd-meg Magyarokkal (mint Igazi Anyafiakkal) Országodnak kies Pusztáit. Ne engedd: hogy ennek zsírjával más valami hitvány Nemettek hizzanak. Ha böcsületedet fen-akarod-tartani: ne légy (ha mindgyárt lehetsz-is) henyélő

lő: ezzem ifzom Fejedelem. Magad fogj a' legterhessebb dolgokhoz. Karddal Fiam hozzá; ha szóval nem győződ. Vágd el a' csomot; ha fel-nem-oldhatod.

I Ha a' Dunaan-tál-lévő Pannonoknak csekély maradékja egészszetr alád hódál; kötve-higgy a' ravaszoknak; még faragatlan ocsmány nyelvekkel a' Magyar-vérbe nem keverednek. Szedd ki sűgár tollokat: hogy alattröpdössenek. E' körmös Sasokat röpülni ne tanítsd. Ne higgy az ebnek, ha szomorúnak látod-is. E' bekötök; kutya nélkül-is. Tele-teltek a' Magyarok ellen ígységgel. Erről, még a' Világ, le-nem-mondanak. Magok Rabok lévén, nehezte-lik a' Magyar Szabadságot.

Zalánfira se igen támaszkodgy. Hajlik még, mint a' nád-szál. Inog, mint a' fa-fzeg. Leg-nagyobb tartományából vertük ki az Apját. Nem volt nyakassabb ellenségem nálanál. Sokáig el-nem-felejtette a' Sajói földet, a' Duna' vizet, az Alpári Fűvet (67). Úgy gondol-kozz

(67) Midőu Árpád a' Tifza és Duna között lévő Tartományt el akarná-venni Zalántól, ezen föld-nek Urától: követeket küldött hozzája, ötet barátságossan kérvén: hogy Népeinek engedné a' Sajó vize mellett lévő földeket. Küldene pedig még két korsó vizet a' Dunából, és egy kötés fűvet az Alpári me-zők.

közz Magzattyáról-is: hogy Rókának Róka a' fia; Farkasnak pedig Farkas. Valamint a' Kigyó Farka' vágását el-nem-relejtheti: úgy Zalánnak fia-is Örökjének el-foglalását. Ne higgy külső alázatosságának, és tettetett engedelmességének: mert csak a' Tejnek leg-jobb a' föle. Ö-néki Csontya'-velejét, és Lelke'-házát visgálljad. Özfze-ne-sógorosodgy ronda Nemzetségével: mert, ha Lasnakodra érkezhetik; még ő mutat útát. Szemmel tartsd a' ki-kapható, és tüzről-pattantt Ifiát.

Meg-böcsüld Vezéridet; Hadnagyigat; Ez-redesidet; Századosidat; és Tizedesidet: az-után: Országodban a' Fegyver-viselő Nemesi-det. Oh! Fiam! sok vért öntöttek-ki ezek, velem egygyütt: kogy Te a' kívánatos Békes-ségnek arany almájával élhess, Vigyázz Ma-gadra: kogy azon ki-omlott igaz Magyar VÉR-útánunk ne szökdöcsöllyön Nyugodalmunk' Há-zába: és így: a' méltó boszszú-állásnak ki-szol-gál-

zökről: tudni-illik: hogy meg-tudhassa, ha "Dona" vi-ze édesebb volna é Tánais-vizinél, és jobbak é az Alpári füvek a' Scithiai füveknél. Árpádnak családja igyekezetét által-nem láthatván Zalán; m nd-ezeket meg-engedte Alpáron, a'-hol akkoron mulatozott. Ennek meg örülvén Árpád, minek-utánna Und, és Ketel vi-tézei

gáltatására fel-ébredszfe el-nyugodott érdemes Öseidet.

Szeresd a' Jövevény ETELET-is. Nékem úgy tettzik: mintha benne el veszett JELEK-fiamat fel-találhattam volna. Istenem! bár csak ezen Reménségemnek édességével enyhíthetném utolsó órámnak keserő ürmeit. De, ha ezen édes vélekedésemben meg-csalatkozom-is; Ő mégis talpig ember. Ki-tesz akár mikor Magáért. Még ifjú-korában se Boddza-fa Kardgya. Meg-ért már régen mind Túrója, mind Sajtya. Nagy Szíve', és nagyobb erkölcsé' igaz Mutatójának vélheted Bátor, 's-még-is Szeméremmel tellyes Szóllását; és mindenben mindenkor igaz, és meg-fedhetetlen Itéletét. Meg-tudgya Savát adni a' Lévnék. Éppen ilyen volt el-tévelyedett. JELEK-bátyád-is; csak hogy Ez jobban kedvelte

tézei által tizen két fehér lovakat, tizen két Tevéket, és Tizen-két Kún-gyermekeket küldött volna ajándékba Zalánnak; a' Fejedelemné pedig tizen két Orosz-orfszági leányokkal, tizen-két Nyest-bőrökkel, és tizen-két arannyal hímzett köpönyegekkel kedveskedett volna; Árpád Zalánnak földgyét egészen el-foglalta, azt izenvén-vizszfa; hogy az Alpári füvekkel, és a' két korsó vizzel hatalmába adta minden jószágát. Későn vette magát észre Zalán, Alpári ember. A' Magyarokat többé ki-nem-üzhetette, noha minden tehetségével elle-

te Eitelénél az hoszfzas Éneket. Oltalmazd
 Ötet, mint éppen Test-véredet, minden Irigy-
 ségtől. Semmi Nem-jót el-ne higgy hamar fe-
 lölle. Nagy az Iliú; ugyan azért hamar találko-
 hatnak Irigyyei. El ne-mossák hirteleniben a'
 reá szakadt Záporok. Azon légy minden szor-
 galommal: hogy meg-gyökeresedgyen Hál'-adó
 Orizágodban. El-ne-távúltsad Honnyodtól.
 Sátorítsd-meg, ha lehet, mennél hamarébb. Szor-
 rítsd-le azzal, kit állhatatossan, és igaz szívből
 szerethet.

Gondod legyen, -Fiam, ETELKÁRA-is; a'
 Magyar Szüzeknek ki-mondhatatlan Díszféré.
 Meg-érdemli a' jó Szerencsét. Csak azt báuom:
 hogy nem Leányom. Dicsekedhetném vele a'
 következő Világon. Se okosabbat nem hal-
 lottam; Se szebbet nem láttam; Se szemérme-
 tes-

nek társdott. Ezen történetről valamit olvasván
 THURÓCZI, mindeneker öszve zavart. Zalán helyet
 Zvatoplugot teszi, a' Bolgárok helyet a' Morvai Tóto-
 kat. Tizen-két Lovak helyett egy fehér lovat emleget,
 mellyen a' Tótok Országjokat el-adták. Így ír a
 dologról DEGUIGNES-is. A' magyaroknál sincsen'
 más hagyomány. De BELA- királynak nevetlen Író-
 deákja úgy írja le a' dolgot, a'-mint ez előtt említet-
 tem. Akár Zalánal, akár Zvatopluggal történt e' dolog;
 elég az: hogy vagy tizenkét, vagy egy fehér loért el-ad-
 ták Országjokat a' Tótok.

tessebbet nem tapasztaltam Nálánál. Ha Te ötöt Test-vérednek fogadnád; úgy tettzik: mint-ha örömelebb múlték-ki ezen árnyék Világból. Meg-látod: hogy vele szégyent nem vállalsz. Ötöt hagytam utólyára: hogy utólsó szavaimról jobban meg-emlekezzél. Ha éppen meg-isméred Magyar erkölceit: többet fogsz tapasztalni benne; sem mint gondolod. — Innár pitvaromban a' halál — Többet nem szállhatok — Hőf-szas Birodalmat Néked — Légy Apád'-fia — Légy Nemes Országunk' - - -

A' többit ki-se-mondhatta. Hirtelen el-állá szava. Nem sok idő múlva úgy tettzett: mint-ha nem a' más Világban; hanem nagy Fiának Nemes Testében rejtezett-vólna-el Nagy Lelke.

E' vólt Magyar-hazánknak első erős Orzlo-pa. Ennek igaz Magyar Véréből származtanak az-után sok Vitéz; Szent; és Országjokat bizonyossan szerető Fejedelmek, és Királyaink. De íme el-enyíztett — porrá lett — És, noha ugyan meg-élemedett korában múlt-ki ezen árnyék Világból; de még se engedhetünk-meg a' Halál' irigységének: mert méltó vólt, hogy máig-is éllyen. Ennek vagy soha nem születni; vagy, ha egy zer született, soha meg-halni nem kellett volna. Mind-az'-által: ritka példával, az-is ki-tettzett rajta: hogy, valamint az álló Fenyő-fa, akkor, midőn le-dől, sokkal nagyobb-nak, és méltóságossabbnak láttszattatik: úgy

Ar-

Árpádnak dicsősége-is szélesebben el-terjedett, midőn az emberek' szemeik elől el-távozott. Akkor tudták-meg: mit veszettek-el; midőn Magyarai között sűrőni-forogni nem láttszattott.

Árpádnak holtta után, nem sokat szemetetett Budán Világos. Haza meuvén, mindenütt magával vitte ki-múltának igen kellemetlen hírét. Tele lett az Ország nagy siralommal. Gyászba öltöztenek, kicsintől-fogva nagyig, a' szomorú Magyarok. Siratták a' meg-hódolt Tartományok-is. Benne ki szerető Attyát; ki kegyelmes Urát; ki nagy lelkű Fejedelmét könyvezte. E' Neveket meg-is-érdemlette.

Azomban: mind Árpád' halálának, mind eltemetése' napjának híre szerte-szélllyel el-meuvén az Országban; annak minden részeiről csoportosan ölzve-gyűltenek a' Magyarok' Rákos mezejére.

Fel-jött, a' többi között, Gyula Hadnagy-is Erelkával, és a' Fő-pappal. Ezek, a' Szűznek kérésére, Sátorjokat a' Dunának azon Partjára helyhezttették; melly a' Nyulak' Szigetének által ellenében meg-horgasodott. A' többi Vezérek, és Hadnagyok szerte-szélllyel Sátorokat ütöttek az örvendetes téren.

Csak alig várhatta immár Etelka, hogy Etelójét meg lássa. Midőn egészlen le-telepedtettek; tünt az Attyát, és a' Fő-papot a' Du-

na' partyán-való sétálásra hívta : hogy a' Budai szép helyeknek gyönyörűen fel-emelkedett Bérczeket; 's-mellettek-is ugyan, de alattok-is elterültt igen kellemetes mezőségeket meg-mutat-hassa. Mind-ezek vagy csak azért is szépek-nek tettszettének : mert Etele azon tájon múlatozott.

De ezen gyönyörű helységnek látásából származott öröme, igen meg-változott : midőn ama' félelmes Nyulak' Szigetébe élessebb szemekkel, es mélyebb gondolatokkal bele-erész-kedett. Midőn Etelenek, és Világosnak beszégetéseikről gondolkodott ; irtózkodott a' szívek' ölfve-kapcsolásának, sőt talán ölfve-forrásának emlékezetére. Rettegett a' veszedelmes folytlyoktól ; és végtére igen meg-szomorodott. Zavargatta kis szívet azon gondolat-is ; hogy Etele, jól tudván el-érkezéseket ; magát meg-se-mutatná. Pedig : ha, valamint ez-előtt, most-is úgy szeretne ; eddig elő-kerülhetett volna.

Midőn eme' gondolatokkal fárasztotta elméjét ; íme a' Budai Parton hirtelen izemeibe-üt-közik Etele. Meg-ismérte mindgyárt, meg-is mutatta a' környül-állóknak. Meg-ismérte Kedvességét Etele-is. Tüftént által-erégették sűrű fohászkodásokat a' szőke Duna' vizein.

MÁSADIK RÉSZ.

E T E L E ' V E S Z E D E L M E .

Csak alig várhatta Etele, hogy által-hajtson a' Dunán. De az irgalmatlan nagy Szelek, mellyek éppen akkor, a' viznek, le folytta ellen, meg-feküdtek a' Folyót; olly dombos, es izinte merevedten-álló hullamokkal kegyetlenkedtenek; hogy meg az által-hördözásra, rendeltetett Révészek se mernének neki-eredni.

A' Kis-aszszony (észre-véven Etelenek kietlen nyughatatlanságát, es azon nagy erőltetéseit, mellyekkel a' réttegő Révészeket meg támadta) Őtet, öszve-tett Kezeinek nyilván-való jelével; hathatóssan kérte: hogy magát a' veszedelem-től ójja; es ne eredgyen az halmos, s-ugyan-azért nagy-hatalmú vizeknek. Integtetett Gyulával a' Fő-pap-is. Reménkedtenek az el-halványodott Révészek-is; hogy, egy kevés idő várva, próbálná szerencsáját. Esmérnek ők a' Dunát, a' Szeleket-is. Fél óra múlva le-csillapodnának a' fürgetegek. De Etelenek ezen Fél-óra is egész Elzútonak tettízhett.

Mivel tehát a' Révészeket reá nem bírhatta; nagyobb vakmerőséggel, sem mint bátorsággal egy közel-ki-kötött Lélek-vesztő Csónakba, Lovászfával egygyütt, le-bocsátkozott. Magát Kormányosnak; Lovászfát Eved-

zósnek tette. El-íszonyodtanak ezen remente-
len vakmerőségre azok, kik a' két Partokon
haj-fzal-meredve állottanak. Borzadozott teste
Etelkának. A' Fő-pap az Egek-felé emelgette
ki-merezstett izemeit. Gyúla, álmétkodtában;
semmit se szólhatott.

Csak alig érhetének a' Duna' derekára; mē-
dön a' sivitő hideg szelek jobban meg-eresztet-
ték fuválmaikat; és, valamint a' szalma-szállal:
úgy jádzottanak a' könnyű csónakkal. Veszni
kezdett Etelenek ereje. A' Lovász (minden
mehetséget meg-téven) igen el-lakadva: Uram
(úgy-mond) el-veszünk. Etele, noha bátorsá-
gát igen östomlotta a' Félelem; mind-az' által;
maganak nagy lelkétől, amannak bátor szívét
függni gondolván; ne fély (úgy-mond), Meg-
hitt szolgám; Uraddal eveddzel.

Ki se-mondhatta jó' e' szavakat; ime! egy
irgalmatlan nagy hab arczúl csapta, és a' Duná-
ba buktatta. E' kegyetlen történetet szemlél-
vén a' Kis-íszony; nem lehet azt félelemnek
mondani, se rettegesnek; nem-is ítőzésnek, a-
vagy kétségbe-esésnek. Nagyobb kénok, na-
gyobb gyötrelmek szorongatták szívét, mint-sem
mellyeknek ekkoráig neveket találhatunk, a-
vagy az-után-is találhatunk. — Öszve csapta
két kezét, ösztán a' feje felé emelte, csak ép-
pen ezt mondhatván: Jaj! oda-lettel, édes E-
telém! — Ezekkel, mint-ha segíteni akarná;
neki

neki szalada a' Duna-vizének; de, ereje nem lévén, le-esett inától; arczal dőlt a' homokra; fetrengett egy kevéssé; az-után: a' porondba harapott.

Öszve-vegyültek a' jajoló szózatok mind-a' két partokon. A' Budaiak (hogy Urát el-ne-hagygya) a' Lovászra kurjongattanak. A' Pestiek, Etelét segítsék-é; avagy Etelkát ápolgassák; éppen nem tudhatták. Kik a' Szűzhez közelebb állottanak; fejet a' szőke homokból fel-kapák; de se szavát nem vehették; se lélekzetét nem érezhették. El-íszonyodtanak mind-nyájan; midőn el-halaványodott színét; és még most-is reszkető testét szemlélték. Viz-csöppökkel hintgették osztán orcáját; de fel-nem-ébrezthették. Végtére: íszonyú keservek, és könyv-hüllatások között, egészlen fel-emeltek; és a' Sátorba nem vezették, hanem hurczolták. Bámúlva gyűltenek-oda a' Magyar Vitézek. Szerették, de nem segíthették.

A' Fő.pap (Etelének sorsát Gyulára bízván) minden-féle képpen iparkodott a' Kis-íszony mellett. Le csillapítván a' zokogásokat; noha Etelének élte', vagy holttáról semmit se tudott: még-is: hogy emezt észére hozhatná; ezeket súgta fülébe: ne irtózz! édes Leányom! Tüftént itt terem Édes Eteléd. Ki-fogák csak előbb a' halászok. Semmi baja immár. Még-frissebb, mint ez-előtt.

Ezen szavakra fel-emelé fejét Etelka. Nagy szemeket méréstett a' Fő-papra. Az-után nagy-mérfizzen el-tafizván magától: Ferré (úgy mond) Gyilkosok. — Meg-ettétek Etelet; egyetek-meg Etelekáját is. — Istenem! hol vagyok! — Ki vagy Te? — Mi Sator ez?

Ezeket el-darabolván; ismét bele-buktatta fejét a' párnába. Oly képzessel-is vala ágyában: mint-ha a' Dunának fenekére szállana, és ott ö-helné-meg Etelet. És valóban: gyötrötte-is a' képzelt vizeknek hidege. Öszve-csattantanak fogai. Egész teste dedergett. Nem mérte meg-fizöllítani a' Fő-pap. Oldalának ki-s-bé-járásából ki-tettstettenek a' feszegető gyötrelemek; az el-nyelettetett jajok; az irritató nyögések.

Midön ezen háborúival nem kevés ideig viaskodott; lassan-lassan magához térhetett. És észbe-jutván Etelenek halála (mellyet bizonyos-nak tart vala) maga-is el-tökéltette a' más. Világra fordúlt talpalást. Tudni-illik: ezeknek szemek elől eltűnven: hogy egy kis-hajóba ülne; és éppen azon helyen, mellyen Etele a' Dunába bukott; maga-is bele-bukna.

Ezeket így el-vegezven; fel-ugra kellemetlen ágyából; és mind-nyájoknak nagy álmélkodások-ra (mintha immár semmi baja nem lenne), nagy örömmel ezeket mondotta: Örök Hála Istennek! Vízfiza-tért belém; az el-tutamodott Lélek. — Most immár magam-is; Eteleként, sokkal fris-

sebb vagyok; sem-mint ez-előtt-is valék — Imá
alig-is várhatom, hogy Etelemet láthassam —
El-únnya magát a' viz' fenekén. — Látom: Tar-
súl hívogattya személlyem' — Veszem észre in-
téseit — Megyek édes Etelem — Végy magad-
hoz kérlek . . .

El-se-vegezvén jól ezen szavait; ki akara
a' sátorból rohanni, és magát valóságosan el-
veszteni. De ime! éppen ki-ugrotta' szem-pil-
lantásában, eleibe került édes Attya; ki Etelet,
nagy'-vizessen, a' sátorba hozta.

Etelka el-nem-hitethette magával, hogy E-
teljét látta. Újra fel-borzadozott teste. Fel-
állottanak Haj szálai. Eszének hamar hasznát
venni nem tudta. Ugyan azért: magát, Etele-
vel egygyütt, a' holtak' tartományában lenni
vélvén; így szólott: Öszve-kerülhettünk itt-is,
édes Etelem! — Azt mondák, midőn a' Föld'
hátán élünk; hogy, e' homályos helyek, a'
szeretettől meddők. — Oh! de me meg-csalta-
nak; leg-alább engemet. — Mert látom, mo-
ltanában is, régi hozzád való hajlandóságomnak
siralmas düllédékjeit. — Istenem! ébren va-
gyok-é? avagy álmodozom? — Ki vagy, kér-
lek? Lélek-é? avagy magad, édes Etelem?

Ezeket szólván ismét az ágyba bukott; és,
veszedelmes változásai között, szórnyű-képpen
jajgatott. — Élek! élek (így felele hamarjában
Etele). Ébren vagy; nem álmodozol. — Sem

lélek, sem ijesztő árnyék nem vagyok. Isten után, édes Atyádnak köszönhetem élttemet — Ő húzotta ki a' vizből — ő vezetett ide.

Mert (a' mint ez-előtt-is el-beszéltetni kezdődött a' dolog :) midőn ama' szem-közbe-csapó hullám a' Dunába buktatta Etelet; az irgalmatlan szélvész (mintha el-nyelte volna immár prédáját, 's-vele meg-is-elégedett volna) hirtelen le-csillapodott. Gyula', ki ezen eseten nem csak el-bámolt; hanem ki-szabadításának módgyáról-is nagy szorgalommal gondolkodott; Etelekának el-ájulttát Kádárnak Atyai gond-viselésére bizván; egy közel-ácsorgó Hajósnak kezéből ki-ragadá az Evedzőt. Az-után: Csónokjába szállván, midőn észre-vette volna: hogy Etele ugyan jó-távúl ütötte-fel fejét a' víz színén; a' Lovász pedig, el-ijedte miatt, számot nem tudna vetni el-andalodott eszével: egyenessen Etele után evedzett.

Gyulának Serénségét látván a' többiek; magokat mint-egy meg-szégyenlették. Utánna indúltanak ők is; és, egy Csónakból a' másikba kötelel vetvén, azzal eleibe kerültenek. Ki a' Duna' vizében nem csak az habokhoz; hanem a' Szalma-szálakhoz-is kapdosott: könnyen meg-mérkolhatta az alatságot-is. Ennek tovább, 's-meg-meg tovább fogttával öszve-jöven a' hajók; minden veszedelem nélkül, Gyulának Csónokjába emeltetett.

Igy tehát a' Halálnak tágas torkából ki-sza-
hadólván Etele; midőn Etelkához vitetett, és
neki azokat mondotta, mellyekről ez-előtt em-
lékeztem; ötet e' szavakkal támadta meg Etel-
ka. Istenem! ha magaddal nem gondolál-is, mi-
dőn ama' veszedelembé ereszkedél; mért eszed-
be nem jutott bátortalan Etelkád, kinek élete
egy hajóban eveddzett a' te életeddel? — Most
te ugyan azt gondolod, jól tudom: hogy az-
el-múltt esőnek nem kellett küpönyeg. De
várrá: e' tetteidet bizonyosan meg-lakolod.
Elevenedre hágnak annak idejében. Le-is-rovom
a' rovást. Most csak éppen bádgyadságomnak
köszönheted, hogy lúd-mérgemet ki-nem-adha-
tom. De fel-húzlak mászszor a' rámára. Víz-
sza-adom a' kölcsönt, ne búsully.

Midőn e' fenyegetéseit szórogatta Etelka;
íme! a' hideg nedvesség úgy-annyira meg-járta
Etelét: hogy nem csak reszketni; hanem igen
bágyadozni-is kezdene. Erre Etelka meg-ijed-
vén: mi lett (úgy mond.) édes Etelem? — Ta-
lán ugyan fenyegető szavaim ártottanak — Ne
félly-töllem, Édesem! — Más fekszik szivem-
ben, mint-sem a'-mit, nyelvem' harangjára kötöt-
tem. — Isten bizony! soha egy szót nem szól-
landak ezekről. — El is-felejtettem immár min-
deneket. — Legyen jó kedved.

Etele meg-hajtotta fejét, és meg-köszönte
jó szívét. Az-után: mind-nyájokat kérte: mel-

tóztatnának egy kevés időre a Sátorból ki menni. — Le akarna vetkezni, és részkető tagjainak egy kis nyugalmat adni.

Ezeket hallván Etelka: Jól vagyon (úgy mond) édes Etelém! Most tudom immár: mi bajod. A' hideg napvesség dederget. Ime! elhoztam Wilágosról egy öltözet Ruhádat; azon Inggel, és Láb-beliyel egygyütt, mellyeket számodra e' két kezemmel vartam. Csak addig el-ne hajs magadtól, még azokat e' ládikából ki-vefzem.

Ki-nyitotta a' ládát szaporán; és, ruháját eleibe rakván, ki-ment a' többiek után maga-is, szünetlen visszatekintvén Etelére: ha valamit még nem akarna-e?

Etele, édes Kis-afszonyának meg-magya-rázhatatlan Szivességét, és ebből származhatott különös Gondosságot elegendő-képpen nem csudálhatván; így fohászodott végtére:

Oh! Szerencsés Etele! kinek illy Gondviselője találkozott Magyar-országban! Most ir-tózom leg elől ama' Szél-vizektől, midőn eszem-be jut: hogy szinte meg-fosztottak édes Etelkántól! De tudta ám a' jó Isten, kinek kedviért viselt reám gondot. Etelkának Imádsága tartotta bennem a' Lelket.

HARMADIK RÉSZ.

A' FEJEDELMI DOLGOK.

Etele ugyan minden veszedelemtől szerencsésen meg-szabadúlt. De pedig (Országunknak akkori el-rémülttere) Zoltánnak új nyavalái támadtak. Mert Ez (Attyának halála után) Magyar-országunk Igazgatásáról gondolkodván; a' hátra-maradt ellenségnek temérdek ségét, irigységét, és erősségét szűnelen elméjében forgatván; eme' terhes gondolatok úgy-annyira meg-változtatták egészségét: hogy nem sokára attól tartanának mind-nyájan: ne hogy, Attyával együtt, a' Fia is el-temetődgyön. Le-verette lábáról a' kegyetlen forráság; és, minden erejétől meg-fosztván, beteg ágyához szegezte.

Igy tehát sem Árpád' el-temettetésének tisztességes rendgyét; se maga' bé-iktatásának emlékezetre méltó szer-tartását magára nem vállalhatván Zoltán; sokáig törte fejét: mi' tévő legyen. Tudta pedig: hogy (a' Fő-rendnek ide-gyűltte' alkalmatosságával) mind-a-két dolognak el-végezésére ezen idő leg-jobbnak találtatna. Végére ki-adta gondolatait. Az el-temetést a' Fő-papnak tudományára hagyta; a' bé-

iktatást pedig Rókának, ama' Titkossának, e-kosságára bízta.

Mind-a-ketten gyakorta-is egybe gyűltenek az el-érkezett Vezérekkel, Hadnagyokkal, és Ezredesekkel. A'-mi a' Teftnék el-takarítását illeti; ennek akkoron éppen azon rendét szabták, melyet ez-után-is sok ideig meg-tartottának a' vitéz Magyarok. Ez pedig így vala:

Gyula-hadnagynak vezérlése alatt, a' Rükösi mezőről által-tétetének a' Lovasok. E' gyönyörű Vitézeknek ohajtott látásokra öszvesződült a' temérdek sokaság. A' Ferj-fiak; és a' Meny-afszonyok; A' Fiú-magzatok, és leány-szülöttek; a' Vének, és Ifiak el-lepték a' házak' teteit; a' széles útszákát; a' keskeny sikátorokat. A'-mi több: magok a' betegek-is (abban-hagyván az Orvosnak parancsolatnyait) ezeknek látásokra, mint valami üdvességet vízfőzsa-teríthető szerekre, vagy ki-mászkáltak, vagy ki-hurczoltattanak. Azt mondák még a' fel-holttak-is: hogy már ekkor eleget éltenek; midőn a' Magyar Seregnek ki-válogatott Szépét még egyfzer meg-láthatták. E' Lovasok voltanak tehát az elsők; kik (a'-mint mondám: Gyulának Vezérlése alatt) a' Koporsó előtt mentenek.

A' Siralom-Zászlónak vitele Etelére bízottatott Kádártól. Ezt a' temetésnek alkalmosságára nagy szorgalommal, és nagyobb tudománnyal

nyal himzették a' Magyar Kis-afzszonyok. Főképen ; Etekának igazgatása alatt, a' meg hódolt Nemzeteknek címjeiket ; a' Rab-szija fűzött kopasz Tótokat, az el-türedezett töröket, és idegeket, reája varrották a' mesterséges kezek.

A' Zászló mellett olly keserves Magyar nótáját tárogatta Lehel ama' híres Sípjával (68), hogy nem csak a' Magyaroknak erős szíveik, hanem a' Budai nagy hegyeknek Kő-szikláik is meg repedezni láttszattatnának. Jól tulta ezen mesterséget: jó szívvel is halgatták, inkább a' szomorúságra, mint vigasságra termett Magyar emberek. De az gördítette ki mind-nyájoknak szemeikből a' könyveket: midőn el-gondolták, hogy mostanában azon Sípnak halottas nótáját hallanak, melly valaha Árpád' téteményeinek dicsőséges hírét olly kellemetessen tárogatta.

Éppen a' Koporsó előtt hufzon-négy Rabok mentenek, le-nyírtt hajakkal, és hátra-ki-
inl-

(68) Lehelnek ezen TÁROGATÓ SÍPJÁVAL még most is dicsekednek a' JASZ-BERÉNYIEK. Én ezen régi Hagyományokat meg-czáfolni nem akarom. Száz, és még egy-néhány esztendőök előtt, midőn Budát a' Törökök bírták, a' Budai Bassa Jász-berényibe küldötte Katonáit. kérvén a' Lakosokat: hogy amaz híres Sípot Budára küldenék, csak látásnak kedviért. A' Jász berényiek attól tartván: ne-hogy, ha annak
drá-

lincseltt kezekkel. Ezek Árpád' Hatalmának ki-nyilatkoztatására ; és , holta után-is, szolgálattyaára rendeltettenek.

A' Koporsót hat Erdélyi mag-lovak vitték, mellyeket csak ez-előtt ajándékba kapot Tuhutumtól, Erdély-orzágnak Igazgatójától. Fekete posztóval valának bé-takarva egészen a' földig. Ez-előtt ékesebb sújtásokra szokván ; mostanában, e' szomorú gyászuk viselttében, úgy tettzett: mint-ha minden kedveket el-rugdosták volna. Lustábban szedegették lábaikat ; le-le-eregették légy-ültte füleket.

Koporsója Dió-fából gyalúztatott. Rajta a' Fejedelmi Kalpag, forgójával egygyütt. Rajta a' rettenetes Buzogány, a' Csákánnyal egygyütt. Mind innen, mind amonnan a' meg-hódolt Tarmányoknak abroszszai lógtanak.

Mind

drágaságát láttya a' Török ; magánál meg is-tartóztassa : minek-elötte oda küldenék, le-szedték rólla az arany karikákat, és minden drága köveket. Ezeknek még most is csak helyeket látni a' Sípön, és némelly gyönyörű vágásokat. Kik ezen Sípöt közelebről láttuk (láttam magam-is 1789-dikben ; Augustusnak 29-dik napján ; midön édes Öcsémmel ADÁMMAL, és annak fiával ANTÁLLAL, ugyan ennek látá-a végett, JÁSZ BERENYBE menénk) azt állittyrk fe-lőlte : hogy nem egyéb jól ki-simitott, és Elefánt-esont-

Utánna a' Koporsónak, igen szomorúan (mintha Urának halálát érezné) Árpádnak PI-RÖK-névű Paripája mendegelt, ékesen megnyergelve. Rajta üle a' Fejedelemnek legkedvesebb Szólgája ÓCSA. Ezt (ki-váltt temérdek nagy inaira nézve) nem ÓCSANAK, hanem INASNAK szokta hívni Árpád. Ennek egész teste pánczélal, feje vas sisakkal vala ellődözve. Marka pedig Árpádnak rettentő nagy kardjával bé-telve.

Ocsa után, a' Fő-pap lépdegelt Rókával, ama' Titkossal — Oh! csádálaros Társaság — Isten-felövel léptetett azon Iftentelen — Igaz Lélekkel, ama' gonosz Pára — A Titkos egy kettő-törött kardot; a' Fő-pap egy el-tépett Kéz-íjjat hordozott.

Ezek-

szentből meg horgasított Szarvánál. Ugyan ezen okból közönségesen FÉNYES SZARW-nak nevezték az akkori Magyarok. Sőt: némellyek, meg-kurtítván e' szót, FÉN-SZARWNAK; FÉN-SZARUNAK is mondták. Meg vagyon most-is a' Jászoknál egy Helység, melyet FÉNSZARUNAK neveznek. Ki tudgya: ha ezen dicsőséges Névvél Örök emlékeztet nem akartak-e adni Lehel' Sípjának a' szorgalmas JÁSZOK? De ezen Sípról továbbra többet beszélek.

Ezek-után: tizen-két válogatott Szüzeket vezérlett a' tizen-harmadik Etelka. Maga egész; a' többi fél-gyászba öltözve. Kinek-kinek kezében nem Virág; hanem a' le-tépett Virágoknak meztelen Kóro-szájai vóltanak. Vállaikon Földig-erő fekete Fátyolok lebegtenek.

Sereg-hajtó vólt SEPEL, Árpádnak legkedvesebb Lovász-mestere. Ezen Kán embert (hiv szolgálattýára tekintvén), már ennek-előtte azon Szigettel meg-ajándékozta Árpád, melly, nem meszfsze Buda alatt, akkori időkben nem másnak; hanem SEPELNEK, neveztetett (69).

Azon említett Pompával, ki kísérek Árpádnak Testét azon Bataknak eredetéig: melly, kövecses ágyán le-folyván, éppen Buda-városánál a' Dunába szakad. Itten egy szük Veremmel meg-kellett-elégednie holtta után annak,
kinek,

(69) Ezen Buda alatt el-terjedett nagy Szigetnek hofzfsza mostanában Öt Mértt-földnyi. A'hol leg-szélessebb, alig vagyon egy mérttnyi. Azt mondgyák: hogy régenten Hofzfsza kilencz; Szélessége három Mértt-földnyire terjedett. Higyye, a'ki akarja. Leg-alább: nem láttyuk mostanában a' Dunától el-hagyatott Írkokat. Talán a' régi Íróknak Mértt-földgyeik kurtábbak vóltanak, mint a' Mostaniaké? Avagy a'-mjt Egy-valaki, csak Gondolom-szerént-is, firkálgatott; azt más, mindeu meg-visgátás nélkül, mohón fel-

kinék, Diadalmai' el-intézésére nézve, keskenynek láttaszattatott az egész Világ.

Feje' fölibe egy Ofzlopot emeltenek ama meg-szomorodott Magyarok, ezen Nagy-lelkü Fejedelemjeknek örök emlékezetére. Ezen híres, és Hál-adó Magyaroknál sokáig fen-tartatott Ofzlopnak Nap-keleti lapjára, egy Remete (ki a' Szent Geller' hegyének Barlangjában lakott; és ide gyakran, majd ki-tudódik ofztán, mai okra nézve, sírva ki-jöve) ezeket véste:

A' - M I

Á R P Á D B A N

H A L A N D Ó V Ó L T ;

I D E T E M E T Ö D Ö T T .

Ezen helyen az-után a' Magyarok (minek-utánna a' Keresztényi Szer-tartásokra állottanak) a' Magyarok' Nagy Afzszonyának, ama' Bólgogsá-gos

Fel-kapta, és hamarjában elő-fzottyantotta. Mind-az-által: ha csak úgy van a' dolog, a'-mint azon Irok emlegetik; nékem úgy tetszik: hogy, valamint Földgye SEPELNFK, ezen KÜN-embernek, lassan lassan el-mosódhatott: úgy Neve-is el-törülgettetett. Több, mint Nyolcz-száz Efzendők után, nem nevezik többé SEPELNEK; hanem közönségesebben: CSEPELNEK. Sőt: ezen Nevét is igen vesztegeti némelly gondatlan Budaiaknál, kik eme' híres Magyar Szigetet RÁCZ-KEVÉNEK nevezik azon Hely-ségről, melly benne a' mostani időben leg-főbbik.

gos Szűz Anyának tiszteletére egy roppant Templomot építtattének, melyet az akkori időben **FEHER-MÁRIANAK**-is, **SÓMÁRIANAK**-is, **FEHER-EGY-HÁZNAK**-is neveztének.

Árpádnak elcsanietése után, midőn mind a Baj-vivásban a Sávót-is megitták; mind a Torban a bort-is elköltötték a Magyarok; Omindnyájan a Rákos mezein öszve-gyűltenek: hogy, Árpád helyébe, Zoltán, annak fiát, Fejedelmé tegyék (70). Midőn ide-ova nagy szorgalommal tekintenek; Ajelen lenni nem látták választott Fejedelmjüket. Egygyik a másiknak szeméibe tekintvén, azt kezdzették mint-egy elbámúlva: ha valyon Zoltán fejének

(70) Árpád után uralkodó Magyar Fejedelmnek nevét **LUITPRANDUS**, és **SIGEBERTUS** így írják: **ZALÁRD**. En-el-is hiszem: hogy annak e volt igazi neve, mivel **LUITPRANDUS** éppen ezen időben élt, és Berengariustól Konstantinápolyba küldetett Porphyrogenetá Császárhoz. Tudhatta tehát a Magyarok Fejedelmének nevét; ki gyakorta Olaszországra ütött, Luitprandusnak Hazájára. De mivel (Degvignesnek bizonyítása szerént) szokásba volt a Nap-keleti Magyaroknál: hogy azoknak, kik náluk uralkodtanak, **SZULTÁN** nevet adgyanak (melly szó, akkori nyelvünk szerént, **NAGY URAT** jelentett); Árpád is (mivel magát a Nap-nyugoti Magyaroknak Fejedelmévé tette) ama **ZALÁRD** fiára

I. KÖNYVE. IV. SZAKASZSA.

árnyékába nyomnák-e a' Fejedelmi forgós Kalpagot? tettett kezenek homályába-e a' barázdas Buzogányt? — Kételkedni kezdettenek a' Törvénytudó, és orröknál meszszebb látó éles szemek: ha Zoltánnak ezen Szer-tartás nélkül leendő Fejedelemsége olly fogantatos lenne-e: hogy, minden ellen mondás nélkül, mindenike, és mindenkoron tellyes szívéből engedelmeskedgően rendeléseinek.

Feltének e' mostani hamuban el-takartt izik-rának reméntelen fel-ebrédésétől. Tartottanak attól-is: ne-hogy valaha az esküvéssel le-nem-kötelezett Hatalom, csupa kényes uralkodásra, és uralkodni kívánó kényességre iparkodgyon.

Azom

SZULTÁN nevet adott: mert ötöt, idején korán kimutstott tüzeből, nagyra-menendő Úrnak, és igen vitéz katonának gondolhatta. A' mint valóban meg-se-csalatkozott benne. Így tehát: úgy seája száradott Ar-pádnak fiára a' **SZULTÁN** izó, hogy **ZALÁRDOT** nem-is igen emlegetnék a' Magyarok. Eme' **SZULTÁN** nevet külömb féle képpen ejtették-ki, fő-képpen a' Görög Írók. Ötöt **CONSTANTINUS Porphyrogenneta ZALTÁSNAK** mondgya mindenütt. **ANONYMUS** közönségesen **ZULTANAK** nevezi. A' Magyarok többnyire **ZOLTÁNNAK** hívják. Vagyoni most is Országunkban e' nevezet alatt virágzó nemes Eredet.

Azomban a' Nép (le-ráztván nyakáról az erőszakos félelmet, és terhet) azon más Fejedelemlenek szárnyai alá igyekezzen, kit régi Törvényne' és Szabadsága' megtartójának lenni gondolhat.

A' Katonáknak párt-ütéseiktől ugyan, nem annyira féltének a' Hadi Vezérek. Noha a' Polgárok' Eleje azt is beszéltette: hogy ama' Katonák nem csak a' Fejedelemlé; hanem az Országé-is, következendőképpen az övek-is lennének; és így: közöttök-is találkoznának igaz szívű Magyarok. Bolondság-is volna az a' Fejedelemtől: hogy az Atyákat azon Fiakkal fenyegetse, kiket az Ország' megtartására erőszakkal szed, és Test-vérei ellen vezérel. De eme' beszédet el-fülevén a' tova-látó Hadi-vezérek; csak éppen azon szorgalmatoskodtanak: hogy a' Katona-élelemnek módgya megkönnyebbítetne; és így: inkább a' Fejedelemléhez, mint a' Polgárokhoz szítana a' Vitézség.

De a' két-szinű gonosz Róka, ezen borongós időben, úgy tartott mind a' Fejedelemlével, mind pedig a' Polgárokkal: hogy, szókása szerint, egygyikét a' másikára uszítaná. A' Polgárokat alattomban arra ösztönözte: hogy (Zoltánnak mostani nagy erősségét látván) a' párt-ütést ugyan abba hagynák; mivel vele semmi-re se mehetnének; de a' rá-következendő háborúknak idejében lustául szolgáltatnák az Egy-

gyet.

gyet-másokat; hogy a' Fejedelemmel tartó Katonák vele egygyütt el-vefzzenek; Ők pedig más valami Iga-gatónak, és talán méltóbbnak, hatalma alá jussanak.

A' Fejedelmet ellenben arra tanította a' Titkos: hogy a' Katonaságot nagyobb foglalatosságokkal szünetlen terhelgesse; Zsoldgyokat pediglen (ebben-is a' Gazdaságot üzven) mind-úntalan lejjebb-lejjebb csipdessé. Őkát cselekedetének ki ne nyilatkoztassa: hogy őket annál-inkább nagyobb fenyegekben tarthassa.

Ezekkel, és több hasonló ilyenekkel úgy fel-zavargatta ofztán a' le-csendesedett Országot: hogy az elze-vefzett Nép se tudná, mihez kapjon elsőben; a' reá-fzedett Fejedeleim se értené, mit igazítottson-el, mit jobbítottson-meg leg-elöl. Zoltánnak Füleibe szünetlen ezen okosdását sügta ofztán is: hogy a' *Fejedelem* szónak eredete nem a' *Főtül* származna; hanem a' *Fejéftől* szivárkozna. Akkor felelhetne-meg tehát leg-igazabban Nevének: ha az Országot mind úntalan *Fejné*, és a' *Jobbágyaknak* zsírját ki-szinná.

Mind-az'-által; hogy Zoltánnak akkori Béiktatására viszsza léptessünk; noha alattomban a' Polgároknak azon félelmeket örömeft helyben-hagyta Róka; mellyel, Zoltánnak jelen-nemléte miatt, oftromoltattanak: még-is (midőn a' hamis-lelkűnek nyilván beszélleni kellett) a' Magyaroknak akkori véleményyeiket ha/zonta-

lanoknak lenni kiáltotta. Elsőben azért: mert Zoltán, súlyos betegsége miatt, ezen Ország Gyűlésében jelen-nem-lehetne; az-után azért-is: mert ezen Merczeg, még Arpádnak életében, a' régi Esküvés szerént, következő Fejedelemlenek meg-ismértetett a' Magyaroktól. Nem volna tehát szükséges, hogy (azon kívül is több test vérfői nem lévén) a' Fejedelemségre válassztasson, hanem, hogy Választatása ki-hirdetessen.

Végtére: Zoltánnak nevével fel-fogatta Róka: hogy a' Fejedelem semmi változást nem fogna tenni a' régi Magyar Szer-tartásokban. Ki-ki előbbeni Szabadságában meg-hagyattatna; és saját Birtokában meg-erössítettne. El-kellett ezeket mind hinniek, mind nyelniek a' Rákosiaknak. Ki-hirdettetett tehát Zoltánnak Fejedelemsége. Nem sokára az-után el-özlottanak Rákoson a' Magyarok; és, Arpád haláláná k emlékezetével, izomaruán haza-mentenek.

NEGYEDIK RÉSZ.

RÓKÁNAK FORTÉLLYA.

Mind a' Temetésnek, és Tornak, mind a' Fejedelemség ki-hirlelésének, és Baj-vivásnak alkal-

alkalmatosságával, igen meg-tettfzett Róka előtt; mind szépsége, mind erkölce, mind pedig gyönyörű maga' viselése az el-híresedett Etelkának. Nem szóllott ugyan egy szót is hozzája; de gerjedezett alattomban tisztátalan szíve, és régi kaczer Szokásának forró heveivel fel-fülvén, fel-is-lobbanván; csak éppen abban fárasztotta elméjét: hogy hogy férkezhetne an-úgy hozzája, hogy észre se venné az ártatlant, midőn meg-bódolna kis Szíve (71).

Sokáig törte fejét ama' módoknak fel-találásában, mellyekkel (Világosnak javallása szerint) Budára fel-csalhassa ; és , Etelétől el-szakasztván, vagy maga' személyéhez kapcsollya; vagy, annak ékességével, Zoltánnak, és Han-

Z. 3.

zár.

(71) Ezen régi Magyar szó: meg-bódolni, vagy meg-bódolni, annyit tett régi Eleinknél: mint, Magát meg adni, az-az: magát másnak birtoka alá vetni. En-úgy vélekedem, azért mert minden Hóld-napban meg-fizették azon Adót, mellyel a' meg-győzött Nemzetek a' Fejedelemnek tartoztanak. Innét vette eredetét e' szó is: Hó-pénz mivel minden Hó-napban meg-vevődött a' Jobbágyakon. Most immár nem egy Hó-napra, hanem egész Esztendő napra vetik az Adót. Ugyan-azért nem Hó-pénznek, hanem Esztendő-pénznek mondhatnánk, ha az ilyenekben a' régi szokást meg-nem-akarnánk tartani. Vannak olly vélekedéssel némelleyek:

hogy

zárnak öfzve-forrott sziveket egy-mástól el-vá-lalzhassa.

Szerette ugyan Róka (valamint ez-előtt-is mondám) Hanzárt. De ennek szépségét, Etelkának ékességével egybe-vetvén; ezen Kis-asz-szonyt (szabad személyére is, és ártatlan-ágára nézve) alkalmatossabbnak találta az irtóztató ragadományra.

Jól ki-főzvéen tehát a' dolgot, gonofz fortélyainak elő-mozdítását Hanzár előtt kezdette iltyes alkalmatossággal:

Árpádnak halála után sokáig szomorkodott Hanzár. Úgy tettfezt: mint-ha benne nem érdemes Ipját, hanem érdemesebb Apját vesztet-te-vólua el. Ura Zoltán (viszsa-térvén előb-beni egészségére) az Ország' dolgában foglalatoskodott. Ugyan-azért: maga a' Fejedelem Budán lakván, gyakran magánossan hagyta Hites-társát Csepelen. Ezeken felül: senki se talál-

hogy a' régi Törököknek, az: Magyaroknak Czi-merek *Höld* vala, valamint a' mostani Ottomanusoknak. Ezen okból: annyit tett légyen a' régi Magyaroknál *Meg bódolni*, mint Magát a' Magyarok' *Höld-gya* alá adni. Ezen gondolat úgy-annyira meg tettfezt ama' híres KALMÁR Györgynek: hogy, mivel a' Római Birodalomnak Czímerében *Sarra* található; nagy

válkozott udvarában, ki unalmas órát megkurtíthatta volna.

Hanzárnak ezen szomorú állapotját megörölván Róka (hogy Etelkáról felvett gondolatait jó ki-menetelre hozhatná), béméne egyszer Hanzárnak magános szobájába, szánakodásának sűrű jeleivel azt rebesgetvén előtte: hogy ezen magános életét igen sajnállaná; egyszer's-mind azt is csudállaná: hogy társaságában mind-eddig semmi ollyas Személyt nem tartana, kinek minden-napi jelen-léttével, és nyájas befelgetésével megkurtúlhatnának unalmas hosszú napjai. Meg-emlekeztette ő-édes-annyának fzikásáról: ki körül sok Uri-nemből származott Kis-afzfzonyok forogtanak Biharon. Meg-fedésre méltó dolognak is lenni: mondotta Anyától el-rajzását: illetlennek is miud e' Remete-életét, mind maga' titkaival nem csak jól-lakott, hanem meg-is-zabállott szer-tartását.

Z 4.

Vi.

nagy sebességgel az mondaná: hogy nem volna jó a' Római Birodalomnak *Meg-bódolni*; hanem *Meg-sasolni*. De ezen *Meg-sasoldsával* erőssen meg-ütközvén RÁJNIS, azt mondá: hogy mivel Magyar-orfzágnak Czimere között Vizek-is találtatnának; nem volna jó Magyar orfzágnak se *meg-bódolni*, se *meg-sasolni*, hanem *meg-vizelni*. Ezzel KALMART egézflelne-ferrázta RÁJNIS.

Vittatta nagy okokkal azt-is: hogy a' magok magokkal meg-elégedő személyeknek természetek vadaknak tartatnának a' természet- vizsgáló Tudósoktól. A' Seregélyek, a' Foglyok sokkal vígabban élénének: mivel seregesen járnának, mint a' Gerliczék, mellyek vagy magánossan, vagy pedig csak párossan egygyik Izzaraz ágról a' másakra szállnának. A' Seregnyájtól el-andalodott Júhokat-is hamarébb fel-kaphatnák, a' Farkasok; de az egybe-vertt falka után csak meszsziről vigyorítanak fehér fogokat.

Végtére: valamint nem tudók, mellyik lenne a' ragyogó csillagok között leg-fenyesebb, következendő-képpen leg-szebb-is; ha körültek holt-világúak nem teremtek volna: úgy-Hauzárnak angyali ékessége-is nem ürközhetne úgy-annyira Zoltánnak (a' szépet ügyelő, és ki-valasztani tudó Fejedelemnek) szemeibe; ha Hitessét a' Szépek között leg-szebbnek lenni nem tapasztalná.

Mind ezeket nagy'-hangossan el-beszélvén a' Titkos; utólyára Gyula' Leányának ékességéről; erküceiről; és gyönyörű maga'-viseleséről beszéllett. Ennek Személyét vagy csak azért-is a' Fejedelemné' Személyéhez illőnek lenni állittaná: mivel Zoltánnak szakasztott képét arczúlatyában fel-találhatná. Ugyan-azon egy Fának levelei közül, egygyik a' másikhoz nem hasonlítana olly-képpen; mint Etelkát Zoltán-

tánhoz hasonlítani tapasztalta. Egyenlők volnának a' Termetek; Idejek; es gyönyörködtető ékességek. Ha mind-a'-ketten egyenlő Férj-fi ruhába fel lennének öltözve; meg-nem-esmérhető Hanzár; mellyik lenne Zoltán, mellyik pedig Etelka.

A' Titkosnak ezen színlett, hamis, és tökéletlen beszédgyeit minden álnokságtól távollévőknek lenni gondolván Hanzár; édes-örömeft reá-állott Etelkának el-hozattatására. Ugyan-azért: midőn sokára hozzájok érkezett Zoltán; hirtelen eleibe szaladott Hanzár, ötet különös esedezéssel kérvén: hogy ama' Kis-afszont Wilágosról Budára hozattatná. Tudni illik: hogy annak Személyében, édes Urának képét, még akkor-is szemlélhesse: midőn, foglalatosságai miatt, tőlle el-rekesztetne.

Eszébe juttatván Zoltán meg-hólt Árpádnak utolsó szaváit, mellyekkel Etelkát színte Test-véri jó akarattyába ajánlotta; ki-mondhatatlan-képpen örvendezett azon: hogy, akarattya' bé-töltésének alkalmatossága, magát, illy reméntelen környül-állásokkal, elő-adhatta. Nem akorván tehát Hitessének mostani kedvet megszegni; csak éppen azt kérdezte tőllök: mi szín alatt lehetne ide hozatni? mi Tisztségét találnák a' Fejedelmi Udvarban? mit bízhatnának még ismeretlen Személyére?

Róka, nem-annyira ugyan, hogy Etelkának hafznállyon; hanem, hogy maga' igyekeztének tárgyát annal-inkább elérhesse: midőn elsőben Gyulának nem csak Vitézségét; hanem Emberségét-is színte az Egekig fel-magasztalta; arra kérte a' Fjedelmet: hogy ötöt Hadi-vezérnek tegye. Így osztán Etelka: úgy-mint Vezérnek leánya, a' Fejedelemlének társaságába igen-is bé-illene; nem úgy, mint vagy Szolgálló, vagy pedig Szoba-leány; hanem, mint kedvet kereső, és meg-leltt vigasságokat szüntelen nevelő úri személyly.

Rókának ezen gondolattját meg-dicsérte Zoltán. Csudálkozott-is nagyon, hogy Árpád az ifiabb Ufzubút a' Vezérségre fel-emelte; Gyulát pedig, kinek mind Vitézségét jól-tudta, mind emberségét gyakran tapasztalta, illy sokáig a' Hadnagyságban hagyhatta.

El-tökéllente tehát magában, nem csak Vezérségét; hanem (hogy mind hiv szolgálattját meg-hálálná; mind Etelkáját, Árpádnak kívánsága szerént, boldogabbá tenné) azon tartomány-nak neki ajándékozását-is, mellynek szelén egy várat építettett az-után Gyula; és azt, maga' nevérol, GYULANAK-is nevezte, nem meszfze Wilágos-vártól.

Ezen-felül: eszébe jutván az is: hogy Árpád azon Jövevény-Etelét-is Fejedelmi kegyességébe ajánlotta: Hanzárnak esedezésére (noha
fzo

személyét nem-is látta; de szép híreről igen is-
merte) egy úttal ötet-is a' Vezéri Tifztségre
fel-emelni, és ezzel mint-egy le-kötelezni akar-
ta. Ezek ugyan örvendetes rendelések volta-
nak.

De, a'-mit Huba ellen régtől fogva forralt
a' Fejedelem; ezen alkalmatossággal ki-is-tálat-
ta. Haragudott tudni-illik reája, hogy ő (Vi-
lágos Kis-alfszonynak édes Attya lévén) meg-
nem gátolta Árpáddal-való példátlan társaságát.
Gyanakodott-is arról: ne-talán-tán e' feslett ba-
ráságot azért engedte-meg legyen Leányának
Huba: hogy ennek édesgető szavaival (a'-mint-
is igen jól tudott hozzá) Árpádot orránál-fog-
va vinné mindenüvé; -és végtére: el-intézett
gondolatainak veszedelmes kö-szikkáiba ütné.

Tudván tehát: hogy a' lány páfztor előtt
gyapjat hüllogatna a' Farkas; Fejedelemségének
elej n igen keményen bána Hubával. Öt Tifzt-
ségétől meg-fosztani; és azon Katonaságot;
melly Vezérlése alatt találtatott: Gyulának gond-
viselésére bizni akarta. Hogy pedig ezen ren-
delései hamarébb végbe mehetnének; meg-pa-
rancsolta Rókának: hogy, mennél hamarébb,
maga mennyen-le Világosra; és, ezeket bé-tel-
lyesítvén, Etelkát Budára hozza.

Nem lehetett semmi e' Világon, mely Ró-
kának szívét úgy meg-vidíthatta volna; miut-
eme' Követségnek személyére bizta. Remé-
lette

lette a' Gonosz: hogy elintézése szerént könnyen végbe mehetnének mindenek. Fő képpen azon örvendezett: hogy Etelka úgy el-fognaválni Eteletől: hogy még a' vele beszézésnek reményétől-is meg-fosztatna. Mert: ha egyszer Budára fel-csalhatná; annak szíve' meg-rontá á-ról; és maga kezére szoktatásáról nem kételkedik vala. Fel-fülvén tehát gonosz gondolatnak forró ugyan, de egyszer-'s-mind irtóztató tüzeivel; ördögét, szíve' közepében, hordozta. Ocsmány, Denevér-szárnyakon, még az'-nap', Világos-vár felé meg-indult.

Most kerelkednek immár mendörgő fekete föllegek Etelkának ártatlansága ellen. Szánhatya az igaz Magyar Szív eme' drága Kis-afszonynak veszedelmeit. Boszszonkodhatik egy ollyas késértőnek embertelenségein, ki másnak meg-ronsásával hízhatik. De az illetén igaz emberek, világ' kezdetétől-fogva mind-eddig, mint a' hitván gombák, szünetlen természetnek a' világ' ganéjában. Ez-után is fognak termeni, ha csak őket az Isten gyökereftől ki-nem-veszefzi.

Mind-az'-által; úton szemed, résen füled, édes Etelkám. Még álmaidat-is ki-nyíltt szemmel aludgyad. Jön a' Róka Budáról, de zöld ágat nem hoz. Vigyázz magadra, és ártatlanságodra. Mutasd-meg: hogy Magyar Kis-afszony vagy. Szünetlen szemed előtt forogjon a' tisz-

resség; a' jó erkölcs; végtére: az anyagi ártatlanság. Ismérd-meg szöréről eme' hitvány Rókát; kongásáról eme' repedt Fazekak. Még az ingednek se higgy. Ökröt szarván, Harist szanvá

ÖTÖDIK RÉSZ.

RÓKA WILÁGOSON.

Le-ment akkor a' Nap egészlen; midőn Róka Wilágos várára érkezett. Egyenessen Hubának Sátorába hajtott. E' reméltelen ide jöttét nem tudván mire vélni Világos; minek-utánna a' vasorát elég szomorúan meg-ették, és ki-ki különös osztályába takaródott: bé-lopódzott hozzája. Bizott a' Tikkosnak régi ígéreteiben, és régibb barátságában. Ugyan-azért: hízelkedő szavakkal élven, meg-kérdezte a' kép-mutatót: mi jót hozna hozzájok? Mi lenne Etelkáról a' rendelés? Bizhatna-e abban: hogy Etelétől el-választasson? Hány zsákkal telne Zoltánna! a' kegyelem? mi vélekedésben lenne a' Fejedelem miud Hubáról, mind annak leányáról?

Ezekre a' Tikkos igen hidegen felelgetett. És, miut kitől a' bor' árát kerik; mindenkör mást

máft beszéltt. Végtere: azzal kötött csomót a' Kis-afzfzonymnak kérdezőskedő nyelvén: hogy az holnapi nap ki-fogná nyilatkoztatni mind-azokat, mellyeknek el-végezése' okaért Wilá-gosra küldetett.

Ezen homályos szavaival nagy szeget vere Róka a' leánynak fejébe. Csudállotta: hogy annyira el-idegenedhetett a' jó barát, és több lenne epéje, mint vére. Arany hegyeket ígér vala magának, midőn társaságába ereszkedett. Most kezdte tapasztalni; hogy a' böcstelenség-gel kezdett szövetség a' tavaszi hónál hamarebb el-múlva. Félt a' következő szerencsetlen-ségektől.

Reggelre kelvén az idő, magához hívatta Róka Hubát, Gyulát, és Etelét. Leg-is-leg-el-sőben Gyulának azon örvendetes hírrel ked-veskedett: hogy ötöt Zoltán a' Vezérségre e-melte, azon Térnek neki ajándékoztaival, melly a' kézbe adott írásba foglaltatott. Fejét meg-hajtván Gyula, el-vette a' levelet; és meg-kö-ízönte a' jó akaratot.

Örvendezett e' gyönyörű elő-menetelen Huba: mivel; a' mit régen meg-érdemlett, azon Tíztségnak meg-nyerésével magához hasonló-vá tétetett. Mint-ha magát emelte volna a' Fejedelem nagyobbra, úgy örült jó Baráttya-nak elő-menetelén.

Etelének örömét le-nem rajzólhatni. Nem bírván özönével; alig várhatta: hogy e' Gyűlésnek vége szakadgyon. Maga akart Etelkához futni, és eme' jó hírrel vagy leg-első, vagy a' leg-elsőök között nékie kedveskedni; az után tettetett félelmét-is megjelenteni; ne-talán-tán tőlle (úgy-mint Vezérnek leányától) maga (úgy-mint Hadnagy) meg-vetessen, el-is hagyattasson.

Ezen gondolatokkal ki-akára a' Sátorból lopódnai. De Rókától meg-tartóztatott. Ez, szeme' perémjét fel-fel emelgetvén, nagy tettetett méltósággal meg-jelentette: hogy lenne még valami titok, mellynek egygyikét mind-nyájoknak tudniok kellene; a' másika Etelének személyét illetné. Ezek-után ki-nyilatkoztatta Zoltánnak kegyességét, és Etelének Vezérségét.

Istenem! be-sajnálotta Etele, hogy Etelkával indíttandó tréfái meg-akasztattanak. Nem bánta volna, ha ezen örvendetes hír, leg-alább csak egy nappal későbbre érkezett volna. Mind az itt maradt bajosnak, mind a' ki-menetelt helytelennek lenni állítván, nem annyira magának, mint Gyulának elő menetelén örvendett.

De e' két új Vezéreknek örömeik igen meg-fordúltanak; midőn nem sokára Rókától azt-is meg-értették: hogy azon Katonaság; melly ez-előtt Hubának vezérlésére bizattatott: most immár Gyulának gond-viselése alá rendeltetett. Huba pedig előbbeni tisztségétől egészen meg-

fosz-

fosztatott. Ezeknek hallására úgy el-állott mindnyájoknak szavok; hogy egygyik a' másikának csak szemébe nézne; inkább-is hallani akarna valamit, sem-mint hogy maga valamit beszéllene.

Gyulának szeméből ki-gordúltanak a' könyvek. Ez a' Nyitrai Csatában, az Orofzi Ütközetben, a' Bolgárok' meg-verésekben, s más e-féle háborúkban vele katonáskodott, és Vezérének vitézséget jól látta. Ugyan azon okból; átkozta magában Zoltánnak hal-adatlan szívét; mellyel azon régi jó Katonáját, ki Almósnak, Árpádnak, és az Országának védelmezéséjért annyi vezedelmekben forgott; annyit nyert, és soha semmit nem vesztett; végtére e' példátlan böestelenséggel illetné. El-se-titkolhatta ama' gyanúit; hanem világossan panaszkodott; hogy Zoltán, valami gaz-embernek ólalkodó szavaival, meg-csalattatott; és ezen változás egy Hejje-hujja Hebe-hurgyának szélességétől származhatott. Reménlené pedig ezen rendelésnek meg-változását; ha Zoltán (az igaz útra vezetettven) elze után indulna. Önnön-maga se-fogna menni Budára; és nyakát törné azon marakodó kutya-sjtának; ki az Országának e' fenék-követ felsegetni merete.

Gyulának he vességet látván Huba; így szólamlott-meg: Haggyán, édes Gyulám! Ezért egy ősz hajaddal többet ne nyöltess őszbe-facsarodott fejedén. Jó tettemért jót nem remélhetem

tem a' hál'-adatlan Világtól — Illyen ám a' szegény Katonának dolga. Fárad, öli magát a' reménségért. Hideget-meleget; Havat - esőt egyaránt szendved a' Böcsületért — Ime! midőn a' véres Marsnak piros mezején fel-áldozza ifiúságát; az után vénségére nem csak hogy nem kelletik; hanem végtére ki-is nevettek. Akkoron itattyák meg vele a' Czo-kí-poharat, midőn későre veszi magát észre: hogy mindég halni fáradozott, mintha faron ülve meg-nem gebedhetett volna — Szeleket előző sebes nyargalással fut-fárad a' Ló is. Mind a' czafrangos szerfzámoknak ékességeiben, mind Urának rajta-ültetésében gyönyörködik. Folyik rólla a' tajtek. Ki-hozza Urát sok veszedelmekből. Le-rogyik ofztán, avagy ina szakad; csak a' meg-fútt ízeken, ott-is a' Szemét dombon rágódik — Urának kedviért ama' vidám Agár hol halmokat ugrik, hol lesre Nyulat vár. Meg-vénhedik azután; a' Fél-dög' tartására sajnállyák a' Korpa-kenyeret. A' kerges bocskoron nem annyira rágódik; mint kéménletlen kénlódik tompa fogaival — Nézd a' Járom-szeget feszítő Szöke ökröt-is: hogy vonnya szántó-vasát, és körmös boronáját. Ropog a' járom meg-törődött nyakában. Neki térdel a' földnek. Nem magának szánt a' zab alá. Más hizik vér-ejtekje után. Végtére a' búza-szalmába se haraphat jót. Föbbe-ütik a' vágón. — Addig éltem világomat én

is: még faromat bírhattam. Midőn a' sok gond a' feles csata; a' temérdek ütközet minden erőmet, minden tehetségemet elnyűtte: se Fejedelmeknek, se Hazánnak nem köllök — Illyen a' Világ! Sokat ígér; kevesed ad — Ez ám végső Zsöldgya a' Szegény Katonának — De? min búsulok vallyon, midőn semmim sincs. El-élek így-is: hanem tovább-is; leg-alább holt-tomig — Jó az Isten, jót ad — Adott-is Gyulát, adott Etelét — A' Tí elő-mentteteken inkább-is örvegek; sem-mint böcstelenségemen szomor-kodom — Csak Tí el-ne-hagygyatok meg-hitt jó Barátim!

Hubának ezen beszédgye körösz-tül-járta a' halgató Vezéreknek Szíveket. Minden bizodal-mokat Rókának emberségében (de volt-is ám miben!) helyhez-tették. Az-után tölle nagy szorgalommal kérdezték: mi módgyát gondol-hatná Zoltán' rendelése' meg-másolásának? Ő ismérné leg-jobban indulatait. Ő járna körüllöt-te leg-többet. Ő tudná: mind okát e' gyaláza-tos le-tételnek; mind pediglen úttyát a' dicsősé-ges vizfsza-helyhez-tetésnek. Lenne olly kegyes-séggel hármokhoz: mutatna valami útát, mel-lyen boldogúlhatnának.

Rókának mindenkor eszében kódorogván Etelkának Budára fel-csalása; úgy intézte-el fe-lelő beszédgyeit, hogy arra szép menedékessen le-eresz-kedhetett. Vele izületett a' Ravaszság,

Vele

Vele nyölt az ember'-csalás. Vele vénhedett-
meg a' más' kárával hízó ördögös Fortély.
Igy ravalzkodott tehát előttök:

Ha igazán meg-akarom mondani; én Hubá-
nak vétkét se Fejedelminktől, se más valakitől
nem hallhattam. E' titok nagy alattomban va-
gyon még most is. De; ha, Zoltánnak erköl-
cseit ismérven, Huba-vezérnek le-teléről gya-
nakodhatom (köztünk maradgyon ám a' szó);
igaz okának csak éppen egygyet véihetek,
Meg bocsássatok pengig, ha nagyobb feneket
kerítetek a' dolognak. Azt akarom; hogy, ve-
lössen meg értvén a' zenebomát, annak le-csil-
lapíttására alkalmasb eszközökhöz nyúlhattatok.
Ez tehát az én vélekedésemnek mi-vóltta:

Zoltán el-véven Hites-tárúl Hanzárt; mi-
dön (Árpádnak rendeléséből) mind-a'-kettőnek
el kellene takarodnia Budáról, és Sepelen ma-
gánossan laknia; nem sok idő múlva el vesze
minden kedve a' Zeg-Menynek (72). Én en-

A a 2

nek

(72) Éme' szó ZEG (avagy a' mostani Írásnak
módgya szerént: SZEG, avagy SZEK) annyit tett
a' régi Magyaroknál, mint mi-nálunk a' BARNA-
szó És, ha valami Színek eleibe tették, Példának
okáért: SZEK piros, annyit tett, mint a' mostaniak-
nál a' BARNA-piros téfzen. Ezt a' Németek így
ejtik ki: Dunfelroth. Innett jön: SZEK fű, az-az:

BAR.

nek szelet vévén; bátorságot vettem magamnak hogy, Sepelre menttemnek első alkalmazoságával, szomorúságának okát meg-kérdezzem; és, ha lehetne, meg-is orvosoljam. Ő elaludtt kedvének nem más okát adta: hanem a' magános életet. Panaszolta: hogy senki se lenne társaságában; kinek nyájasságával fel ébredhetne. Neki-szokott légyen Anyja' házánál a' társalkodásnak. Ugyan-azért: e' Sepeli lakását ollybá tartaná; mint a' repedezett kő-sziklákban a' magános Vad-galambnak szomorú életét; mint

BARNÁS-fü: mivel valóban *Barnás-is*. A' Németek eme' szóban: **SZEK-fü**, külömbséget nem tudván tenni a' **SZEK**, és **SZEG** között; ugyan-azért: azt-is gondolván: hogy **SZEK-fü**, és **SZEG-fü** éppen egygyet tenne; azon mi **SZEK-füvü**ket így nevezék: Nagel, az-az: *szeg*. Innét jött ezen szavok-is, *Gwinn nagel*, az-az: *Fü szerzadm. szeg*. Hogy pedig **SZEK**, avagy **SZEG** annyit tett légyen a' Régieknél, mint mostaniaknál a' **BARNA**; bizonyíttya ama' régi Magyar Ember **KEZA**, ki *Kun-lászló Király*unknak idejében élt; és írott Könyvét neki ajánlotta 1288-dik Esztendőben. Gróff **ZRINYI Miklós**-is gyakran emlékezik a' **SZEG-lörül**, az-az: **BARNA lörül**. A'-mit tehát a' régi Világban élő Magyaraink **ZEG-menynek** mondottanak, azt a' mostani időben: **BARNA-menyecskének** mondgyuk. **KEZA. ZRINYI.**

a' kietlen barlangokban az otthonos Zár-Remetének gondos tengődését (73).

Kedvetlenségének, ezen hamar meg-orvosolható okát igen nagy örömmel meg-értvén; csak éppen arra kértem Hanzárt: hogy jó reménységgel lenne. A' dolgot reám bízna. Nem sokára kedvét tölténém. Tanácskozni kezdettem az-után ismerőseimmel: a' Magyar Kis-afzónyok közül kiket gondolnának leg-alkalmatossabbaknak lenni Hanzárnak társolkodására? Mind-nyájan VILÁGOST, és ETELKAT emleget-

A a 3.

(73.) Eme' szó ZÁR (avagy, a' mostani Irásnak módgya szerént: SZÁR) annyit tett a' Régieknél: mint KOPASZ a' Mostaniaknál. Vagyon Erdélyben egy Hegy, melyet még most is SZÁR-hegynék, az-az KOPASZ-hegynék neveznek; a' honnatt írja magát egy Ágazata Gróff Lázároknak. Hogy pedig ZÁR annyit tégyen, mint KOPASZ; bizonyította ZÁR-lafzlónak neve, melyet régi Magyar Iróink Deákra így fordítottak: CALVUS Ladislaus; az-az: KOPASZ-lá/zló. Ennek Fiára, Első Bela Királyunkra, szállott a' ZÁR név is: mert, elsőben: Attyát is annak neveztek, másadszor: Kézának bizonyítása, szerént, maga is Kopasz vala. Ezen kívül (ugyan azon Keza szerént) mivel a' Kopaszsg mellett Barna is volt; azon Bela Királyt közönségesen ZEK, ZÁRNAK, az-az: Barna kopasznak neveztek az akkori Magyarok. Ezen Bela Király egy híres Apát-úrságot épített Üdvezitőnk tiszteletére, mellyben az-után elis-temettetett. Ezen Apát.

tegették. E' kettőnek meg lenne mind efze, mind ékessége. Azon kívül: mind eredetekre, mind Attyok' Tifztségekre nézve; igen bé-illenek ezen úri Udvarba.

A' Szurkos-sári Pusztán vadásztam egyfzer Zoltánnal (74). Itt Szün-óránk lévén a' belzélgetésre (mintha ez-előtt Hitessével semmit se fzóllottam volna ezekről) meg-jelentém Hanzár' Szomorúságának okát; és e' két Kis-aszfzouyok ide-hozattokkal bizonyos orvosságát. Nem állott ellene Zoltán javallásomnak. Sőt: ha Hanzárnak úgy tettzene; még az'-nap' el-lehetne-küldeni érettek. El-is-küldöttük (amint eszetek-be juthat) ama' RÁKOS Ezredésünket.

De penig (hogy bátran ki-mondgyam az igazat) valamint örömünkre vált Rákosnak elmenetele: úgy vizfsza-jötte igen meg-szorítá Szívünket. Mert Sepelre csak magával Világossal érkezett. Alig mertem meg-jelenteni Zoltánnak: hogy Etelka otthon maradott. De
meg-

Apát-úrságnak helyét is ZEK-ZÁRNAK nevezték az akkoriak. Ezt a' mostaniak SZEKSZARDNAK mondgyák. Tehát ZÁR-Remete annyit téfzen, mint: KOPÁSZ Remete. KEZA Simeón. THURO CZ.

(74) Ezen SZURKOS-SÁRI Pusztát Bela Királyunknak nevetlen Író deákja SURKUS-SÁRNAK nevezi;

meg-jelenttem még-is, Zoltánnak fel-háborod-
tával, és felelmes neheztelésével.

Mert Rákos, a' követségnek rendetlen ki-
menetele' okáról kérdeztetvén, azt felelte Zol-
tánnak: hogy ama' követség éppen nem tet-
tített légyen Haba-vezérnek. Féltené-is leá-
nyát az ifjú Fejedelemnek heves indulataitól.
Hanzár-is meg-szokta légyen szemtelen Attyának
kaczér Bordély-házában. a' féré rugásokat; el-
sem-is lehetne e' szokástól hirteleniben állan-
szemérmes Országunkban. Úgy tettzene: mint-
ha Hanzár (hogy annál inkább szemtelenkedhet-
ne) maga' Urának meg-vesztegetésére iparkodna;
tudni-illik: hogy ennek pajkosságával maga' el-
intézett bűjaságára okot találhatna.

Rákosnak eme' beszédgyére úgy fel-indult
Zoltán: hogy a' bolzfű-állásra szüntelen al-
kalmatosságot keresne. Világost pedig se látni,
se magánál meg-tartani nem akará. Tűstent el-
is-capta volna. Sepelről; ha, tiszta erkölcsi

A a 4

miatt,

vezi; az ott lakó Svábok SÜRUKSÁRnak; de
a' Magyarok SOROKSÁRnak mondgyák. Eleink
minden bizonytal ragadós Sarai miatt nevezhették
ezen Pufztár SZURKOS SÁRnak: mivel még mo-
stánában is (holott a' sükeretlen homok el nem-
lephette ragadós Sarait) ki-mutattya fekete SZUR-
KOSSÁGAT.

miatt, Árpádnak (ki éppen akkor Sepel' Szige-
tébe érkezett) újra meg-nem-tettfzett volna. Ez
ötet tüftént Budára vitte; és egy darabig ud-
varában tartotta.

Ezeket hallván Huba: most tudom (úgy-
mond), mi vehette reá Zoltánt: hogy az-olta
soha jó szemet nem vethetett reám. Valahány-
szor udvarlására mentem; soha olly szerencses
nem lehettem: hogy vele egy szót-is beszélhet-
tem volna. Vagy el rejtette magát; vagy dol-
gainak nagy súllyát emlegette. — Igazán ki-
találád, Gyula: hogy egy Kutya-fajtának vicso-
r-gásával meg-csalódott Zoltán. Látd! a' gonosz
nyelvek még a' bika alá-is borjat tehetnek. —
Isten bizony! mind ezekben olly ártatlan va-
gyok, mint a' máj napon született gyermek.
— Hazudott a' Beste-kara Rákossa. És talán
azért törte ki a' nyakát. Soha egy szót nem
szóllottam se Zoltán; se Hanzár ellen. Sőt:
nagy szerencsemnek tartottam: hogy egygyet-
len-egy Leányom udvarába hívatato tt. — Ime!
a'-melly kutyát el-akarának veszteni, veszet ne-
vét költék. — Embertelen Rákos! Így fizet-
tél-é azon sok jó téteménnyeimért, mellyekkel
a' porból fel-emeltelek; és az Ezredességre
vittelek? Látd: noha magvát nem vetettem-is,
meg-termette a' rosz Gyom kártékony virágjait.
— Istenem! a' jó, és hál'-adatos ember olly
szokatlan, mint kakuk a' mezőn; olly ritka,
mint

mint a' szűnyog-hálló; olly csuda, mint lúd az elzterhéjjon.

Ezekre Róka (nagy örömet á'nokúl tettét-vén) hamarjában így felelt: Edes Hubám! be nagy követ hengerítettél-le vállaimról; midőn magadat ártatlannak lenni mondottad. Ne tarts immár Zoltánnak haragjától. Meg-vizsem Rákosnak hegyes nyelvességét; Hubának pedig ártatlan maga' viselését. Immár bizonyosan hozzád lágyíthatod Zoltánunknak vas-szívét. E' léfzen hozzátok-való igaz barátságomnak jele: midőn Hubát nem csak előbbeni tiszttségébe visszafizsá-lepni; hanem nagyobb méltóságra mint-egy ugrani-is látandgyátok. Ennek m' leg-alkalmasob módgyát gondolom, íme halgassátok:

Midőn az-után, háborúiból ki-verdődven Zoltán, meg-kérdezte Rákostól: mi lehetne az oka: hogy magával Etelkát ef nem hozta? Penig azért-is nem külömben, mint Világosért, küldetett. Talán ugyan Gyula-is olly gaz vélekedéssel lenne felőlle; valamint az előtt Hubáról beszéltette? Erre azt felelte Rákos; hogy Gyulának meg-nyólt legyen bajuszfza, és talpig ember lenne. Sőt (a'-mint annak kész akarát-tyát, és igaz szívét ismérné) édes-örömeft el-küldötte volna leányát; ha azon időben emé' kívánságjokat meg-jelenthette volna. Ő penig e' dolgot nem cselekedhette akkor; Hubának gorombaságától el-íszonyodván. Fel-is-tette lá-

maft beszélt. Végtére: azzal kötött esomót a' Kis-afzszonynak kérdezőskedő nyelvén: hogy az hólnapi nap ki-fogná nyilatkoztatni mind-azokat, mellyeknek el-végezése' okáért Wilá-gosra küldetett.

Ezen homályos szavaival nagy szeget vere Róka a' leánynak fejébe. Csudállotta: hogy annyira el-idegenedhetett a' jó barát, és több lenne epéje, mint vére. Arany hegyeket ígér vala magának, midőn társaságába ereszkedett. Most kezdte tapasztalni; hogy a' böcstelenség-gel kezdett szövetség a' tavaszi hónál hamarebb el-múlva. Félt a' következendő izerenctelen-ségektől.

Reggelre kelvén az idő, magához hívatta Róka Hubát, Gyulát, és Etelét. Leg-is-leg-el-sőben Gyulának azon örvendetes hírrel ked-veskedett: hogy ötöt Zoltán a' Vezérségre e-melte, azon Térnek neki ajándékoztaival, melly a' kézbe adott írásba foglaltatott. Fejét meg-hajtván Gyula, el-vette a' levelet; és meg-kö-lözönte a' jó akaratot.

Örvendezett e' gyönyörű elő-menetelen Huba: mivel; a'-mit régen meg-érdemlett, azon Tifztségnek meg-nyerésével magához hasonló-vá tétetett. Mint-ha magát emelte volna a' Fejedelem nagyobbra, úgy örült jó Baráttya-nak elő-menetelen.

Etelének örömét le-nem rajzólhatni. Nem bírván özönével; alig várhatta: hogy e' Gyűlésnek vége szakadgyon. Maga akart Etelkához futni, és eme' jó hírral vagy leg-első, vagy a' leg-elsőök között nékie kedveskedni; az után tettetett félelmét-is megjelenteni; ne-talán-tán tőlle (úgy-mint Vezérnek leányától) maga (úgy-mint Hadnagy) meg-vetessen, el-is hagyattasson.

Ezen gondolatokkal ki-akára a' Sátorból lopódzni. De Rókától meg-tartóztatott. Ez, szeme' perémjét fel-fel-emelgetvén, nagy tettetett méltósággal meg-jelentette: hogy lone meg valami titok, mellynek egygyikét mind-nyájoknak tudniok kellene; a' másika Etelének személyét illetné. Ezek-után ki-nyilatkoztatta Zoltánnak kegyességét, és Etelének Vezérségét.

Istenem! be-sajnálotta Etele, hogy Etelkával indittandó tréfái meg-akasztattanak. Nem bánta volna, ha ezen örvendetes hír, leg-alább csak egy nappal későbbre érkezett volna. Mind az itt maradott bajosnak, mind a' ki-menetelt helytelennek lenni állitván, nem annyira magának, mint Gyulának elő menetelen örvendett.

De e' két új Vezéreknek örömeik igen meg-fordúltanak; midőn nem sokára Rókától azt-is meg-értették: hogy azon Katonaság; melly ez-előtt Hubának vezérlésére bizattatott: most immár Gyulának gond-viselése alá rendeltetett; Huba pedig előbbeni tiztségétől egészen meg-
fosz-

fosztatott. Ezeknek hallására úgy el-állott mindnyájoknak szavok; hogy egygyik a' másikának csak szemébe nézne; inkább is hallani akarna valamit, sem-mint hogy maga valamit beszéllene.

Gyulának szeméből ki-gordúltanak a' könyvek. Ez a' Nyitrai Csataban, az Orofzi Ütközetben, a' Bolgárok' meg-verésekben, s-más e'féle háborúkban vele katonáskodott, és Vezérjének vitézségét jól ismerte. Ugyan azon okból; átkozta magában Zoltánnak hal-adatlan szívét; mellyel azon régi jó Katonáját, ki Almosnak, Árpádnak, és az Országának védelmezésejért annyi vezérelmekben fergot; annyit nyert, és soha semmit nem vesztett; végtére e' példátlan böestelenséggel illetné. El-se-titkolhatta ama' gyanúit; hanem világossan panaszkodott; hogy Zoltán, valami gaz-embernek ólalkodó szavaival, meg-csalattatott; és ezen változás egy Hejje-hujja Hebe-hurgyának szélességétől származhatott. Reménlené pedig ezen rendelkeznek megváltozását; ha Zoltán (az igaz útra vezetettvén) elze után indulna. Önnön-maga se-fogna menni Budára; és nyakát törné azon marakodó kutya-fajtának; ki az Országának e' fenék-követ fészegetni merte.

Gyulának hevességét látván Huba; így szólamlott-meg: Haggyán, édes Gyulám! Ezért egy ősz hajaddal többet ne nyöltess őszbe-fácsarodott fejedem. Jó tettemért jót nem remélhetem

tem a' hál'adatlan Világtól — Illyen ám a' szegény Katonának dolga. Fárad, öli magát a' remenségért. Hideget-meleget; Havat - esőt egyaránt szendved a' Böcsületért — Ime! midőn a' véres Marsnak piros mezején fel-áldozza ifiúságát; az után vénségére nem csak hogy nem kelletik; hanem végtére ki-is nevettek. Akkoron itattyák meg vele a' Czo-kî-poharat, midőn későre veszi magát észre: hogy mindég halni fáradzott, mintha faron ülve meg-nem gebedhetett volna — Szeleket előző sebes nyargalással fut-fárad a' Ló is. Mind a' czafrangos szerfzámoknak ékességeiben, mind Úrának rajta-ültében gyönyörködik. Folyik rólla a' tajtek. Ki-hozza Urát sok veszedelmekből. Le-rogyik ofztán, avagy ina szakad; csak a' meg-fútt ízeken, ott-is a' Szemét dombon rágódik — Urának kedviért ama' vidám Agár hol halmokat ugrik, hol lesre Nyulat vár. Meg-vénhedik azután; a' Fél-dög' tartására sajnállyák a' Korpa-kenyeret. A' kerges bocskoron nem annyira rágódik; mint kéménletlen kénlódik tompa fogaival — Nézd a' Járom-szeget feszítő Szöke ökröt is: hogy vonnya szántó-vasát, és körmös boronáját. Ropog a' járom meg-törődött nyakában. Neki térdel a' földnek. Nem magának szánt a' zab alá. Más hizik vér-ejtékje után. Végtére a' búza-szalmába se haraphat jót. Föbe-ütik a' vágón. — Addig éltem világomat én-

is: még faromat bírhattam. Midőn a' sok gond a' feles csata; a' temérdek ütközet minden erőmet, minden tehetségemet elnyütte: se Fejedelmeknek, se Hazámnak nem köllök — Illyen a' Világ! Sokat ígér; kevesed ad — Ez ám végső Zsöldgya a' Szegény Katonának — De? min búsulok vallyon, midőn semmin sincs. El-élek így-is: hanem tovább-is; leg-alább holttomig — Jó az Isten, jót ad — Adott-is Gyulát, adott Etelét — A' Ti elő-mentteteken inkább-is örvendezek; sem-mint böcstelenségemen szomorkodom — Csak Ti el-ne-hagygyatok meg-hitt jó Barátim!

Hubának ezen beszédgye köröszűl-járta a' halgató Vezéreknek Szíveket. Minden bizodal-mokat Rókának emberségében (de volt-is ám miben!) helyhez-tették. Az-után tölle nagy szorgalommal kérdezték: mi módgyát gondolhatná Zoltán' rendelése' meg-másolásának? Ő ismerné leg-jobban indulatait. Ő járna körül-lötte leg-többet. Ő tudná: mind okát e' gyalázatos le-tételnek; mind pediglen úttyát a' dicsőséges vízfzsa-helyhez-tetésnek. Lenne olly kegyes-séggel hármokhoz: mutatna valami útát, mel-lyen böl-dogúlhatnának.

Rókának mindenkor eszében kódogván Etelkának Budára fel-csalása; úgy intézte-el felelő beszédgyeit, hogy arra szép menedékessen le-ere-lkedhetett. Vele ízületett a' Ravafzság.

Vele

Vele nyölt az ember'-csalás. Vele vénhedett-
meg a' más' kárával hízó ördögös Fortély.
Igy ravalzkodott tehát előttök:

Ha igazán meg-akarom mondani; én Hubá-
nak vétkét se Fejedelminktől, se más valakitől
nem halhattam. E' titok nagy alattomban va-
gyon még most is. De; ha, Zoltánnak erköl-
cseit ismérven, Huba-vezérnek le-tételéről gya-
nakodhatom (köztünk maradgyon ám a' szó);
igaz okának csak éppen egygyet véihetek.
Meg bocsássatok penig, ha nagyobb seneket
keritek a' dolognak. Azt akarom: hogy, ve-
lőssen meg értvén a' zenebonát, annak le-csil-
lapítására alkalmasb eszközkhöz nyúlhassatok.
Ez tehát az én vélekedésemnek mi-voltta:

Zoltán el-vévén Hites-társúl Hanzárt; mi-
dön (Árpádnak rendeléséből) mind-a'-kettőnek
el kellene takarodnia Budáról, és Sepelen ma-
gánossan laknia; nem sok idő múlva el vesze
minden kedve a' Zeg-Menynek (72). Én en-

A a 2 nek

(72) Éme' szó ZEG (avagy a' mostani Írásnak
módgya szerént: SZEG, avagy SZEK) annyit tett
a' régi Magyaroknál, mint mi-nálunk a' BARNA-
szó És, ha valami Színek eleibe tették, Példának
okáért: SZEK piros, annyit tett, mint a' mostaniak-
nál a' BARNA-piros téfzen. Ezt a' Németek így
ejtik ki: Dunkelroth. Innett jön: SZEK fű, az-az:
BAR.

nek szelet vévén; bátorságot vettem magamnak hogy, Sepelre menttemnek első alkalmazoságával, szomorúságának okát meg-kérdezzem; és, ha lehetne, meg-is orvosoljam. Ő elaludtt kedvének nem más okát adta: hanem a' magános életet. Panaszolta: hogy senki se lenne társaságában; kinek nyájasságával fel ébredhetne. Neki-szokott légyen Anyya' házánál a' társalkodásnak. Ugyan azért: e' Sepeli lakását ollybá tartaná; mint a' repedezett kő-sziklákban a' magános Vad-galambnak szomorú életét; mint

BARNÁS-fű: mivel valóban *Barnás-is*. A' Németek eme' szóban: **SZEK-fű**, külömbséget nem tudván tenni a' **SZEK**, és **SZEG** között; ugyan azért: azt-is gondolván: hogy **SZEK-fű**, és **SZEG-fű** éppen egygyet tenne; azon mi **SZEK-fűvünket** így nevezék: Nagel, az-az: *szeg*. Innét jött ezen szavok is, *Grünz nagel*, az-az: *Fü szerszdm. szeg*. Hogy pedig **SZEK**, avagy **SZEG** annyit tett légyen a' Régieknél, mint mostaniaknál a' **BARNA**; bizonyíttya ama' régi Magyar Ember **KEZA**, ki *Kun-lászló* Királyunknak idejében élt; és írott Könyvét neki ajánlotta 1288. dik Esztendőben. Gróff **ZRINYI Miklós** is gyakran emlékezik a' **SZEG-lőrül**, az-az: **BARNA lőrül**. A' mit tehát a' régi Világban élő Magyaraink **ZEG-menynek** mondottanak, azt a' mostani időben: **BARNA-menyecskének** mondgyuk. **KEZA. ZRINYI.**

a' kietlen barlangokban az otthonos Zár-Remetének gondos tengődését (73).

Kedvetlenségének, ezen hamar meg-orvosolható okát igen nagy örömmel megértvén; csak éppen arra kértem Hanzárt: hogy jó reménységgel lenne. A' dolgot reám bízna. Nem sokára kedvét tölteném. Tanácskozni kezdettem azután ismerőseimmel: a' Magyar Kis-afszonyok közül kiket gondolnának leg-alkalmatossabbnak lenni Hanzárnak társolkodására? Mind-nyájan, VILÁGOST, és ETELKÁT em-
A a 3. leget.

(73.) Eme' szó ZÁR (avagy, a' mostani Irásnak módgya szerént: SZÁR) annyit tett a' Régieknél: mint KOPASZ a' Mostaniaknál. Vagyon Erdélyben egy Hegy, mellyet még most is SZÁR-hegynék, az-az KOPASZ-hegynék neveznek; a' honnatt írja magát egy Ágazata Gróff Lázároknak. Hogy pedig ZÁR annyit tégyen, mint KOPASZ; bizonyítja ZÁR-laszlonak neve, mellyet régi Magyar Iróink Deákra így fordítottak: CALVUS *Ladislau*; az-az: KOPASZ-lászló. Ennek Fiára, Első Bela Királyunkra, szállott a' ZÁR név-is: mert, *elsőben*: Attyát is annak nevezték, *másadszor*: Kézának bizonyítása, szerént, maga-is *Kopasz* vala. Ezen kívül (ugyan azon Keza szerént) mivel a' *Kopaszsg* mellett *Barna*-is volt; azon Bela Királyt közönségessen ZEK; ZÁRNAK, az-az: *Barna kopasz*nak nevezték az akkori Magyarok. Ezen Bela Király egy híres Apát-úrságot épített Üdvezitönk' tiszteletére, mellyben az-után elis-temettetett. Ezen
Apát.

tegették. E' kettőnek meg- lenne mind efze, mind ekessége. Azon kívül: mind eredetekre, mind Attyok' Tifztségekre nézve; igen bé- ille- nének ezen úri Udvarba.

A' Szurkos-sári Pufztán vadászta egyszer Zoltánnal (74). Itt Szün-óránk lévén a' belzél- getésre (mintha ez-előtt Hitessével semmit se szállottam volna ezekről) meg- jelentém Hanzár' Szomorúságának okát; és e' két Kis-afszonyok' ide- hozattokkal bizonyos orvosságát. Nem állott ellene Zoltán javallásomnak. Sőt: ha Hanzárnak úgy tettzene; még az'-nap' el-lehetne- küldeni érettek. El-is-küldöttük (amint eszettek- be juthat) ama' RÁKOS Ezredésünket.

De penig (hogy bátran ki-mondgyam az igazat) valamint örömünkre vált Rákosnak el- menetele: úgy viszsa-jötte igen meg-szomorítá Szívünket. Mert Sepelre csak magával Vilá- gossal érkezett. Alig mertem meg-jelenteni Zoltánnak; hogy Etelka otthon maradt. De
 meg-

Apát-úrságnak helyét is ZEK-ZÁRNAK nevezték az akkoriak. Ezt a' mostaniak SZEKSZARD- NAK mondgyák. Tehát ZÁR-Remete annyit té- fzen, mint: KOPASZ Remete. KEZA Simeón. THÜROCZ.

(74) Ezen SZURKOS-SÁRI Pufztát Bela Ki- rályunknak nevetlen Író deákja SURKUS-SÁRNAK ne- vezi;

meg-jelenttem még-is, Zoltánnak fel-háborod-
tával, és felelmes neheztelésével.

Mert Rákos, a' követségnek rendetlen ki-
menetele' okáról kérdeztetvén, azt felelte Zol-
tánnak: hogy ama' követség éppen nem tet-
tített légyen Haba-vezérnek. Féltené-is leá-
nyát az ifjú Fejedelemnek heves indulataitól.
Hanzár-is meg-szokta légyen szemtelen Attyának
kaczér Bordély-házában a' fere-rugasokat; el-
sem-is lehetne e' szokástól hirteleniben állan-
szemérmes Országunkban. Ugy tettzene: mint-
ha Hanzár (hogy annál inkább szemtelenkedhet-
ne) maga' Urának meg-vesztegetésére iparkodna;
tudni-illik: hogy ennek pajkosságával maga' el-
intézett bűjaságára okot találhatna.

Rákosnak eme' beszédgyére úgy fel-indult
Zoltán: hogy a' bofzszú-állásra szüntelen al-
kalmatosságot keresne. Világost pedig se látni,
se magánál meg-tartani nem akará. Tűstent el-
is-csapta volna Sepelről; ha, tiszta erkölcei

A a 4

miatt,

vezi; az ott lakó Svábok SÜRUKSÁRnak; de
a' Magyarok SOROKSÁRnak mondgyák. Eleink
minden bizonytal ragadós Sarai miatt nevezhették
ezen Pufztár SZURKOS SÁRnak: mivel még ma-
nában is (holott a' sükeretlen homok el nem-
lephette ragadós Sarait) ki-mutattya fekete SZUR-
KOSSÁGAT.

miatt, Árpádnak (ki éppen akkor Sepel' Szigetebe érkezett) újra meg-nem-tettfzett volna. Ez őtet tüftént Budára vitte; és egy darabig udvarában tartotta.

Ezeket hallván Huba: most tudom (ügymond), mi vehette reá Zoltánt: hogy az-olta soha jó szemet nem vethetett reám. Valahány-szor udvarlására mentem; soha olly szerencses nem lehettem: hogy vele egy szót-is beszélhettem volna. Vagy el rejtette magát; vagy dolgainak nagy süllyát emlegette. — Igazán kitalálád, Gyula: hogy egy Kutyafajtának viasorgásával meg-csalódott Zoltán. Látd! a' gonosz nyelvek még a' bika alá-is borjat tehetnek. — Isten bizony! mind ezekben olly ártatlan vagyok, mint a' mai napon született gyermek. — Hazudott a' Beste-kara Rákossa. És talán azért törte ki a' nyakát. Soha egy szót nem szólottam se Zoltán; se Hanzár ellen. Sőt: nagy szerencsemnek tartottam: hogy egygyetlen-egy Leányom udvarába hívatattott. — Ime! a'-melly kutyát el-akarának veszteni, veszet nevét költék. — Embertelen Rákos! Így fizet-tél-é azon sok jó tétéménnyeimért, mellyekkel a' porból fel-emeltelek; és az Ezredességre vittelek? Látd: noha magát nem vetettem-is, meg-termette a' rosz Gyom kártékony virágjait. — Ittenem! a' jó, és hál'-adatos ember olly szokatlan, mint kakuk a' mezőn; olly ritka,
mint

mint a' szűnyog-hálló; olly csuda, mint lúd az elzterhéjjon.

Ezekre Róka (nagy örömet á'nokúl tettetvén) hamarjában így felelt: Edes Hubám! be nagy követ hengerítettél-le vállaimról; midőn magadat ártatlannak lenni mondottad. Ne tarts immár Zoltánnak haragjától. Meg-vízsem Rákosnak hegyes nyelvességét; Hubának pedig ártatlan maga' viselését. Immár bizonyosan hozzád lágyíthatod Zoltánunknak vas-szívét. E' léfzen hozzátok-való igaz barátságomnak jele: midőn Hubát nem csak előbbeni tiszttségébe visszsa-lépni; hanem nagyobb méltóságra mintegy ugrani-is látandgyátok. Ennek m' leg-alkalmasob módgyát gondolom, íme halgassátok:

Midőn az-után, háborúiból ki-verdődvén Zoltán, meg-kérdezte Rákostól: mi lehetne az oka: hogy magával Etelkát el nem hozta? Penig azért-is nem különben, mint Világosért, küldetett. Talán ugyan Gyula-is olly gaz vélekedéssel lenne felőlle; valamint az előtt Hubáról beszellelte? Erre azt felelte Rákos; hogy Gyulának meg-nyólt legyen bajuszfa, és talpig ember lenne. Sőt (a'-mint annak kéz akaráttyát, és igaz szívét ismérné) édes-örömeft el-küldötte volna leányát; ha azon időben eme' kívánságjokat meg-jelenthette volna. Ő pedig e' dolgot nem cselekedhette akkor; Hubának gorombaságától el-íszonyodván. Fel-is-tette lé-

gyen magában: hogy, visszamenővén Budára, ezeket előre meg-jelentené; és, mi-tévő legyen Etelkával; leg-elől meg-kérdezné.

Rákosnak ezen észestége igen meg tettíztett Zoltánnak. De fő-keppen Hanzár úgy bele sz-retett Etelkába (annak ismét azon híret vévén, mellyel az orczáknak hasonlatosságok meg bizonyítottak), hogy tüstént érette vissz-küldené ama' Rákos-ezredeft; erössen meg-parancsolván: hogy nála nélkül szeme' eleibe ne jöjjon. El-is hozta volna bizonyossan; ha (midőn Paripáját egy patakon átal-ugraszította) nyakát nem szegte volna. Ötet osztán a' közel-lévő mezőn el-is temettük (75).

Rá-

(75) Ezen RÁKOS nevezetének történetét ebből akartam inkább, mint más valamiből ki-hozni. Soha nem tettíztett azon vélekedés: mellyel ama' Rákoknak sokaságáról adgyák reá ezen nevezetet, mellyek ezen Pataokban találhatnák. Mert bizonyára e' mostani időkben úgy ki-mázkáltanak belőlle: hogy egy-egy alig tudhatnák ki-olvasni Garabonczás Deákjaink. A' Mohácsi Veszedelemkor élt ASKANIUS Cen-surrió Olasz Író azt mondgya; hogy azon Mohácsi Út-közvet után a' fel-fegy verezett Sokaságnak Gyűlése rendel-tetett, mellyet közönségsen a' Magyarok RAKASNAK neveznek. Eanek Harbatós-sága, és okos Tandocsca szerent, Királyt kellett-eit volna választan. Ezen Olasz Író hallott valamit RÁKOSRÓL, és ezt a' RAKASSAL öfzve-ha-

Rákosnak halálán meg-indúlván Zoltán; azt gondolá, hogy az Egek-is ellenzenék Etelekának javát; mivel Budára hozattatását annyi jelekkel meg-gátolhatták. Ugyan-azért. mind-e-koráig abba maradt a' dolog. Hanem, minapiban, véghez-akarván-vinni Vezérségteket Zoltán; engemet, Hitessével egygyütt, meg-szóllított; és erőssen meg-hagyta: hogy, Tíztségek' ki-hírelése után, Etelekát Budára vigyem.

Mivel tehát eme' Kis-afszonyt ol'y szivesen várják Budára; tífza szivemből javaslom: hogy a' fel-menetelre reá-beszélljétek. Magamra vállalom meg-tanítátsát az úton: miként kölllessék magát Fejedelmeink előtt viselni; mi mód-

habarta, fel-is-ereftette. De a' szüetett Magyaroknál, más a' RÁKOS; más a' RAKAS-is. Mivel pedig ezen Olasz Író kevés Magyar Embereknek kezeikbe foroghat; Szerzelet gyanánt, ide teszem azokat belölle; mslyek a' Mohácsi Veszedelem után történtenek, és mások ezekről nem emlékeznek. Ezek pedig szavai:

Minek-utánna a' Magyarok (nagyon meg-verettvén Mohácsnál) sok Fő-nemes Emberekkel harmincz-ezerenn el vesztének; és azoknak utólsó Királlyok-is LAJOS, el-szaladván, a' Mocsárokba veszett: SOLIMÁN Császár, minden ellenkezést meg győzvé, nyertes Hadi-seregét Buda alá hozta; és, minden erő-

móddal, mi alkalmatossággal lehessen azon beszédekre erefzkedni, mellyekből Hubának ártatlansága, Rákosnak nyelvessége ki-tesseu. Már ekkor: mintha markunkban lenne Hubának szerencséje. Ennél jobb módra nem akadhatok. Hozzátok-is nagyobb barátságomat nyilvánban ki-nem-mutathatom.

Ime!

erőszak nélkül, Várossával egygyütt, a' Várat is meg-vette. Ezt minek-utánna meg-fizemléte (az Otomanni Fejedelmeknek szokások szerént; kik Féléiknek erejekben, és védelmezésekben többet biznak; mint a' bástyákban), az éjtszakát azon Táborában akarta el-tölteni, mellyet a' Mezőnek közepére veretett. Tüftéut eleibe hozattattanak hét Püspököknek, és más Fő-embereknek fejek, kik Mohácsnát el-vefztének. Midőn ZALKÁN Lászlónak, Esztergomi Érseknek, fejét meg látta; annak telhetetlen fősvénységét; ugyan-azért; kincseinek (mellyekkel a' Királyt segíthette volna) szorgalmatos el-rejtését tüzessen meg-átkozta. Illyeket mondott SZEPESI Györgynek fejére-is; ki JÁNOSNAK (ama' Vajdának) Test-vére vala. Midőn TOMORI Pálra, Kalocsai Érsekre akadt; ennek az Hadakozásban nagy Vakmerőségét, és azon bolond Tanácscsát hevessen meg-feddette, mellyel LAJOS Királyt reá bírta; hogy nyolczszor annyi Sereggel meg-ütközzön. Ellemben: meg-dicsérete PRÉNYI Pétert, Nagy Várad Püspököt; ki TOMORINAK Tanácscsára állani nem akart. Úgy kellett volna (úgy mond) eselekedniek a' Magyaroknak mint

Ime! minő ál-úton mendégelt, minő öfz-
ve tüzött-füzött ravaſz ſzavakkal, és beſzédek-
kel éldégelt az Iſtentelen Róka, méglen mind-
a-hárommal el hitethette Etelkának el-kerülhetet-
len fel-menetelét. Úgy annyira el-is-hivék ſza-
vaít: hogy ezekkel éppen nem élhetnének.
Azt-is gondolnák: hogy Etelkához mutatott Ba-
rát.

mint PRÉNYI javallotta. Vele tudni-illik meg-üt-
közni nem kellett volna; hanem halasztani az El-
lenséget; a' Várakat meg erősíteni; Magokat biztos
helyekre venni, Buda-várát Katonákkal meg-rakni.
Igy az Ellenségnek erejét meg-vilzongolhatták volna
sokáig. A' Fejeket rendre el-fzemlélvén, azokat
végtére Katonáinak kényességekre bizta, kik-is csü-
fot üttenek belőlök. Nem sokára elő-hozattatván
LAJOS Királynak, és MARIA Királynénak képeik,
midőn azokat közelről meg-fzemlélte, ſzinte sírt a'
ſzíve, midőn ifúſágok' virágját, és a' ſzerencsének
kegyetlenségét látta. Újra fel-háborodott a' roſz ta-
nács' adók ellen, kik e' ſzép Teremtményeket illy ſze-
rencsétlenségekben ejtették. Mindenek előtt azt mon-
dotta: hogy nem azért jött légyen, hogy ezektől az
Orſzágot el-vegye: hanem: hogy boſzſzút állyon azon
igafzástalanságokért, mellyeket Jobbágyainak tettek
a' Magyarok. Igen ſajnáláná pedig: hogy még most-
is életben nem lenne LAJOS, hogy ezen ſzavát cse-
lekedettel-is meg-bizonyíthatná; és, vele tiſztességes
frigyét kötvén, ötét Királlyságába viſzſza tehetné.
*COMMENTARI della Guerra di Transilvania Del Signor
Ascanio Centorio de gli Hortenſi.*

rátsága sokkal méltóságosabb volna az igazi Atyai szeretetnél.

Rókának e' beszédgye után, előben nyakába kötődztenek az egyenes-szívű Vezérek. Az-után: a' nagy örömtől ki-facsartt könnyv-hül-latások között, öszve-meg-meg öszve-csókolták. Végtere: igen nagyon kérték: hogy Etelkához maga menni méltóztatna; és a' fel-menetelre az említett okoknak szép renddével reá-bejel-lené. Ők ugyan nem kételkednének az útra-való hamar el-tökélléséről. Mind az'-által: igen szeretnék; ha a' Kis-afszony szántt. akarattya-ból, minden parancsolat nélkül, reá-állana. Ezen kéreft igen jó szívvvel el-fogatta Róka. Meg-is-ígerte: hogy, ebéd után, tüftent hozzája me-nendene.

De minek-előtte ez meg-történnyen; csak éppen arra kérte Róka mind a'-hármokat: hogy Gyulának ugyan, es Etelének Vezérségekről szólhatnának akár-kivel; de Hubának le tetejét senki-fiával ne közölnék. Gyula se venné-el Hubától a' Katonaságot; még Etelka vízfsza-nem-térne Budáról, meg-hozván a' jó híreket.

Ezen tanácsát-is Rókának (úgy-mint igaz barátságának, és ritka okosságának valóságos je-lét) mind meg ismérték, mind nagyra böcsül-lötték a' Wilágos-váriak.

Csak alig mehetett-ki hírek az új Vezérek-nek; már is egéfsz Wilágoson, és a' körül-lévő hely-

helységeken nagy öröm, nagy vigasság támadt. Tele torokkal emlegették Zoltánnak e szességét, ki, Katonáit jól-ismérvén, csak azokat választaná Fejeknek, kik mind arra-valók volnának, mind, Vitézségek miatt, meg is érdemlenék.

Szerette a' Katonaság mind Gyulát, mind pediglen e' Jövevény Etelét. Nem-is várt egyebet a' Háborúnál, mellynek alkalmatosságával (eme' ket Hadi-vezéreknek igazgatások alatt) néki mernének-menni az eleven Ördögöknek-is.

Etelka (ezen örvendetes hírnek nagy hirtelenségével) egészlen maga kívül lévén; szünte ki ngrott bőreből. Mind Attyának, mind Eteléjének egyfizeri fel-magasztaltatása, kétszeri vigasztalást adott ugrádozó szívének. De főképpen azon édes gondolatokban foglalatoskodott: hogy egygyütt háгна ő-is Etelével a' dicsőség' tetejére; az-után: hogy kiket az édesgető Termézet arany lánczára vehetett, azokat a' párasító Szerencse egy ösvényen futtatná.

Csak alig-is várhatta azon szem-pillantást, mellyben a' Titkosnak ezen kellemetes Követséget meg-köszönhesse; és továbbra-is mind magát, mind pedig édes Eteléjét annak kegyességébe ajánlhassa. Maga akart hozzája szaladni Hubának Sátorába. De, mivel meg-értette:

hogy

hogy maga a' Titkos akarná magát meg-alázni és hozzája el-jönni; ezen ki-mondhatatlan nagy Udvariságát nagyra böcsüllötte. Oda baza ma-radott tehát, és várva-várta kellemetes Sze-mellyet.

HATODIK RÉSZ.

R Ó K A E T E L K A N Á L.

Róka tehát (már régtől-fogva jó téjen tartván szörnyű álnokságait) Etelkának Sátora felé bal-lagott. Már előre fel-tette vala magában: hogy az ártatlannak szívét meg-vefzi; tiszta erkölceit meg-rontya; és Zoltánnak szerelmére gerjeszti. Mert tudta: hogy, ha Szemérmetességében, és ártatlanságában meg-maradna; el-nem-érhetné a-ma' tárgyát, mellyre arányoz vala. Tehát: mi-dön bé-erésztetett (más lévén lette, mint ké-pe) így kezdette elsőben hizelkedő szavait;

Örvendek, Gyönyörűséges Kis-afzszony, nem annyira ugyan magam' részéről: hogy ékes Személyednek látásával szememet, és szívemet gyönyörködtethetem (noha ez-is olly örömem-nek oka, melynél nagyobbat soha nem remél-hettem); hanem inkább a' te részéről: mivel

Szép-

Szépségednek ezen Súgárjai meg-nem-állapodhatván Wilágos-varának Körében; innen egész Budáig el-lövellődtenek. Ezen új világosságot, mint valami új fényes Csillagot, meg-szemlélvén ügyelő Fejedelmünk, személyemet küldötte annak szorgalmatos fel-kerésztére. Ki is (ragyogásod után éjtszakákon-is nagy világosságban járván) ide vezettettem hozzád. Ezen örvendetes Követségem penig éppen nem másból áll; hanem, hogy gyönyörű Személyedhez érvén, szeretetre méltó Fejedelmünknek szándékat megjelentssem, és téged' hozzája édesgessselek: nem ugyan úgy, mint alá-való Szolgállóját, avagy Szoba-leányát; hanem, mint Fényes Udvarának még fényesebb Csillagát, és le-rajzolhatatlan ékességű Ragyogványát. Nem is hátrálhattya-meg e' dolgot más egyéb; hanem éppen az: ha nem-akarásodnak nyögés lenne a' vége. Nem gondolom penig: hogy, mind magadról, mind következendő szerencsédről úgy annyira meg-felelkezhetnél: hogy szép Urunkhoz való el-jöve-telednek meg-ígérését abban-hagyhatnád; és, magad' nagy kárával, Jót javasló szavaimat el-fü-lelhetnéd.

Ezen hízkelkedő szavaktól tüftént el-ijedett Etelka. Félt a' lépes-mézzel-födött méregnek szorgossan el-titkoltt ártalmától. Szinte el-hitette magával: hogy ezen ág-bogzott édes szavak alatt füllánkos Kígyó csavarog, melly az ár-

És ugyan, Drága-látos Kis-aszfony, eme Suklásod-is nem egyébbnek jele; hanem, hogy most-is róllad gondolkozik, egy-ilyen Szerellemmel tellyes szép Fejedelem. Ha, mennyiszet eszében forogsz; mind-annyiszor csak egygyetskét suklanál: már eddig régen ki suklottad volna el-fáradott Lelkedet.

Ezeket hallván Etelka, meg-keseredett. El-hagyta előbbeni színe. Meg is-halványodott. Feltette Szemérmét, nemes tulajdonát. Soha nem hallott illyeket. Takargatta színetlen orczáját. Meg nem-szokhatta e' félre-integető szavakat. Bővebb Beszédbe nem akarván vele le-ereszkedni; rövideden azt kérdezte tőlle: nem vólnának-e még más valami okai, mellyekkel a' Budai útra birattatna? Azokat emlegetné inkább; és vele nyöltt Szemérméről ne kívánná le-vonni a' szem-fődeles Fátyolt.

Erre a' Titkos: Oh! vannak (úgy-mond) több okok-is, Gyönyörű Szép Virág-szál. Ezek Téged' bizonyossan reá-bírhathnak a' Budai útra. Gondold-el azon szerencsédet: midön, ékes Fejedelmünknek Ölében ülven, nyájaskodó beszédgyeivel vígan el-töltheted üres órádat. Midön Orczájára egy-két futó csókot ragasztasz. Midön vele egygyütt a' Duna' partyán sétálgatsz. Midön Zoltán' Mátkájának, (Egygyetlen-egyenek) az egész Magyarság' térdet-fejet hajt. Ez ám, a'-mi, édes Etelkám.

Ezek-

Ezekkel Etelkának Szíve már igen nagyban megsértődött. De még titkolni akarta keserveit. A' reményben volt: hogy ki-fogy egyszer ezen beszédgyéből. És, a' mit tüzesen kezdett, tám hidegen végezheti. El-nem-hitethette magával, hogy úgy ki-szikkadt volna belőle minden Jó; hogy a' csupa gonosz fenéklétsége volna szívében. Nem kívánta tehát előre fel-zavarni az ülepet. Inkább engedett valamit a' Kis-afszzonyok' tulajdonokból: hogy könnyebben helyre-hozhatná annak veszni kezdő emberségét, és böcsületét. Így felelt tehát Rókának hamis szavaira!

Te bizonyára, édes Titkosom, igen megcsalódtál: midőn Személyemben mást képzetél, mást-is kerestél; és, nem tudom, mi tévedésseddel, belém botlottál. Nézz jól szemembe. Engem Etelkának neveznek. Gyula-hadnagynak (de már mostan Vezérnek) Magzattyavagyok. Más neve lehet azon Kis-afszzonynak, kit ezen beszédiddel Budára akaríz csalni; ki is, már régtől-fogva keresi e' Szerepcse-Füvet. Oda menny hamarjában hozzája; és nálam az időt, minden leg-kissebb haszon nélkül, elvesztegesd.

Ezeket emlegetvén Etelka; Világosról gondolkodott. De, oly mély gyökeret verhetett benne a' válogatott jó erkölcs: hogy (ne-ralán-

ránt Hírben-neviben csorba essen) se nevét ki-
nem-mondaná; se világossan nem emlegetné.

Erre a' Titkos hirteleniben: Éppen nem
tëvejedtem-el, kedves Kis-afszonyom. Nem-
is máshoz; hanem éppen Te-hozzád küldet-
tettem, Gyulának Leányához; a'-hoz-is ETEL-
KAHOZ: hogy; Zoltánnak hozzád való Szerel-
mét meg-jelentsem; és, a' többi Magyar Kis-afz-
fzonyoknak irigységekre, bóldoggá tehesselek.

Felele Etelka: BÓLDOGGA tehesselek! Oh
Egek! Mentsetek-meg mindent az ilyen ból-
dogságtól! Testemnek ígérk a' múlandó gvö-
nyörüséget; 's-érette a' Lelkemet kérik. Emé'
Kótya-vetyét mi egyenes Szívű igaz Magyarok
nem BÓLDOGSÁGNAK, hanem BOLONDSÁG-
NAK nevezük. — Tehát: csak nem lehet an-
nyi erőd: hogy; Budára menttettem siettető olly
okokra (csak Gondolom-szerént is) találhass,
mellyekkel önként engedelmes lány szívemet
reá bírhatnád? Lehettsz-é, kérék, illy kegyet-
len hozzám: hogy olly moslékba keverj, mel-
lyet a' Duna' vize se moshatna-le róllam? Mit
vétettem néked, kedves jó Barátom: hogy töl-
led ezen sík jégre vezettessem? Hogy-hogy
ízabhattad-igy-le magadat: hogy azt tartsad leg-
jobbnek, a'-mi leg jobban apasztya a' Magyar
erkölcsöt? Hogy tarthatod illy ócsón lelkedet
eme' szűk időkben? Tisztelen; és, hidd-el, igen-
is nagyra böcsüllöm Titkosi Hivatalodat. Kér-
lek-

ek-is, Róka: térj oda vissza mostani gyalá-
zatos Személyedtől — Nincs egyéb Kincsem
eme' gazdag Viágon; miat: jó hírem-nevem;
és mind-eddig tisztességes életem. Ez penig-
len nem Bitang; sem Ura-hagyott Jószág. Ne
igyekezz meg-fosztani édes Sajátomtól. Lá-
gyullyon-meg inkább Kö-fzived. Könyörülly,
kérlek Erköleseimen. Haggy leg-alább egy-
péNZ ára böcsülletet rajtam (76). Ne kívánd:

B b 4.

hogy

(76). Szólhatott itten Etelka a' PÉNZRÖL:
mert azt, az egész Magyarországgal egygyütt, igen-
jól ismérte, Leg-is leg-elsők voltak a' Scithák, kik a'
PÉNZT magok között jártatták. Az avval való élést,
ezektől tanúlták a' többi Nemzetek. De a' Scithák-
nál-is mint-egy lépcsőkön ment a' Pénznek mind ki-
gondolása; mind vele- alkalmatossabb élése. — A'
Scithák tehát eleinte, a' nagy divatú Pénznek ki szol-
gáltatására, oly Köveket szedtenek, melyekről, a'
régí vélekedés szerént, azon gondolattal vóltanak,
hogy a' Viliámás, és Csattanás után az égből le-
hullanak, és a' földbe hét singnyjre mennek. U-
gyan azért: eme' kövekből egyengetett pénzt ÉGI-
KÖNEK, MENNYEI-KÖNEK, végtére MENNY-
KÖNEK' mondották — De, mivel minden dologban
hamar meg-esik a' Csalás; szaporán találkoztak ol-
lyak-is: kik a' közönséges követ ama' Mennyei Kö-
nek hasonlatosságára ki-keresvén, ezt amannak helyé-
be adogatták, és így a' Közönséget rútvál meg csat-
ták. Ezen csaláságot észre vevén a' Scithák, hogy
ama'

hogy azon Szerefetnek arany Lánca, mellyel Fejedelmek özfze-kapcsoltnak; én általam (Oh Egek) széjjel-fzaggatosson.

Ezeket hallván a' lélek-vefztő Czinkos, és eszébe-juttatván: hogy a' fát se vágnak-le egyszerűre; belédes bele hágott a' titalmasba, és a' tizta Szüz mellett így tündérkedett:

Oh

ama' Mennyei köveket a' közönséges kövektől megkülönböztessék: ama' Mennyeiekre, igen nagy szorgalommal, egy Scithiai Nyilat véstének; és úgy ofztán ezeket nem már Menny-köveknek; hanem Nyilas köveknek nevezték. Es mivel ezeket különös Isten' adományának lenni állítottak; azokat Isten' nyilának is mondották. — Mind ezeket felvették az-után a' Majmozó Görögök-is, és, a' Scitháknak szó-tárjai után, a' Mennykövet, CERAUNITES-nek; a' Nyilas-követ BELEMNITES nek nevezték; melly szavak éppen meg egygyeznek a' magyar szavakkal. — Későbbre jöttek ofztán a' Scithák azon mesterségre: mellyel a' Rezet, mind folyóvá, mind meg-állottá tettek. Meg-vagyon írva: hogy ezen mesterséget KADMUS előtt tudták a' Scithák. Sőt az is írásban vagyon: hogy az ezüst Pénznek verését is legelől a' Scithák kezdték. Az arany Pénznek verését nekik nem tulajdoníthatom, mert sehohsem olvastam. Mind az'-által nem tudnám az okát, mért kellene tollök ezen dicsőséget el tagadni, ha csak az aranynak héányosságát valaki meg-nem-vittattya. —

A'

Oh be együgyű, és nem a' nagy Világba illő gondolataid vannak, édes Etelkám! Véledé: hogy, a' Feleféleg mellett, másnak szeretetére szabadságot nem adhat az emberi szer-tartás — Kákom-bákóm vélemény! — Így gondolkodgy inkább: hogy, midőn Zoltán Hanzárt el-vette; akkor Ő nem szive' indulattyát; hanem a' Hazának hasznát ügyelte. A' Hazának tehát, nem

B b 5

pe.

A' Pénzzel való élésnek hasznát meg-orrolván a' többi Nemzetek, reá állottanak a' Scitháknak gondolatryokra. Ezen mód el terjedett előben egész Ásiában. Vele éltek a' Khinaiak, Szerecsenek, Jappokok. E' szokást Ásiából Görög Országba hozta ERICHTHONIUS, és ugyan egyenesen Athenavárosába. ITHONUSRÓL azt írják: hogy Pénzt aranyból-is veretett. Leg-első volt pedig az-után JANUS, ki ennek-előtte síma pénzekre valami czimereket, az után képeket-is veretett — Ime! a' Scitháktól, édes Eleinktől, hogy származott el e' pénzverés szóles e' világra — Minő jót szerzetek pedig a' Világnak a' pénznek ki-gondolásával a' Scithák, kiki könnyen által láthatya. Annak előtte csupa cserélésből állottak a' vevések, és el-adások. Ha Búzát akartak venni, Szilvát, vagy almát vittek meszfizre, es sok baj között. Most akkora csomó aranyon, mint az öklöm, egy kis-vármegyének búzáját talán mind meg-lehetne venni. Ezen könnyebbítést édes Magyar Eleinknek köszönnyük, kiket akkor Scitháknak neveztenek. CHEVALIER d' HANCARVILLE. Anzeigen der gelehrten Sachen.

peniglen Magának vette-el azon Feleségét. E dolog nem újság a' Fejedelmi Udvarban. Ugyan azért: Magokat mind holttig Nötelenek is tartják. A' Nötelenek közt való szeretet pedig, mind Isten előtt, mind Emberek előtt nem csak helyben hagyattatik; hanem szükséges is, dicséretes is. De, ha Te egyszer karja közé kerülhetnél; már akkor szerető szívében kellemetes tűzre találhatna — Vedd-észre azt is, Okos Kis-aszszony: hogy, hozzája való szeretettedel, nagy hasznára válhattsz Hazádnak. Oh! ha tudnád: egy Szép, és annak ideiben hízelkedni tudó Aszszonyság mennyi dologban hátrálhattya meg a' Fejedelmnek ama' gondolatait, melyekkel az Országuk el-tapodására dühösködik. Olly Fejedelem, ki elsőben Iűű, oíztán nem szerelmes; hamar arra fordíthattya Lángjait: hogy a' Népnek nyakába el-vállalhatatlan Igát kerítsen. Hamar el-ronthattya a' régi Szabadságot, az újságon kapván. Te mind ezeknek ellenek állhatnál; ha elsőben Szívének erős Várát meg-vennéd; az-után magadat annak közepére Orr-állóvá tennéd — Szánd rá Magadat, édes Etelkám; ha nem más okból is: csak éppen Hazádnak szeretetéből. Üsd-ki azon Oroísz-aszszonyt Magyar Fejedelmünk' Öleből. Ha tanácsom' meg-veted; tudd-meg; hogy az Ország egészízen el-oríszosodik. Még ugyan olly boldog időt élünk, mellyben a' MAGYAR név

böcsületére válik az Embernek. De már is locsogattyák a' Magyar Nyelvet Zoltánnak Udvarában. Penig: a' nyelvnek meg-veztegetésével; meg-veztegetődik az Erköles is. Nem sokára Lámpással keresed Magyar-országban a' Magyarokat; de fel-nem-találhatod. En ugyan; meg-vallom: magam-is tót-ember vagyok (avagy egy szóval ki-mondván: tót vagyok); de halálba szeretem a' Magyarokat. Téged^a se ösztönözuelek e' Jóra, ha nem szeretnelek. Szándrá Magad', édes-kedves Etelkám. Szeresd édes Hazádat. Röpülly! röpülly! óhajtó Zoltánodnak lángoló kebelébe, és Szívének kellő közepébe.

Már ezekre szer felett fel-háborodott az ártatlan Etelka. Abban-hagyta a' gyenge szavakat: mivel hasznokat éppen nem láthatta. Neki-tüzesezdén, éllel állott ellene: mert ama' Semmin-árult, és Nincsen-vett gonosz partékait más böcsre alkalmasoknak nem állíthatta. Így kezdé meg-változott kemény szavait:

Oh Szinlést! Oh átkozott ál-orcza! A' Magyarok' Istenére kérek: ne kívánd azt töllem: hogy magam' Személyétől meg vályyak. Ne-is hánts, ha nem hámlók. — Ily PATVAR AMAZONNAK (77) lenni véled-é Gyula hadnagy-

(77) Királyi vérből eredett két Scythiai ifiak: ILLIN és KOLOP (a' Fő-rendnek párt-ütése által).
Sci.

hogy maga a' Titkos akarná magát meg-alázni és hozzája el-jönni; ezen ki-mondhatatlan nagy Udvariságát nagyra böcsüllötte. Oda baza ma-
radott tehát, és várva-várta kellemetes Sze-
mellyet.

II. TÖRTÉNETI RÉSZ.

R Ó K A E T E L K A N A L.

Róka tehát (már régtől-fogva jó téjen tartván
fzörnyü álnokságait) Etelkának Sátora felé bal-
lagott. Már előre fel-tette vala magában: hogy
az ártatlannak szívét meg-vefzi; tiszta erkölceit
meg-rontya; és Zoltánnak szerelmére gerjeszti.
Mert tudta: hogy, ha Szemérmességében, és
ártatlanságában meg-maradna; el-nem-érhetné a-
ma' tárgyát, mellyre arányoz vala. Tehát: mi-
dön bé-erefttetett (más lévén lette, mint ké-
pe) így kezdette elsőben hizelkedő szavait;

Örvendek, Gyönyörűségés Kis-afzfzony,
nem annyira ugyan magam' részéről: hogy ékes
Személyednek látásával szememet, és szívemet
gyönyörködtethetem (noha ez-is olly örömem-
nek oka, melynél nagyobbat soha nem reméll-
hettem); hanem inkább a' te részéről: mivel

Szép-

Szépségednek ezen Súgárjai meg-nem-állapodhatván Világos-varának Körében; innen egész Budáig el-lövellődtenek. Ezen új világosságot, mint valami új fényes Csillagot, meg-fzemlélvén ügyelő Fejedelmünk, személynemet küldötte annak szorgalmatos fel-keréstére. Ki is (ragyogásod után éjtzakákon-is nagy világosságban járván) ide vezettettem hozzád. Ezen örvendetes Követségem penig éppen nem másból áll; hanem, hogy gyönyörű Személyedhez érvén, szeretetre méltó Fejedelmünknek szándékat meg-jelentsem, és téged' hozzája édesgessenek: nem ugyan úgy, mint alá-való Szolgállóját, avagy Szoba-leányát; hanem, mint Fényes Udvarának még fényesebb Csillagát, és le-rajzolhatatlan ékességű Ragyogványát. Nem is hátrálhattya-meg e' dolgot más egyéb; hanem éppen az: ha nem-akarásodnak nyögés lenne a' vége. Nem gondolom penig: hogy, mind magadról, mind következendő szerencsédről úgy annyira meg-felelkezhetnél: hogy szép Urunkhoz való el-jöve-telednek meg-ígérését abban-hagyhatnád; és, magad' nagy kárával, Jót javasló szavaimat el-fü-lelhetnéd.

Ezen hízelkedő szavaktól tüftént el-ijedett Etelka. Félt a' lépes-mézzel-födött méregnek szorgossan el-titkoltt ártalmától. Szinte el-hittette magával: hogy ezen ág-bogzott édes szavak alatt füllánkos Kígyó csavarog, melly az ár-

talanságot csalogatni szokta, végtére még is emíszteni. Ime meg-érzette szagát, ha nem látta is magát. Mind-az'-által: hogy inkább ki-vehesse álnok gondolatait, így felele-vizsza:

Hozzánk való jó akaratodat, érdemes Titkos, ki-magyarázhatatlan nagy közförettel vé-
szem. És nagyobbán örvendek: hogy ezen ke-
lemeres Követség, mellyben édes Atyámnak
Vezersége foglaltatott, nem másra; hanem illy
érdemes drága Emberre bízattatott. Erzem-is
magamban: hogy olly kötelességgel kellett vi-
seltetnem mindenkor szép hű kedves Személyed-
hez: hogy ne gondolhassam hatalmamban lenni
azoknak meg-vetését, melyekre okos, és ba-
rátságos szavaiddal kerettetem. Én ugyan Fe-
jedelmünknek hozzám-való kegyességét nagyobb-
ra böcsülhetem, sem-hogy szándéka ellen töre-
kedni merjek. De (hogy bátran ki-mondhas-
sam az igazat) igen csudálkozom azon: hogy
olly hatalmas Fejedelem előtt (a'-minőnek Zol-
tánt ismérjük) illy szegény Leánzó (a'-micso-
dásnak magamat lenni tapaszta) olly nagy
kegyelembe (mellynél nagyobbról nem-is álmo-
dozhatom) illy hirtelen juthatott.

Örvendett a' Gonosz Róka malmának jó for-
gásán. El hitette immár magával: hogy a' meg-
hajlott Szüzet újján forgathattya, valamint a'
gyűrűt. Inkább, meg-meg inkább csipte belől
a' gonosz, és lelke' gyökerét rágtá. Még na-
gyobb

gyobb álnoksággal fodritotta nyelvét, közörsülte esztét. Ezen ártatlant fel-falta immár gondolataival, és egészen meg-is emíszette. Így felelt tehát előbbeni szavaira:

De mi okra nézve csudálkozol annyit, édes Etelkám, Fejedelmünknek (ama gyönyörű szép Urunknak) heves indulatain? Ha egyébb sem találkozna benned Angyali Ékességgednel; nemde elegendő ok lehetne ez is: hogy Téged' ne csak nagyon szeressen; hanem méltó Személyedért akár ki-fiával kardra-is mennyen? — Fejedelmünk felől így gondolkozzál, édes Etelkám: hogy annak minden gyönyörűsége csak s' te jelen-léttedben; és vele nyájaskodó ékes társaságokban telhetik. Ejjel-nappal rólad gondolkozik. Téged' óhajt. Téged' vár. Nélküled nem élhet — Oh! Drága-látos Etelka! Ha tudnád, mennyi titkos sohajtásokat ejt, ha eszébe fordulsz; pedig nem csak imígy-amúgy ám; hanem minden Ékességgeddel, minden Szerelmét gerjesztő heves indulataiddal.

Midőn ezeket emlegette a' Titkos; Imé! Etelkának Lelke fel-háborodott. És, midőn hirtelen Suklásait, keserves gyötrelmeivel egyetemben, nagy bajai között; nyelegetné; így folytatta az Istentelen rossz Lélek reméntelen ugyan; de egyszer-is-mind régen készen-tartott szemtelen késérteteit:

És ugyan, Drága-látos Kis-afszony, eme Suklásod-is nem egyébbnek jele; hanem, hogy most-is rólad gondolkozik, egy-ilyen Szerelmmel tellyes szép Fejedelem. Ha, mennyiszor eszében forogsz; mind-annyiszor csak egygyet két suklanál: már eddig régen ki suklottad volna el-fáradott Lelkedet.

Ezeket hallván Etelka, meg-keseredett. El-hagyta előbbeni színe. Meg is-halványodott. Feltette Szemérmét, nemes tulajdonát. Soha nem hallott illyeket. Takargatta színetlen orcáját. Meg nem-szokhatta e' félre-integető szavakat. Bővebb Beszédbe nem akarván vele le-ereszkedni; rövideden azt kérdezte tőlle: nem vólnának-e még más valami okai, mellyekkel a' Budai útra birattatna? Azokat emlegetné inkább; és vele nyölt Szemérméről ne kívánná le-vontni a' szem-fődeles Fátyolt.

Erre a' Titkos: Oh! vannak (úgy-mond) több okok-is, Gyönyörű Szép Virág-szál. Ezek Téged' bizonyosan reá-bírhhatnak a' Budai útra. Gondold-el azon szerencsédet: midőn, ékes Fejedelmünknek Ölében ülven, nyájaskodó beszédgyeivel vígan el-töltheted üres órádat. Midőn Orczájára egy-két futó csókot ragasztasz. Midőn vele egygyütt a' Duna' partyán sétálgatsz. Midőn Zoltán' Mátkájának; (Egygyetlen-egyének) az egész Magyarság' térdet-lejet hajt. Ez ám, a'-mi, édes Etelkám.

Ezek-

Ezekkel Eteknának Szíve már igen nagyban megsértődött. De még titkolni akarta keserveit. A' reményben volt: hogy ki-fogy egyszer ezen beszédgyéből. És, a' mit tüzesen kezdett, tárn hidegen végezheti. El-nem-hittehette magával, hogy úgy ki-szikkadt volna belőle minden Jó; hogy a' csupa gonosz fenéklése meg volna szívében. Nem kívánta tehát előre fel-zavarni az ülepet. Inkább engedett valamit a' Kis-afszzonyok' tulajdonokból: hogy könnyebben helyre-hozhatná amaának veszni kezdő emberségét, és böcsületét. Így felelt tehát Róknának hamis szavaira!

Te bizonyára, édes Titkosom, igen megcsalódtál: midőn Személyemben mást képzetél, mást-is kerestél; és, nem tudom, mi tevékeniséddel, belém botlottál. Nézz jól szemembe. Engem' Eteknának neveznek. Gyula-hadnagynak (de már mostan Vezérnek) Magzattyavagyok. Más neve lehet azon Kis-afszzonynak, kit ezen beszédiddel Budára akarsz csalni; ki is, már régtől-fogva keresi e' Szerencse-Füvet. Oda menny hamarjában hozzája; és nálam az időt, minden leg-kissebb haszon nélkül, el-neveztegeds.

Ezeket emlegetvén Eteka; Világosról gondolkodott. De, oly mély gyökeret verhetett benne a' válogatott jó erkölcs: hogy (ne-ralán-

tán (Hiriben-neviben csorba essen) se nevét ki-
nem-mondaná; se világossan nem emlegetné.

Erre a' Titkos hírteleniben: Éppen nem
tévejedtem-el, kedves Kis-afszonyom. Nem-
is máshoz; hanem éppen Te-hozzád küldet-
tettem, Gyulának Leányához; a'-hoz-is ETEL-
KÁHOZ: hogy; Zojtánnak hozzád való Szerel-
mét meg-jelentsem; és, a' többi Magyar Kis-afsz-
zonyoknak irigységekre, boldoggá tehesselek.

Felele Etelka: BÓLDOGGA tehesselek! Oh
Egek! Mentsetek-meg mindent az ilyen böl-
dagságtól! Testemnek ígérk a' múlandó gvö-
nyörűséget; s-érette a' Lelkemet kéri. Eme'
Kötya-vetyét mi egyenes Szívű igaz Magyarok
nem BOLDOGSÁGNAK, hanem BOLONDSÁG-
NAK nevezzük. — Tehát: csak nem lehet an-
nyi erőd: hogy; Budára menttetem siettető olly
okokra (csak Gondolom-szerént is) találhass,
mellyekkel önként engedelmes lány szívemet
reá bírhatnád? Lehettfz-é, kérlek, illy kegyet-
len hozzám: hogy olly moslékba keverj, mel-
lyet a' Dupa' vize se moshatna-le róllam? Mit
vétegetem néked, kedves jó Barátom: hogy töt-
led ezen sík jégre vezettessem? Hogy-hogy
szabhattad-igy-le magadat: hogy azt tartsad leg-
jobbnek, a'-mi leg jobban apasztya a' Magyar
erkölcsöt? Hogy tarthatod illy ócsón lelkedet
eme' szük időkben? Tisztelen; és, hidd-el, igen-
is nagyra böcsüllöm Titkosi Hivatalodat. Kér-
lek-

ek-is, Róka: térj oda vissza mostani gyalá-
zatos Személyedtől — Nincs egyéb Kincsem
eme' gazdag Viiágon; mint: jó hírem-nevem;
és mind-éddig tisztességes életem. Ez penig-
len nem Bitang; sem Ura-hagyott Jószág. Ne
igyekezz meg-fosztani édes Sajátomtól. Lá-
gyúljon-meg inkább Kö-szived. Könyörülly,
kérlek Erköléseimen. Haggy leg-alább egy
péNZ ára böcsületet rajtam (76). Ne kívánd:

B b 4

hogy

(76). Szólhatott itten Etelka a' PÉNZRŐL: mert azt, az egész Magyarsággal egygyütt, igen jól ismérte, Leg-is-leg-elsők voltak a' Scithák, kik a' PÉNZT magok között jártatták. Az avval való élést, ezektől tanulták a' többi Nemzetek. De a' Scithák-nál-is mint-egy lépcsőkön ment a' PéNZnek mind ki-gondolása; mind vele alkalmatossabb élése — A' Scithák tehát eleinte, a' nagy divatú PéNZnek ki-fol-gáltatására, olly Köveket szedtenek, melyekről, a' régi vélekedés szerént, azon gondolattal vóltanak, hogy a' Villámlás, és Csattanás után az égből le-hullanak, és a' földbe hét singnyjre mennek. U-gyan azért: eme' kövekből egyengetett pénzt ÉGI-KÖNEK, MENNYEI-KÖNEK, végtére MENNY-KÖNEK-mondották — De, mivel minden dologban hamar meg-esik a' Csálás; szaporán találkoztak ol-tyak-is: kik a' közönséges követ ama' Mennyei Kö-nek hasonlatosságára ki-keresvén, ezt amannak helyé-be adogatták, és így a' Közönséget rútvál meg csal-ták. Ezen csaláságot észre vévén a' Scithák, hogy
ama'

hogy azon Szerefetnek arany Lánca, mellyel Fejedelmünk öfzfe-kapcsoltnak; én általam (Oh Egek) széjjel-szaggattosson.

Ezeket hallván a' lélek-vezető Czinkos, és eszébe-juttatván: hogy a' fát se vágnak-le egyszerre; belédes bele hágott a' titalmasba, és a' tiszta Szüz mellett így tündérkedett:

Oh

ama' Mennyei köveket a' közönséges kövektől megkülömböztessék: ama' Mennyeiekre, igen nagy szorgalommal, egy Scithiai Nyilat véstének; és úgy ofztán ezeket nem már Menny-köveknek; hanem Nyilas köveknek nevezték. Es mivel ezeket különös Isten' adományának leppi állítottak; azokat Isten' nyilának is mondották. — Mind ezeket felvették az-után a' Majmozó Görögök-is, és, a' Scitháknak szó-tárjai után, a' Mennykövet, CERAUNITES-nek; a' Nyilaskövet BELEMNITES nek nevezték; melly szavak éppen meg egygyeznek a' magyar szavakkal. — Későbbre jöttek ofztán a' Scithák azon mesterségre: mellyel a' Rezet, mind folyóvá, mind meg-állottá tették. Meg-vagyon írva: hogy ezen mesterséget KADMUS előtt tudták a' Scithák. Sőt az is írásban vagyon: hogy az ezüst Pénznek verését is legelől a' Scithák kezdték. Az arany Pénznek verését nekik nem tulajdoníthatom, mert sehohsem olvastam. Mind az'-által nem tudnám az okát, mért kellene tőlök ezen dicsőséget el tagadni, ha csak az aranynak héányosságát valaki meg-nem-vittattya. —

Oh be együgyű, és nem a' nagy Világba illő gondolataid vannak, édes Eteikám! Véledé: hogy, a' Felefé mellett, másnak szeretetére szabadságot nem adhat az emberi szer-tartás — Kákom-bákom vélemény! — Így gondolkodgy inkább: hogy, midőn Zoltán Hanzárt el-vette; akkor Ő nem szíve' indulattyát; hanem a' Hazának hasznát ügyelte. A' Hazának tehát, nem

B b 5

pe.

A' Pénzzel való élésnek hasznát meg-orrolván a' többi Nemzetek, reá állottanak a' Scitháknak gondolatlyokra. Ezen mód el terjedett előben egész Ásiában. Vele éltek a' Khinaiak, Szerecsenek, Jappokok. E' szokást Ásiából Görög Országba hozta ERICHTHONIUS, és ugyan egyenessen Athenavárosába. ITHONUSRÓL azt írják: hogy Pénzt atanyból-is veretett. Leg-első volt pedig az-után JANUS, ki ennek-előtte síma pénzekre valami címereket, az után képeket-is veretett — Ime! a' Scitháktól, édes Eleinktől, hogy származott el e' pénzverés szóles e' világra — Minő jót szerettek pedig a' Világnak a' pénznek ki-gondolásával a' Scithák, kiki könnyen által láthattya. Annak előtte csupa cserélésből állottak a' vevések, és el-adások. Ha Búzát akartak venni, Szilvát, vagy almát vittek meszfíre, es sok baj között. Most akkora csomó aranyon, mint az öklöm, egy kis-vármegyének búzáját talán mind meg-lehetne venni. Ezen könnyebbítést édes Magyar Eleinknek köszönnyük, kiket akkor Scitháknak neveztenek. CHEVALIER d' HANCARVILLE. Anzeigen der gelehrten Sachen.

peniglen Magának vette-el azon Feleségét. E dolog nem újság a' Fejedelmi Udvarban. Ugyan azért: Magokat mind holttig Nötelenek is tartják. A' Nötelenek közt való szeretet pedig, mind Isten előtt, mind Emberek előtt nem csak helyben hagyattatik; hanem szükséges-is, dicséretes-is. De, ha Te egyszer karjaid közé kerülhetnél; már akkor szerető szivében kellemetes tűzre találhatna — Vedd-észre azt-is, Okos Kis-afszony: hogy, hozzája való szereteteddel, nagy hasznára válhattsz Hazádnak. Oh! ha tudnád: egy Szép, és annak ideiben hízelkedni tudó Afszonyosság mennyi dologban hátrálhattya meg a' Fejedelemnek ama' gondolatait, melyekkel az Országunk el-tapodására dühösködik. Olly Fejedelem, ki elsőben Ihu, oltán nem szerelmes; hamar arra fordíthattya Lángjait; hogy a' Népek nyakába el-vállalhatatlan Igát kerítsen. Hamar el-ronthattya a' régi Szabadságot, az újságon kapván. Te mind ezeknek ellenek állhatnál; ha elsőben Szivének erős Várát meg-vennéd; az-után magadat annak közepére Orr-állóvá tennéd — Szánd rá Magadat, édes Etelkám; ha nem más okból is: csak éppen Hazádnak szeretetedből. Üsd-ki azon Orosz-afszonyt Magyar Fejedelmünk' Oléből. Ha tanácsom' meg-veted; tudd-meg; hogy az Ország egészízen el-oroszosodik. Még ugyan olly boldog időt élünk, mellyben a' MAGYAR név

böcsületére válik az Embernek. De már is locsogattyák a' Magyar Nyelvet Zoltánnak Udvarában. Penig: a' nyelvnek meg-vesztegetésével; meg-vesztegetődik az Erkölc is. Nem sokára Lámpással keresed Magyar-országban a' Magyarokat; de fel-nem-találhatod. En ugyan; meg-vallom: magam-is tót-ember vagyok (avagy egy szóval ki-mondván: tót vagyok); de halálba fzeretem a' Magyarokat. Téged' se ösztönöznelek e' Jóra, ha nem szeretnelek. Szándrá Magad', édes-kedves Eteikám. Szeresd édes Hazádat. Röpülly! röpülly! óhajtó Zoltánodnak lángoló kebelébe, és Szívének kellő közepébe.

Már ezekre fzer felett fel-háborodott az ártatlan Eteika. Abban-hagyta a' gyenge szavakat: mivel hasznokat éppen nem láthatta. Neki-tüzesedvén, éllel állott ellene: mert ama' Semmi-árúlt, és Nincsen-vett gonosz partékaie más böcsre alkalmasoknak nem állíthatta. Így kezdé meg-változott kemény szavait:

Oh Szinlés! Oh átkozott ál-orcza! A' Magyarok' Istenére kérek: ne kívánd azt töllem: hogy magam' Személyétől meg vályyak. Ne-is hánts, ha nem hámlók. — Illy PATVAR AMAZONNAK (77) lenni véled-é Gyula hadnagya-

(77) Királyi vérből eredett két Scithiai ifiak: ILLIN és KOLOP (a' Fő-rendnek párt-ütése által).
Sci.

nagynak Leányát? — Ne gondold a' Magyar Kis-afszonyokban azon tökéletlenséget czíradzani, mellyel a' Sátorosságban öfzsze-lelkezett páraikat egy-mástól el-fzaggathassák, avagy Férjeiket meg ölhessék. Ki szemetem nevelkedtél, hogy mást is rühesnek lenni gondolly? — Ba-
rátom,

Scithiából szám-ki-vettettek. Ezeknek méltatlan sorokat sok ifú Scithák meg-fzánván, velek egygyütt Kappadociába, Termodon vize mellé, a' Temisciriai mezőkre le-telepedtenek. Itt sok ezteendőig a' határos népeket nem hátoróságosan zaklatván, magokra uszították azoknak sokaságokat. Kiktől végtére el-nyomattattanak, és alattomban meg is ölettettének. Látván a' meg-hóltt Scitáknak Feleségeik: hogy, szám-ki-vetések fölött, még árvaságra is jutottanak, kardot fogtanak, és határjaikat (elsöben ugyan csak magokat véd-ímezvén, de az-után önként is reá menyén az ellenségre) nagy szorgalommal védelmezték. A' határosoktól únszolt házasságot meg-vetvén, és azt, nem házasságnak, hanem szolgáltnak, és rabságnak nevezvén, azon Férj-fiakat-is, kik a' hadban meg maradtanak (hogy egygyik afszony a' másíknál szerencséssebbnek ne láttízzattasson) mind-egygyig le-öldös-ték; és, az egész világnak csudálttára, Férjek nélkül, Köz országjokat meg-fzaporították. Ezen Urok-ölő Afszonyokat igen gyűlölték a' Scithák. Midön róllok befzéllettenek, öket (mint-egy meg-vetve) nem másképpen nevezték, hanem AZOK, vagy A-MAZOK, vagy AMAZON ROSZ ASZSZONYOK.

rátom! Azon okoskodásodat, mellyel meg-akárád-vittatni: hogy Zoltán nem Magának; hanem a' Hazának vette a' Feleséget: Tót-nemzetséged' Kura-fiainak meg-csalásokra tartsad. Ezen Pók-hállóddal csak legyeket foghattsz; de héjjában csapod a' levét: mert ezekkel az igaz Magyar Szü-

Igy ofztán a' Görög írók ezt gyakorta hallván; őket **AMAZONOKNAK** nevezték. Azt mondgya **HERODOTUS**, hogy ezen gyilkos afzszonyok **EORPATAKNAK**-is neveztettnék a' Scitháktól; az-az: Urok' ölöknék: mert (úgy-mond) **EOR** a' Scitháknál **URAT** téfzen; **PATA** pedig **ÖLÖT**. Hogy **EOR** annyit téfzen; mint *Eur*, avagy *Úr*, könnyen ki-tettfzhetik; de hogy **PATA** annyit tégyen, mint *ölő*: könnyen meg-világosodik. Mert fen forog most-is a' Magyaroknál eme' *pata* szó-is, midőn azt mondgyuk: *pata-var*, avagy kurtábban: *pat'-var*, melly szó, tulajdon értelmére nézve, annyit téfzen: mint *ölő-var*. A' *Per patvar-is* heves Zenebonát; a' *Csata pata* pedig véres hadakozást jelent. Sőt azon helységet, mellyen, még Atilának idejében, nagy vér-ontás esett, *Patának* nevezték a' régi Magyarok. Noha ofztán a' Deák-írók *Patancianak*, *Potenciának*-is mondták. — A'-mi több, hogy azon Amazonok mi-féléink vóltanak, abból nyilván ki-tettfzhetik: hogy Scithiai nyelvvél éltenek. Ezt ki-vehettyük azon történetből, mellyet **APOLLONIUSNAL** a' Magyarázó beszét. Ez így vala: Egy Fő-amazon meg-borosodván, fattyat kapott. Ennek nevét **SIRUSNAK** akará az Anyja mondatni,

Szűzeket Kelepczédbe nem ejted — Nem fog tiszta Aranyunkon förtelmes Rozsdád — Ha fülem nem volna; nem-is hallanám botránkozta-
tó fecsegésidet — Testem-lelkem meg-únta rus-
nya csevegésidet — Még egyszer a' Magyarok'
Istenére kérek: hagygy-fel e' lustos szavakkal:
ne talán-tán Szívemben el-el-fojtogatott mérgem
ki-üssön, és gyalázatos kopasz fejedre köböl-
számra mérjem tüzes Magyar szitkomat. Ta-
núld-meg eleve: hogy egy Magyar Szűz; no-
ha gyenge; de még se Szalma-szál. Nem-is va-
gyok Apró-pozdorja Madár, hogy Lázzaidtól
fellyek.

Csudálkozott az Istentelen Róka: hogy
a' Magyar-orfzági Szűzek között illy állhata-
tos nagy Erkölcse talált, melyet Tót-házájá-
nak szemetein héjjában keresgetett tellyes élete'
napjaiban. Mind-az'-által: holtta után-is szegyen-
lette

de a' Scithák, kiknél (úgy mond) a' SZANA-szó annyit
tészén, mint nálunk Görögöknél a' BOROS (melly nyelv-
vel azon Amazonok is éltenek) mind a' Gyermeket, mind
nevére építetett Vilkost SZANAPÉNEK mondották Most
pediglen SZINOPÉNEK hívjuk. És valóban: a' SZA-
NA név-is mft.d eddig fen-maradhatott a' Magyarok-
nál. A' BOROS embert, midőn mindent öfzve-habar,
avagy ide-tova tántorog, szanaszét befzéli, avagy
járni mondgyuk. — Régi Magyar Kis-afszonyaink
igea

lette volna: ha, olly szorgalommal öszve-sodortatott csalfaságai, magoktól-is vízfsztekerődzhetnének. Tehát: lassan-lassan az utolsó módokra erefzkedett. Elsőben: fenyegetésekkel akarta meg-támadni. Az-után: gorombább vele-bánással éppen el-ijeszteni. Már-is (mint a' menny-kövezésre kerekedett terhes Füllegek) nagy borulttában levén dagadt homlokának Settye; ezeket fújta ama' gyenge Nád-szál felé:

Ha az úgy van; legyen úgy. De meg-erem én meg azon reméntelen időt, midőn Zoltán (eme' Szeretetét bofzszú-állásra fordítván) bizonyossan meg-szántya kevély lelkedet. Ki-is-nevetlek; ha Kapuja előtt sirva menni szem-léllek. De, késő lesz akkor meg-bánni parasz-tos engedetlenségedet. Addig tarts a' Menny-től, még Köve öfzfe-nem-zúzta ellenkező fejedet.

De

igen gyönyörködtenek azon Amazon-ruhában; ugyan azért ezen izokás-is bizonyíthattya az Amazonoknak Magyar eredeteket. — Sőt a' mostani Magyar Menyek-is, ha csak fél-vállra is fel-vehetik Uroknak mentéjeket, és azzal a' templomba mehetnek, mindgyárt könnyebb a' szívek. Ezek az Amazonokról maradtanak fehér-népeinkre: és benne katonás szívet jelen-tenek, mellyet más-féle Nemzetben hasztalanul keres-ni. JUSTINUS. HERODOTUS. APOLLONIUS.

És ugyan, Drága-látos Kis-afszony, eme Suklásod-is nem egyébbnek jele; hanem, hogy most-is rólad gondolkozik, egy-ilyen Szerellemmel telyes szép Fejedelem. Ha, mennyiszet eszében forogsz; mind-annyiszor csak egygyetskét suklanál: már eddig régen ki suklottad volna el-fáradott Lelkedet.

Ezeket hallván Etelka, meg-keseredett. El-hagyta előbbeni színe. Meg is-halványodott. Feltette Szemérmét, nemes tulajdonát. Soha nem hallott illyeket. Takargatta színetlen orczáját. Meg nem-szokhatta e' félre-integető szavakat. Bővebb Beszédbe nem akarván vele le-ereszkedni; rövideden azt kérdezte tőlle: nem vólnának-e még más valami okai, mellyekkel a' Budai útra birattatna? Azokat emlegetné inkább; és vele nyöltt Szemérméről ne kívánná le-vonni a' szem-fődeles Fátyolt.

Erre a' Titkos: Oh! vannak (úgy-mond) több okok-is, Gyönyörű Szép Virág-szál. Ezek Téged' bizonyossan reá-bírhathnak a' Budai útra. Gondold-el azon szerencsédet: midőn, ékes Fejedelmünknek Ölében ülven, nyájaskodó beszéd-gyisivel vígan el-töltheted üres órádat. Midőn Orczájára egy-két futó csókot ragasztasz. Midőn vele egygyütt a' Duna' partyán sétálgatsz. Midőn Zoltán' Mátkájának; (Egygyetlen-egyenek) az egész Magyarság' térdet-lejet hajt. Ez ám, a'-mi, édes Etelkám.

Ezek-

Ezekkel Etelkának Szíve már igen nagyban megsértődött. De még titkolni akarta keserveit. A' reményben volt: hogy ki-fogy egyszer ezen beszédgyéből. És, a' mit tüzesen kezdett, tárn hidegen végezheti. El-nem-hittehette magával, hogy úgy ki-szikkadt volna belőle minden JÓ; hogy a' csupa gonosz fenéklets meg volna szívében. Nem kívánta tehát előre fel-zavarni az ülepet. Inkább engedett valamit a' Kis-afszszonyok' tulajdonokból: hogy könnyebben helyre-hozhatná annak veszni kezdő emberségét, és böcsületét. Így felelt tehát Rókának hamis szavaira!

Te bizonyyára, édes Tikkosom, igen megcsalódtál: midőn Személyemben mást képzelteél, mást-is kerestél; és, nem tudom, mi tévedésseddel, belém botlottál. Nézz jól szemembe. Engem' Etelkának neveznek. Gyula-hadnagynak (de már mostan Vezérnek) Magzartya-vagyok. Más neve lehet azon Kis-afszszonynak, kit ezen beszédiddel Budára akarsz csalni; ki is, már régtől-fogva keresi e' Szerepcse-Füvet. Oda menny hamarjában hozzája; és nálam az időt, minden leg-kissebb haszon nélkül, el-vesztegeds.

Ezeket emlegetvén Etelka; Világosról gondolkodott. De, olly mély gyökeret verhetett benne a' válogatott jó erkölcs: hogy (ne-ralán-

tán (Hiriben-neviben csorba essen) se nevét ki-
nem-mondaná; se világossan nem emlegetné.

Erre a' Titkos hírteleniben: Éppen nem
tëvejedtem-el, kedves Kis-afszonyom. Nem-
is máshoz; hanem éppen Te-hozzád küldet-
tettem, Gyulának Leányához; a'-hoz-is ETEL-
KAHOZ: hogy; Zoltánnak hozzád való Szerel-
mét meg-jelentsem; és, a' többi Magyar Kis-afz-
fzonyoknak ígységekre, bődoggá- tehesselek.

Felele Etelka: BÓLDOGGA- tehesselek! Oh
Egek! Mentsetek-meg mindent az ilyen ből-
dogságtól! Testemnek ígérik a' múlandó gvö-
nyörüséget; 's-érette a' Lelkemet kérik. Eme'
Kötya-vetyét mi egyenes Szívű igaz Magyarok
nem BOLDOGSÁGNAK, hanem BOLONDSÁG-
NAK nevezzük. — Tehát: csak nem lehet an-
nyi erőd: hogy; Budára mentttemet siettető olly
okokra (csak Gondolom-szerént is) találhass,
mellyekkel önként engedelmes lány szívemet
reá-bírhatnád? Lehettsz-é, kérlek, illy kegyet-
len hozzám: hogy olly moslékba keverj, mel-
lyet a' Duna' vize se moshatna-le róllam? Mit
vétettem néked, kedves jó Barátom: hogy tőt-
led ezen sík jégre vezettessem? Hogy-hogy
szabhattad-igy-le magadat: hogy azt tartsad leg-
jobbnek, a'-mi leg jobban apasztya a' Magyar
erkölcsöt? Hogy tarthatod illy ócsón lelkedet
eme' szük időkben? Tisztelen; és, hidd-el, igen-
is nagyra böcsüllöm Titkosi Hivatalodat. Kér-

lek-

ek-is, Róka: térj oda vissza mostani gyalá-
zatos Személyedtől — Nincs egyéb. Kincsem
eme' gazdag Viiágon; mint: jó hírem-nevem;
és mind-éddig tisztességes életem. Ez penig-
len nem Bitang; sem Ura-hagyott Jóság. Ne
igyekezz meg-fosztani édes Sajátomtól. Lá-
gyúljyon-meg inkább Kö-szived. Könyörülly,
kérlek Erkölseimen. Hagygy leg-alább egy-
péNZ ára böcsületet rajtam (76). Ne kívánd:

B b 4.

hogy

(76). Szólhatott itten Etelka a' PÉNZRŐL: mert azt, az egész Magyarsággal egygyütt, igen jól ismérte, Leg-is leg-elsőek voltak a' Scithák, kik a' PÉNZT magok között jártatták. Az avval való élést, ezektől tanulták a' többi Nemzetek. De a' Scithák-nál-is mint-egy lépcsőkön ment a' PéNZnek mind ki-gondolása; mind vele- alkalmatossabb élése — A' Scithák tehát eleinte, a' nagy divatú PéNZnek ki szol-gáltatására, olly Köveket szedtenek, melyekről, a' régi vélekedés szerént, azon gondolattal vóltanak, hogy a' Villámlás, és Csattanás után az égből le- hullanak, és a' földbe hét singnyjre mennek. U- gyan azért: eme' kövekből egyengetett pénzt ÉGI- KÖNEK, MENNYEI-KÖNEK, végtére MENNY- KÖNEK-mondották — De, mivel minden dologban hamar meg-esik a' Csalás; szaporán találkoztak ol- tyak-is: kik a' közönséges követ ama' Mennyei Kö- nek hasonlatosságára ki-keresvén, ezt amannak helyé- be adogatták, és így a' Közönséget rútvál meg csal- ták. Ezen csaláságot észre vévén a' Scithák, hogy
ama'

hogy azon Szeréfetnek arany Lánca, mellyel Fejedelmek öfzfze-kapcsolatnak; én általam (Oh Egek) széjjel-szaggattosson.

Ezeket hallván a lélek-vefztő Czinkos, és eszébe-juttatván: hogy a fát se vágnak-le egyszerűre; belédes bele hágott a titalmasba, és a tizta Szüz mellett így tündérkedett:

Oh

ama' Mennyei köveket a közönséges kövektől megkülönböztessék: ama' Mennyeiekre, igen nagy szorgalommal, egy Scithiai Nyilat véstének; és úgy ofztán ezeket nem már Mennyköveknek; hanem Nyilas köveknek nevezték. Es mivel ezeket különös Isten' adományának leppi állítottak; azokat Isten' nyilának is mondták. — Mind ezeket felvették az-után a Majmozó Görögök-is, és, a' Scitháknak szó-tárjai után, a' Mennykövet, CERAUNITES-nek; a' Nyilas-követ BELEMNITES nek nevezték; melly szavak éppen meg egygyeznek a' magyar szavakkal. — Későbbre jöttek ofztán a' Scithák azon mesterségre: mellyel a' Rezet, mind folyóvá, mind meg-állottá tettek. Meg-vagyon írva: hogy ezen mesterséget KADMUS előtt tudták a' Scithák. Sőt az is írásban vagyon: hogy az ezüst Pénznek verését is legelől a' Scithák kezdték. Az arany Pénznek verését nekik nem tulajdoníthatom, mert sehohsem olvastam. Mind az'-által, nem tudnám az okát, mért kelene tőlök ezen dicsőséget el tagadni, ha csak az aranynak héányosságát valaki meg-nem-vittattya. —

Oh be együgyű, és nem a' nagy Világba illő gondolataid vannak, édes Eteikám! Véledé: hogy, a' Felefégg mellett, másnak szeretétere szabadságot nem adhat az emberi szer-tartás — Kákom-bákom vélemény! — Így gondolkodgy inkább: hogy, midőn Zoltán Hanzárt el-vette; akkor Ő nem szíve' indulattyát; hanem a' Hazának hasznát ügyelte. A' Hazának tehát, nem

B b 5

pe.

A' Pénzzel való élésnek hasznát meg-orrolván a' többi Nemzetek; reá állottanak a' Scitháknak gondolatlyokra. Ezen mód el terjedett előben egész Ásiában. Vele éltek a' Khinaiak, Szerecsenek, Jappokok. E' szokást Ásiából Görög Országba hozta ERICHTHONIUS, és ugyan egyenesen Athenavárosába. ITHONUSRÓL azt írják: hogy Pénzt aranyból-is veretett. Leg-első volt pedig az-után JANUS, ki ennek-előtte síma pénzekre valami czimereket, az után képeket-is veretett — Ime! a' Scitháktól, édes Eleinktől, hogy származott el e' pénzverés szóles e' világra — Minő jót szerzettek pedig a' Világnak a' pénznek ki-gondolásával a' Scithák, kiki könnyen által láthattya. Annak előtte csupa cserélésből állottak a' vevések, és el-adások. Ha Búzát akartak venni, Szilvát, vagy almát vittek mezszire, es sok baj között. Most akkora csomó aranyon, mint az öklöm, egy kis-vármegyének búzáját talán mind meg-lehetne venni. Ezen könnyebbirtést édes Magyar Eleinknek köszönnyük, kiket akkor Scitháknak neveztenek. CHEVALIER d' HANCARVILLE. *Uebrigens der gelehrten Sachen.*

peniglen Magának vette-el azon Feleségét. E dolog nem újság a' Fejedelmi Udvarban. Ugyan azért: Magokat mind holttig Nötelenek is tartják. A' Nötelenek közt való szeretet pedig, mind Isten előtt, mind Emberek előtt nem csak helyben hagyattatik; hanem szükséges-is, dicséretes-is. De, ha Te egyszer karjai közé kerülhetnél; már akkor szerető szívében kellemetes tűzre találhatna — Vedd-észre azt-is, Okos Kis-afszony: hogy, hozzája-való szereteteddel, nagy hasznára válhattsz Hazádnak. Oh! ha tudnád: egy Szép, és annak ideiben hízelkedni tudó Afszonzság mennyi dologban hátrálhattya meg a' Fejedelemnek ama' gondolatait, melyekkel az Országunk el-tapodására dühösködik. Olly Fejedelem, ki elsőben Ihu, osztán nem szerelmes; hamar arra fordíthattya Lángjait; hogy a' Népek nyakába el-vállalhatatlan Igát kerítsen. Hamar el-ronthattya a' régi Szabadságot, az újságon kapván. Te mind ezeknek ellenek állhatnál; ha elsőben Szívének erős Várát meg-vennéd; az-után magadat annak közepére Orr-állóvá tennéd — Szánd rá Magadat, édes Etelkám; ha nem más okból is: csak éppen Hazádnak szeretetéből. Üsd-ki azon Orofszafszonyt Magyar Fejedelmünk' Oléből. Ha tanácsom' meg-veted; tudd-meg; hogy az Ország egészfen el-orofzosodik. Még ugyan oly boldog időt élünk, mellyben a' MAGYAR név

böcsületére válik az Embernek. De már is locsogattyák a' Magyar Nyelvet Zoltánnak Udvarában. Penig: a' nyelvnek meg-veztegetésével; meg-veztegetődik az Erkölc is. Nem sokára Lámpással keresed Magyar-országban a' Magyarokat; de fel-nem-találhatod. En ugyan; meg-vallom: magam-is tót-ember vagyok (avagy egy szóval ki-mondván: tót vagyok); de halálba szeretem a' Magyarokat. Téged' se ösztö-nöznelek e' Jóra, ha nem szeretnelek. Szánd-rá Magad', édes-kedves Eteikám. Szeresd édes Hazádat. Röpülly! röpülly! óhajtó Zoltánod-nak lángoló kebelébe, és Szívenek kellő kö-zepébe.

Már ezekre szer felett fel-háborodott az ártatlan Eteika. Abban-hagyta a' gyenge sza-vakat: mivel hasznokat éppen nem láthatta. Neki-tüzesedvén, éllel állott ellene: mert ama' Semmin-árúlt, és Nincsen-vett gonosz partékaie más böcsre alkalmasoknak nem állíthatta. Így kezdé meg-változott kemény szavait:

Oh Szinlést! Oh átkozott ál-orcza! A' Magyarok' Istenére kérek: ne kívánd azt töl-lem: hogy magam' Személyétől meg vályyak. Ne-is háuts, ha nem hámlók. — Illy PATVAR AMAZONNAK (77) lenni véled-é Gyula had-nagy-

(77) Királyi vérből eredett két Scithiai ifiak: ILLIN és KOLOP (a' Fő-rendnek párt-ütése által).
Sci.

nagynak Leányát? — Ne gondold a' Magyar Kis-alfszonyokban azon tökéletlenséget cziradzani, mellyel a' Sátorosságban öfzfze-lelkezett páraikat egy-mástól el-fzaggathassák, avagy Féreiket meg ölhessék. Ki szemeten nevelkedtél, hogy mást is rühesnek lenni gondolly? — Barátom,

Scithiából szám-ki-vettettek. Ezeknek méltatlan sorokat sok ifjú Scithák meg-fzánván, velek egygyütt Kappadociába, Termodon vize mellé, a' Temisciriai mezőkre le-telepedtenek. Itt sok esztendőig a' határos népeket nem hátoróságosan zaklatván, magokra uszították azoknak sokaságokat. Kiktől végtére el-nyomattattanak, és alattomban meg is ölettetenek. Látván a' meg-hólt Scitáknak Feleségeik: hogy, szám-ki-vetések fölött, még árvaságra is jutottanak, kardot fogtanak, és határjaikat (elsöben ugyan csak magokat véd-hmezvén, de az-után önként is resá menyén az ellenségre) nagy szorgalommal védelmezték. A' határosoktól únfzolt házasságot meg-vetvén, és azt, nem házasságnak, hanem szolgálatnak, és rabságnak nevezvén, azon Férfiakat-is, kik a' hadban meg-maradtanak (hogy egygyik alfszony a' másiknál szerencsésebbnek ne láttfzattasson) mind-egygyig le-öldösték; és, az egész világnak csudálttára, Férfiek nélkül, Köz országjokat meg-fzaporították. Ezen Urok-ölv Alfszonyokat igen gyűlölték a' Scithák. Midön röllok befzéllettenek, öket (mint-egy meg-vetve) nem másképpen nevezték, hanem AZOK, vagy A'MAZOK, vagy AMAZON ROSZ ASZSZONYOK.

rátom! Azon okoskodásodat, mellyel meg-akárád-vittatni: hogy Zoltán nem Magának; hanem a' Hazának vette a' Feleséget: Tót-nemzetséged' Kura-fiainak meg-csalásokra tartsad. Ezen Pók-hállóddal csak legyeket foghattsz; de héjjában csapod a' levét: mert ezekkel az igaz Magyar Szü-

Igy osztán a' Görög írók ezt gyakorta hallván; őket AMAZONOKNAK nevezték. Azt mondgya HERODOTUS, hogy ezen gyilkos afzszonyok EORPATAKNAK-is neveztettenek a' Scitháktól; az-az: Urok' ölöknék: mert (úgy-mond) EOR a' Scitháknál URAT téfzen; PATA pedig ÖLÖT. Hogy EOR annyit téfzen; mint Eur, avagy Úr, könnyen ki-tettfzhetik; de hogy PATA annyit tégyen, mint ölö: könnyen meg-világosodik. Mert fen forog most-is a' Magyaroknál eme' pata szó-is, midön azt mondgyuk: pata-var, avagy kurtábban: pat'-var, melly szó, tulajdon értelmére nézve, annyit téfzen: mint ölö-var. A' Per patvar-is heves Zenebonát; a' Csata pata pedig véres hadakozást jelent. Sőt azon helységet, mellyen, még Atilának idejében, nagy vér-ontás esett, Patának nevezték a' régi Magyarok. Noha osztán a' Deák-írók Patancianak, Potenciának-is mondották. — A'-mi több, hogy azon Amazonok mi-féleink vóltanak, abból nyilván ki-tettfzhetik: hogy Scithiai nyelvvél éltenek. Ezt ki-vehettyük azon történetből, mellyet APOLLONIUSNÁL a' Magyarázó beszél. Ez így vala: Egy Fő-amazon meg-borosodván, fattyat kapott. Ennek nevét SIRUSNAK akará az Annja mondatnia.

Szüzeket Kelepczédbe nem ejted — Nem fog tiszta Aranyunkon förtelmes Rozsdád — Ha fülem nem volna; nem-is hallanám botránkozta-
tó fecsegésidet — Testem-lelkem meg-únta rus-
nya csevegésidet — Még egyfzer a' Magyarok'
Istenére kérek: hagygy-fel e' luftos szavakkal:
ne talán-tán Szívemben el-el-fojtogatott mérgem
ki-üssön, és gyalázatos kopasz fejedre köböl-
számra mérjem tüzes Magyar szitkomat. Ta-
núld-meg eleve: hogy egy Magyar Szüz; no-
ha gyenge; de még se Szalma-szál. Nem-is va-
gyok Apró-pozdorja Madár, hogy Lázzaidtól
fellyek.

Csudálkozott az Istentelen Róka: hogy
a' Magyar-országi Szüzek között illy állhata-
tos nagy Erkölcstre talált, melyet Tót-házájá-
nak szemetem héjjában keresgetett tellyes élete'
napjaiban. Mind-az'-által: holtta után-is szégyen-
lette

de a' Scithák, kiknél (úgy mond) a' SZANA-szó annyit
tészzen, mint nálunk Görögöknél a' BOROS (melly nyelvu-
vel azon Amazonok is éltenek) mind a' Gyermekeket, mind
nevére építetett Várost SZANAPÉNEK mondották Most
pediglen SZINOPÉNEK hívjuk. És valóban: a' SZA-
NA név-is mft.d eddig fen-maradhatott a' Magyarok-
nál. A' BOROS embert, midőn mindent öfzve-habar,
avagy ide-tova tántorog, szanaszét beszélleni, avagy
járni mondgyuk. — Régi Magyar Kis-afszonyaink
igea

lette volna: ha, olly szorgalommal öszve-sodortatott csalfaságai, magoktól-is vilíszu-tekerődzhetnének. Tehát: lassan-lassan az utolsó módokra erefzkedett. Elsőben: fenyegetésekkel akarta meg-támadni. Az-után: gorombább vele-bánással éppen el-ijeszteni. Már-is (mint a' menny-kövezésre kerekedett terhes Föllegek) nagy borulttában levén dagadt homlokának Setettye; ezeket fújta ama' gyenge Nád-fzál felé:

Ha az úgy van; legyen úgy. De meg-erem én meg azon reméntelen időt, midőn Zoltán (eme' Szeretetét bofzszú-állásra fordítván) bizonyossan meg-fzántya kevély lelkedet. Ki-is-bevetlek; ha Kapuja előtt sirva menni szem-léllek. De, késő lesz akkor meg-bánni parasz-tos engedetlenségedet. Addig tarts a' Menny-től, még Köve öfzfe-nem-zúzta ellenkező fejedet.

De

igen gyönyörködtének azon Amazon-ruhában; ugyan azért ezen ízokás-is bizonyítháttya az Amazonoknak Magyar eredeteket. — Sőt a' mostani Magyar Menyek-is, ha csak fél-vállra is fel-vehetik Uroknak mentéjeket, és azzal a' templomba mehetnek, mindgyárt könnyebb a' szívek. Ezek az Amazonokról maradtanak fehér-népeinkre: és benne katonás szívet jelen-tenek, mellyet más-féle Nemzetben hasztalanúl keres-ni. JUSTINUS. HERODOTUS. APOLLONIUS.

De Etelka (magát meg-bátorítván) azon ökrödéseire így felelt: Menndörögj! Menndörögj! Te! Pokol' gőzéből erefzkédett Fölleg! Fend reám tompa fogaidat', Te! Kutya-martalék! Patogj, mint a' száraz Fenyő! De, tud-meg: hogy egy mák-fzemnyit le-nem pörzsöljz Magyar Erkölcsömből — Él még a' Magyarok' Istene! — Nem-is mindenkor üt-bé, mikor a' menny dörög — De Te vigyázz magadra, vak Sibilla: ne-hogy azon verembe ess, mellyet Szemérmem' el-temetésére üritettél — Ne völd olly hatalmasnak magadat: hogy társad' ne találtasson — A' Kard önnön Mesterét is le-vágja — Hallhadzsa! miket tartok felölled. Le-festelek a' következő örök időkre. A' Magyar világnak Tükör példájává teszlek. Hallya Mennyég igaz szavaimat! Nem foly egy igaz csöpp vér veszedtt ereidben. A' szemed sem áll jóra. Kajja füled-is csalókára horgasúlt. Rókább vagy a' Rókánál. Nincs orczád, mint a' Kutyanak. Még a' lehelleted is dögleletes. Még a' Vérejteked is mérges — Kivül belől aczélos lelked' ismérere. Ugyan-azért, minden érzékenység nélkül, tele-laktál minden undokságokkal. Halottad dicséreteidet? A' Kép-író jobban le-nem-festene. Most penig (még szépen szóllok) láb alól. Kotródgy — Lódülly — Vakarodgy — Tüftént Tolvajt kiáltok.

Ezek

Ezekre Róka igen meg-haragudott. Ugyan-
azért: keményebben öntötte-ki béle' poklóssá-
gát. Gerenda-nagyra emelvén fel-hójjagzott ke-
velységét, azt gondolá: hogy, mivel a' kés
nem foghatná Etelkát, szükség-képpen a' Fej-
széhez nyúlna. Illy ebül ugatta-meg a' hó-
dat:

Még fenyegetődzöl, terhes Fölhő! Nekem
estél, mint a' túrós szaggattótnak? Fúdd-fel
magad', mint a' pölyhös béka! Szórd nyakam-
ba, minthá csatornán öntenéd, tajtékzó szit-
kaidat. — De, várrá! Meg-ördög-tördellek Rin-
gyó! — Nem tudod talán, Té! Égecsi-való!
hogy hatalmamban légyen Sandra életed? Tu-
dod-e kivel beszélsz Szajha?

Felele Etelka: Jól tudom, kivel légyen
dolgom. Bizonyára nem Zoltánnak érdemes
Tirkossával; hanem egy országos Gaz-em-
berrel; egy agyaras Vad-kannal, egy Ördög'
Hadnagygyával. — Itt van a' mejjem, Gonosz
Pára! (Félre vetette mellyéről fehér patyoláé
kendőjét; és Rókanak eleibe állván), Itt-itt va-
gyok (úgy mond), Istentelen Gyilkos! Mártsd
tisztá mejjembe hóhér pallosodat. Eb utóbb
ki e' világból. Önts-d-ki inkább tisztá véremet,
és idd-meg az Aldomáft (77); sem-mint meg-
fer-

(78) Midőn a' Scithák valami nemzetséggel frí-
gyet kötöttek, Testeikből ki-eresztett véreket (udá)

szertőztes. De végső lehefemmel-is azt rágom
 füleidbe: Hogy Te nem egyéb vagy; hanem
 ezudar Kertő, és Pokol' ravássára mettfzett
 Pogány-lelkü. — Főzd bár a' kapczát, moslé-
 kos dézsa; de sem hited, sem Istened. Sem
 Poklód, sem menny-országod. — Eredgy! vá-
 dolly-bé Zoltán előtt; de tudd-meg: hogy ol-
 lyan Országban, 's olly Magyar Szülektől vet-
 tem eredemet: holott, és kik, ha az igazat
 még a' Fejedelemnek-is meg-mondgyák, azt ha-
 lalos véteknek nem tartják. Tudó-meg Te-is:
 hogy ezen vádolásoddal úgy kapaszkodol a' ma-
 gos hágóra, hogy egy-szer-s'-mind nagyobb lej-
 tőre-is találsz — Tanuld-meg töllem, semmire
 kellő

ha nem igen nagy mértékkel-is) végítették az itálba
 és Isteneiket áldván, mind a' két részről fel hörpöget-
 ték. Innen jöhetett a' Magyarokra-is az Áldomásnak
 meg-nyása, az-az: midőn vagy eladtak, vagy vettek
 valamit, Isteneiket áldván, meg-itták a' kupát; noha az-
 után (fő-képpen ezen csekély dolgokban) vérrel nem
 vegyítették borokat. Hónnatt, és miképpen erefzter-
 ték ki pedig a' vért, bizonyossan nem tudhatni. HE-
 RODOTUSNÁL találtam valami csekély világra, melly
 ezen homályt, egy kis nap fényre terítheti. A' do-
 log így történt: A' Scithák mind-eddig barátságosan
 éltenek CYAXARESSSEL (a' Medusoknak harmadik
 Királyával), még ettől ugyan azon Scitháknak nagy-
 gyai meg ölettettének, és pedig órozva. Ekkor el-
 állván

kellő Szó-csaplár: hogy kölléssék a' Magyar Szüzeknek Tisztességekkel banni.

Ezek-után Róka (mivel immár Pörrel kezdette undokságait; illy patvarral végzette förtelmes szavait): Még ártatlanságotat fitogatód (úgymond), Te Etelének Pendelesse! — Tudom Szövérségedet, szentelen kanéza, azon Karjeli nyerítővel, azon lustos bitanggal — Ne bússúlly: ki-telzem a' karo' hegyére czégeres életeredet. Dobra-ütöm párt-ütésedet azon bujdosó esilaggal; azon veréb-természetű fajzattal. — Ó szegezte-le szived' Wilágoson. — Nagyobb-ra is böcsüllöd azon Karjeli tekergőnek, azon akasztó fa' virágjának, azon Pokol' tötélékjének

C c 2

kaczér

állván CYAXARESTÖL, Lydiába mentének HALYETES-Királyhoz, Cyrusnak Attyához) és magukat barátságába ajánlván, őtet arra kérték: hogy párttyokat fogván, és CYAXARES ellen hadat indítván, boszszút álljon azon gyilkosságon. HALYETES, a' Scithák' sorsát szívére vévén, és velek öfösze-barátkozván, olly félelmessen fel-fegyverkezett CYAXARES ellen, hogy, ha köztök (úgy, miht Közben járó) békességet nem szerzett volna ama' híres NABUKODONZOR, Babylonnak akkori Királya, Mediac e-gészlen el törülték volna. Ekkor frigyet kötven az ellenkező részek, ki eresztették karjaikból a' véit, és azt egygyik a' másikának karjáról le-nyalván, áldották Isteneiket. E' volt mint-egy dldomasa a' frigynek.

kaczer indulatait; mint Zoltán-Fejedelmünknek igaz, és tiszta hajlandóságait. — Meg-vetem, ne búsúlljatok, mennyegzős nyofzolátokat Sepelen. — Meg-vefzem a' vásár-fiát Budán is.

Ezen ökrödéseit el-vegezvén az ördöggel határos Csömör-ember; ki-törte magát azon el-ökádtá Sátorból; és kietlen nagy zörgéssel maga után csapta az ajtót. Méreggel tele-léven minden érzékenységei, csak alig várhatta, hogy azt ki-fújja; és Etelkát olly vezedelembe ejtse, mellynél nagyobbat ki-se-gondolhatna a' gonofságnak szerzője.

Etelka (csak maga maradván a' Sátorban) az Egekre vetette esőző szemeit; és ezeket jaj-gatta: Oh ragyogó fények! Ha valaha, most vagyon reátok szüksége ártatlanságomnak. Most hullottam olly vezedelembe, mellyből ha ti ki-nem-segítetek; csontostól - velőstől oda-lefzek. Istenem! — a'-ki teremtettél; viselly gondot reám. — Oh! én szerencsétlen alkotmány! Hogy-hogy érdemelhettem-meg a' Ringyó és Szajba neveket? — Ez-é bére tiszta életemnek? — Így fizet a' világ jámborságomért? — Istenem! — be igazán mondgyák: hogy még a' fehér Liliomnak-is fekete az árnyéka; és a' Rózsának-is mindenkor tö-szomszédgya a' tövis. Be jól mondgyák azt-is; hogy, hol a' méz leg-édes-sebb, ott a' fullánk-is leg-hathatóssabb. — De

nem

nem annyira fájlalom magam' sérvét; mint sor-
sodon siránkozom, édes Etelem.

Meg-eresztette ekkor könyveinek sűrű ü-
zönét, pedig olly irtóztató záporral: hogy szün-
te egész testét el-mosnák a' hengergő, és egy-
máft-erő csöppek. Közbe-közbe ezeket jajgat-
ta:

Édes Etelem! — Te vagy tehát a' Pokol'
tötelékje — Te ama' Karjeli nyerítő — Te
egy voréb-természetű! — — Istenem! Terem-
tőm! — Tehát hozzám-való színtelen szívessé-
ged ezzel jutalmaztatik-é-meg a' gondatlan vi-
lágtól? — Édes Etelem! én vagyok mind-ezek-
nek oka! — Ha én nem lettem volna, ha té-
ged' állhatatossan nem szerettelek volna; mind
ezeket nem mondhatta volna ama' gonosz lélek.
Mért nem holtam-meg; minek előtte ezeket hal-
lottam! — Mi orczával beszélhetem-el előtted
ezen czimeidet. — Penig: ha nem másnak,
leg alább néked kelletik meg-jelentennem e' szo-
morú esetet: hogy te, okosságod szerént (mel-
lyel az Isten bőven meg-áldott) talpra állíthas-
sad düllő-főben-lévő szemérmemet, és immár
le-is-tapodott hírem-nevemet. — Most segíts
édes Istenem! — El-ne-hadd árva leányodat.

Midőn ezeket jajgatá Sátorában: íme az om-
ban a' véres szájú Róka Gyulának osztályába
méné: hogy, követségének sükeretlen ki-mene-
telét elő-beszéllené. Ott vala a' Vezérnél Ete-

le-is, és már régtől-fogva várta szerencsés viszsza-jövetelét.

Midőn Róka bé-lépe; Etele nagy örömmel eleibe szalada; és, sűrű meg-csókolgatása után, ezeket mondá: Meg-van, úgy-é, édes Titkosom; a'-mit reménlettünk? Nem mondám: hogy Etelka hamar meg-fogja igenleni hathatós kérésedet? és nála szerencsésen el-végzed követ-ségedet? — De kérlek édes Titkosom: adgy egy-két napot barátságunknak ki-nyilatkoztatására. Hónap után fel-indúlhattsz a' Kis-aszfzounyal. Maradgy nálunk e' kis ideig.

Erre a' Titkos: Sajnálom (úgy-mond) azon kárba veszett szép szavaimat, melyeket Lotyótokkal szólottam. Falra hántam a' borsót. Rostával merítettem a' vizet. Nyers annak minden felelete. Meg-átalkodott kő-szíve. Nyakas, és türehtelen. Ezeken fejül gyanakodó-is. — Nem tudom, mit értett rajta, midőn Fejedelmünknek hozzája hajló tiszta indulatait emlegettem. Tüzes nyárssal állott szem-közömbé. Ki-nem-gondolhattok olly mocskot, mellyel le-nem-gyalázott volna. Penig: én se vagyok talán kájha-fütő, avagy tál-mosogató Zoltánnak udvarában. *Kerítőnek*; Országos *Gaz-embernek*; és, Isten tudgya; mi más e'-féle undok szavakból régen öszve-toldozott-foltozott *Semmire-kellőnek* mondott. El-mehettsz vele Róka Budára. — Tudgya penig az Isten: minő barátságos

ságos szívvel viseltetem mind nyájotokhoz. Ugyan-azért: meg-nem érdemlettem azon úndok neveket. Csak éppen nagy lelkennek közfönhetitek: hogy vassal nem állottam boszszút halatlan nyelvességén. — Tartsd magadnak Gyula, goromba fajzatodat. Nincs illyenre szükség a' Tisztességet szerető Fejedelmeknek. — Eppen nem kárallom: hogy, minek-előtte felvittem; gyalúlatlan erkölceit ki-tapogattam. Ha Budára hatta volna foga' fehérének ki-vigyortását; nagyobb böcstelenségemre vált volna érdemlett ki-csapása. Ó, nem fényes udvarba, hanem zsíros itállóba-való hitvány Kis-afzony.

Ezeket el-vegezvén Róka, el-se-búcsúzott. Titkos lévén, és egyedül, meg-nem-hajtotta magát a' két Vezérek előtt. Ténta'nyaló, farrán ülő, Tót-fajta, nagyobb-nak lenni gondolta magát ama' fegyvert fogó, talpon álló, és Országokat hódító Magyar Vitézeknél. Nagy méreggel, 's-még nagyobb kevélységgel ki-veté magát az ajtón. Még az nap, kocsijára fel-ülvén; Budára indult.

Menny-el! Menny-el gyalázatos! Vidd magad után egész Világos-várnak gyűlölségét, és átkát. Úgy vezérellyen az Isten, a'-mint meg-érdemletted.

HETEDIK RÉSZ.

A WILAGOSI BAJAK.

Ama' vezzett Rókának beszédgye, és tarajos ki-menetele után; Gyula, és Etele (magok maradván) öszve-csapták kezeket; és el-halaványodtanak. Egygyik a' másiknak szeme közé tekintett; de egygyik a' másiknak semmit se szólhatott. — Ama' Titkosnak képzelte ember-ségét; hivatallya' fényességét; és javokra igyekező indúlatait: Etelkának szőlődségével; okosságával; és fő-képpen ártatlanságával egybevetvén: nem tudhatták hirteleniben, mellyik legyen a' vetkes. Ki-ki-törte magát borongós ábrázattyokon a' kétséges gyanú, a' sarkokban ináló vezedelemnek félelme; a' tüzes, és szinte ki-lobbanó harag; és ezer e'-féle bajak.

Csóváltatta elsőben; az-után: rázogatta-is Gyula a' bűnnek örvennyébe le-süllyedett fejét. Neki-neki-ment Etelének. Meg-is-akarta-támadni: mint valóságos okát a' leány' engedetlenségének; és eunek-előtte soha nem tapasztalt nyakasságának. — Ismét a' falnak támaszkodott; és mélyen gondolkodott. A' kegyetlen irtó-zás el-lankasztotta minden érzékenységeit. Felháborodott osztán, valamint a' bús tenger.

Vég-

Végtére: el-hagyá nagy boszorkodással Etelet; és, más osztályába menvén, le-vetette testét egy székre. Le-csüggött a' feje. El-terültenek lábai. Le-fityegtenek kezei. Nem mondhatott egyebet a' jainál. Szüntelen foházkodott.

De Etelet-is el-hagyta minden elevensége. Rendbe nem-szedhette el-szórtt gondolatait. Nem tudta mit igazítottson-el leg-elöl. Tartott Gyulának el-idegenedett szívetől; és keményebb tekinteteitől. Viszsa-viszsa téregetett Rókának ama' rettentő szavaira. Azoknak éktelenségek; még-is kétséges vételek: Etekájának meg-bestelemítése; még-is nyilván-való ártatlansága; szinte meg-fojtotta szívet. Nem tűrhethvén tovább a' faggatásokat; le-vetette testét egy székre. Egy kezét a' másokra tette az asztalon, sok viaskodó gondolatokkal el-erőtlenődött feje, nem annyira a' kezekre hajtattott; mint tulajdon terhe miatt le-hullott.

Mind Gyula', mind Etele' szomorúságának híre csak hamar el-futotta a' Sátort. — Meghallotta Eteka! — El-hült! El-iszonyodott. — Szinte el-felejtette magát-is; és szívének minden bátorságát, szokásához nem illő félelemmel, megvesztegette. — Ama' kettőnek szomorúsága inkább meg-zavarhatta szívet; mint Rókának szentelen beszédgyei fel-indíthatták. — Tüftént észre-vette: hogy ezen keserveknek oka nem egyéb légyen ama gonosz Rókánál; ki ötöt,

szokása szerent, úndok festékekkel le-mázolta előttök. — Már is irtózni kezdett mind Attyától, mind Etelétől. — El-se-tökéllhetette magában: ki-vallya-e előttök Rókának patvarságait. Sőt: ha ki-vallya-is, nem tudta: adná-nak-e vallyon hitelt szokatlan szavainak. Ki-hez folyamodgyon tehát leg-elöl? Refzkette-nek minden tagjai. — Az egész Sátor, e' háromnak szomorú állapottyát hallván, el-rémült.

Ezen fürgetegek között; ezen le-le-csillapodó, meg-meg-újra fel-dagadó habok' ostromai között, csak maga találkozott még-is Etelka; ki kétségbe nem esett. Fel-fel-ébreztgette magát bizonyos ártatlanságának eleven emlékezetével. Es, minek-utánna előbbeni borulttából valamennyire ki-tisztult; Kötelességének-is lenni állította: hogy mind édes Attyát meg-vigasztallya; mind édes Eteléje előtt magát ismét helyre-állítsa. Ki-rohana tehát osztályából nagy szívvel; és elsőben édes Attyához vitte bizodalmas útyát.

De ime! midőn reá-nyitotta az ajtót; midőn osztályába be-lépett: nem annyira édes Attyát; mint annak setét árnyékát szemlélte a' széken. — Már ekkor minden reménsége odalett! — Jaj most tapasztalta: nagyobb-nak lenni a' házi keservet; sem-mint hogy magától meg-orvosoltathasson. — Körül nézte Etelét—

Nem

Nem találhatta. — Nem-is vólt távúl a' kétségbe-eséftől.

De az-után: minden hathatóságának végső erejét elő-vévén, 's-fő-képpen ártatlanságának emlékezetével magát ismét meg-bátorítván, eleibe került édes Attyának. Meg-fogta gyengén, és fel-emelte jobb kezét. Reá-rakván sűrű csók-jait; így beszélt hozzá:

Édes Szülém! ne rettegtesd lelkemet ezen iróztató képeddel. — Tekints vígabb orczával édes Magzatodra. — Ime! előtted vagyon E-telkád, ha egyébbel nem-is; de előtted áll bizonyos ártatlanságával. — Tudgya a' Magyarok' Istene: hogy méltatlanúl szenvedünk. — Bizzunk benne — El-nem hágy; ha sanyargat is. — Ébredgy-fel édes Atyám! — Előtted áll néha kedves Etelkád — (Istenem! hová legyek! Segítsd erőtlenségemet). — Édes Atyám! — Gyula! — Vesd leg-alább egy fzedet édes Magzatodra — Ime! nem tűrhetem tovább szívem' sanyargatásait — Meg-hasadok, ha szavad' nem hallom — (Istenem! mit tegyek! — Kerülget immár a' halálnak árnyéka) — Atyám! Gyula! édes Atyám! meg-halok!

Ezeket mondván, úgy tett: mintha el-törött volna alatta azon utolsó nád-fzál-is, mellyre reménsége támaszkodott. Meg-is szokott az esni: hogy, midőn egy-valaki magát igen nagyon meg-erölteti; a' feszességet nem győzven érze-

érzékenységei, magok-magoktól el-szakadoz-
nak. Éppen e' dolog történt Etelkával. Ked-
ves-édes Attyának szomorú állapottyát látván,
meg-feletkezett leányi gyengeségérül. Amazon-
eröltetésekkel kezdette vizsgáló szavait; de
íme le-szakada a' jég alatta. Mert előbbeni be-
szédgyének vége felé, nem folytathatván szívé-
nek erőltetéseit; egyszeriben le-roskada; és,
egész testének terhével, a' Sátornak padlattyára
rohana.

Fel-serkent ugyan Gyula e' nagy zuhanás-
ra; de el-hült, és újra meg-állott benne a' vér;
midőn magzattyát lábai előtt fetrengeni látta:
de erőtlensége miatt nem segíthette. Le-hajó-
la még-is hozzája; és, végső tehetsége szerént,
fel-akará segíteni. De, semmi erő nem lévén
reszkető inában, székével egygyütt fel-fordult;
és, veszedelmes rohanással, édes leányának hi-
degülui kezdő tetemei mellé le-hullott.

Szerencsésekre-é ezeknek? avagy magának
nagyobb szerencsétlenségére? éppen akkor jöve
hozzájok Etele. — Semmihez nem lehet, hanem
esupán csak magához hasonlítani azon irtózáft,
melly egész testét fel-borzasztotta: midőn ezek-
nek fetrengéseket szemlélte — Kapdosott még
a' pók-hállókhoz-is. — Jó rendekből el-vévén
a' székeket: rendetlenül el-rakosgatta a' padlat'
közepén. — Csak alig vólt ofztán annyi ereje;
hogy segítségért kiáltana. — Nem győzte to-
vább

vább czérnával — Reszkettenek itt-is az inak.
— A' Feje ízédelgett. — Végtere: éppen a'
segítségnek bé-jöttekor, maga is melléjek le-ro-
gyott.

Nincs a' véres tábornak más láttattya; mi-
dön a' le-nyakaltt, a' le-tagoltt testek egy-más
mellett fekszenek. — Tele-lott jaj-szóval; tele
sirással-rivással az egész Sátor. Haját szagatván
a' bé-érkezett, és el-íszonyodott Dajka: Oh
(úgy-mond) veszett volna annyában a' kutya-
parancsolta Rókája! — Mert, az eb-adottnak,
még a' szemeiből-is ki-néztem a' gonofzságot.
Ő az oka e' három áldozatnak. — Istenem!
mért hagyta magát, ezen ártatlan bárányt, a-
ma' ragadozó Farkassal!

El-zokogván ezeket; midön észre-vette:
hog, az illetén állapotban, nem a' könyvnek
ki-hintésére; hanem az okos tanácsra lenne in-
kább szüksége: hirtelen Etelenek nyakára le-bo-
rult; és mind-úntalan nevin nevezvén: Csak most
ne-hagygy-el bennünket (úgy-mond) édes Ete-
lém. Olly szükségünk vagyon mostanában reád;
mint a' minden-napi kenyérre. A' te nagy lelked-
től függ ezen fetrengőknek életük. A' Magya-
rok' Istenére kérek: győzd-meg magadat. Adgy
tanácsot: mi tevők legyünk. Szánd-meg édes
Etelkádatis.

Ezekkel magához térvén Etele: körül-néz-
te a' segítségeket. Midön ofztán a' padlatról fel-
emel-

emeltetett; és el-lankádtt tagjai kar-székre rakadtanak: leg-is-leg-elsőben Etelkájáról szorgalmatoskodott. Igen gyenge szavakkal meg-paranasolta a' jelen-lévőknek: szedgyék-fel a' Kis-afzszonynak ide tova el-hullott tagjait, és osztályába vigyék.

Irtóztató képzeménynek láttszattatott azt midőn, ki-hurczoltatásának szomorú alkalmatos-ságával, mind feje le-esüggött; mind keze le-lóggott; mind pedig karcsú dereka meg-horgasult. Ennél szomorúabb állapotot soha élete napjaiban nem látott, de magának nem-is képzelhetett Etele. Csuda volt: hogy el-győzhette azon gyötrelmeket, mellyeknél nagyobbakat nem látott a' világ, ki-se gondolhatott mind-
eddig.

Etelkának ki-hurczolta után, ismét nagyobb erőltetéssel meg-győzte magát Etele. Le-hajtotta fejét Gyulához; és őtet ezekkel ébreszgette: El-ne-hadd magadat nagy lelkű Vezér! — Isten úgy tartson, magam-is szégyenlem, Bajtárs-uram! hogy ki ennek-előtte az ellenségnek egész seregétől meg-nem-ijedtél; most, egy hitvány Rókának a' bokorból fel-ugrásával, úgy-annyira meg-rettentél. — Hol háttad Katona-fzivedet? — Jussón eszedbe, Gyula: hogy Vitéz vagy; az-is pedig Magyar. — Három-ízben meg-verted a' Bolgárokat; ne féllj egy él-
he-

hetetlen Tóttól (79). — Jól tudom gonofzsá-
gait. — Artatlan penig Erelkád.

Oh be erőltette magát Etele; midőn Gyulát e' szavaival ébrefzgette. Hangos volt ugyan katonás beszédgyének külső folyamattya; de, ha szívének ablakán bé-lehetett volna látni egész-
len a' lelkeig: ottan, nem képét a' gyötrelem-
nek; hanem önnön magát a' Gyötrelemnek an-
nyát fel-vontt fekete Sátorában szomorúan ülni
szemlélhetted volna. Fel-ébrefztette még-is nagy
nehezen.

Minek

(79) A'-mit itt mondott a' Bolgárokról Etele, bi-
zonyítja azt LEO, ama' Bölcs, így szólván az akkori
Magyarokról: Mivel pedig a' Magyarok' emlékezetére
jöttem, nem lesz fel-tételemen kívül, ha elő-adom,
miként igazíttják-el magok' Hadi Rendeket, és mi-
ként kellessék nekünk ellenek el-igazítani. Ezen tu-
dományt velek élésemből, és valami tapasztalásomból
vettem, midőn a' Bolgárok ellen (kik a' Békesség fri-
gyét fel-bontván, Tráczianak helységeit pusztíttják va-
la) azoknak segítségekkel éltem. De a' Bolgárokat
ugyan (kik Krístus előtt, mind-nyájan hit'-szegők volt-
tának) az Isteni boszszú állás tüstént meg-büntette.
Mert, midőn a' Seregeink a' Szaraczenoini hadban fog-
lalatoskodnának, a' Római Seregek helyett a' Magya-
rokat állította az Isteni Gond-viselés a' Bolgárok ellen.
Ezen Magyarok (meg-rakván Császár Gályáimat, és

Minek-utánna Gyula a' padláról fel-émeltett; és kar-székre tétetett: körül-nézte az osztályt; az-után el-lankadott hanggal ezeket mondotta:

Istenem! hol voltam! — Mi szomorú ködös vögyekben jártam képzeménnyeimmel? — Ott Etelkámát meg-sajdítottam; de osztán örökre el-enyíszni láttam. — Meg-emlékezem utolsó szavairól. Ezeket mondá végtére: Atyám! édes Atyám! meg-halok! — Oh be édes név előtte az atyai név! — Hová lettél édes leányom!

Ezek-

a' Dunának ellen-partyaira által-tététvén) a' Keresztények ellen fel-fegyverezett Bolgároknak Seregeket **HÁROM-IZBÉN** erőssen meg-verték: mintha czégerés vétkeknek közönséges boszszu-állóivá tétettek volna az Istentől: ne-hogy a' Keresztény Bolgároknak vérekekkel önnön-kénnynén meg-fertőztettetnének.

Ime LEO oda-felnyebb nem nevezi az akkori **OT-TOMANNOKAT** Törököknek, hanem **SZARACZENOKNAK**. Innét őket a' Magyarok-is **SZERECSENEKNEK** mondották. Sőt azon Fű-szerfzámokat-is, mellyek hozzánk Arábiából hozattának, úgy-mint Például a' *Diót*, nem nevezték *Török-Diónak*, hanem *Szerecsen-Diónak*, deákül *Nax Arabica*. Ellenben Árpáddal ki-jött Magyarainkat mindenütt *Törököknek* mondgya LEO. De én mindenütt (hogy hazám-beliek könnyebben meg-értsenek) el-változtattam a' *Török* nevet, és *Magyarok* névével éltem.

Ezekből észre-véven Etele: hogy Gyula nem mészfe lenne az el-tébolyodástól; nagy' vígan azt emlegette: hogy Etelkának semmi baja imár. Ott az Olytályban lenne; és Rimával vígadna. Magához varná pedig édes Attyát. Sőt: erő szakossan-is ide akart légyen csak-ez-előtt jönni; és Attyának vizágtalására lenni. Maga javallotta lgyen nékie, hogy magát ki nyugodgya. Nem sokára hozzája fogna menni Attyóstól.

Mind ezek csupa tettetések, nem pedig valóságok voltak. De különbet vizáza-nem-térithette el-rugaszkodott eszét. Mind-az-által e' jó hírnek hallattára, fel-épülhetett Gyula nagygyából. Járkálni-is kezdte a' Sátorban. Az után Etelkájához menni akara. De Etele, nem velvén tanácsosnak lenni az oda-menetelt (ne hogy Leányának szomorú állapottyát látván, újra megkeseredne) csak azt javaslotta Gyulának: hogy kevés időre, nyugodgya-ki magát ágyában. Maga, Etelkával, nem sokára bizonyossan hozzája jövendenei.

Reá-állott Gyula Etelenek ezen javallására: Mert (erőtlen tagjaival sem igen gyözven ama'sétálgatást) le-vetette testét az ágyra; arra-is kérvén Etele: mennyen Etelkához, és annak el-keresedett szívet vizasztalóba vegye. Ne lenne pedig maga-is szomorú. Talán önnön maga-is nem sokára fel-láballana. Ez ha így esne; tüftént bé fogna hozzájuk tekinteni.

411 ETELKA' TÖRTÉNETÉNEK

Ha valaha! Az egész Sátornak most vala bizonyára ki-mondhatatlan nagy szüksége Etelének erős, és bátorságos szívére. Úgy fel-zavaródtak mindenek: hogy, eme' moslékos dolognak le-ülepedésére, sok időt lehetett szükségesnek vélni. Mert: fő-képpen Etelka úgy el-halványodott: mint a' fehér Liliumok szoktanak; midőn élelmet adó gyökereikről le-törettetvén; halavány sárgaságra iparkodnak. Maga a' Dajka (Etelka' fel-lábbalásának reményét a' pad alá temetvén) ezze nélkül Eteléjért szalada; és nagy Jajjal arra kéri vala: jönné mennel hamarébb Etelkához; és leg-alább utolsó gyenge lehelle-tét fel-fogná.

Etele éppen-ekkor jöve-ki a' le-heveredett Vezértől. Csak fogai között szűrvé a' szavakat, meg-intette Rimát: neve, és szokása szerént, ne rimáncodgyon; és a' Vezérnek viszfza-térő egészségét új nyughatatlanságokkal ne háborgassa. Ezek-után (Öröket-is állítván Gyulának aj-tájához) meg-parancsolta a' Vitézeknek: hogy hozzá egy lelket ne-ereszszenek. Magok is ki-váltt nagy csendességben legyenek. Ezt pedig Katona Parancsolatnak lenni gondollyák.

Ezek-után Etelkához menvén; midőn a' körül-álló Leányoknak Személyeket nézgelte: úgy tettszett Etelének; mintha nem az Élők' Tartományába jött vólna; hanem, ahol az el-enyíszett Árnyékok Fölhő-módra lebegnek a'
Hólt-

Hóltak' Országában. Nem volt eleven ábrázat egy leánzónak-is orcáján. Most vala legnagyobb szüksége a' Kő-szikla Szívre. Erőltette érzésekenységeit. Tusakodott a' halál-vér-ejtéket ki-facsaró nagy indulatokkal. Végére: csak ugyan meg-győzhetette gyötrelmeit.

Le-ült tehát Eteikája mellé ö ágyának szé-
lére; és kurtán csak ezeket mondotta: Hát mi-
ketten Hanyadán vagyunk, édes Eteikám? Fáj
talán valamid? El-is-híszem, Édesem. Talán u-
gyan mindened?

Fel emelte erre szeme' hejját Eteika. Min-
den pillantás nélkül sokáig-is nézett Etele'ének
szemébe. Fel-akara ösztán emelkedni. Segít-
ette karján fogva Etele, fel-is-ültette. Midőn pe-
dig Etele'ének jó kedvét tapasztalta; maga-is vigal-
talást venni látszattatott, és ezeket mondotta:

Itt vagy tehát, Úrac (80) mellettem? —
De én, Oh Egék! mind ekkoráig hol voltam? —
Mi setét helyeket jártam képzeménnyeimel. —

D d 2

Te

(80) Ezen szó-toldalékok: *acs, ecs, ics, ocs,*
ucs, öcs, ücs. a' régi Magyaroknál meg-szokták kisseb-
bíteni az előtte-lévő szavakat. Például: *KÖVECS-*
NEK mondották a' *kis követ*; *KAPOCSNAK* a' *kis ka-*
pót. *DUGACSNAK* a' *kis dugót*; *KÜLACSNAK* a' *kis*
kullogót; *MAKACSNAK* a' *kis makot.* Az-után *KACS-*
NAK, avagy *KACSÓNAK* nevezték ama' *kis fajtá-*
nyűve-

Te vagy-e itten édes Etelem? — Köszönöm szívességedet: hogy utolsó nagy szükségemben el-nem hattál. Most tapaszta-llak olyannak, a'minőnek lenni mindenkor gondoltalak — De jaj! — Oda lettünk édes Etelem! — Mélyebb a' verem, (ama' Róka-kaparás); sem-mint, hogy belőlle könnyen ki-kapasztkodhassunk — Magam-mal nem annyira gondolok. — Csak téged izán-lak lelkem Etelem! - - -

Sza-

nyövéte-nyeket, melyek fő-képpen a' dobány-köröban ki-sarjadznak; és midőn eme' Kacsókat le törik e' munkát kacsódsnak mondgyák. Végte-re BOGÁCSNAK, avagy BOGÁNCs-körönak nevezik ama' kis bogokból ál-ló köröt; FORGÁCSNAK ama' le-forgó kis bűlladékokat. — Minek utánna a' Magyarokkal öfzve-vegyűltének a' Tótok, a' még-kissebbültt magyar szavakhoz, még ama' magok' nyelvekhez illő ka szót is ragasztották, és így a' kövecset kövecskének; a' kapocsot kapocskának, a' kulacsot kulacskának, a' ka-sót kacsócskának mondot-ták. Szüzen maradt a' MAKACS szó Erdéyben, mert a' Tótok hozzája nem férhettének: másként ezt is öfzve, meg öfzve makacska-zták volna. Itt minde-nütt csak abból is hamar meg-ismérik a' Tótockakar, ha sokat szivecskéznek, lelkecskéznek, uracska-znak. — Atilának CSABA nevezetű fiát közönségesen URACS-NAK, az az kis Úrnak hivták régi Eleink: mivel három fiai között e' vala a' leg-kissebbik. Ugy reá-száradott pedig ezen Uracs név, hogy Csaba neve szün-

te

Szavainak e' végére érvén Etelka; minek-
utánya Rókanak. bestelen szavait; ama' gyaláza-
tos *Riagyó* és *Szajba* neveket eszébe juttatta vol-
na; új erőt vettenek rajta az előbbeni erőlteteté-
sek. Nem csak újra meg-gyengültenek esze' kere-
kei; hanem valóban meg-is bomlottanak. Nagy-
merevedten le-függesztette szemeit a' Sátor' pad-
lattyára. Minden jelekből ki-tettszett a' futkosó.
bolondság. Még-jobban el-rémültenek mind-nyá-
jan; midőn e' szavakkal jelentgette hagymásfűzát:

D d 3

Iste-

te el törültetett. — Ezen *Uracs* nevet sok-féle-képpem
mondották az-után a' magyar nyelvet nem értő Írók.
Elsőben *Urnacsnak*; az-után *Irnacsnak*, végtére *Irnacb-*
nak-is mondották. Sőt: mivel ezen szó: *Ur*, a' *Go-*
thusoknál, és más e'-féle nemzeteknél annyit tészen,
mint a' mostani Németeknél eme' szó *Herr*: *Csabának*
Irnacs-nevét *Hernach*-ra változtatták. Így írja min-
denütt ötet *DEGUIGNES* a' Német írók után. —
Így tehát *Atilának* egy *Fiából Csaba Úr* fiből, kettőt
költöttek; egygyikét *Csabának*, a' másikat *Urnacs-*
nak, avagy-is *Irnacsnak* gondolták. — Mind-az-által,
ha aztán a' Magyarok ama' ka toldalékokkal-is élte-
nek, hogy az előtte-való szót meg-kissebbítsék, soha azt
acs ecs ics után nem ragasztották, hanem, ezeket éppen-
séggel el hagyvan az *ASZTALBOL* inkább *asztalokát*; mint
Asztalocskát; *BARÁNYBÓL* inkább *báránkát*, mint *bá-*
rányocskát; *LEVELBOL* inkább *levelkét*, mint *levelecs-*
két faragtanak, A' sok *asztalocska*, *szivecske*, *lekecske*,
uracska inkább tótossan; vagy cigányossan esik.

Istenem! mit csinátok itt magam e' kietlen
 setében — Vallyon merre mennek édes A-
 tyám után? — Imitt egy esörgő kútnak zuho-
 gását hallom. — Amott egy valami Rókának
 nyifogását sajdítom. — Ime-íme — Ott vadászfz
 édes Atyám! — Öld-meg az ocsmány férget.
 — Jöjj-ki Te-is édes Etelem — Vigy-ki e'
 setétségből. — Vigyázz-vigyázz! el-kapja ke-
 zed' a' Róka! — Szaporán Atyám! — At-
 tyám! — Atyám!

Olly fen-fzóval kiáltotta e' befzédnek végét:
 hogy Gyulának osztályába el-hallatott. Fel-ug-
 rott a' szorgalmatos Atya hirteleniben: és (va-
 lami új szerencsétlenségtől tartván) mint a' szár-
 nya-pörzsölődött lependék, édes leányához tán-
 torgott.

Ki-nem-tisztult még ekkor Etelka eszelössé-
 géből; hanem ki-ficzamodott eszével ekképpen
 csámpáskodott újra; Itt-itt, édes Atyám! —
 Nem mondám: hogy el-nem-hágy ő engem' —
 Ki-jöt immár ama' sűrüből. — Meg-van a' Ró-
 ka — Csorog-is már vére — Meg-ühetted a'
 csúnyát édes Etelem. — Vigyázz-vigyázz —
 Meg-esz a' Róka! — Nyársold-fel a' gonofz
 Párát — Véres a' nyilad — Verd-ki a' fogát.
 Üsd főbe.

Édes magzattyának eszén túl-esését irtózta-
 tó nagy zokogásai között hallván az igaz fzi-
 vű Atya: mit cselekedett; mit gondolt; mi Po-
 kol-

kol-kének gyötörhették szívét; le-nem-írhatni. Nem-is érezheti ezeket más valaki; hanem éppen az: ki az Atyai nevet méltán viseli; pedig: olyan magzattyához: kit, erkölceire nézve, igazában szeret, és leg-kissebb veszedelmétől-is irtózik.

Gyula tehát (ezen ifjonyú történetet látván) Lelkének egész házával meg-rázódott. Erzékeny szívét az hasogatta fő-képpen: hogy Leánya (meg-tébolyodtakor-is) az édes Atyai nevet annyiszor emlegette. Ki-is-tetszett ekkor: hogy a' Magzatok előtt akkor szokott a' Szülői név leg-édesebben hangzani; midőn, vagy töllök el-szakadnak, vagy valami reméttelen veszedelembé esnek.

Látván pedig Gyula: hogy; ha valaha, most lenne szüksége az állhatatos nagy szívre: újra meg-győzte magát Etelével egygyütt. És, Leánya mellé le-ülvén, ezeket mondotta:

Itt vagyon Szerelmes Atyád, édes Magzatom! Nincs immár semmi Erdő előttünk. Te se vagy semmi setétségben. Itt van Eteléd-is melletted. El-nem-hagyunk mi ketten tégedet. Ezen útra térülly, (meg-fogta ekkor jobb kezét; és a' sétálásra kifiztette). Ime ki-hoztunk immár a' világosra. Látod-é az ablakot? látod-é a' köröszül-fémelő Napunknak egyenes sugárjait. Imhol Atyádnak jobb keze. Imhol Ete-

lédnek keze-is. Láttsz-é immár engemet? Látnod-é Etele' let, édes Magzatom?

Ezen kérdésekre felette nagyot sohajtott Etelka. Most Attyára, most Etele're tekintvén; meg-tapogatta kezeit; azt akarván meg-tudni: ha, nem enyíró árnyékok-é? A' testek' valóságát érezvén, mosolyogni láttzatott; de igen homályosan. Lelke' ereje valahol a' báta' lapoczkája között szorúlván, csak vonyogatta elsőben le-le-csüggő vállait; az-után magához térni láttatott. Eröltette jó kedvét az Attya. Eröltette magát Etele'-is. Örült a' Dajka. Örültenek a' Szoba-leányok-is. Az egész Sátor megy-újúltni láttzatott.

Ezeknek jó kedveket látván Etelka; hirtelen édes Attyának nyakára le-borúlt, ezt mondván! Itt vagy tehát édes Atyám? Az-után felvén fejét, es Etele're fordítván: Itt vagy te is, édes Etele'm? Áldottak a' Menny-égiek, hogy benneteket ismét vissza-vehettek! Nincs immár semmi bajom nékem is. Ha ti meg-elégedhettek velem; én magammal édes-öröme' meg-elégedhetem.

Ezeket illy szerencsésen el-vegezvén; bú-el-felejtésre, mind-nyájan a' kertbe mentenek. Vig-beszélgetésekkel vissza-állitgatták mind Etelkát, mind pediglen magokat. Rókáról egy szót szólni nem mertenek. Büjkálósdi' jázott még az öreg Vezér-is; hogy leánya előtt

jó kedvét mutathassa. Látd: mire viszi az embert a' valóságos Atyai szeretet! Ezt midőn Etelka tapasztalta, Néma jelekkel eleibe állott édes Attyának. Ki-csordúltanak könnyvei. Ezer-meg-ezer szótalán fohászkodásokkal köszönte-meg igaz Atyai szívességét.

NYOLCZADIK RÉSZ.

R Ó K A B U D Á N.

Látd! a' veszett Róka mi nagy veszedelembé ejtette a' Világos-váriakat! Csak alig volt, hogy mind-a'-hármát fel-nem-ildozta Istentelenségeinek. De mind-ezek csak eleik vóltanak azon fortélyoknak, mellyekkel Budán a' Fejedelmek előtt dolgozott. Már egyszer ereiben lévén a' dühös-ség; több Istentelenségekre dajkáskodott. Egész úttjában nem-is téve egyebet; hanem azon mennyköveit faragta, mellyekkel mák szemnyire zúzza a' Világos-váriakat. Hogy pedig hamisságai talpon maradhassanak, új ravaszságokra támaszkodott. Ha mind azokat végre hajthatta volna ezen Isten' osztora, mellyeket rend-szerént el-intézett: gyökereitől el-vesztette volna nem csak ezeket; hanem az Országot is.

Nagy nyargalással hajtott tehát Buda felé. Bánta Béka a' deret. Szomorkodott-is egész útyában, nem külömben: mint az el-vertt Bika; avagy el-rugdósott Mén-ló. Szégyenlette-is az útálatos: hogy (ennek-előtte minden fortélyai-ban szerencse' fia lévén) egy leánynak meg-kerítésében bele-törött a' kése. Bánta utólyára: hogy melyébe nem verte a' kardot. Mert: annak halálával, le-köteleztetvén nyelve' szabad-gya, könnyebben el-nyomattatott volna ártatlan-sága; mint annak meg-hagyta-va el-titkoltathat-na éktelen maga'-viselése.

Mert: hogy Etelka, ama' kaczer kifiztetéseket, ki-ne-vallaná, leg-alább Etelének; Etele pedig, Vezérségének meg-köszönése végett, Budára fel-rándulván, azokat el-halगतná: magával el-nem-hitethette. Ha ki-sülnének pedig gonofz-ságai; már akkor hogy-hogy lehetne el-poláftol-ni a' Mocskot? Melly erőt gondolhatna olyas-nak, melly eme' Tót-pöre-vefztette Személyét ama' Magyar Bírának kezeik közül ki-szabadít-hatná, avagy Őket valami fontos hazugságok-kal környül-vehetné? Tudta: hogy a' Magyarok igen könnyen ki-szoknák-facsarni az Igazságot, keményen meg-büntetni pedig másnak vezedel-mére koholt Tót hazugságot. Ezek ha így történnének-meg, jól tudta: hogy soha maga' bőrivel bé nem-érhetné.

Illye-

Illyetén gondolatokkal emísztvén fertelmes Lelkét; homlokán hordozta az Istennek átkát. Előre el-készíttetett ugyan a' rettentő veszedelmre; de Rák'-járttával jöddögelt reája az Épnek súlyos Ostroma; ne-talán-tán úgy tettszene: mintha örömeft büntetné-meg az Isten; ha hamar meg-nyakazná.

Be-érvén tehát Budára; hogy az ellene ke-rekedő szélvészeknek hamar elejét vehesse: minden idő-haladáft károsnak lenni vélvén; tüstént bé-méne a' Fejedelmekhez; és Követségének mind szerencsés, mind szerencsétlen végét így hazudta-el előttök:

Kegyelmes Fejedelmek: Wilágosra érvén, egybe-hívattattam Hubát, Gyulát, és Etelet. E' két utólsóknak Vezérségeket ki-hirdettetvén; ők ugyan nagy hál'-adó szívvel meg-köszönék a' jó akaratott. Addig-is: még személyekben Budára jönnek; reám bízták kötelességeket. A' Katonaság mind ezeket nagy örömmel hallotta. Égig magasztalták okos Fejedelemjeket, ki olly Vitézeknek hatalmok alá rendelte a' Magyar Sereget, kiknél jobbakat (ha magok' akarattyokra hagyódott volna-is a' választás) soha nem találhattak volna. De midőn Hubát Tifztségetől meg-fosztottam; e' gyalázat meg-zavarta szívét. Nem pattogott ugyan Fejedelemséged ellen; de félelmessen panaszolkodott: hogy (nem tud-

tudná, mi okból) így meg-böcsztelemtenéd az erdemes Vezéreket.

Csóválta fejét Zoltán: midőn e' panaszok' emlegetését hallotta. Hubát vagy csak azért-is vétkesnek lenni állította: hogy, jól tudván maga' fogyatkozásait, még ártatlanságát fitogtatná, és Jó nem lenni, hanem látványtattatni akar-na. Mind-az'-által: semmit se szólván, Rókának el-kezdett beszédgyére figyelmezett. E' pedig így folytatta tovább újjából szopott hazugságait.

Hatalmas Fejedelem! Hogy mindeneket, valamint történetnek, igazán ki-mondgyak: Huba' dolgában egy-valamit tettem, de (az akkori környül-állásokra nézve) más egyebet okossan nem tehettem. Előre kérem a' böcsánatot, ha véteni találtam. A' dolog így vala:

Minek-előtte mind a' Vezérek' fel-magafzaltatásának; mind Huba' le-tettének ki-hírléséhez fogtam: sok Katona-tisztekkel, kik akkoron Wilágos várára gyűltenek: özfze-kerülhettem. Ezekből alattomban ki-tanultam: minő vélekedéssel lennenek Gyuláról, és Eteléről? És, ha méltóknak vélnék-é a' Vezérségre? nagy szorgalommal meg-kérdeztem. Ők egy szóval amazoknak Vitézségeket; bátor, és győzhetetlen szíveket; az után: a' Katonai Gyakorlásokban, fáradhatatlan iparkodásokat az évig magafzaltván: Őket minden Fő-tifztségekre alkalmatosok-

soknak-is, méltóknak-is lenni kiáltották. Ezeknek tehát felmágasztaltatásokat egybe ki-híreltettem; és eme' vigasságos ki-híreléseken magam-is igen örvendtettem.

De: midőn Hubának Maga'-viseléséről, Erdemeiről, és a' Katonaságnak hozzája hajlandóságáról ugyanazon Tisztekkel beszelletem; ismét azt mondták mind-nyájan; hogy: ŐK Hubával mind élni, mind halni kívánának. Sőt: ha mi veszedelembé jutna, vagy gyalázatba esne; kardot-is rántának mellette.

En, a' Vitézeket Fejedelemséged ellen fel-lázasztani éppen nem akarván; Hubát ugyan (parancsolatod szerént) Tisztségétől meg-fosztottam; de alattomban. Az-után: Gyulát, és Ételét arra kértem (ezt-is penig parancsolatodnak lenni mondtam); hogy annak letételét szóba tartanák: méglen a' dolgot. Fejedelmeinknek meg-vinném; és tőlök új rendeléseket hoznék.

Ez tehát az, Hatalmas Fejedelem, melyet nem csak parancsolatod kívül, hanem híred nélkül-is cselekedtem. Ha jóvá hagyod e-mezen tettemet; különösen fogok örvendeni. Ha peniglen el-tökéltet, de ki-nem-nyilatkoztatott Szándékol ellen eshetett; ne annyira hivatelségemet, mint bátortalanságomat okozad.

Meg-

Meg-dicsérte Zoltán Rókának ezen okosságát, azt mondván: hogy, úgy mint valóságos KÁDÁR (81), maga se végezhetne volna-el a' dolgot más-képpen. Nem akarná a' Katonákat meg-keseríteni, jól tudván: hogy valamint jó, és vig kedvekkel sokat használhatnának az Országoknak; színt-úgy meg-háborodott szívekkel sokat árthatnának. Újra meg-erősítette tehát Huba-vezérnek ingadozó le-tételét; de le-tette' ki-hírlését más alkalmatosságra hagyta.

Ezek között Hanzár csak éppen Etelkájáról szorgalmazatoskodott. Így szólítá-meg tehát a' Titkóst:

Etelkát pedig talán a' zsebebe dugtad? Vedd-ki szaporán hadd láthassam egyszer. —

Avagy

(81) KÁDÁR név annyit tett a' Régiéknél; mint mostaniaknál a' BIRÓ név. Eme' Tisztásnék eredetét a' Honnások idejéről lehet le-bozni. Így ír felőle KEZA Simon: Magok között egy Igazgatót-is rendeltének KÁDÁR név alatt, ki TURDÁNAK nemzetségéből származott: hogy ő a' köz Sereget ítéllye; a' Vétékedőknek pörjeiket le-csillapítsa, a' gonosz-tévőket meg-fennyíttse; tudni-illik a' lopókat, és haramjákat. De úgy ám: hogy; ha azon Igazgató mértékletlen ítéletet tenne; azt a' Közönség el-ronthatná; a' vétkes Vezért, és Igazgatót (a' mikor akarná) le-is-tehetné. Meg-maradott ezen törvényes szokás a' Honnások, avagy a' Magyarok között GEIZA Fejedeleme nek idejéig, a' ki Toksónak fia vala, és Zoltánnak Unca.

Avagy talán Wilágoson hagytad? — Megesne bele! — Ő volt kövétségednek fő oka; legalább refzemről. — Ki vele, ide szemre! — Hadd láthassam.

Felele Róka: Kezvelmes Aszfzonyom! E-telkával-is olly valamit tettem: mellyben sem híred, sem tanácsod nem lehetett. Meg bocsáss: ha magam eszét követtem. Szeretném penig: ha ezen cselekedetemben úgy meg-dicsérhetnéd eszességemet, valamint Hubának dolgában meg-dicsérhette Zoltán okosságomat. Az egész dolog így esett:

Minek-előtte Budára hozám a' leányt; bizonyos akartam lenni erkölceiről: mind másoknak vélekedéseiből; mind magam' tapasztalásból.

Unokája. - - - Így tehát egy Magyar a' másiktól az erkölcstelenség, és a' gonofzság válafztott-el. Másként, mivel a' Magyarok egy Atyától, és Anyától Izármaztanak, hogy-hogy lehetne egygyet Nemesnek, másikat nemtelennek mondani, ha csak, az illetén történetek által meg-győzöttetvén, közönséssé nem revődött volna. A' KADÁR szó, való-ságos régi Magyar, és Török szó. Még most is a' Törökök azon emberjeket, kik ítéletet tesznek, KADÁNAK, avagy közönségesebben: KADIÁNAK hívják. Így érttettem ezen dolgot azon Török Kadiátúl Ibrahíntúl, ki 1785-dik esztendőben, Szabacs-varának meg-revése után, a' többi törökökkel Szegedre hattott Rabságban: kik engemet ki-váltt Darátryoknak tartottanak,

ból. Ezt hogy annak rendde szerént el-végezhessem : leg-is-leg-elsőben Világoshoz mentem; azt gondolván; hogy mivel ő, Árpádunk' idejében, járas-kötes vala a' Fejedelmi Udvarban; 's-leg-inkább-is tudná, minő tulajdonságának kelletik lenni azon személynek, ki oda-hivattatna : ő tőlle igazán ki-tanúlhatnám Etelkának belső indulatait. Fejedelemségteknek szándékát megértvén Világos; igen csudálkozott. Csóválta is fejét; és végtére szinte boszszonkodott. Ezen kívül; midőn csak vállát vonyogatná; és szólani semmit sem akarna : sok fartatásom után azt mondá; hogy Etelka éppen nem alkalmas a' Fejedelmi Udvarban. Ennek olly módgyai lennének, mellyekkel nem sokára ki-ugrasztaná Hanzárt Urának kebeléből, és magát helyhez-tetné beléje. Tele lenne a' leány hívságos indulatokkal. Örömeft-is el mettszené; a'-hol megsült.

Ezeket vévén Hanzár; fel-háborodott Világos ellen, azt mondván: hogy ama' ritka-fogú Eb-higygyének válogatva se volnának igyenesek görbe-szavai. Hazudna mindég; mint a' Kalmár. Semmi-szerencséje soha az igaz mondáshoz. Ezeken felül: tele lenne irigységgel-is. Ugyan-azért: leány-társa ellen fonákul venné az inget, hidegen-is verné a' vasat. Nem hitte légyen egy Titkos felől: hogy ezen fa-böcsöbe ringettetett Ebhendit (ki egy átallyában ezret is

ha-

hazudna) úgy úton nem érhetne, mint a' sánta kutyát: mivel, ama' lepedős cigány, csak a' szomszéd Sátorba se mehetne egy parányi igaz-zal. Maga neki akkor se hihetne; mikor alu-na. Még álmában-is megszíve el-hagyítaná a' nyár-fa sujkot. Még talán akkor-is hazudhat-na: ha némán születtetett volna.

Hanzárnak fel-háborodását észre-vévén Ró-ka; ismért előbb állott vastagabb hazugságai-val, így szólván: Ne légy olty gondolattal fe-löllem: hogy sokat adgyak hitelbe; és minden síma nyelvektől erefzetett hírrel hamar öfzfe-házásodgyam. Én bizonyára Világosnak lo-csogásaira keveset hajtottam. Sőt: azt gon-doltam, hogy Etelka ellen irigykedik; 's-nem-is volna méltó, hogy hitelt adgyak Maga-sem-hitte fillentéseinek. Ott hagyván tehát Ö-ke-gyelmét, több Leányokkal akartam szembe kel-ni; kikről jól tudtam: hogy sem nem béres ha-zugok, sem Etelkának nem esküdtt ellenségei. De ezek-is csak ugyan azon egy bakot nyüz-tanak. Csudállották-is egyszer-'s mind: hogy Hanzár, Etelének gallérjából ki-venné a' hit-vány Tetüt, és maga' ránczába tenné. Bár a' kigyót kebelében ne nevelné Hanzár. Bár szállást se adna a' kölközendő kutyának. Bár Zoltán-is Rabja ne lenne, ha Ura lehet Szol-gálójának. Bár a' Dísznó' orrára se kötögetné az arany perczet. Etelkának csak puszta né-

zése-is ártalmára lehetne az ártatlenságnak. Ő, valamint a' szelíd Tyúk, hamar meg-lapúlna. Örizedne Buda e' farkatlan Kigyótól. Csak korpá legyen; másutt-is kaphatni illy Ebet (82).

Már ezekre meg-boszszonkodott Zoltán is. Etelka felől soha nem hallott illyeket. Gondolta is: hogy mennyi szavat ejtettének ama' Czigány Sátorban áráló hamis Czimborák; mindannyi hazugságot mondottanak. Föltos szájokra nézve, bé is-illenének Város' Hazugjainak. Ezek-

(82) Midőn régi Magyaraink nem a' mostani közönség szerént; hanem Példa-beszédekkel éltenek a' szóllásban: ezzel nem mást; hanem Nap keleti eredeteket jelentették. Meg maradt nálunk is ezen beszéllésnek módgya. Tele-vannak köz-embereink is illyetén Példa-mondásokkal, mellyekkel beszédgyeket, néha tömöttebben-is, ékesítik. Régi Eleink nem csak a' köz-beszédben éltenek illyetén Példa-beszédekkel; hanem fő képpen cselekedetekben-is. Már ennek elötte említettem Árpádöt (Lásd az 67-dik Jegyzetet), ki Zalántól két korsó vizet, és egy kötés' füvet kért: mellyeket meg-nyervén; magát egész Országának Urává tette, így cselekedtek ennek-elötte-is a' Scithák DARIUS Királlyal. Az egész dolgot így írja-le HERODOTUS:

Észre vévén a' Scithák: hogy Darius Király szükségben lenne; Követet küldötte nek hozzája ezen ajándékokkal: EGÉRREL, MADÁRRAL; BEKÁVAL, és öt NYILAKKAL. A' Parsák azt, ki az ajándékokat bé-jelentette, meg-kérdezek, mit akarnának azokkal? Ez tagad-

zek-után: csak-alig várhatta; hogy maga-tapasztalására ereszkedgyen a' Titkos.

Eme' kívánságjokat észre-vévén az Isten-telen; előbbeni hazugságaihoz még ezeket toldotta: Kegyelmes Fejedelmek! Meg-vallom az igazat. Igen meg-indúltam ezen Nyálas-szájú Lotyóknak mint-egy öfsze-esküdt irigységes Tanú-bizonságaikra. Meg-szidtam mind nyájokat, hogy illy gonosz vélekedéssel lennének amazon Személy felől, kinek Erkölceit annyira

E e 2

ma-

tagadta: hogy más valami parancsolattya lenne: hanem, hogy minek-utánna azokat bé-mutatta, tüstént vízfzátérjen. Tolmácsoltassák-meg penig magoknak a' Persák (ha serények lennének) mit akarnának a' Scithák azon ajándékokkal. Ezeket hallván a' Persák; tanácskoztanak. És Dáriusnak ugyan vélekedése a' volt: hogy a' Scithák néki ajándékoznák magokat földgyökkel, és vizeikkel egygyütt; így emélkedvén: hogy az EGER, a' földön terem, és azon eledellel él, mellyel az emberek. A' BÉKA a' vízben születik. A' MADÁR pedig a' lóhoz hasonlít. Az adandó NYILAKKAL mint-ha magokat-is meg adnák, Így tette-ki Darius az Ajándékokat. De GOBRIES, egygyik azok közül, kik a' Mágusokat ki irtották, az ajándékok felől így szólott: Oh! Persák! ha csak, Madarakká lévén, az Egekben nem szállotok; vagy mint Egerek a' földbe nem bújtok: vagy Békák a' tókba nem ugrotok, nem mentek oda vízfza, a' honnatt jöttetek, ezen nyilakkal meg-ölettetvén. Száz e' féleket lehetne elő-hozni, ha hofzfzas akarnék lenni.

magasztalják a' szemes Magyarok. De ők azt javallották: hogy, ha nekik nem hinnék; szerelmes beszédimmél magam mennék hozzája; és bizonyosan büzin fognám fel-találni a' ganét. El-fogadtam javallásokat; noha a' szerelmes beszédekhez nem tudtam. Meg-kellettett meg-is győzni magamat, és az igazra tulajdon tapasztalásommal iparkodni. Magam mentem tehát hozzája: hogy nyelvére csalhassam gerjedelmeit.

Midőn Ofztályaiba léptem; gyenge illetéssel rebesgetvén Hárs-fájának húrjait, olly szerelmes énekeket dallott; hogy ocsmányabakat soha nem hallottak tiszta füleim. Tüftént észre-vettem: hogy nem ok nélkül mozgott nyárfán a' levél. És; a'-hol fűtye lenne; ott kellene lenni a' tűznek-is. Az-után: a' dologhoz akarván fogni; elő-befszéllettem Zoltánnak akaratyát; Hanzárnak kívánságát; és magának a' fel-jövetelből következő szerencséjét. De ő ezen szavaimra éppen semmit se felele, még egézfűzen el nem-végezte azon lustos énekjét, mellyet be-léptemmel félbe harapott. Ki-vehettem nagy álmélkodással azon gerjedelmeit, melyek Etelére gyűltanak. Észre-vettem szeles tekinteteit, 's igen hiúságos indulatait. Ezeken fejjül: Feje' búgjainak rengedezéséből, Páva hofszan eresztetett ruhájának farkából ki-lehetett hallani halottas nótáját immár meg-afszonyodott erkölcsének. Úgy vélekedtem: hogy jegybe

ment a' kaczérsággal, és vele ölelkezik. De el-is hittem mindeneket akkor; midőn, fére-té-vén Hárs-fáját, hirtelen felém fordúla, és csak ezeket kérdezé: szép volna é Zoltán? a'mellett szerelmes-é? Miként elégedne-meg Hit-tessével? Bizhatna-é benne?

Én ezeket hallván, hogy belőlle többet ki-facsarhatnék, és e' szérdéken próbálnám-meg a' macskát; Zoltánnak szépségét, és szerelmeressé-gét szer-felett nagyon fitogtottam. Tudni-illik: melly sűrű fohászokodásokkal várná drága-látos személljét; a' Szüznek gyakor sukiásai, Zoltán' emlegetésének jelei lennének. Más e'-féle Szerelmes dolgokra-is vetemedtem, jól tudván: hogy a' forgács vágás nélkül nem esne. Ezek-re, bizonyomra mondom, igen erőltettem ma-gamat: csak, hogy jobban ki-vehessem tüzeit. Ő mindenekre úgy annyira lángallott, hogy Budára nem jönni, hanem röpülni akarna. Minden színbe nem külömben öltözött orczája, va-lamint a' Kegyelet.

Elő-fogtam ofztán a' kaczer leányt. Ötet fzemtelennek; Etele' pendelessének, Ringyónak, és Szajhának neveztem. Nem bírhattam mér-gemmel. Fenyegettem is a' Lotyót: hogy meg-vetendem ágyát a' Fejedelemmel. Fel-is-váram Budára. Ő az után: ezen feddéseimre fel-hábo-rodván; 's-magát, előbbeni tetterett beszédem-mel, reá-szedettnek lenni állítván: el-nem hatta

magát; hanem, mivel amúgy is later paripán ült, zabolából itata. Ellenem kígyót-békát kiálta. Szemem közé lángolt. Tűz vala bokájában-is. Tipogott a' Sátorban, és tapogott. Nem sok idő múlva; engemet *Szemtelennek*; *Kerítőnek*; *Ördög-badnagygyának*; *Zoltán' Czinkossának*; és, ki tudná mind ezekben tartani? minok nem nevezett. Le-nem-eséplik úgy a' búzát; mint ő le-búggázott engemet.

De e' még mind semmi. Midőn ezébe jutottak fenyegetéseim; ime ő is a' fenyegetésekhez (az aszfzonyoknak ama' tulajdon fegyvereikhez) kapott. Azt mondá: hogy; vagy maga fel fogna jönni Zoltánhoz; vagy e' dolgot Etelére bízna. Meg lakolnék akkor kerítésemért, és kifizető beszédeimért. — Szinte elijesztett a' vakmerő. — Bizonyyára ezen hirtelen ravaszága miatt haragudgyam é, avagy fura fortélyokra szoktatott eszén csudálkozzam; még most sem tudhatom. Ott hagyám végtére a' Fa-képnél. E' gonofsz, és öfzfze-esküdt társaságtól úgy távoztam-el: hogy búcsút a' kapu-sától se vettem. Soha ennél gyalázatosb követtségem nem volt, nem-is lehetett.

El-hültének ezekre mind Zoltán, mind főképpen Hanzár. Ki-tettfszett ennek Orczájából a' nagy félelem; amannak szinéből a' boszszú-állásnak kívánsága. Úgy fel-is-háborodott Etelkára a' Fejedelem: hogy el-vefztésében győnyör-

nyörködni láttszattatna. Erössen fel-fogatta magában: hogy Országának e' csúfját benne nem fzenvedné: ne-hogy, egy rühes Juhnak járásával, az egész Nyáj meg-vesztegetődgyön. Sajnálotta (a' leányra nézve) Gyulának felmagasztaltatását. Bánta Etelének-is (a' bokorból ugrott új emberkének; egy éjtzaka nevedett hitvány gombának) hirtelen Vezérséget.

De a' ravasz Róka (Gyulának érdemeit ismét elő-hozván) le-csillapította, e' részre nézve, Zoltánnak haragját. De más felől: Etelének Itt-lakásából eredhetendő veszedelmeknek hangos emlegetésével: úgy fel-lobbantotta: hogy Zoltán annak-is el-vesztését; vagy Országának határin túl üzését éppen el-tökellené. Csupán csak az alkalmatosságra várakozott; mellyben leg-kissebb fogyatkozását észre-vegye, és boszszújának mérget egyszeriben ki-öntse.

Ugyan azon okból (nagy felelet alatt) megparancsolta Rókának: hogy Etelének mindenütt nyomába hágjon. Ki-tanúllya gonofz koholásának Műv-helyét. Végtére: Ötet-is, mint annak Pendelessét, ránczba szedgye.

Igen alkalmatos víz vala ez a' Titkosnak malmára. Ennek forgásával Etelét-is a' Kaptarfára vonni; és, ha lehetne, egészen el-repezteni akarta.

Fő-képpen azon örvendezett a' Gonofz: hogy mind Etelének, mint Etelkának hírében úgy

úgy gázolhatott: hogy vádoló szavaikat, melyektől leg-inkább fél vala, ha nem hitetlenekké-is; leg-alább igen kétségesekké tehetette.

Lám! Minő nagy követ vethetett a' kútba az Ördögös Róka, melyet nem tudom: hogy lehessék ki-vonni a' Világos-váriaknak. De nagy ereje van az ártatlanságnak, valamint nem kisebb veszedelme az Istentelenségnek. Tudniillik: ez Artatlanság olly erős, és helyéről ki-mozdíthatatlan, annál-inkább-is meg-vehetetlen kő-vár: mellyen, (erefszfe bár arra mérges fegyvereinek sebes áriját) soha erőt nem fog venni az irigykedő Istentelenség.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z160781408

